

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЮРИДИЧНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**КИЇВСЬКА МІСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЮЗУ ЮРИСТІВ УКРАЇНИ
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ
“ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. ПРАВО”**

**СТАН ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В
УМОВАХ СУЧАСНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

**Тези доповідей
УІ Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції, у рамках відзначення Всеукраїнського
тижня права, присвяченого річниці проголошення Загальної
декларації прав людини та Дню прав людини
(*м. Київ, 24 грудня 2015 року*)**

Київ 2015

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 16 грудня 2015 року (Протокол №4)

Редакційна колегія:

Гусарєв С.Д., доктор юридичних наук, професор;

Чернявський С.С., доктор юридичних наук, професор;

Колодій А.М., доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України;

Вовк В.М., доктор юридичних наук, професор;

Горбачевський В.Я., доктор юридичних наук, професор;

Підюков П.П., доктор юридичних наук, професор;

Камінська Н.В., доктор юридичних наук, професор;

Хохліна О.П., доктор психологічних наук, професор;

Завальний А.М., кандидат юридичних наук, доцент;

Бодюл Є.М., кандидат юридичних наук, доцент;

Мозоль Н.І., кандидат юридичних наук, доцент;

Цапко О.М., кандидат історичних наук, доцент;

Упорядники:

Калиновський О.В., заступник начальника відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Ткачук І.Д., науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ.

Стан дотримання прав людини в умовах сучасності: теоретичні та практичні аспекти [текст]: тези VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, у рамках відзначення Всеукраїнського тижня права, присвяченого річниці проголошення Загальної декларації прав людини та Дню прав людини (Київ, 24 груд. 2015 р.). - К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. - 238 с.

У збірнику подано тези доповідей і виступів учасників VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, у рамках відзначення Всеукраїнського тижня права, присвяченого річниці проголошення Загальної декларації прав людини та Дню прав людини, що відбулася 24 грудня 2015 року в юридично-психологічному факультеті Національної академії внутрішніх справ.

У тезах стисло висвітлено результати наукових досліджень студентів, курсантів, слухачів, ад'юнктів, здобувачів та молодих науковців з актуальних питань щодо дотримання прав людини.

ББК Х620

© Національна академія внутрішніх справ, 2015

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Черній Володимир Васильович, ректор Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Від імені ректорату та Вченої ради академії вітаю учасників VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, у рамках відзначення Всеукраїнського тижня права, присвяченого річниці проголошення Загальної декларації прав людини та Дню прав людини «Стан дотримання прав людини в умовах сучасності: теоретичні та практичні аспекти».

Права та свободи людини, їх соціальне призначення в суспільстві, - одна з найбільш важливих проблем історичного, соціального та культурного розвитку людства. Вони незмінно знаходилися і сьогодні знаходяться у центрі уваги філософської, політичної, правової, етичної, релігійної та інших форм суспільної думки.

Приємно відзначати зростаючий інтерес слухачів, курсантів та студентів академії до наукового пошуку шляхів розв'язання актуальних питань дотримання прав людини, а також інших проблем теорії і практики державотворення, вдосконалення діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Розвиток української держави і суспільства характеризується активізацією процесів пізнати суб'єктивні права та обов'язки людини і громадянина, застосовувати існуючі державні і самоврядні механізми для здійснення державної функції по забезпеченню правового статусу людини у взаємовідносинах з суспільством і державою. Особливе значення для підготовки юристів мають положення щодо здійснення конституційних прав, свобод і обов'язків.

Важливим показником досягнутого суспільством і державою рівня цивілізованості є забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні. Створення належних умов для реального здійснення кожним своїх конституційних прав і свобод виступає актуальною і практичною проблемою. Без глибокого вивчення поняття, змісту, критеріїв групування та реалізації прав, свобод і обов'язків людини і громадянина в Україні не можливо досягти ефективного здійснення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків.

Впевнений, що сьогоднішня конференція стане не лише продовженням започаткованих традицій, але й підсумком напруженої науково-дослідної роботи постійного та перемінного складу академії та надасть імпульс для подальших творчих пошуків у науковому забезпеченні діяльності органів державної влади щодо забезпечення прав людини на рівні європейських стандартів.

На завершення хочу побажати учасникам конференції плідної роботи, активного обміну думками, досвідом та науковими здобутками. Бажаю Вам нових звершень у науковій і педагогічній діяльності, творчого натхнення та нових досягнень, здоров'я та успіхів.

Секція 1
Права людини: історико-теоретичний аспект

Olga Yarantseva, senior Teacher Chair of Social Sciences
and Humanities Institute of Penal Service

Juvenile offenders' rights in the USA, Great Britain, Canada, and Ukraine

The purpose of our work is to research and compare how juvenile offenders' rights are enforced in the United States, Great Britain, Canada, and Ukraine. In our opinion, presenting the international experience related to the treatment of those under the age of majority could be helpful for our country's penitentiary institutions, as Ukraine has clearly outlined the Euro-Atlantic vector of development and its own willingness to move in this direction.

As it is known, the Universal Declaration of Human Rights states that childhood is entitled to special care and assistance [1, article 25].

In addition to that, the Convention on the Rights of the Child, entry into force 2 September 1990, contains the following paragraph: "Every child deprived of liberty shall be treated with humanity and respect for the inherent dignity of the human person, and in a manner which takes into account the needs of persons of his or her age. In particular, every child deprived of liberty shall be separated from adults unless it is considered in the child's best interest not to do so and shall have the right to maintain contact with his or her family through correspondence and visits..." [2, Article 37, c)]

The particular attention should be paid to the fragment "every child deprived of liberty shall be separated from adults", as the incidents of adult and juvenile inmates being together occasionally take place in the US prisons, according to the latest statistics presented by "The Economist", March 2015. According to "The Economist", the state of Connecticut used to be the leader among the states incarcerating minors and adults the same way. However, the state authorities have become aware of the seriousness of the problem and tried to remove or at least to decrease it. As a result, "the state cut the number of young people it locks up by more than 75% between 1997 and 2011, by raising the age at which offenders can be tried as juveniles and by arresting fewer youngsters for minor offences. Instead of expelling or arresting rowdy pupils, several school districts now offer mental-health treatment. Connecticut has saved millions of dollars, and juvenile crime there continues to drop." [3, Mar 28th 2015]

Due its focus, "The Economist" has paid its basic attention to the economic benefits of such an approach. However, what about the psychological and humanistic component of the matter? Does it really work, or is it always effective? Elaine Arnall, Susannah Eagle, along with the other authors of the monograph "Persistent Young Offenders. A retrospective study", the UK, have conversed to a number of British

minors who had committed crimes, normally more than one, and been sentenced for that. Many of them shared their, rather negative, impressions of the talks with the policemen who supervised over them. The girls and boys, who were questioned, often admitted that the way how they were tried to retrain of offending isn't very valid. It could be valid in case if they "wanted to hear", instead, they didn't usually want to hear "the crap". [4, p. 81-82] Thus, warnings turned into community services, then, community services were followed by custodial sentences.

Describing the origins of juvenile offending, the monograph authors particularly rely on the youngsters' feeling dissatisfied with their school time who, among other things, complained about being bored during playtime at school. As one of interviewees said, "I just always had to sit in the headmistress' office."

[4, p. 41-42]

Considering the last two sources, "The Economist" article, the US, and "Persistent Young Offenders. A retrospective study" monograph, the UK, we might suggest that in addition to the accurate legislative basis and effective police supervision, psychological assistance should play significant role for the resocialization of young offenders.

Returning to the matter of adult and juvenile inmates being together, we have traced how it gets in Canada. The cases of persons aged 12 to 17 are tried before the Youth Court there. Unlike the US, where youngsters may be kept in custody along with adult prisoners, "the youth justice system must be separate from the adult system" in Canada, as it is set out in *Youth Criminal Justice Act (YCJA)* [5].

Unlike the US, Great Britain, or Canada, in Ukraine there are no specific courts which would try the cases of juvenile offenders, so far. Proceedings order of juvenile cases has been formulated in 432 Article of Criminal Procedure Code of Ukraine, namely, in 36 Chapter "The characteristics of juvenile proceeding".

The records of criminal cases contain numerous data "concerning with the age characteristics of minors influencing on their motivation, such as lack of life experience, imitating propensity, environmental influences, especially ones from the side of adults, wish for being independent and free of parents' care" [6], and so on. Taking all that into account, we have to suppose here the importance of psychological assistance within penitentiary institutions as a significant constituent of their activity, in order to resocialize young offenders and prevent further violation of the law. Discussing on the matter of youth criminality, everyone should admit that human rights are inherent in minors, as far as they are inherent in all the people "regardless of their nation, location, language, religion, ethnic origin or any other status" [7].

We would like to remind that Ukraine signed the International agreement, November 29 1985, under which it is obliged to enforce The Standard Minimum Rules of the UN pertaining to the administration of justice for minors, The Beijing Rules. Considering both difference and similarity of the approaches of overmentioned countries and Ukraine, we should admit the necessity of cooperation and search of the common ways to resocialize the juvenile offenders and persistently promote the realization of their rights.

References

1. <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>
 2. <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>
 3. <http://www.economist.com/news/united-states/21647347-treating-young-offenders-grown-ups-makes-little-sense-children-adult-jails>. - *Treating young offenders like grown-ups makes little sense*
 4. <http://www.publications.justice.gov.uk/en-gb/resources/downloads/persistent%20young%20offenders%20rs%20fullfv.pdf>
 5. <http://www.justice.gc.ca/eng/cj-jp/victims-victimes/court-tribunaux/yo-dj.html>
 6. [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/9A539844EB54F3EBC2257B7C0037FDFE](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/9A539844EB54F3EBC2257B7C0037FDFE)
6. The United Nations, Office of the High Commissioner of Human Rights, What are human rights?, Retrieved August 14, 2014

Вінтоник Т.М., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: **Іщенко В.В.**, викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Захист права на повагу до гідності в Європейському суді з прав людини (на прикладі справи «Савіцький проти України»)

Права людини в сучасному суспільстві-це проблема, вирішення якої стоїть у центрі діяльності міжнародних організацій і кожної держави. В загальній декларації прав людини чітко сказано, що кожна людина, не беручи до уваги, колір шкіри, національність, релігію, соціальний статус має право на захист своїх прав та свобод. Права людини - це завдання, до виконання яких повинні прагнути всі народи і держави з тим, щоб кожна людина і кожний орган суспільства, завжди сприяли повазі цих прав і свобод і забезпеченню, шляхом національних і міжнародних прогресивних заходів, загального і ефективного визнання і здійснення їх. Статтею 55 Конституції України гарантовано, що кожен громадянин має право звернутися до суду за захистом прав і свобод, якщо ці права чи свободи порушені або порушуються, створено чи створюються перешкоди для їх реалізації, мають місце інші ущемлення прав та свобод. Відмова суду на підставі ч. 1 ст. 136 ЦПК України у прийнятті позовних та інших заяв, скарг, оформлених відповідно до чинного

законодавства, є порушенням права на судовий захист, яке згідно зі ст. 64 Конституції України не може бути обмежене.

Одним із таких органів, який контролює додержання прав і свобод людини та громадянина в рамках Ради Європи є Європейський суд з прав людини (м. Страсбург). Цей міжнародний судовий орган, до компетенції якого входить розгляд індивідуальних та міждержавних скарг, поданих проти одної або декількох держав - членів Ради Європи.

Згідно ст. 28 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. «Кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорсткому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню». Проте, дотримується цієї Конвенції далеко не кожна держава, бо часто вирішальним у кожній справі є власне бачення вирішення справи. Прецедент, який виник на території України є одним із яскравих прикладів недотримання даної Конвенції.

Так, ввечері 21 серпня 1998 р., після закінчення робочого дня, громадянин України Савіцький В. Б. та його товариш перед тим, як піти додому, вирішили завітати до кафе у м. Городенка Івано-Франківської обл. Вони закінчили їсти та пити приблизно о 22:00, вийшли з кафе та попрямували парком до автобусної зупинки. Заявник приїхав на велосипеді, а його товариш мав їхати автобусом. Поки заявник проводив свого товариша на автобус, його велосипед було вкрадено. Заявник знаходився на вулиці неподалік від АЗС, коли з'явився автомобіль міліцейського патруля у складі трьох працівників Городенківського районного відділу міліції, які затягнули його в автомобіль. Вони проїхали до іншого боку парку з вимкнутими фарами, вивели заявника з машини та почали бити його. Його били навіть тоді, коли він вже впав на землю. В якусь мить заявник зазнав особливо сильного удару та втратив свідомість. Він не міг пригадати, скільки ще його продовжували бити після цього. Коли він прийшов до тями, то не міг ворухити ногами та відчував гострий біль у спині. На цей час він вже був один та почав кричати від болю.

Громадянин не мав допомоги висококваліфікованого адвоката, який би зміг представити його справу в суді, тому рішення, щодо справи розвивалося іншим чином. Рапорти працівників міліції, висновок за результатами внутрішнього розслідування від 29 вересня 1998 р., постанови від 24 листопада 1998 р. та 30 квітня 1999 р. про відмову в порушенні кримінальної справи. Хоча в Україні 20 листопада 2003 р. на цій справі поклали крапку, але знайшлися люди, які були не байдужими до долі цього чоловіка і зуміли піднести справу на новий рівень подавши заяву до Європейського суду з прав людини і довести до кінця, щоб захистити права громадянина Савіцького.

Суд розглянув позов громадянина в якому детально було написано всі деталі відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод на те, що 21 серпня 1998 року його було побито працівниками міліції і що не було проведено ефективного розслідування цих подій, що він не мав доступу до матеріалів дослідчої перевірки і не міг ефективно брати участь в розслідуванні, оскільки йому не було надано безоплатної юридичної допомоги. Європейський суд вирішив розглядати ці скарги виключно за ст. 3 Конвенції.

Гожа Б.Б., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: **Іщенко В.В.**, викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Виборчі права жінок: становлення та історичний розвиток

Звернувшись до історії, ми можемо побачити, що жінки не завжди мали рівні виборчі права з особами протилежної статі. Це було зумовлено соціальним становищем жінки в суспільстві. На сьогодні це питання теж є досить актуальним.

Виборче право жінок - це право, яким наділені жінки, приймати участь у виборах представників, що будуть представляти інтереси народу. Воно включає право обирати та право бути обраним.

Право голосу для жінок було закріплено у міжнародному праві у 1948 р., коли країни Американського континенту ухвалили Міжамериканську конвенцію про закріплення політичних прав жінок, а ООН - Загальну декларацію прав людини. У ст. 21 Декларації зазначено, що:

«1. Кожний громадянин має право приймати участь в керуванні своєю державою безпосередньо або опосередковано через вільно обраних кандидатів.

2. Кожна людина наділена правом однакового доступу до державної служби у державі де вона громадянином.

3. Волевиявлення жителів держави має бути підґрунтям для влади уряду; це волевиявлення має проявлятися у періодичних та відкритих виборах, які повинні відбуватися за загальним виборчим правом процедурою таємного голосування чи ж опосередковано через інші рівноправні форми, що захищають свободу вибору».

Таке ж право закріплено в ст. 25 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р. Право жінок обирати безпосередньо передбачається в Конвенції про політичні права жінок 1953 р. та у Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р.

Витоки сьогоденішнього руху за виборчі жіночі права беруть свій початок з XVIII ст., коли панував патріархальний лад більшої частини населення, що надавав чоловікам та жінкам різні соціальні функції і, відповідно, різні права та обов'язки. Право обирати чи бути обраним визначалось доходами і, будучи залежними у матеріальному плані від чоловіка чи батька, жінки не отримували цього права.

Перший відомий випадок, коли жіноче виборче право зафіксували законодавчо, потрібно віднести до так званої «Ери свободи» у Швеції - після того як помер король Карл XII у 1718 р., жінкам, які сплачували податки, було

надане право обирати членів парламенту. Бунт, який був вчинений королем Густавом III у 1772 р., повернув монархію і нова конституція обмежила права жінок, а також і парламенту в цілому.

У 1755 р. Конституція Корсиканської республіки надала виборче право громадян своєї країни яким виповнилось більше 25 років незалежно від статі. Жінок позбавили його після анексії Корсики Францією у 1769 р.

В США першим, хто надав жінкам право обирати, був американський штат Нью-Джерсі в 1776 р. (це право було надане жінкам, які мали власність). Проте, у 1807 р. під приводом боротьби з фальсифікаціями на виборах жінок позбавили виборчого права, як і темношкірих чоловіків.

У 2-й пол. XIX ст. у тій чи іншій формі право обирати було надане жінкам в різних державах світу, у британській колонії Піткертн та Австралії. Нова Зеландія, англійська колонія зі статусом самоврядної території, стала першою країною світу, в якій 1893 р. жінки отримали рівні з чоловіками загальні виборчі права. У 1902 р. право жінок не лише обирати, але й бути обраними, було закріплене у Конституції Австралії (воно не розповсюджувалось на аборигенів).

Вперше не лише в Європі, але й у світі, жінки взяли участь у роботі парламенту 25 травня 1907 р. на засіданні парламенту Фінляндії, яка в ті часи входила до складу Російської імперії. Право обирати і бути обраними було отримане жінками Фінляндії у 1906 р. і на виборах 1907 р. до парламенту було обрано 19 жінок (з 200 депутатських місць). Таким чином, Фінляндія стала першою країною у світі, в якій виборче право жінок було застосовано реально у повному обсязі. Проте, участь жінок у виборах до місцевих органів влади була закріплена лише після того як Фінляндія отримала незалежність у 1917 р. [1].

Слідом за Фінляндією виборчі права жінок були закріплені у законодавстві таких країн як Норвегія (1913 р.), Данія (1915 р.), Росія (1917 р. - Тимчасовим урядом), Канаді, Німеччині та Польщі (1918 р.), Нідерландах та УНР (1919 р.), США (1920 р.), Великобританія (1926 р.), Туреччина (1930 р.), Франція (1944 р.), Японія (1945р.).

Щодо виборчих прав жінок у Німеччині, то правових підстав для недопущення жінок до виборів у Німеччині не було. Хоча, вперше питання про закріплення на законодавчому рівні для реалізації права жінок було піднято у 1848 р., на жаль, рішення не було прийнято через те, що роль жінки вважалась очевидною. Питання про жіноче виборче право було вперше заслухане парламентом Німецької імперії у 1891 р.

У Німеччині жінкам надали право голосу на виборах до Національних зборів 30 листопада 1918 р. та вперше вони скористалися ним на загальних виборах 1919 р. Проте, до 1926 р. на виборах у Веймарській республіці використовувались два види бюлетенів: окремо для чоловіків і жінок. З настанням влади у Німеччині націонал-соціалістів у 1933 р. жіноче виборче право було скасовано того ж року. Поновлення жінок у правах відбулося лише 1948 р. у Західній Німеччині, а 1949р - в НДР [2].

На сьогодні жінки мають однакові з чоловіками виборчі права у більшості держав світу. До держав, які надали рівні права жінкам та чоловікам найпізніше

належать: Португалія (1974 р.), Греція (1975 р.), Швейцарія (1991 р.), Бахрейн (2002 р.), Кувейт (2005 р.), Об'єднані Арабські Емірати (2006 р.), Бутан (2008 р.) і Саудівська Аравія (2011 р.). В Брунеї, Лівані, Саудівській Аравії та ОАЕ щодо виборчих прав жінок застосовуються деякі обмеження (від освітнього цензу до права обирати без права бути обраною).

Узагальнюючи вищесказане, можна констатувати, що до XIX ст. виборчі права жінок мали локальний характер та, як правило, супроводжувались додатковими обмеженнями (майновий ценз, становище у родині, суспільстві та ін). Потім розпочався період підвищення активності руху за виборчі права жінок, який призвів до закріплення цих прав у міжнародному праві в середині XX ст. В більшості країн жінки отримали право брати участь у виборах лише у XX ст., а в ряді арабських країн - лише на початку XXI ст.

Список використаних джерел

1. Report from Finland // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.webcitation.org/6F4DNCSmJ>
2. Germany - Status of Women // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.webcitation.org/6F4D71AwH>

Дудіна О.О., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: Іщенко В.В., викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Забезпечення та захист прав людини в Європейському Союзі

На сьогодні перед усіма державами світової спільноти стоїть низка проблем, які потребують термінового вирішення або вдосконалення. Серед них однією з найважливіших є питання прав та свобод людини. Це питання стосується як внутрішньої, так і зовнішньої політики усіх країн, зокрема, і держав-учасниць Європейського Союзу.

Існує багато критеріїв, за якими можна оцінити рівень демократичного розвитку у окремих державах або суспільстві в цілому. До основних критеріїв відносять забезпечення та реалізацію прав і свобод людини.

У сучасних обставинах для того, щоб якомога ефективніше врегулювати міжнародні відносини, треба визнати, що права та свободи людини неодмінно є одними із основоположних складників предмету цих відносин. На перший погляд здається, що права людини повинні бути питанням

суто внутрішньої політики окремих країн. Але зараз, коли мова йде про ставлення держави до своїх громадян як члена світової спільноти, то це питання вже не вважається таким, що відносить виключно до внутрішньої юрисдикції. Прийняття низки міжнародних актів, які сприяли закріпленню та розвитку механізму захисту прав людини, значною мірою поліпшило процес проголошення прав у державах, що підписали відповідні документи.

Досить визначною була поява нового джерела первинного права у Європейському Союзі, адже воно певною мірою «деформувало» вже існуючі договори: Договір про заснування Європейського Співтовариства та Договір про Європейський Союз.

Так, із набранням чинності Лісабонського договору 2007 р. відбулася інкорпорація практично першого узагальненого переліку прав індивіда, якою безпосередньо є Хартія основних прав Європейського Союзу. З огляду на те, що раніше європейське право практично не займалося цією проблемою, був здійснений значний крок у сфері регулювання охорони прав людини.

Захист прав людини здійснюється національними судовими органами, тобто на внутрішньодержавному рівні, у той час як наднаціональні інститути можуть їм виключно допомагати, але ні у якому разі не замінити їх. Право Європейського Союзу не втручається у сферу внутрішньої компетенції держав-членів коли мова йде про захист прав людини, - воно покладається лише на усталені на національному рівні традиції у цій сфері, тобто не наполягає на виведенні цього процесу на наднаціональний рівень [1, с.301].

На сучасному етапі розвитку правової системи ЄС права людини цінуються достатньо високо: п.1 ст.6 Договору про Європейський Союз встановлює: «Зasadничими принципами Союзу є спільні принципи всіх держав-членів - свобода, демократія, *шанування прав людини та засадничих свобод*, верховенство права»; п. 2 даної статті встановлює: «Союз шанує засадничі права, що їх гарантовано Європейською Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод, підписаної 4 листопада 1950 р. в Римі, та що впливають із конституційних традицій, спільних у державах-членах...» [2, с.21].

Підписання нормативних актів, що призвели до становлення міжнародних інститутів і закріплення прав людини, фактично призвело до коригування Європейським Союзом внутрішніх механізмів захисту і забезпечення прав людини держав-учасниць: наприклад, Рада Європи була створена для ефективного захисту прав людини.

На саміті 2000 р. у Ніцці Європейський Союз проголосив Хартію основних прав Європейського Союзу, текст якої було оприлюднено 7 грудня 2000 р. та був доопрацьований на Міжурядовій Конференції ЄС 2004 р.

На відміну від усіх попередніх нормативних актів, що закріплювали основні національні та міжнародні права і головним чином слугували для захисту людини від свавілля влади держави, Хартія зорієнтована на захист людини від порушень прав і свобод вже від іншого суб'єкта, а саме органів ЄС.

В Преамбулі Хартії зазначається, що її метою є зміцнення прав, які впливають перш за все зі спільних конституційно-правових традицій країн-

членів та їх міжнародних зобов'язань, з Договору про Європейський Союз, з Конвенції Ради Європи про захист прав людини і основних свобод 1950 р., із соціальних хартій, прийнятих Співтовариством і Радою Європи, а також з рішень Суду Європейських Співтовариств та Європейського суду з прав людини [3].

На відміну від Конвенції 1950 р., що захищає переважно громадянські та політичні права, Хартія охоплює значно більше число прав людини: право на належне управління, захист особистих даних, соціальні права робітників тощо. Варто звернути увагу на право подання скарги до Європейського омбудсмена щодо порушення прав людини, шахрайства чи некомпетентності тощо інституцій Європейський Союзу. Заява може бути написана однією з 24 офіційних мов ЄС і подаватися як безпосередньо до офісу омбудсмена, так і надсилатися: листом, факсом або через спеціальну форму на сайті. Крім того, за бажанням скаржника, заява залишається конфіденційною [4].

Підбивши підсумки, можна сказати, що Хартія стала новим етапом у процесі закріплення прав людини з механізмами їх реалізації у нормативних актах. До того ж можна стверджувати, що цей документ є яскравим свідченням того, що Європейський Союз намагається якомога тісніше об'єднатися у своїх внутрішніх рамках. На сьогодні Хартія основних прав Європейського Союзу досить прозоро трактує та систематизує існуючі положення про права та свободи людини в межах правової системи Євросоюзу, адже Хартія основних прав ЄС детально встановлює права, притаманні лише громадянам Євросоюзу, не протиставляючи їх універсальним правам людини.

Список використаних джерел

1. Европейское право. Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека / Рук. авт.колл. и отв. ред. Л. М. Энтин. - 2е изд., пересмотр. и доп. - М. : Норма, 2007. - 960 с.
2. Конституційні акти Європейського Союзу. Частина I / Упоряд. Г. Друзенко і за заг. ред. Т. Качки. - К.: Юстиніан, 2005. - 512 с.
3. Charter of fundamental rights of the European Union // Official Journal of the European Communities. - 2000/C 364/01.
4. Decision of the European Parliament on the regulations and general conditions governing the performance of the Ombudsman's duties(1) // [Електронний ресурс]
Режим доступу:
<http://www.ombudsman.europa.eu/en/resources/statute.faces>

Кушнір К.О., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: **Іщенко В.В.**, викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Незаконна експлуатація дітей у світі - порушення прав дитини у сфері праці

Праця дітей увесь час концентрує на собі увагу міжнародної спільноти, що відображається та конкретизується у національному законодавстві держав з метою дотримання міжнародних стандартів щодо запобігання зловживанням працею дітей. Тому, заборона дитячої праці пов'язана не лише з приписами конституцій та інших нормативно-правових актів держав про дитячу працю, а й міжнародно-правових актів, які ратифіковані державами та є невід'ємною частиною їхнього національного законодавства.

Відповідно до ст. 32 Конвенції про права дитини, прийнятої 44-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН 20 листопада 1989 р. та ратифікованої 154 країнами, експлуатація дитячої праці заборонена. Але незважаючи на це, праця дитини не тільки масово використовується на фабриках і заводах, але і стає все більш поширеним явищем. За даними Міжнародної Організації Праці, наприкінці ХХ ст. в усьому світі понад 215 мільйонів дітей віком від 5 до 14 років працювали, попри законодавчу заборону та небезпеку цього явища. Близько половини з них працювали щодня протягом усього року [2]. 15,3 млн. працюючих дітей живе в Азії, 80 млн. - в Африці і 17 млн. - у Латинській Америці. Багато з них працюють в умовах, які небезпечні для їхнього фізичного, духовного та емоційного розвитку. Так, діти залучені до таких видів діяльності, як рабство, проституція і порнографія, участь у збройних конфліктах, а також робота в шахтах, сільському господарстві, будівництві [3].

За даними правозахисників, більшість дітей, що працюють по всьому світу (69%), зайняті в сільському господарстві - вони збирають бавовну, тютюн, кава, рис, цукровий очерет і какао. При цьому в списку країн, що експлуатують дитячу працю, лідирує М'янма - найчастіше маленьких працівників використовують при зборі рису, цукрового очерету і каучуку. Згідно зі звітом Міністерства праці США в шістьку держав, де виявлено максимальне число подібних порушень, також входять Індія, Бразилія, Бангладеш, Китай і Філіппіни. Серед "лідерів" у використанні дитячої праці є такі країни, як Сомалі, Непал, Афганістан, Пакистан, Шрі-Ланка і КНДР [4].

Дівчатка і хлопчики однаковою мірою піддаються різним видам ризику, який майже рівномірно розподіляється між ними на робочих місцях. Серед дітей, зайнятих на виконанні небезпечних і шкідливих робіт, більшість належить представникам "сильної" статі - 55%. Нові статистичні дані свідчать про те, що більшість дітей з 246-мільйонної дитячої армії найманої праці зайнято на найгірших видах далеко недитячою роботою [1].

Так, на сьогоднішній день в М'янмі працює кожна третя дитина у віці від 7 до 16 років. При цьому вона зазвичай виконує найважчу роботу. До останнього часу дитячу працю активно використовували також військові - тисячі дітей працювали в армії вантажниками, при цьому солдати їх били і Гвалтували. Під час військових конфліктів військові використовували

дітей як живий щит, були випадки, коли їх випускали на мінні поля для "розмінування". Варто відзначити, що в армії діти не тільки працюють, а й служать. Згідно з даними МОП, у М'янмі служить приблизно 70 тисяч солдатів до 18 років, при цьому автомат солдатів дають з 12 років. Під тиском міжнародних громадських організацій в останні роки режим в країні офіційно дещо пом'якшили, відправивши тисячі дітей трудитися на будівництва, де працюють в основному дівчата. На важкі роботи дівчат віддають з 6 років. 8-річні діти вже у повну силу тягають 20-кілограмові тазики з цементним розчином. Варто відзначити, що на будівництвах в М'янмі працюють цілими сім'ями, проте гроші за працю отримують тільки дорослі. Дітям нічого не платять, лише в кращому випадку їх можуть погодувати. Як правило, дорослі просто спостерігають за рабською працею дітей, а якщо в сім'ї немає малюків - працюють жінки. Діти не відвідують навчальні заняття навіть у вільний від роботи. Згідно зі статистикою, 40% дітей у М'янмі взагалі не отримують освіти. Вважається вдачею для дитини, якщо батьки продають її в рабство в сусідні країни, де їй навіть трохи платять. Найбільш бажаною є праця на чайних плантаціях, де вона не занадто важка й у дітей є можливість вижити. При цьому на пекельну роботу хлопців призводять самі батьки, а власникам підприємств абсолютно все одно, хто з членів сім'ї на них працює.

Трохи краще виглядає ситуація в Індії. У цій країні зафіксовано найвищий показник використання дитячої та примусової праці, в таких областях як видобуток золота, збір какао і пошиття одягу. Згідно зі звітом Міністерства праці США, дітей вже в п'ять років продають торговцям живим товаром і змушують працювати, перетворюючи їх у сучасних рабів.

У сусідньому Бангладеш, за даними доповіді Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), 33 мільйони дітей до 18 років - 56% дитячого населення, в даний час живуть нижче міжнародної межі бідності, яка визначається як дохід в 1 долар США на людину в день. Шукати роботу бангладешських дітей змушує крайня убогість, в якій проживає більшість сімей країни. Маленькі школярі кидають навчання, щоб продовжувати працювати і допомагати своїм сім'ям впоратися з бідністю. За статистикою, близько 50% учнів початкових шкіл в Бангладеш кидають навчання до закінчення п'ятого класу. Зважаючи на економічні труднощі навіть ті батьки, які хотіли б відправити своїх дітей до школи, не можуть дозволити собі цього. В результаті діти відправляються на поля і фабрики, де вони трудяться по 12 годин на добу і отримують за свою роботу 60 така (1,70 доларів) на день [5]. За офіційними даними, в Бангладеш дитяча праця становить понад 12% від загальної робочої сили, при цьому населення країни в силу сформованих традицій не вважає такий стан речей проблемою.

Варто відзначити, що сьогодні дитячу працю використовують не тільки місцеві власники виробництва, але і найвідоміші міжнародні компанії. За даними Міжнародного фонду прав трудящих (International Labor Rights Fund), дитячу працю використовує компанія Monsanto. В одній тільки в Індії на бавовняних плантаціях, що належать Monsanto та іншим транснаціональним агрокорпораціям, працюють понад 12 тисяч дітей. Багато хлопців померли або отримали серйозні захворювання в результаті впливу пестицидів. У використанні дитячої праці звинувачується і компанія Nestle. За даними правозахисників, саме при виробництві шоколаду найчастіше використовується дитяча праця. За оцінками Держдепартаменту США, в Кот-д'Івуар (Африка), де ростуть понад 40% какао-бобів, на плантаціях в жахливих умовах працюють у середньому 109 тисяч дітей. Сьогодні в Китаї у використанні дитячої праці також звинувачується і компанія Pegatron Group, що займається складанням продукції Apple.

Таким чином, на сьогоднішній день у багатьох країнах світу, як і раніше, широко експлуатуються праця дітей, середній вік яких становить від 5 до 10 років. При ньому боротьба громадських організацій і приватних осіб - всього лише крапля в морі коїться свавілля. Мільйони хлопців раніше позбавлені дитинства, насамперед, з причини слабкої економіки країни їх проживання та убогості населення, а також традиціями, за якими дитяча праця вважається нормою.

Безумовно, головна причина, що змушує дітей працювати, полягає в тому, що від цього залежить виживання їх сімей. Тому зупинка росту дитячої експлуатації сьогодні лежить, насамперед, через вирішення економічних проблем в країнах з найвищими показниками експлуатації праці дітей.

Список використаних джерел

1. Єрофеева М А. Дитяча праця як форма насильства / М А. Єрофеева // Сучасні наукові технології. -2005. - № 1 - С. 80 -82.
2. Заява Міжнародної Організації Праці від 12 червня 2012 р // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.unmultimedia.org/iadio/iHssian/archives/115313/>
3. Офіційні дані ООН // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ru.euronews.com/tag/child-workers/>
4. Полонський І. Раби і рабовласники / І. Полонський // Торгівля людьми в сучасному світі. 2015.
5. Дані Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.unicef.org/ukraine/ukr/>

Антоненко А. О., слухач 5-го курсу психологічного факультету Інституту кримінально-виконавчої служби *Науковий керівник: Скірта Р. І.*, ст. викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Інституту кримінально-виконавчої служби

Стан правоосвітньої діяльності в установах виконання покарань

Серед основних прав засуджених, визначених Кримінально-виконавчим кодексом України, є право на отримання інформації про свої права і обов'язки, порядок і умови виконання та відбування призначеного судом покарання, на гуманне ставлення до себе і на повагу гідності, властивої людській особистості, охорону здоров'я, соціальне забезпечення та право на правову допомогу.

Конституційне право на освіту громадян, які потрапили до місць позбавлення волі, забезпечується мережею загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів.

Загальноосвітнім навчанням охоплено три категорії громадян, які перебувають у зазначених установах: дорослі засуджені у виправних колоніях, неповнолітні особи, узяті під варту, у слідчих ізоляторах та неповнолітні

засуджені у виховних колоніях.

Загальноосвітні навчальні заклади функціонують при 150 установах, що належать до сфери управління ДПтс України. Навчальний процес забезпечують 990 педагогічних працівників.

Вживаються заходи щодо забезпечення освітніх потреб засуджених шляхом використання технологій заочного та дистанційного навчання. На сьогодні 47 осіб навчаються у вищих навчальних закладах за дистанційною (заочною) формою навчання, з них 7 осіб утримуються у виховних колоніях.

Для забезпечення потреб засуджених до позбавлення волі у професійно-технічній освіті, оволодінні ними робітничими професіями та спеціальностями, що користуються попитом на ринку праці, при установах виконання покарань функціонує мережа професійно-технічних навчальних закладів.

Для забезпечення можливості реалізації засудженими права на дозвілля у 43 установах створені духові оркестри, у 85 установах - вокально-інструментальні ансамблі, 128 установ мають стадіони або майданчики для мініфутболу, 90 установ мають спортивні зали, у 74 установах обладнано кабельну телевізійну мережу; в установах працюють 658 гуртків художньої самодіяльності, художньо-прикладної творчості, спортивні секції тощо.

У бібліотеках установ у наявності понад 1 млн 581 тис. примірників художньої літератури та понад 92 тис. примірників художньої літератури у бібліотечках відділень соціально-психологічної служби.

Для забезпечення права засуджених на свободу віросповідання в установах ДПтс України побудовані 142 культові релігійні споруди, з яких: 108 - храмів та церков, 27 - каплиць, 7 - молитовних будинків. Облаштовано 162 - молитовних кімнати та 9 - молитовних куточків. Протягом I півріччя 2013 року в установах ДПтс України побудовано, обладнано та освячено п'ять культових релігійних споруд. Триває будівництво ще 24 споруд.

Відповідно до частини другої статті 8 та частини першої статті 107 Кримінально-виконавчого кодексу України засудженим гарантується право на правову допомогу. Для одержання правової допомоги засуджені можуть користуватися послугами адвокатів або інших фахівців у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

В органах і установах ДПтс України здійснюється комплекс заходів, спрямованих на формування у громадян, які відбувають покарання, свідомої правослухняної поведінки та поваги до законів.

Такі виховні програми розробляються з урахуванням можливості виховної функції режиму відбування покарання, загальноосвітнього і професійно-технічного навчання, заходів заохочення і стягнення, які застосовуються до осіб, позбавлених волі, самодіяльних організацій засуджених, громадських, благодійних і релігійних організацій, а також залучення засуджених до самовиховання.

У числі інших покладених завдань ДПтс України організує у взаємодії з Міністерством освіти і науки України професійно-технічне і загальноосвітнє навчання засуджених та надання освітніх послуг особам, узятим під варту.

У системі загальноосвітнього навчання засуджених здійснюється вивчення навчального предмета «Основи правознавства». Предмет викладається у 9-их та 10-их класах загальноосвітніх навчальних закладів.

У багатьох установах працюють гуртки правознавства. Так, наприклад, вихованці Бережанської виховної колонії Тернопільської області у цьому році брали участь у Всеукраїнській шкільній олімпіаді з правознавства та Всеукраїнському конкурсі учнівських творів-есе з прав людини «Права людини: знання-ставлення-захист».

Органами й установами ДПтС України проводиться правоосвітня робота також з рідними та близькими засуджених, іншими громадянами.

Всі засуджені та ув'язнені, які не мають повної загальної середньої освіти, мають змогу безкоштовно отримати її в установі, в якій перебувають. Також вони мають змогу пройти зовнішнє незалежне оцінювання та продовжити навчання у вищих навчальних закладах. Так, в установах області функціонують дві школи, два навчально-консультативних пункти та одне професійно-технічне училище. У навчальних програмах обов'язково передбачено вивчення такого навчального предмета, як «Основи правознавства».

У кожній установі виконання покарань області функціонує бібліотека, де засуджені та ув'язнені мають змогу отримувати в користування необхідну актуальну юридичну літературу, на виставках, які облаштовуються в бібліотеках, ознайомлюватись з новелами законодавства.

Засуджені, у яких закінчується призначений судом строк покарання, проходять курси підготовки до звільнення, які організовані в установах виконання покарань відповідно до статті 156 Кримінально-виконавчого кодексу України.

Курси підготовки до звільнення передбачають, у тому числі, заходи правової підготовки, сприяння в попередньому вирішенні питань трудового та побутового влаштування. Окрім лекцій та бесід, з метою вироблення практичних навичок із засудженими за цими напрямками проводяться тренінги, рольові ігри, конкурси, анкетування, тестування тощо.

Всі засуджені при звільненні отримують пам'ятки, в яких зазначено адреси центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді, центрів зайнятості та спостережних комісій за місцем мешкання звільнених, де вони мають змогу отримати безоплатну правову допомогу.

Бреус С.М. головний спеціаліст Першого київського місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Виключне право українського народу на визначення та зміну конституційного ладу: окремі аспекти реалізації

Право народу на визначення та зміну конституційного ладу є його основоположним правом, яке ґрунтовно сформувалося в середині ХХ століття.

Юридичне закріплення цього права спочатку відобразилося в Статуті Організації Об'єднаних націй, а потім було імplementовано в нормах національних законодавств.

Тому саме у XX-XXI столітті значна кількість народів, які боролися за своє національне самовизначення - здобули незалежність та отримали власні держави. Процес формалізації їх державних утворень передбачав прийняття конституційних актів, в яких визначалась роль народу у визначенні та зміні конституційного ладу. У свою чергу, особливої важливості набули правові механізми реалізації даного права, які б убезпечили країн від насильницьких змін конституційного ладу шляхом узурпації державною владою своїх повноважень.

Це зумовлює необхідність системного аналізу норм національного законодавства та зарубіжного досвіду механізмів реалізації виключного права народу на визначення та зміну конституційного ладу.

Що ж до національних аспектів реалізації даного права, то 16 липня 1990 року Верховна Рада Української РСР, виражаючи волю українського народу, проголосила Декларацію про державний суверенітет [2]. 24 серпня 1991 року, виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами проголосила незалежність України [1].

Проте у Акті проголошення незалежності України, Верховна Рада УРСР урочисто проголошуючи незалежність Української держави, в кінці документа зазначає, що цей акт набирає чинності з моменту його схвалення. Виникає питання: після схвалення яким саме суб'єктом набиратиме чинності відповідний акт? Можна припустити, що законодавець мав на увазі саме український народ. Проте, звернувши увагу на частину 4 Постанови Верховної Ради УРСР «Про проголошення незалежності України», то на 1 грудня 1991 року було постановлено проведення республіканського референдуму на підтвердження акта проголошення незалежності, де українському народу надавалось право - підтвердити або ж не підтвердити акт проголошення незалежності.

У свою чергу, частиною третьою статті 5 Конституції України, прийнятої 28 червня 1996 року, передбачено, що право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами [3].

Згідно Академічного тлумачного словника української мови, «виключність» означає «дуже виразна своєрідність, особливість, характерна тільки для кого-, чого-небудь; зверхність, відособленість, що ґрунтується на нібито наявності у кого-, чого-небудь переваги, вищості; привілейованість» [4].

У зв'язку з цим, процес визначення та зміни конституційного ладу встановлюється особливою процедурою за участі народу, яка повинна виражатися саме у формі прямої демократії. Проте у статті 156 Конституції України визначено, що законопроект про внесення змін тільки до розділу I «Загальні засади», розділу III «Вибори. Референдум» та розділу XIII «Внесення змін до Конституції України» подається до Верховної Ради України Президентом України або не менш як двома третинами від конституційного

складу Верховної Ради України і, за умови його прийняття не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України, затверджується всеукраїнським референдумом, який призначається Президентом України. Тобто законодавцем було обрано більш вужчий підхід до тлумачення конституційного ладу, обмежившись розділами I, III та XIII. На нашу думку, це не є виправданим та не відповідає міжнародній практиці внесення змін до основних законів держав.

Поряд з цим, на сьогодні науковцями здійснюється фрагментарне дослідження явища конституційного ладу: його структурних та функціональних характеристик. Проте їх увагою оминаються специфічні особливості участі народу у його визначенні та зміні.

Особливу значущість даній проблематиці надає і те, що у юридичній літературі не існує загальної думки щодо змісту терміну «конституційний лад», хоча він і тричі згадується в тексті Основного Закону України.

Отже, виключне право народу на визначення та зміну конституційного ладу, закріплене Конституцією України, відображає демократичну спрямованість побудови національної правової системи. Проте окремі проблеми в реалізації народом вищезазначеного права, сформувало потребу в ревізії тексту Основного Закону України та впровадженню більш чіткіших механізмів у залученні народу до визначення та зміни конституційного ладу.

Список використаних джерел

1. Акт проголошення незалежності України: Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. - 1991. - №38. - Ст. 502.
2. Декларація про державний суверенітет: прийнята Верховною Радою Української РСР 06 липня 1990 року // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1990. - № 31. - Ст. 429.
3. Конституція України: станом на 12 берез. 2015 р. - Офіц. текст. - Київ: Правова єдність: Алерта, 2015. - 78 с.
4. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://sum.in.ua/>

Самчинська О.А., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: Іщенко В.В., викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Евтаназія: за та проти

Міжнародне право та національне законодавство кожної держави закріплює безліч особистих немайнових прав. Проте фундаментальним та найважливішим з усіх цих прав безперечно було і буде право на життя. Інтерпретувати зміст цього права можна неоднозначно, адже поряд з буквальним правом на життя з нього випливає і можливість вільно розпоряджатися ним. Це можна тлумачити як можливість піддавати його ризику і навіть приймати рішення про його припинення, а це породжує дуже багато суперечок, зокрема дуже актуальною нині стала тема евтаназії. Останнім часом вона стала дуже популярною для дискусій юристів і медиків всього світу.

Тож перед тим як перейти до розгляду даної теми, та визначення усіх аргументів «за» і «проти» з'ясуємо походження і дамо визначення терміну «евтаназія». Від грец. *euthanasia*, *eudobre*, *thanatos*- смерть, тобто спокійна і легка смерть, без мук і страждань [1].

Хоча сама ідея евтаназії зародилася дуже давно, ще за часів Гіппократа термін «евтаназія» ввів англійський філософ Френсіс Бекон для позначення легкої та безболісної смерті. Навіть клятва Гіппократа звучить так: «Я нікому, хто навіть просить про це, не дам ліки, які спричиняють смерть, а також не пораджу це робити». Підтвердженням такого ставлення лікарів до цієї процедури є Декларація, прийнята 39 Всесвітньою Асамблеєю медиків у Мадриді в жовтні 1987р. У цій декларації говориться: «Евтаназія, як акт навмисного позбавлення життя пацієнта на його прохання, або на прохання його близьких, є неприпустимою, у тому числі й у формі пасивної евтаназії. Лікар зобов'язаний полегшити страждання вмираючому всіма доступними та легальними методами» [3].

Отже, евтаназія (або ейтаназія) - практика припинення (або скорочення) життя людини, яка страждає невиліковним захворюванням, відчуває нестерпні страждання, задоволення прохання без медичних показань в безболісної або мінімально болючою формі з метою припинення страждань.[4]

При цьому необхідно зазначити, що хворий має бути проінформований про його наслідки, усвідомлювати свої дії та добровільно, без примусу приймати таке рішення.

Медицина виділяє дві форми цього процесу: пасивна та активна евтаназія.

Пасивна евтаназія полягає в припиненні лікування, що стає причиною прискоренню смерті. Активна ж евтаназія полягає у цілеспрямованому введенні спеціальних речовин, які викликають швидку та безболісну смерть.

Це питання залишається відкритим багато років. Останнім часом для багатьох країн стала характерна тенденція легалізації цієї медичної процедури.

Зокрема, перший у світі Закон “Про право людини на смерть” було прийнято у 1977 р. у штаті Каліфорнія (США). Першою країною яка визнала евтаназію стали Нідерланди у 2001 р. У 2002 р. вона була визнана у Бельгії і на полицках бельгійських аптек з’явилися спеціальні медичні препарати для евтаназії. За законодавством Бельгії право на евтаназію має людина, яка досягла 18-річного віку і страждає на невиліковну хворобу.[2]

Не забороненою законом є пасивна евтаназія в Швеції та Фінляндії. Але підставою для її застосування є лише свідоме волевиявлення хворого, а прохання близьких та родичів не слугують для цього юридичною підставою.

Оскільки питання легалізації є дуже суперечливим, тому хочемо навести основні переваги та недоліки цієї процедури.

Почнемо з недоліків евтаназії:

-по-перше, моральна сторона цієї проблеми. За Святим Письмом Бог дав життя людині, тому тільки Він вправі вирішувати як і коли його припинити;

-по-друге, легалізація евтаназії може виступати психологічним гальмом. Такий дозвіл може спричинити гальмування процесу пошуку нових засобі лікування смертельно хворих, адже саме боротьба зі смертю спонукає медицину йти вперед ;

-по-третє, легалізація евтаназії може призвести в деякій мірі до тиску на престарілих, інвалідів і невиліковно хворих людей яких оточуючі та й вони самі вважають себе «тягарем»;

-по-четверте, це може стати засобом вчинення злочинів та призвести до збільшення таких злочинів як позбавлення життя інвалідів, невиліковно хворих, пристарілих, до шахрайства, підкupu медичного персоналу, зловживання повноваженнями та інших;

-по-п’яте, існує також проблема добровільності, навіть якщо пацієнт свідомо пішов на цю процедуру, то за певних обставин він може змінити своє рішення, а коли процедура запущена, то процес уже невідворотний;

-по-шосте, існують і випадки, коли людина може несподівано для всіх «чудодійно» одужати, і хоч відсоток таких випадків малий, але все ж вони бувають, а легалізуючи евтаназію ми позбавляємо хворого такого шансу.

Тепер розглянемо і переваги евтаназії:

-по-перше, евтаназія є одним і з способів реалізації права на життя, адже як уже значалось раніше в це поняття входить і можливість самостійно приймати рішення про його припинення;

-по-друге, на сьогодні людина-це найвища цінність, тому повною мірою мають бути гарантовані не тільки її благополуччя, потреби, право на самовизначення, на повагу честі та гідності, а і право на її гідну смерть;

-по-третє, евтаназія - це гуманна процедура, адже вона забезпечує припинення страждань, тому її можна вважати одним із проявів дуже важливого принципу гуманності;

-по-четверте, це право потрібно визнати не для держави та суспільства, а для тих людей, які справді цього потребують.

Також варто зазначити, що Європейський суд з прав людини залишається нейтральним стосовно цього питання і дає можливість державам-учасникам Ради Європи самостійно вирішувати це питання на державному рівні.

Ще одним аргументом за може слугувати і той факт, що легалізація евтаназії, чіткий контроль над її здійсненням убезпечить цей процес і покладе край довільному застосуванню цієї процедури, що існує в багатьох країнах світу.

Отже, проаналізувавши усі «за» і «проти» однозначного висновку щодо необхідності легалізації процедури евтаназії зробити не можна. Проте, можна напевно стверджувати, для того, щоб легалізувати цю процедуру спочатку потрібно створити для цього достатній правовий фундамент, враховуючи різні аспекти цього процесу.

Список використаних джерел

1. Ворона В. А. Право на евтаназію як складова права людини на життя / В.А. Ворона // Право України. - 2010. - № 5. - С. 199-205.
2. Малеина М.Н. О праве на жизнь / М.Н. Малеина // Советское государство и право. - 1992. - № 2.
3. Малиновский А. Имеет ли человек право на смерть? / А. Малиновский // Российская юстиция. - 2002. - № 8.
4. Эвтаназия: законодательство разных стран и религиозная оценка [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.portal-credo.ru/>

Клименко С.І., вчитель спеціалізованої
середньої загальноосвітньої школи I ступеня № 312 м.
Києва

Правове регулювання мовного питання в Україні

Відомо, що держава є сильною тоді, коли здатна відстояти усі ті атрибути, які характеризують її як суверенне утворення. Відсутність виваженої мовної політики та всебічного правового забезпечення, стали причинами виникнення низки питань щодо її мовного статусу. У зв'язку з чим невідкладно постало питання про стан мовного законодавства, адже визнання статусу державної будь-якою іншою мовою, крім української, вважається неконституційним.

Пріоритетом мовної політики в Україні є утвердження і розвиток української мови - головної ознаки ідентичності української нації, яка

історично проживає на території України, становить абсолютну більшість її населення, дала офіційну назву державі. Державність української мови є невід'ємним атрибутом конституційного ладу держави, атрибутом нації. Та лише задекларованості державного статусу української мови для повноцінного та незворотного утвердження її в усіх сферах суспільного життя недостатньо - необхідні механізми реалізації вищезазначених правових документів щодо функціонування української мови.

Державна мовна політика має унеможливити перетворення України із суверенної національної держави у денационалізований географічний простір. Здійснення державної мовної політики забезпечує система органів, яку репрезентують Національна рада з мовної політики при Президенті України, департамент з мовної політики Міністерства юстиції України, Національна комісія з питань правопису та мовних норм Національної академії наук України, Національна рада з питань радіо та телебачення.

Очевидно, що «моделі правового регулювання мовних відносин визначаються мовною ситуацією, що історично склалася в конкретній країні, а також залежать від мовної політики, що проводиться державою з урахуванням міжнародних норм мовного законодавства ООН і засад мовної політики ЄС» [1].

Кожна держава самостійно вирішує мовні питання, враховуючи історичні фактори, національні особливості, культурні традиції і виходячи з власних потреб, потреб суспільства і громадян [3].

Сьогодні «світовий досвід регламентує визначальну роль мовного чинника в забезпеченні стабільного політичного розвитку та відчутного покращання ситуації в соціальній сфері» [1].

На жаль, українська держава до подій на Сході України не зовсім чітко усвідомлювала для себе важливість захисту її основних пріоритетів.

«Не посприяло покращенню мовної ситуації в Україні і прийняття Закону України «Про засади державної мовної політики» від 3 липня 2012 р. № 5029- VI, який вперше в історії української законотворчості вводить такі поняття, як «регіональна мова або мова меншини». «Те, що Конституція України у тій же 10-й статті вказує на можливість законодавчого регулювання застосування мов у нашій державі, не слід сприймати як право законодавчого органу розширювати перелік державних мов». Мова йде лише про «регламентацію *застосування* мов в Україні» [1].

Разом з тим, вихід України на світову арену як незалежної самостійної держави загострив чимало економічних, політичних, соціальних проблем, що зумовило правотворців здійснити ряд кроків на шляху до їх регулювання.

Достатньо цікавим, із нормотворчої точки зору, постав перелік сфер «застосування державної мови, наведений у самому визначенні даного поняття (ст. 1 Закону), де зазначено, що державна мова - законодавчо визначена мова, спілкування на якій є обов'язковим у системі публічної адміністрації, діловодства, установах, організаціях та підприємствах, а також у державних закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку й інформатики тощо»[6].

Важливо розуміти, що ідеальних схем мовного регулювання не існує. Наскільки вони є ефективні покаже лише практика та час. Інакше кажучи, «будь-які необгрунтовані спекуляції на тему мовної політики можуть ставити під загрозу державний суверенітет. Тому способи змінити існуючий порядок використання мов у спосіб, що прямо суперечить чинній Конституції, повинні розцінюватися як підрив національної безпеки» [8].

Отже, покладаючись на сказане вище, можна стверджувати, що «сучасна мовна політика України може бути ефективною за умови існування чіткого механізму її втілення, який є оптимальним у вирішенні різноманітних проблем у сфері мовних відносин. У цьому контексті злагоджені дії органів державної влади, науковців, громадських структур, які спираються на конституційні положення, можуть стати запорукою успіху» [4; с. 78-85]. І навпаки, неврегульованість у цій сфері залишає за собою багато суперечностей, що потребують негайного вирішення. Варто пам'ятати, що в «реалізації мовної політики», окрім законодавства, значну роль «відіграє структура владного управління» [5; с. 300].

Список використаних джерел

1. Абрамова Д. Зарубіжний досвід формування та реалізації мовного законодавства і можливості його використання в Україні. - [Електронний ресурс.] - Режим доступу: www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2014-2Moe/6/02^b
- 2.. Василенко В. Правова регламентація статусу офіційної (державної) мови у практиці Європейських держав. - [Електронний ресурс.] - Режим доступу: nestor-ua.org/projects/mova-ua-vasylenko.html
3. Ковальова Т. В. Механізми державного регулювання мовних відносин в Україні / Т. В. Ковальова, В. К. Присяжнюк, В. Д. Бакуменко. - К. : Видавничо-поліграфічний центр Академії муніципального управління, 2009. - С. 78-85.

Пацьора А.М., студентка 2 курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”

Науковий керівник: **Піцек В.В.**, викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”

Евтаназія: право на гідну смерть чи вбивство?

Кожна людина незалежно від віку, статі, кольору шкіри, політичних, культурних, релігійних та інших переконань має відповідні права та обов'язки. Серед особистих прав

найголовнішим визначають право на життя. Офіційного закріплення право на життя здобуло в таких міжнародних документах як:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. (ст. 3: «Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність»),
2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 16.12.1966 р. (ст. 6: «Право на життя є невід'ємне право кожної людини. Це право охороняється законом. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя...»).
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. (ст. 2: «Право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше, ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання...»).
4. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. (ст. 6: «Держави визнають, що кожна дитина має невід'ємне право на життя...»).

В конституціях практично всіх держав (в т.ч. в конституції України) існує стаття, яка передбачає право на життя. У зв'язку з цим предметом гострих дискусій стала проблема евтаназії.

Евтаназією є умисні дії чи бездіяльність медичних працівників, які здійснюються ними за наявності письмово оформленого клопотання пацієнта, який перебуває у стані, коли усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, з дотриманням законодавчо встановлених умов, з метою припинення його фізичних, психологічних і моральних страждань, у результаті яких реалізується право на гідну смерть [3, ст.328].

Існують такі види евтаназії як пасивна та активна.

Пасивна евтаназія передбачає припинення надання лікування, допомоги, що прискорює смерть пацієнта.

Активна евтаназія передбачає введення пацієнту певних лікарських препаратів, які викликають швидку і безболісну смерть, така евтаназія реалізується через різні форми:

- Евтаназію без згоди пацієнта, коли через страждання він не може погодитись на це, але родичі чи лікар дають на це самостійну згоду;
- Евтаназія за допомогою лікаря;
- Без кінцевої допомоги лікаря, коли сам пацієнт включає певний пристрій, запускає механізм, який ніби допомагає скоїти самогубство [4].

Право на евтаназію може як визнаватися державами, так і не визнаватися.

Перший у світі Закон “Про право людини на смерть” було прийнято у 1977 р. у штаті Каліфорнія (США). Згідно з ним невиліковно хворі люди можуть оформити документ, у якому висловлюють своє бажання на вимкнення реанімаційної апаратури. І хоча його формулювання далеке від досконалості, оскільки покладає виконання процесу умертвіння фактично на третю особу (що може суперечити її моральним принципам та професійній етиці), приклади свідчать, що громадськість у зарубіжних країнах поступово приймає ідею пасивної евтаназії.

В Нідерландах евтаназія з 1 квітня 2002 р. стала легальною. Лікарі більше не піддаються переслідуванню за допомогу в добровільному відході з життя за умови, що процедура буде дотримуватися з належною точністю. Верхня палата парламенту Нідерландів схвалила відповідний закон. Ця країна першою у світі законодавчо закріпила за смертельно хворими пацієнтами право на евтаназію.

Одним із специфічних аспектів нідерландської системи є те, що активна евтаназія може здійснюватися в тому разі, коли пацієнт переносить нестерпні страждання. Активна евтаназія в

Нідерландах може також здійснюватися стосовно недієздатного пацієнта в тому разі, якщо він чітко виявив своє бажання вмерти у стані дієздатності.

У Великобританії передумов для закріплення евтаназії на законодавчому рівні не помічається. Після довгих обговорень було прийнято закон про безумовну заборону будь-якої евтаназії, але пасивна евтаназія використовується на практиці британськими медиками як у випадках із новонародженими, так і з людьми похилого віку. У березні 2002 р. виник прецедент, коли пацієнткою було виграно судовий процес про дозвіл застосувати відносно неї процедуру евтаназії, оскільки позивачка була важко хвора та повільно помирала. Це рішення було вкрай негативно оцінено британськими медиками.

У Фінляндії та Швеції пасивна евтаназія не вважається протизаконною, проте підставою для її застосування є вільне і свідоме волевиявлення пацієнта, причому аналогічні прохання навіть від найближчих родичів визнаються юридично недійсними.

В Україні ж право на евтаназію заборонено. Це передбачено в ч.3 ст. 52 Основ законодавства про охорону здоров'я України: «Медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії - навмисного прискорення смерті або умертвіння невеликочислового хворого з метою припинення його страждань» та ч.4 ст. 281 Цивільного кодексу України: «Забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя».

У теорії кримінального права і в правозастосовній практиці визнається, що добровільна згода людини на позбавлення її життя не виключає протиправності й караності діяння і зазвичай кваліфікується за ст. 115 Кримінального кодексу України (вбивство) [2].

Американський філософ Дж. Рейгелс, стверджує, що коли хворий у свідомості, він розуміє, що смерть є невідворотною, і більше не може виносити страшний біль, він може просити лікаря прискорити настання смерті. Останній може погодитись, проте, лише за рахунок припинення лікування (пасивна евтаназія). У результаті страждання хворого збільшаться, хоча і будуть менш тривалими. У такій ситуації смертельна ін'єкція буде гуманнішою, оскільки одразу припинить страждання [3, с. 35].

Однак, якщо розглядати цю позицію із юридичної точки зору, лікар, який робить смертельну ін'єкцію, фактично викликає настання смерті від отруєння, а не від невеличкової хвороби. Отже, у цьому випадку він вчиняє умисне вбивство. Припинення лікування, хоча і викличе смерть безпосередньо від невеличкової хвороби, також підлягає кримінально-правовій оцінці.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна робити висновки, що не може існувати конкретної та остаточної позиції з цього приводу. Це залежить від індивіда, те як він сприймає навколишній світ. Не варто повністю узаконювати питання щодо позбавлення життя внаслідок евтаназії, що справді призведе до знецінення самого поняття «життя» та його тривалості, але і не варто категорично це забороняти, бо такою є воля людини, так як вона жила, так як і хоче померти. Це право на свободу вибору, яке ми маємо поважати.

Список використаних джерел

1. Стеценко С. Г. Медичне право України : підручник / С. Г. Стеценко, В. Ю. Стеценко, І. Я. Сенюта; за заг. ред. С. Г. Стеценка - К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. - 507 с.

2. Усманов Ю. Евтаназія - право на смерть: за чи проти? / Ю.Усманов // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.pravoconsult.com.ua/evtanaziya-pravo-na-smert-za-chi-proti/>
3. Гаврилюк Д В. Евтаназія в Україні: бути чи ні? / Д В. Гаврилюк // Права людини як критерій морального виміру політики і державної влади : зб. тез доповідей за матеріалами міжвузівських студентських наукових читань, присвячених 57-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини (8 грудня 2005 р.). - Суми, 2006. - С. 34-36 // [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.Ua/jspui/bitstream/123456789/2462/1/14_2006.pdf

Хацюр Г.В., студент 6-КМ-1А курсу НАВС Права

державного службовця

Державна служба в Україні - це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів.

Головне призначення державної служби — сприяти утвердженню пріоритету прав і свобод людини і громадянина, допомагати їм у здійсненні прав і свобод, не вимагати виконання непередбачених законом дій, виробляти у громадян впевненість у тому, що їм будуть сприяти і нададуть необхідну допомогу в усіх правомірних діях.

Важливе значення для ефективності державної служби має знання державними службовцями законодавства, вміння правильно його застосовувати у практичній діяльності. Повага до закону, права, принципів та норм моралі мають бути характерною рисою державного службовця.

Гарантією виконання вимог до службовця, дотримання ним етичних правил є внутрішні, морально-психологічні фактори — визнання обов'язку, підтримання честі і гідності, зміцнення репутації державного службовця, авторитету державної служби.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державну службу», державна служба в Україні - це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів. Ці особи є державними службовцями і мають відповідні службові повноваження.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про державну службу», право на державну службу мають громадяни України незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної приналежності, статі, політичних поглядів, релігійних переконань, місця проживання, які одержали відповідну освіту і професійну підготовку та пройшли у встановленому порядку конкурсний відбір, або за іншою процедурою, передбаченою Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до статті 11 Закону України «Про державну службу», державні службовці мають наступні права: користуватися правами і свободами, які гарантуються громадянам України Конституцією і законами України; брати

участь у розгляді питань і прийнятті в межах своїх повноважень рішень; одержувати від державних органів, підприємств, установ і організацій, органів місцевого та регіонального самоврядування необхідну інформацію з питань, що належать до їх компетенції; на повагу особистої гідності, справедливе і шанобливе ставлення до себе з боку керівників, співробітників і громадян; вимагати затвердження керівником чітко визначеного обсягу службових повноважень за посадою службовця; на оплату праці залежно від посади, яку він займає, рангу, який йому присвоюється, якості, досвіду та стажу роботи; безперешкодно ознайомлюватись з матеріалами, що стосуються проходження ним державної служби, в необхідних випадках давати особисті пояснення; на просування по службі з урахуванням кваліфікації та здібностей, сумлінного виконання своїх службових обов'язків, участь у конкурсах на заміщення посад більш високої категорії; вимагати службового розслідування з метою зняття безпідставних, на думку службовця, звинувачень або підозри; на здорові, безпечні та належні для високопродуктивної роботи умови праці; на соціальний і правовий захист відповідно до його статусу; захищати свої законні права та інтереси у вищих державних органах та у судовому порядку.

Державні службовці, з урахуванням конституційних прав, можуть брати участь у політичній чи іншій громадській діяльності лише поза межами їх службових обов'язків і в позаробочий час, щоб не підривати віру громадськості в неупереджене виконання ними своїх функцій. Власні політичні погляди вони не можуть використовувати при виконанні своїх посадових обов'язків.

Державний службовець при виконанні службових обов'язків повинен діяти на підставі, в обсязі та у спосіб, які передбачені Конституцією та законами України, а також укладеними і в установленому порядку ратифікованими міжнародними договорами України, на засадах чесності, справедливості, відповідальності, відкритості й прозорості. Він має виконувати свої посадові обов'язки чесно, неупереджено, не надавати будь-яких переваг та не виявляти прихильність до окремих фізичних і юридичних осіб, політичних партій, рішуче виступати проти антидержавних проявів і сил, які загрожують порядку в суспільстві або безпеці громадян.

Державний службовець повинен шанобливо ставитися до громадян, дотримуватися високої культури спілкування, не допускати дій і вчинків, які можуть зашкодити інтересам державної служби. Він має з належною повагою ставитись до прав, обов'язків та законних інтересів громадян, не повинен проявляти свавілля або байдужість до їхніх правомірних дій та вимог, допускати прояви бюрократизму, відомчості та місництва, нестриманість у висловлюваннях або іншим чином поводитися таким чином, що дискредитує орган державної влади або компрометує репутацію державного службовця.

Державний службовець, зокрема, не має права:

1) сприяти, використовуючи своє службове становище, фізичним і юридичним особам у провадженні ними підприємницької діяльності, а також в отриманні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг із метою одержання за це для себе, своїх родичів або інших осіб матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг;

2) відмовляти фізичним і юридичним особам в інформації, надання якої передбачено правовими актами, навмисне затримувати її, надавати невірогідну чи неповну інформацію;

3) відмовляти у видачі або затримувати підготовку та видачу фізичним особам передбачених законодавством довідок, посвідчень, інших документів;

4) вимагати чи приймати від фізичних осіб подарунки, послуги чи будь-які інші переваги, які є чи можуть виглядати як винагорода за рішення чи дії, що належать до його службових обов'язків;

5) сприяти, використовуючи своє службове становище, фізичним особам у проведенні ними зовнішньоекономічної, кредитно-банківської та іншої діяльності з метою одержання за це для себе, своїх родичів або інших осіб матеріальних благ, послуг, пільг чи інших переваг;

6) надавати незаконні переваги фізичним або юридичним особам під час підготовки і прийняття нормативно-правових актів чи рішень.

Порушення правил державними службовцями є підставою для застосування до них дисциплінарних стягнень, передбачених Кодексом законів про працю України, а також Законами України «Про державну службу» та «Про засади запобігання і протидії корупції».

Список використаних джерел

1. Конституція України, Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
2. Закон України «Про державну службу» від 16.12.1993 №3723-ХІІ
3. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011 №3206-УІ
4. М. І. Ославський «Виконавча влада в Україні: організаційно-правові засади»:

Навчальний посібник, Київ, Видавництво «Знання», 2009

Скляр Н.В., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: **Піцєнко В.В.**, викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Становлення та розвиток концепції прав людини в правовій думці європейському та міжнародному праві

Людина як член суспільства на будь-якій стадії і в будь-яких формах суспільного розвитку завжди володіла певним обсягом прав, свобод і обов'язків. Питання прав і свобод людини полягало лише у їх об'ємі та захисті. Науковці відзначають, що якщо всю попередню історію людства можна розглядати як історію боротьби за права людини, то новітню історію -

як історію боротьби за межі прав людини [3, с.19].

Науковці визначають права людини як певні можливості людини, котрі необхідні для її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, що визначаються досягнутим рівнем розвитку людства і мають бути загальними та рівними для всіх людей [4, с.5]. Відповідно до «Юридичної енциклопедії» «права людини - це визначальні засади правового статусу особи, що належать їй від народження, тому є природними і невідчужуваними» [5, с.710].

Науковці виділяють чітку лінію еволюції прав людини на трьох етапах: ідеалізації, позитивізації та реалізації [9, с.33].

В первісному суспільстві ще була відсутня диференціація прав і обов'язків, і діючі норми сприймалися як правила, рівні для всіх і необхідні для організації людського суспільства.

В стародавні часи ідеї щодо прав людини, були предметом роздумів на основі етики, в рамках філософії та суспільної думки. Витоками концепцій, які стали основою для правової думки Європи та й, в значній частині, світу, стали праці мислителів Давньої Греції та Риму, які заклали основи школи природного права.

Розвиток ідей прав людини відбувався і на території сучасної України. У Київській Русі за «Руською Правдою» не існувало смертної кари і поважалося право власності [4, с.24].

Процес визнання прав людини більш повний розвиток отримав в гуманістичній філософії Просвітництва, природно-правовій доктрині походження і сутності права і держави та законодавчих актах Англії, що містили перші норми в галузі захисту прав людини, спрямовані на обмеження всесилля і свавілля влади. Велика хартія вольностей 1215 р. поширено вважається початком процесу кодифікації прав людини [9, с.20]. Петиція про право 1628 р., конкретизувала положення про неможливість позбавити волі та ув'язнити вільного громадянина без законних підстав.

Концепція суверенітету Гуго Гроцій базувалася на ідеї, згідно з якою, вільний народ може віддати всю владу кому-завгодно, не зберігши за собою взагалі цієї влади [8, с.141]. Томас Гоббс вважав, що декілька природних прав збереглися і після укладення суспільного договору, зокрема, людина не віддала державі свого права на самозбереження - чинити опір тим, хто застосовував до неї силу, хотів забрати у неї життя [8, с.183-184].

Теорію природного права та суспільного договору перейняла і розвинула Франція. Шарль Луї Монтеск'є зробив вагомий вклад в розвиток концепцій громадянських та політичних прав, а також міжнародного права [8, с.212-213]. Жан-Жак Руссо вважав, що хоча внаслідок суспільної угоди людина втрачає природну свободу та необмежене право на все, що її спокушає і що вона може отримати, вона здобуває, по-перше, громадянську свободу чи моральну свободу, оскільки дотримання права, яке вона сама вводить, і є свободою, а, подруге, право власності на все, чим володіє [8, с.222-223].

Початок ХУІІІ ст. став часом зародження формування системи прав людини в Україні. У Пактах й Конституції законів та вольностей Війська Запорозького 1710 р. [8, с.323-324], передбачалося, що до обов'язків гетьмана «належить великодушно направляти й поліпшувати усі права в країні стосовно надійного дотримання непорушних громадських вольностей».

Революції другої половини ХVІІІ ст. стали переломним моментом в розвитку прав людини: з теоретично-доктринальних думок вони поступово перетворюються у форму реально існуючого права. В Декларації прав людини і громадянина 1789 р.

Більш-менш системно вперше в історії України права людини були відображені в Третьому Універсалі Української Центральної Ради від 7 листопада 1917 р., який проголосив

«свободу слова, друку, віри, зібрань, союзів, страйків, недоторканності особи і мешкання, право і можливість уживання місцевих мов у зносинах з усіма установами», встановив восьмигодинний робочий день, наголосив на необхідності існування справедливого суду та скасував смертну кару. В Четвертому Універсалі всі ці права було підтверджені.

У 1942 р. вперше був вжитий англійський термін *human rights* - права людини - у Декларації Об'єднаних націй 26-ти держав-союзниць антигітлерівської коаліції. Цей термін замінив термін *natural rights* - природні права - і пізніший термін *the rights of man*, який, до речі, деякі науковці перекладають як «права чоловіка», що не включали права жінок, і відображали незрілість тогочасної концепції рівності прав людини [1, с.19]. Міжнародне визнання того, що всі люди народжені рівними і вільними, було досягнуто лише після завершення Другої світової війни і стало одним з Грунтовних принципів ООН. Зі створенням ООН розвиток прав людини набув нових рис. Наступним вагомим кроком у розвитку інституту прав людини стало прийняття Загальної декларації прав людини 1948 р. Характеризуючи цей документ, юристи відзначають таку його особливість як загальність, тому що значна кількість держав закріпила її положення в внутрішніх законах [2, с.57]. Декларація стала вихідною точкою, а згодом і ядром всієї системи міжнародних правових актів з прав людини, прийнятих в рамках ООН. На основі Декларації було прийнято Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1976 р. В Декларації тисячоліття ООН 2000 р. глави держав і урядів 189 держав урочисто визнали, що поруч з індивідуальною відповідальністю перед власними суспільствами вони несуть також колективну відповідальність за утвердження принципів людської гідності справедливості і рівності на глобальному рівні.

Варто виділити також третє покоління прав - колективні права народів - яке почало формуватися в другій половині ХХ ст. і отримало документальне оформлення в рамках ООН в 1980-і роки. Колективні права в значній мірі обумовлені появою і розвитком перших двох поколінь прав і тісно з ними взаємопов'язані. Як вважають юристи, будь-яке з соціальних прав в кожному конкретному випадку коректується при включенні в ту чи іншу «колективну групу» прав [7, с.27].

У сучасному міжнародному праві, зокрема, в практиці міжнародних організацій, в договірних та звичаєвих нормах, склався перелік загальноновизнаних основних прав людини, який вважається обов'язковим для держав, навіть якщо вони не закріпили відповідні норми у міжнародних договорах чи у внутрішньому законодавстві.

У порівнянні з різноманітністю підходів до визнання, закріплення і тлумачення прав людини на глобальному рівні, значно успішніше та ефективніше це питання вирішувалося на регіональному рівні. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. стала тим консолідованим документом, який відобразив спільні європейські цінності у сфері прав людини, а Європейський суд з прав людини став ефективним інструментом захисту прав громадян держав-членів Ради Європи. Із здобуттям незалежності та подальшим приєднанням до Ради Європи підхід до питання прав людини в Україні почав повертатися до традиційних для європейської правової думки правових ідей та цінностей.

Таким чином, протягом століть у європейській правовій думці формувалися поняття та концепції прав людини шляхом аналізу та пошуку, серед іншого, балансу між рівністю та справедливістю, свободою та її межами. Правові ідеї європейських мислителів, а також нормативно-правові акти країн Європи відіграли визначальну роль у стрімкому розвитку правового забезпечення інституту прав людини після Другої світової війни, а також у

формуванні та закріпленні нинішньої системи захисту прав людини як на регіональному рівні, так і на глобальному - в рамках ООН. І саме європейські стандарти прав людини, їхнього забезпечення та захисту, повинні бути сьогодні тим орієнтиром, навколо якого необхідно зосередити роботу у відповідних сферах в Україні.

Список використаних джерел

1. Антонович М Еволюція поняття прав людини / М Антонович // Право України. - 2005. - № 12 - С. 16-20.
2. Баштанник В. Регламентация захисту прав людини у системі права ЄС: організаційно-правовий аспект / В. Баштанник // Право України. - 2006. - № 9 - С. 56-60.
3. Рабінович П. Межі прав людини і Конституція України / П. Рабінович П., І. Панкевич // Право України. - 1997. - № 5 - С. 19-22.
4. Рабінович П. М Права людини і громадянина : навч. посібник / П. М Рабінович, М І. Хавронюк. - К. : Видавництво «Атіка», 2004. -464 с.
5. Шемшученко Ю. С. Права людини / Ю. С. Шемшученко // Юридична енциклопедія: В 6 т. - К. : "Українська енциклопедія" імені МП. Бажана, 2002. - Т.4 : Н-П. - С. 710.
6. Шаповал В. Загальні характеристики конституційних статусів людини і громадянина в Україні / В. Шаповал, Т. Шаповал // Право України. - 2006. - № 5. - С. 47-51.
7. Иваненко В. А. Социальные права человека и социальные обязанности государства / В. А. Иваненко, В. С. Иваненко. - СПб : Издательство «Юридический центр Пресс», 2003. -404 с.
8. История политических и правовых учений : хрестоматия для юрид. вузов и фак. / сост. и общ. ред. Демиденко ГГ. - Х. : Факт, 1999. -1080 с.
9. Kuzniar R. Prawa człowieka. Prawo, instytucje, stosunki mi^dzynarodowe / R. Kuzniar. - Warszawa : Fundacja Studiow Mi^dzynarodowych, Warszawa, 2000 - 478 s.

Ціпцюра Т.М., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: **Іщенко В.В.**, викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Боротьба за рівність та права жінок: історичний розвиток і сучасність

Перші офіційні документи з прав людини з'явилися в кінці XVIII ст., коли були прийняті Декларація незалежності США (1776) і Декларація прав людини і громадянина у Франції (1789), Біль про права у США (1791). В цих документах, що лежать в основі сучасної

концепції прав людини, відсутнє визнання цивільних прав жінок та відсутність ідеї рівності статей.

Тому особливе місце в цьому комплексі прав людини займають права жінок. Будучи невід'ємною частиною прав людини, вони, на жаль, повною мірою не реалізуються в жодній державі. Жінки протягом тривалого часу боролися за визнання своєї повноцінності та надання їм основних прав людини і, на жаль, ця боротьба ще не закінчена. Хоча на певному рівні їх становище в багатьох аспектах покращилось, проте деякі суспільні упередження досі заважають повному і безпосередньому виконанню прав жінок у всьому світі.

У наш час ця проблема набуває особливої актуальності не лише у зв'язку зі зростанням ролі жінок у різних сферах суспільного життя, а й у зв'язку з численними фактами порушення їх прав, включаючи недотримання міжнародно-правового принципу рівноправності чоловіків та жінок, а саме права жінок на участь у здійсненні міжнародної і внутрішньодержавної політики, недостатній захист жінок від насильства, недостатнє виконання міжнародних стандартів, які стосуються охорони здоров'я жінок, нерівність між чоловіками і жінками у сфері праці тощо.

Принцип рівності, закріплено в міжнародному праві та законодавстві практично всіх держав, без відмінностей між чоловіками і жінками, часто спричиняє приховану дискримінацію щодо жінок. Через різні позиції і ролі, які вони займають у суспільстві, часто рівність *de jure* призводить до дискримінації *de facto*.

Дискримінація означає будь-яке розрізнення, виняток або обмеження за ознакою статі, яке направлено на ослаблення або зводить нанівець користування або здійснення жінками їх прав та основних свобод в політичній, економічній, соціальній, культурній, цивільній або в будь-якій іншій сфері. Ця ситуація змусила активістів по правах жінок заговорити про відмінність між формальною і реальною рівністю. У багатьох випадках формальні ідеї рівності, які засновані на передумовах рівності всіх людей, не допомогли жінкам у цій ситуації.

Згодом, ХХ ст. принесло багато покращень, але ще кілька років тому, навіть в часи миру і прогресу жінкам і їхнім правам не приділялось особливої уваги, доти, доки вони самі про них не заявили.

Ідея рівності прав жінок і чоловіків сягає ще в часи епохи Просвітництва і Великої французької революції XVIII століття і пов'язана з утвердженням ліберальної концепції «природних прав і свобод» людини. Ця концепція вперше в Європі була закріплена в головному документі Французької революції Декларація прав людини і громадянина (1789). Проте, у цій Декларації були внесені положення які суперечили і дискримінували права жінок. Жінки не залишили поза увагою цей факт, і у 1791 р. французькою активісткою та драматургом Олімпією де Гуж була написана Декларація прав жінки і громадянки (фр. *Déclaration des droits de la femme et de la citoyenne*), також відома як Декларація прав жінки, яку історики вважають першим маніфестом фемінізму Нового часу. Цей твір мав іронічний характер, аби викрити усі недоліки Французької революції, а точніше її наслідки, які мали би забезпечувати гендерну рівність. В ній говориться, що: «Ця революція вступить в силу тільки тоді, коли всі жінки стануть повністю обізнані про їх жалюгідний стан, а також права, які вони втратили в суспільстві». Де Гуж розширює шосту статтю Декларації прав людини і громадянина, що проголосила права громадян брати участь у формуванні законів, щоб: «Усі громадяни, включаючи жінок в рівній мірі мають бути допущені до усіх державних установ, офісів і занять залежно від їх потенціалу, а також без будь-яких інших відмінностей, ніж їх чесноти і здібності». Її головні вимоги полягали в наступному: надання активного і пасивного

виборчого права для жінок, допущення їх до всіх посад, надання права володіти і розпоряджатися власністю, права на освіту, рівних прав у сім'ї і церкві. Відомий вислів, який вона проголосила на противагу того, що відповідно до французьких законів, жінки повністю несуть покарання, але позбавлені рівних прав: «Якщо жінка має право зійти на ешафот, то вона повинна мати право зійти і на трибуну». І тільки у 1946 році в «Декларацію прав людини і громадянина» були додані рівні права для жінок, право на роботу, на створення спілок, на страйки, відпочинок, соціальну забезпеченість, допомогу в літньому віці і безкоштовне навчання. Ці зміни встановили, що права людини належать усім людям - чоловікам і жінкам - і закріпили рівність в якості фундаментального принципу прав людини.

У Статуті Організації Об'єднаних Націй були включені чіткі положення, що стосуються принципу недискримінації на підставі статі. Статут ООН посилається на "рівноправність чоловіків і жінок" і вимагає "розвитку поваги до прав людини і основних свобод для всіх" без різниці статі. Одним з перших кроків ООН було прийняття 10 грудня 1948 р. Загальної декларації прав людини. Одне з найважливіших положень Загальної декларації прав людини закріплено у ст. 2. У ній вказується, що "кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища». В системі ООН більшість заходів, спрямованих на реалізацію цього принципу, були розроблені в Комісії зі становища жінок - функціональній комісії Економічної і Соціальної ради ООН. Комісія була утворена резолюцією 11 (II) Ради 21 червня 1946. До її складу входять по одному представнику від кожної з держав - членів ООН. До функцій Комісії входять підготовка рекомендацій і доповідей Раді з захисту прав жінок у політичній, економічній і соціальній сферах і в галузі освіти.

Також, важливі ініціативи щодо вжиття заходів з метою сприяння рівності чоловіків і жінок були зроблені Генеральною Асамблеєю ООН. Так, після чотирьох років дискусій і ретельної роботи редакторів в Комісії зі становища жінок і в самій Генеральній Асамблеї була одностайно прийнята Генеральною Асамблеєю в резолюції +2263 (XXII) Декларація про ліквідацію дискримінації щодо жінок. Необхідність цієї Декларації наголошується в преамбулі, де висловлюється заклопотаність тим, що, незважаючи на Статут, Загальну декларацію прав людини, Міжнародні пакти про права людини та інші правові документи ООН та спеціалізованих установ ООН і незважаючи на досягнутий в питанні рівноправності прогрес, продовжує існувати значна дискримінація відносно жінок.

В рамках ООН прийнято низку міжнародно-правових документів, що стосуються конкретних прав жінок. До їх числа відноситься Конвенції про політичні права жінок (1952 р.), Конвенція про громадянство заміжньої жінки (1957 р.), Конвенція про згоду на вступ у шлюб, мінімальному шлюбному віці і реєстрації шлюбів (1962 р.), а також Рекомендація до неї 1965 р., Декларація про захист жінок і дітей в надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів (1974 р.)

10 грудня 1999 в штаб-квартирі ООН пройшла церемонія відкриття підписання Факультативного протоколу до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 6 жовтня 1999 р.

Підсумовуючи наведене вище, можна констатувати, що незважаючи на те, що зусилля, які прикладались протягом двох попередніх десятиліть, починаючи з Декларації Французької революції, допомогли поліпшити становище жінок і розширити їх доступ до ресурсів, вони не торкнулися структурної основи нерівності у відносинах між чоловіками і жінками. Рішення,

що впливають на життя всіх людей, найчастіше все ж таки приймаються чоловіками. Проблеми жінок майже повсюдно вирішуються в другу чергу. Жінки продовжують стикатися з дискримінацією та маргіналізацією, прихованою і явною. Тому, необхідно, шукати шляхи розширення прав і можливостей жінок для того, щоб вони могли висунути свої власні пріоритети і цінності, як рівноправні партнери чоловікам у процесі прийняття рішень на всіх рівнях.

Список використаних джерел

1. Сергеев С.М /http://kul.kiev.ua/images/chasop/2011_3/284.pdf

Радченко Ю.В., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»
Науковий керівник: викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» **Іщенко В.В.**

Право на евтаназію за законодавством країн Європи

У міжнародному праві протягом останніх років питання про евтаназію залишається вельми актуальним, перш за все, внаслідок посилення інтересу до нього у правовій доктрині та практиці деяких держав. Як це нерідко буває в міжнародному регулюванні прав людини, джерелом юридичної моделі поведінки є національне законодавство. Сьогодні цей факт визнають усі міжнародні органи по захисту прав людини, і тому для більш повного аналізу необхідно також звернутися до національного законодавства окремих держав.

Сам термін «евтаназія» в XVII ст. ввів англійський філософ Ф. Бекон (1561-1626 рр.), позначивши ним легку й безболісну смерть [1, с. 75].

У XIX-XX ст. проблема евтаназії отримала новий зміст і придбала міжнародне значення. У жовтні 1987 р. в Іспанії 39 Всесвітня медична асамблея прийняла Декларацію про евтаназію, у якій остання як акт навмисного позбавлення життя пацієнта навіть на прохання його самого або на підставі подібного прохання його близьких була визнана неетичною. Проте це не виключає необхідності поважного ставлення лікаря до бажання хворого не перешкоджати перебігу природного процесу вмирання [2, с. 127].

Піонером легалізації добровільної смерті в Європі стали Нідерланди. Історія її розпочинається з 1973 р., коли нідерландський суд засудив лікаря, який убив свою матір, до тижня тюремного ув'язнення. Цей випадок послужив прецедентом для визнання в 1984 р. Верховним судом Нідерландів добровільної евтаназії прийнятною. Таким чином, якщо лікар виконував вимоги інструкції, складеної Королівською медичною асоціацією, він міг не боятися кримінальної відповідальності. Природний розвиток легалізації цього процесу закінчився ухваленням у квітні 2001 р. відповідного закону про легалізацію евтаназії (будь-якої з її форм), який набрав чинності 01.01.2002 р. [3]. Цим законом встановлюються обов'язкові для виконання лікарями критерії, за яких існує можливість здійснення евтаназії. Лікар зобов'язаний:

- переконатися, що прохання пацієнта добровільне й обдумане;
- упевнитися, що страждання пацієнта нестерпні й немає жодної перспективи поліпшення стану його здоров'я;
- інформувати пацієнта про його стан на даний момент і про подальший прогноз;
- прийти разом з пацієнтом до висновку, що немає іншої альтернативи;
- проконсультуватися ще хоча б з одним незалежним фахівцем, який повинен оглянути пацієнта й дати письмовий висновок;
- надати належні медичне обслуговування й увагу при здійсненні евтаназії [4].

Так звана інформована згода пацієнта, тобто рішення, засноване на володінні повною інформацією про стан свого здоров'я, за голландським законодавством може бути виражена усно або письмово.

Бельгія стала другою країною в Європі, що легалізувала евтаназію [5]. Закон, що набув чинності 23.09.2002 р. і заснований перш за все на нідерландському досвіді.

Нідерландський закон визнає рівною в юридичному значенні письмову й усну форми заяви з проханням про евтаназію, бельгійський же тільки письмову. Нідерландським законом діти від 16 до 17 років визнаються правоспроможними для відповідного вирішення про закінчення свого життя, батьки також повинні брати участь у цьому процесі. Рішення дітей від 12 до 16 років вимагає обов'язкового схвалення батьками (опікунами). У бельгійському ж законі що стосується віку, йдеться лише про емансипований молодший вік без чіткого пояснення, що мається на увазі.

Цікавий досвід щодо даної проблеми можна почерпнути із законодавства Швейцарії, в якому не має конкретного закону про декриміналізацію евтаназії. Проте її Кримінальний кодекс (ст.114) визначає, що особа, яка вчинила вбивство із співчуття до жертви, не підлягає покаранню. А в ст.115 цього Кодексу вказується, що зазначене діяння, вчинене з егоїстичного мотиву, тягне за собою покарання. Ця стаття, починаючи з 1942 р., застосовувалася тільки одного разу, і тоді її метою було звільнення від покарання особи, яка надала іншій особі знаряддя для здійснення самогубства. Тепер за допомогою цієї статті намагаються легалізувати евтаназію, що не відповідає намірам законодавця. Однак допомога у здійсненні самогубства («суїцид, що асистується») у Швейцарії залишається безкарним діянням.

У 2004 р. Франція стала третьою європейською країною, яка легалізувала евтаназію. Депутати Національних зборів країни практично одноголосно схвалили законопроект, що легалізує пасивну евтаназію. Прийнятий французькими парламентаріями закон, правда, ще не дозволяє застосовувати евтаназію як таку, але дозволяє на прохання важко хворого припинити лікувати його. До прийняття такого несподіваного рішення законодавців Франції підштовхнув той факт, що багато безнадійно хворих французів, по-перше, користувалися цим, вдаючись до послуг медиків з сусідніх країн, а по-друге, що деякі лікарі з самої Франції давно вже практикували евтаназію, але не відкрито.

Розглянуті вище випадки легалізації евтаназії послужили поштовхом для розвитку подібних ідей і в інших країнах. Так, у Великобританії у 2002 р. почала свій розвиток поширена на весь світ справа Diane Pretty v. UK, остаточне рішення за якою виносив уже Європейський суд з прав людини. Апеляція цієї жінки про евтаназію з посиланням на п. 1 ч. 2 Закону про суїцид 1961 р., де самогубство не визнається злочином, була відхилена Палатою лордів парламенту Великобританії. Проблема полягала в тому, що через свою хворобу Діана не могла вчинити суїцид без сторонньої допомоги, а згідно з місцевими законами допомога в

самогубстві карається чотирнадцятирічним ув'язненням. Діана звернулася до Європейського суду з прав людини з проханням звільнити її чоловіка від можливого покарання.

Розвиток і рішення у справі Diane Pretty говорять про неприйняття концепції активної евтаназії як судовими органами Великобританії, так і Європейським судом з прав людини, який, зокрема заявив, що держава зобов'язана забезпечувати захист життя людини.

У більшості країн Європи евтаназія все ж таки залишається кримінально караним злочином. Проте в дефініції статі кримінального закону цей термін не застосовується, а використовуються такі, як «убивство» або «допомога в здійсненні самогубства». Українське законодавство не визнає правомірність евтаназії і кваліфікує її як злочин.

25.01.2012 р. ПАРЄ прийняла резолюцію «Захист прав та гідності людини з урахуванням раніше висловлених побажань пацієнта», в якій зазначено, що «евтаназія, як навмисне вбивство, за допомогою дії або бездіяльності недієздатної людини в нібито її інтересах, повинна бути заборонена». Дана резолюція спрямована на визначення принципів, які мають застосовуватися в Європі, таких, як «заповіт за життя», або «завчасні вказівки». Раніше ПАРЄ у рекомендації «Про захист прав людини і гідності невеличково хворого і помираючого» наполягала на «забороні умисного позбавлення життя невеличково хворої або вмираючої людини». ПАРЄ і держави-члени Ради Європи продовжують засуджувати евтаназію і суїцид, що асистується.

У законодавстві України взагалі не використовується термін «евтаназія». Вказується лише на заборону задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя, без застосування самого терміну (ч.4 ст.281 Цивільного кодексу України).

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що проблема евтаназії не повинна розв'язуватися тільки на національному рівні; міжнародні органи також мають впливати на подальший її розвиток. У зв'язку з важливістю питання вважаємо за уніфікувати правові норми у цій сфері, що дозволить мати ту прозорість, яка є неодмінною умовою прав людини й людської гідності. Саме для цього потрібно якнайширше обговорення порушеної проблеми як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Список використаних джерел

1. Гришук В. К. Евтаназія в теорії і практиці зарубіжних держав і в Україні / В.К. Гришук, К. Б. Марисюк // Митна справа. - 2012. - № 6. - С. 75-83.
2. Что такое эвтаназия от древности до наших дней // Тема дня [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.temadnya.ru/spravka/30apr2002/1288.html>.
3. Europe Belgium Legalizes Euthanasia // BBC News Service (Europe) // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1992018.stm>.
4. Netherlands legalizes mercy killing // BBC News Service (Europe) // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1736990.stm>.
5. Parliamentary Assembly. Council of Europe. Euthanasia, Doc. 9898 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/workingdocs/doc03/edoc9898.htm>.

Скиба Я.В., студентка 2 курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”

Науковий керівник: викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут” **Іщенко В.В.**

Право на одностатеві шлюби в сучасному світі

Шлюб є початковим етапом у сімейному житті, що власне офіційно закріплює створення сім'ї.

В міжнародному праві не існує жодного акту, який би давав визначення терміну «шлюб». У міжнародній практиці загальноприйнятим вважається таке визначення: шлюб - це юридично оформлений добровільний союз чоловіка та жінки, направлений на створення сім'ї і який передбачає спільне проживання з веденням спільного господарства.

В національних законодавствах зустрічаються визначення, які ґрунтуються на думках науковців. Так ст.21 Сімейного Кодексу України дає таке визначення цього терміну: «Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану.» В ст.51 Конституції України вказується, що «шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка».[1,5]

І тут виникає закономірне питання, а що ж тоді являє собою таке поширене в сучасному світі явище як одностатеві шлюби і чи є правомірним укладення таких шлюбів чи навпаки їх заборона.

Одностатевий шлюб - шлюб між особами одної статі, чоловіками або жінками.

На сьогодні, одностатеві шлюби є дозволеними і офіційно реєструються в 20 країнах світу (Аргентині, Бельгії, Канаді, Ісландії, Нідерландах, Норвегії, Португалії, Південній Африці, Іспанії і т.д.), а в Колумбії та Коста-Ріці вирішується питання про легалізацію таких шлюбів.

Вперше шлюб між особами одної статі було зареєстровано у 2001 році у Нідерландах.

Одностатевий шлюб, у тих країнах, де він є дозволеним, має на увазі доступ одностатевих пар до того ж самого правового інституту шлюбу, що й традиційних пар, а саме вони отримують право на спільне майно, право на аліменти, право на спадкування, право на соціальне та медичне страхування, право на спільне прізвище, право не свідчити один проти одного в суді і т.д.

Але трапляються випадки, коли накладаються умови, які обмежують права одностатєвого подружжя в порівнянні з різностатєвими.

То ж чи законним є таке обмеження і чи взагалі законною є заборона одностатєвих шлюбів в більшості розвинених країн. Адже, як би суспільство не

намагалось закривати очі та як би воно не намагалось всіляко заперечувати гомосексуалізм, але це явище існує і в сучасному суспільстві воно є дуже поширеним. Нічого не робити - не вихід із ситуації, адже кожна людина має право кохати і бути коханою, яким би це кохання не було. І ні в якому разі не можна позбавляти людини можливості відчувати всі принади сімейного життя.

Для того, щоб зрозуміти ситуацію, недостатньо вивчення національного законодавства, необхідно звернутись до норм міжнародного права, яке містить основні принципи.

Отже, як вже зазначалось, міжнародним правом не передбачено визначення поняття «шлюб». Тому будемо тлумачити його виходячи із основоположних прав та свобод, закріплених в Загальній декларації прав людини 1948 року.

Отже, згідно із ст.1 Декларації « всі люди народжуються вільними та рівними в своїй гідності та правах». Відповідно до ст.12 « ніхто не може зазнавати безпідставного втручання в його особисте та сімейне життя». А ст.16 передбачає, що «чоловіки та жінки, що досягли повноліття, мають право без всяких обмежень за ознаками раси, національності та релігії, вступати до шлюбу та засновувати сім'ю».[3]

Виходячи з цих положень, всі люди мають рівне право обирати супутника життя, і ніхто не може впливати на це рішення . А наведене в ст.21 Сімейного кодексу та в ст.51 Конституції України визначення поняття «шлюб» , на нашу думку, є некоректним, адже стаття Декларації, не уточнює, що шлюб має укладатись саме між чоловіком та жінкою.

У березні 2011 року на сесії Ради ООН з прав людини більшість країн світу підтримали заяву країн-членів ООН «про необхідність припинення насильства та порушення прав людини за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності.»[2]

На сесії розглядалось питання про те, що у 76 країнах світу існують закони, які передбачають кримінальну відповідальність людей з нетрадиційною сексуальною орієнтацією. Наприклад, навіть ст.121 Кримінального кодексу СРСР передбачала: «Статеві відносини чоловіка з чоловіком караються позбавленням волі на термін до 5 років» .[7]

Такі закони є пережитками законодавства, прийнятого в колоніальну епоху. Покарання за такий «злочин» передбачалось різне: від ув'язнення на невеликий термін до довічного ув'язнення або навіть смертної кари.

Рада ООН з прав людини визнала, що застосування кримінальної відповідальності за гомосексуальні відносини порушує права людини на недоторканність особистого життя та недискримінацію і є порушенням міжнародного права прав людини. Радою було встановлено, що відповідно до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 року під особистим життям варто розуміти «статеві стосунки за взаємною згодою між повнолітніми особами в негромадських місцях». Отже, сам факт існування законів, що встановлюють кримінальну відповідальність за гомосексуалізм є прямим «втручанням» в особисте життя.[4]

Як впливає із Загальної декларації прав людини та Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, будь-яка заборона одностатевих стосунків є порушенням прав людини і дискримінацією за статевою ознакою, а тому не може бути жодної підстави до заборони одностатевих шлюбів.

Єдиним аргументом проти їх легалізації є те, що такі пари не здатні виконувати основне призначення кожної людини - продовження свого роду. Проте, і тут можна знайти свої плюси. Пари, що не можуть мати власних дітей, можуть дати непогане виховання дітям-сиротам.

Визнання одностатевих шлюбів - це скоріше проблема ментальності народу. Так з другої половини XIX ст. почались перші зрушення у суспільній свідомості, і навіть релігія, а саме християнство та іудаїзм, почала переглядати свої погляди на одностатеві стосунки. Зараз жодна релігія світу не встановлює остаточної заборони на нетрадиційні стосунки. Так, це вважається неправильним і неприродним, але називати людину грішником, за її нетрадиційні вподобання, а тим більше відлучати від церкви, як то було декілька століть тому, ніхто не наважиться. То ж чим скоріше ми зможемо збагнути та прийняти те, що кожна людина має право на щастя, хай і нетрадиційне, тим скоріше ми зможемо жити в такому омріяному нами вільному суспільстві.

Отже, зваживши всі аргументи за і проти, на нашу думку, логічніше було б таке визначення поняття «шлюб»: це сімейний зв'язок між особами, що досягли шлюбного віку, що породжує взаємні права та обов'язки, який регулюється державою і реєструється в державних органах.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року// Голос України. —1996. —13 липня.
2. Доклад Верховного комиссара Организации Объединенных Наций по правам человека «Дискриминационные законы и практика и акты насилия в отношении лиц по причине их сексуальной ориентации и гендерной идентичности» от 17 ноября 2011 г.
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р.
4. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966) // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій. — Амстердам; К., 1996.
5. Сімейний кодекс України //ВВР України.-2002
6. Уголовный кодекс РСФСР от 27 октября 1960 г

Паламарчук М.А., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”

Науковий керівник: **Іщенко В.В.**, викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”

Аборт: вбивство чи право на розпорядження власним тілом?

У всі часи проблема переривання вагітності розділила людство на два табори - тих, хто «бореться за право жінки на власний вибір», тобто прихильників абортів, та тих, хто виступає за збереження життя дитини, в сучасному світі, зокрема, церква та громадські організації.

Для детальнішого розгляду даного питання окреслимо дефініцію поняття «аборт». Аборт (а саме штучний аборт) - це припинення життя зачатой, але ще не народженої дитини прямим втручанням, внаслідок якого настає переривання вагітності та смерть плоду [1].

Вперше аборт було легалізовано в СРСР у 1920 р. За різними даними, внаслідок штучного переривання вагітності гине близько 2 млн., лише наших ненароджених співвітчизників, а у світі ця цифра сягає 53 млн.

Прихильники та противники абортів наводять абсолютно суперечливі один одному аргументи. Наприклад, прихильники легалізації абортів вважають, що ембріон не є людським індивідумом до тих пір, поки він не досягне такого стану, коли буде точно визначена людська форма його тіла, до того ж на початку свого розвитку він мало відрізняється від будь-якої іншої людської клітини, мільйони яких гинуть щодня. Коли постає питання «чи здатен ембріон страждати», то прихильники абортів спираються на книгу Річарда Докінза «Бог як ілюзія», де вказано, що до формування нервової системи ембріона про відчуття ембріона не може бути мови. Противники ж посилаються на досліді Бернарда Нотансона (засновника Національної асоціації щодо скасування закону про право на абортів) згідно з якими дитина відчуває загрозу від інструменту, яким проводиться аборт, при його наближенні вона починає здійснювати швидкі рухи, її серцебиття прискорюється з 140 до 200 ударів в хвилину, при цьому дитина розкриває рот - вона ніби кричить[1]. До того ж, аборт зазвичай проводиться на 12-22 тижнях вагітності, а у світі відомі випадки народження недоношених дітей на 19 тижні вагітності, коли повний термін - 40 тижнів.

Проте варто також враховувати випадки, коли переривання вагітності є вимушеним заходом. Так, коли виникають медичні протипоказання, такі, як загроза життю матері, то звичайно пріоритетним буде порятунок жінки, ніж порятунок плоду, який de facto не можна вважати повністю людським; або коли лікарями встановлена патологія плоду, тоді аборт є способом запобігання

народження дітей з патологіями, які часто несумісні з життям чи обмежують його термін до 2 років.

На разі найбільш поширеними причинами абортів є *небажана вагітність*, тобто факт безвідповідальності майбутніх батьків, на жаль, все частіше вони самі є ще дітьми; *низьке соціальне становище, безробіття, психологічні проблеми*, тобто відсутність можливості та страх утримання дитини. Проте окремими пунктом потрібно виділити і *вагітність, внаслідок звалтування*, коли дитина є спогадом, про завданні моральні та фізичні страждання. Вікова категорія жінок, що найчастіше роблять аборт - 18-34 роки.

Аборт засуджується трьома основними релігіями - християнством, ісламом та іудаїзмом, адже в будь-якому випадку - це вбивство, а такому гріхові не може бути виправдань. *Православна церква* вважає аборт одним з найтяжчих гріхів, адже дане діяння порушує одну з головних заповідей християнства «НЕ ВБИЙ». Стосовно *іудеїв*, то переривання вагітності заборонене на рівні держави (Ізраїль). Більш доляльніше ставляться до абортів *мусульмани*, проте не виправдовують зовсім. Так іслам допускає аборт, якщо плід не досяг 120 днів з моменту зачаття, а коли дитина зачата поза мусульманським шлюбом, тобто внаслідок подружньої зради, то аборт є бажаним, за умови, якщо плід не досяг віку 120 днів, після цього строку аборт переривання вагітності заборонене і вважається вбивством.

Позиції держав у світі щодо абортів розділилися. Їх можна поділити на 4 групи:

1. країни, де існує повна заборона абортів, окрім випадків порятунку життя матері (Афганістан, Ангола, Бангладеш, Венесуела, Гватемала, Гондурас, Єгипет, Індонезія, Ірак, Іран, Ірландія, Ємен, Колумбія, Ліван і Лівія, Сальвадор - єдина держава з абсолютною забороною, Сирія, Чилі, Філіппіни);
2. країни, де переривання вагітності дозволене через медичні протипоказання чи в інших виняткових випадках: звалтування, серйозні патології плоду (Алжир, Аргентина, Болівія, Бразилія, Гана, Ізраїль, Кенія, Коста-Ріка, Марокко, Мексика, Нігерія, Пакистан, Перу, Польща, Уругвай, Іспанія);
3. країни, де таке медичне втручання дозволене лише у випадках медичних та соціально-економічних показань, а також, коли має місце звалтування, при цьому має бути обов'язкове медичне закінчення, як мінімум двох лікарів (Велика Британія, Індія, Ісландія, Люксембург, Фінляндія, Японія);
4. країни, де існує повна свобода абортів (Австралія, Австрія, Албанія, Бельгія, Болгарія, Угорщина, В'єтнам, Німеччина, Греція, Данія, Італія, Камбоджі, Канада, КНР, Куба, Монголія, Нідерланди, Норвегія, Румунія, Сингапурі, Словаччині, США, Туніс, Туреччина, Франція, Чехія, Швеція, ПАР). На сьогодні переривання вагітності дозволена в більш, ніж 50 країнах. Якби абсурдно це не звучало, але конституції даних країн поряд з правом на життя, фактично визнають і право на вбивство.

Цікавим фактом є те, що на Кубі і в Пуерто-Ріто держава фінансує аборт. Корейська жінка після збінання 28 тижнів з дня зачаття має отримати письмовий дозвіл чоловіка. В Чилі, Непалі, Індонезії, Мексиці, Ірландії за

переривання вагітності жінку можуть судити і, навіть, посадити до в'язниці. У Канаді жінка може зробити аборт за рахунок держави, не пояснюючи при цьому причини. В Румунії лікар, який зробив аборт після 14 тижня вагітності буде засуджений на термін від кількох місяців до кількох років.

Варто наголосити, що дане питання має юридично закріпленій характер і на міжнародному рівні, адже Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних прав вказує, що жінка має право вільно вирішувати питання щодо кількості дітей та інтервалів між їх народженням, а також мати доступ до інформації, освіти, засобів, які допомагають їм здійснювати дане право.

Кожна держава самостійно, враховуючи власний історичний та правовий досвід, встановлює правовий статус ненародженої дитини, легальність здійснення переривання вагітності, момент виникнення права на життя.

Підсумовуючи вище сказане, необхідно зазначити, що людське життя - це безцінний скарб, найбільше чудо природи, тому ніхто не має права забирати його. Проблему абортів не можна залишати без вирішення, особливо зараз, коли вона досягла критичного моменту. Україна та світ потребує якісного перегляду законодавства та усунення його прогалин стосовно даного питання. Окрім того, існує нагальна потреба в інформуванні жінки щодо всіх наслідків абортів та ознайомленні з фактами стосовно страждань, які завдаються плоду.

Список використаних джерел

1. Штучний аборт // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D0%80%D0%82>.
2. Иванюшкин А. Я. Морально-этические проблемы аборта и контрацепции / А. Я. Иванюшкин // Профилактика заболеваний и укрепление здоровья. -1999. - № 3. - С.39-42.

Костенко І.В., доцент кафедри
публічного права Національного технічного
університету України “КПІ”, кандидат
юридичних наук

Загальна декларація прав людини міжнародний звичай світової спільноти

10 грудня 1948 р. після завершення другою в історії нашої цивілізації світової війни, війни, яка порушила всі можливі права людини, в тому числі і право на життя мільйонів людей, була прийнята Загальна Декларація Прав Людини (Universal Declaration of Human Rights, UDHR). 4 грудня 1950 р. Генеральна асамблея ООН прийняла рішення вважати 10 грудня Міжнародним Днем захисту прав людини (Human Rights Day)[1].

Листопад 1945 року. Нещодавно перемогою держав - союзників у антифашистській коаліції закінчилася Друга світова війна. У місті Нюрнберзі розпочався судовий процес над головними німецькими воєнними злочинцями, який чинив Міжнародний військовий трибунал, утворений під егідою ООН державами-переможницями - СРСР, Великобританією, Францією та США. Захищаючись, підсудні висували, зокрема, такі аргументи: на якій підставі їх судять? Як громадяни німецької держави, вони виконували її закони, накази її керівництва, а отже, діяли правомірно. Що ж до «злочинів проти миру» і «злочинів проти людяності», то немає юридичного документа, де було би визначено їхні поняття та ознаки...Міжнародний військовий трибунал постановив у жовтні 1946 р. обвинувальні вироки керівникам рейху, спираючись саме на доктрину природних прав людини. Вже тоді з беззаперечною очевидністю виявилась нагальна потреба закріпити, легалізувати базисні ідеї та принципи цієї доктрини і нормативні положення, що з неї випливають, у спеціальному документі, схваленому організованим світовим співтовариством у особі ООН.

На міжнародно-офіційному рівні зазначене питання було поставлено Економічною і Соціальною Радою ООН (далі ЕКОСОП) як першочергове завдання однієї з її дев'яти постійних функціональних комісій - Комісії з прав людини (далі —КПЛ), створеної в червні 1946 р [3, с.96].

Для підготовки проекту документа («Міжнародного білля про права людини») КПЛ утворила Редакційний комітет (далі - РК) з 9 членів - представників практично усіх континентів планети. Очолила РК Елеонора Рузвельт, вдова Президента США, її заступником став французький юрист, визначний спеціаліст із міжнародного та конституційного права, учасник Руху опору проти фашистських загарбників Рене Кассен. Саме йому і довелося стати головним автором основного варіанта проекту Декларації, безпосередня робота над яким розпочалася вже на початку 1947 р.

Після численних дискусій, узгоджень, подання пропозицій і зауважень згаданий проект у червні 1948 р. було представлено до ЕКОСОП, а нею, через два місяці,— на розгляд 3-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН. Після понад 1400 голосувань, 10 грудня, делегації 48 (із 56) держав-членів проголосували за резолюцію, якою було схвалено цей акт в цілому.

Прийняття Декларації започаткувало формування нової, так би мовити, «праволодинної» галузі міжнародного права, а цей акт став її нормативним фундаментом. Специфіка її (порівняно з іншими галузями міжнародного публічного права) полягає, зокрема, в тому, що її норми не тільки встановлюють обов'язки держав, а й відображають права і свободи, які належать фізичним особам і можуть захищатися ними за допомогою певних міжнародно-правових засобів.

На сьогодні Декларація перекладена на 360 мов, а на її базі розроблено понад 80 міжнародних договорів. В результаті її дотримання перетворилося на міжнародний звичай, тобто правило, яке ніде офіційно не закріплене, але повинно виконуватись під страхом санкцій зі сторони міжнародної спільноти.

Міжнародні санкції застосовано сьогодні до Росії, яка шляхом військової агресії окупувала окремі райони Донецької і Луганської областей України, які зараз перебувають на межі гуманітарної катастрофи. Сьогодні в умовах економічної кризи та військової експансії в Україні ризики обмеження та порушення прав і свобод людини зростають, що потребує особливого контролю з боку суспільства. [2].

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 Офіційний вісник України від 15.12.2008 р., № 93, стор. 89 Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Указ Президента України №501/2015 Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/5012015-19364>
3. Мацко А.С., Слатвицька А.В. Інститут захисту прав людини на звернення та дія принципу пріоритету міжнародно-правових норм у внутрішньому правопорядку України /А.С. Мацко, А.В. Слатвицька // Часопис Київського університету права. - 2004. - № 1. - С. 94-100.

Авакян Т.А., кандидат політичних наук, здобувач
кафедри теорії держави та права НАВС

Захист та охорона прав людини як напрям державної політики у сфері внутрішніх справ

Актуальність теоретико-правового осмислення проблем державної політики, зокрема, у сфері внутрішніх справ, визначається потребами поглиблення державних і правових реформ, їх наукового забезпечення, появою в останні десятиліття нових за змістом правових орієнтирів, стандартів та цінностей, що визначають основні напрямки світового та вітчизняного правового розвитку, а також інтеграцією України у європейську спільноту. Яскравим проявом сприйняття європейських цінностей є реформування державної політики у сфері внутрішніх справ, основними пріоритетами якого стає верховенство права та забезпечення захисту і охорони прав і свобод людини.

1. Пліуралістичність поняття державна політика пов'язана не тільки з багатоманітністю інтерпретацій понять «політика» і «держава», але й їх співвідношенням між собою, а також іншими спорідненими поняттями. Так, загальновідомо, що поняття «політика» має широке розповсюдження, а його зміст та обсяг має різну інтерпретацію в межах різних соціальних та гуманітарних наук як України, так й інших країн. Площина розумінь політики так чи інакше пов'язана з формуванням та реалізацією влади, застосуванням

примусу, розподілом цінностей та ресурсів, керуванням суспільством, боротьбою інтересів, соціальними конфліктами та іншими подібними феноменами. Не менш варіативною є й розуміння держави як в історії, так й сучасному державознавстві. Свідченням цього є багатоманітність теорій держави, зокрема, демократичної, соціальної, правової, тоталітарної та інших, які зосереджують увагу на різних властивостях держави, її місця та ролі в суспільстві, а тим самим формують плюралістичне бачення держави. Не сприяє формуванню якогось загального розуміння співвідношення політики і держави множина національних традицій інтерпретації цього співвідношення, а також особисті уподобання тих або інших вчених.

Таким чином, слід констатувати відсутність загальноприйнятого наукового розуміння поняття «державна політика», визначити доцільність формування вітчизняної традиції її розуміння, але в контексті як сприйняття результатів наукових досліджень вчених інших країн, так й з'ясування, збереження та розвитку своєрідності вітчизняних наукових інтерпретацій. Це має особливе значення в сучасних умовах інтеграції України в світовий та європейський правовий, науковий та інші простори.

Значення формування такої вітчизняної традиції проглядається й у «полі» взаємовпливу науки і практики, оскільки, знову таки, неможливо стверджувати, що такий взаємовплив однаковий для всіх країн, оскільки в різних країнах науки мають неоднакову теоретичну та практичну спрямованість, різні форми внутрішньої побудови наук, різні механізми запровадження результатів наукових досліджень в практику, співвідношення фундаментальних та прикладних наукових досліджень тощо.

Якщо розглядати в цьому контексті особливості юридичної науки на відміну від інших соціальних та гуманітарних наук, то необхідно виокремити її безпосередню пов'язаність з правотворчою, правозастосовною та іншими формами правової практики.

2. На перехресті понять «державна політика» та «сфера внутрішніх справ» формується поняття «державна політика у сфері внутрішніх справ», яке знову таки не має загальноприйнятого розуміння в межах вітчизняних соціальних та гуманітарних наук. Слід зазначити, що ця теоретична конструкція не тільки притаманна в основному науковому баченню постсоціалістичних країн, але й має своєрідне вітчизняне забарвлення, що пов'язано як з особливостями теоретичного розуміння державної політики, сфери внутрішніх справ, так й їх співвідношення.

В узагальненому вигляді нормативно-правове визначення змісту сфери внутрішніх справ було окреслено «Схемою спрямування та координації діяльності центральних органів виконавчої влади Кабінетом Міністрів України через відповідних членів Кабінету Міністрів України», затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014р. № 442, шляхом визначення центральних органів виконавчої влади, спрямування і координація діяльності яких здійснюється Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, до яких віднесено Адміністрацію Державної прикордонної служби України, Державну міграційну службу України,

Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Національну поліцію України.

Подальша конкретизація як сфери внутрішніх справ, так й відповідної державної політики була здійснена в «Положенні про Міністерство внутрішніх справ України», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878, в якому визначено статус МВС України як головного органу в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики «у сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів».

Звертає на себе увагу законодавче розмежування формування державної політики та її реалізації. Якщо МВС України формує державну політику, то всі інші центральні органи лише беруть певну участь у формуванні такої державної політики, але здебільшого - реалізують, виконують забезпечують тощо.

3. Однією з особливостей вітчизняної інтерпретації поняття «державна політика у сфері внутрішніх справ» є домінування верховенства права в його європейській традиції розуміння, а також визнання найвищої соціальної цінності людини (ст. 3 Конституції України), що передбачає безумовний пріоритет прав і свобод людини в діяльності органів публічної влади.

Так, в частині 1 ст. 6 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року із змінами, внесеними законами України станом на 23 грудня 2014 року, № 2411-VI зазначається, що основними засадами внутрішньої політики у сфері національної безпеки і оборони є: «забезпечення життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у зовнішньополітичній, оборонній, соціально-економічній, енергетичній, продовольчій, екологічній та інформаційній сферах ...».

Захист та охорона прав і свобод люди як домінуючий напрям державної політики у сфері внутрішніх справ визначений не тільки в «Положенні про Міністерство внутрішніх справ України», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878, але й інших нормативно- правових актах, що визначають компетенцію відповідних центральних органів виконавчої влади та інших органів, що входять до системи МВС України. Так, в ст. 1 Закону України «Про Національну гвардію України», визначається, що вона є «військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання

завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань...». В Кодексі цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради, 2013, № 34-35, ст.458) в статті 7 одним із основних принципів здійснення цивільного захисту зазначено пріоритетність завдань, спрямованих на рятування життя та збереження здоров'я громадян. В Законі України «Про Національну поліцію» (Відомості Верховної Ради, 2015, № 40-41, ст.379), Положенні про Національну поліцію, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877, чітко визначено, що одним із основних завдань Національної поліції є «реалізація державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку».

Несина С.В., доцент кафедри права
Дніпропетровського університету імені Альфреда
Нобеля, кандидат юридичних наук

Щодо невизначеності у вітчизняній юриспруденції сутності «правового інституту»

Наукове обґрунтування поняття інституту в правознавстві пов'язане з роботами французького юриста М. Оріу (1856-1929), засновника школи юридичного інституціоналізму. На його думку, більшість правових інститутів не тільки є результатом юридичної техніки (конструкцією на базі норм), а являє собою елемент організації суспільства. Теорію інститутів названого автора вирізняє серед інших єдність політичної та правової теорії, яка досягалася завдяки тому, що обидві вони базувалися на єдиному понятті інституту - діючого комплексу упорядкованих відносин, що виступає як єдність об'єктивного (фактичного) і суб'єктивного (вольового, психологічного).

Використовуючи етимологічний підхід вчені встановили, що термін «інститут» запозичений у другій половині XIX в. з французької мови, де *institut* (лат. *Institutum*) "засноване" є похідним від *instituere* «засновувати» (від *stituere* "ставити, споруджувати", каузатива до *stare* «стояти») [1]. При відносній невизначеності у вітчизняній юриспруденції системної картини «правового інституту» дане поняття досить широко використовувалося і використовується в компаративістиці. Зазвичай, в якості порівняльного елемента тут називаються правові інститути. При цьому, для порівняння вибираються певні сторони національних правових систем - джерела права, структура права, правова ідеологія і юридична практика стосовно конкретного правовідношення, яке піддається порівняльному аналізу. Примітно, що перераховані елементи однозначно вказують на зміст правового інституту, який також не співпадає із змістом інституту права [2].

На сьогоднішній день правова наука не розмежовує поняття «правовий

інститут» і «інститут права», користуючись ними як синонімами, які несуть однакове змістовне навантаження. При цьому, С.С.Алексєєв визначає його як стійкий комплекс юридичних норм, О.Ф.Скаун описує як систему відносно відособлених правових норм, В.О.Котюк, В.В.Копейчиков, В.Д.Перевалов визначають інститут як уособлену групу правових норм, В.С.Нерсєянц, М.І.Абдулаєв і С.А.Комаров, В.М.Марчук і Л.В.Ніколаєва характеризують як сукупність однопорядкових норм [3, с. 17].

А.М. Гаврилук вказує, що не зважаючи на різницю визначень, пропонованих російськими і українськими вченими, що досліджують дану категорію, принципово спільною являється характеристика інституту права як особливої юридичної конструкції тієї чи іншої спільності юридичних норм [2].

Як зазначають М. Кармазіна, О. Шурбована, показово, що в сучасних текстах західних авторів чітко розмежується „institution” і „institute”, хоча повної згоди щодо визначення сутності „інституту” та „інституції” серед них не існує. Попри це, послуговуючись саме цими термінами, усі гуманітарні науки проводять дослідження інституційних утворень у різних площинах. Наприклад, правова наука незмінно розглядає інститути як стійкі комплекси юридичних правил, „які, переслідуючи одну спільну мету, управляють перманентним та абстрактним вираженням суспільного життя”. Історики зосереджують увагу на еволюційних механізмах розвитку інституцій та інститутів. Соціологія вивчає інститути, виходячи з практики та „повсякденного знання”, не надто цікавлячись абстрактними теоретичними побудовами. Вона пропонує перелік явищ-наслідків, до яких необхідно підібрати явища-причини, детермінанти. Економісти вбачають в інститутах засоби суспільного обміну та складові механізму регулювання ринкових відносин. І, нарешті, політична філософія в контексті інституційних утворень опікується проблемами „правильного” та „справедливого” облаштування суспільного життя [4].

В наукових працях пострадянського простору склалась інша ситуація. Так, зокрема в Росії у працях політологів закріпилася своєрідна єдність цих понять („інституції” та „інституту”), оскільки на думку дослідників відбулася фактична втрата категорії - „інституція”. Однак, у дослідженнях у сфері інституціонального підходу простежується смислова двоїстість поняття «інститут», зокрема, як «норма» та як «організація».

Першопричиною таких змін категоріального апарату інституціоналізму в російській мові дослідники вважають закріплення терміну „інститут” (замість „інституція”) в процесі помилкового перекладу основоположної праці „першого інституціоналіста” Т. Веблена „Теорія дозвольного класу”: у її підзаголовку говорилося саме про інституції („An Economic Study of Institution”), а не про „інститути”, як було перекладено [5, с. 44].

Традиція ігнорування категорії „інституція” чи її неадекватного вживання під час перекладу праць із західних мов існує й нині. Так, наприклад, варто погодитись із зауваженням М. Кармазіної щодо перекладу праці Д. Герда, Е. МакГрю, Д. Голдблатта та Дж. Перратона „Глобальні трансформації. Політика, економіка. Культура” [6], де на сторінці 430 зазначено: „Мабуть, найбільш однозначним елементом сучасної культурної глобалізації є розвиток

інфраструктури й інституцій, що забезпечують виробництво, передавання та сприймання різного роду продуктів культури та засобів комунікації”. Зрозуміло, що доцільніше у цьому контексті було б говорити про інститути, а не про інституції [4].

Щодо неоднаковості використання цих понять, прикладом також може бути переклад назви книги неонституціоналіста Д. Норта „Institutions, institutional change and economic performance” на російську як „Институты, институциональные изменения и функционирование экономики”, а на українську - „Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки” [7]. При цьому Д.Норт вважав будь-який інститут правилом гри у суспільстві, доповненим механізмом примусу для його виконання.

Інституції витрактовуються представниками інституціоналізму як соціально-психологічні феномени. Сьогодні, цікавою є думка А. Турена, інституція має позначати не те, що було інституційовано, а те, що є джерелом інституціонування, тобто, ті механізми, завдяки яким культурні орієнтири трансформуються в соціальну практику [8, с. 19]. Погоджуючись з ним М.Кармазіна зазначає, що інституції стосуються більше суспільства, ніж суверенної влади, яка постає лише виразником суспільної волі. З врахуванням цієї обставини, інститут в демократичному суспільстві - завжди інституція (але, звважамо, не завжди за демократії об’єктивно існуюча інституція є офіційним інститутом) [4].

Враховуючи такий підхід, вже не зовсім правильним буде одне з відомих визначень держави вітчизняними політологами: “...держава - це головна інституція суверенної влади, яка в рамках правових норм здійснює управління суспільними процесами” [9, с. 23]. Як зважено критикує його М.Кармазіна, доцільніше було б наголосити, що держава, передусім, є найважливішим політико-правовим інститутом, джерелом об’єктивізації усіх інших політичних інститутів. Держава - вторинний суб’єкт політики, який постає чи визначається правом. Саме демократична держава є механізмом, котрий трансформує інституції в інститути [4].

Сьогодні все більше юристів-науковців усвідомлюють, що логічна одноманітність уявлень, що склалися в радянській та вітчизняній юриспруденції за останні кілька десятиріч, про галузеву структуру права, “систему права” та “систему законодавства”, визначення їх галузей та інститутів, давно викликає потребу дати цим уявленням критичну оцінку[10].

Отже, можна зробити висновок, що поняття «інститут» та «інституція» не тотожні, вони співвідносяться як частка і ціле, оскільки інституції не завжди можуть бути трансформовані в інститути, але при цьому будуть існувати в суспільстві. Тому, «інституція» являється витоками, джерелом, а «інститут» виступає як результат трансформації інституцій шляхом закріплення в праві певних орієнтирів задля використання в практиці функціонування суспільства. Варто визнати, що наявний науковий матеріал дозволяє зробити висновки про те, що елементи, які утворюють правовий інститут, одночасно входять і в інші структури (наприклад, інститут права в систему права; принципи права в правовий інститут та в правову систему).

Список використаних джерел

1. Шанский Н.М. Школьный этимологический словарь русского языка. Происхождение слов/ Н.М. Шанский, Т.А. Боброва. - 7-е изд., стереотип. - М.: Дрофа, 2004. - 398 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [Бйр://8Юуагі.уа^ех.ш/~книги/Этимологический%20словарь/](http://8Юуагі.уа^ех.ш/~книги/Этимологический%20словарь/)
2. Гаврилюк А.М. Щодо деяких проблем пізнання правового інституту [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://intkonf.org/gavrilvuk-am-schodo-devakih-problem-piznannva-pravovogo-institutu/>
3. Несинова С.В. Правовий інститут: генеза виникнення та перспективи розвитку // Науковий вісник Херсонського державного університету: Збірник наукових праць. Серія «Юридичні науки». - 2014. - № 1. Том 1. - С. 14-20.
4. Кармазіна М., Шурбована О. «Інститут» та «інституція»: проблема розрізнення понять // Політичний менеджмент. - 2012. - № 4-5 (55-56) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.politik.org.ua/pfv.php
5. Иншаков О. В. Экономические институты и институции: к вопросу о типологии и классификации [Текст] / О.В. Иншаков // Социологические исследования. - 2003. - №9. - С. 42-51.
6. Герд Д., МакГрю Е., Голдблатт Д., Перратон Дж. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура. Пер. з англ. Передне слово Ю. Павленка. - К.: Фенікс, 2003. - 584 с.
7. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт ; пер. з англ. І. Дзюби. - К. : Основи, 2000. - 198 с.
8. Турен, А. Повернення дієвця [Текст] : пер. з франц. / А. Турен. - К. : Альтерпрес, 2003. - 320 с.
9. Ребало В. А., Шкляр Л. Є. Політичні інститути в процесі реформування системи влади [Текст] : навч.-метод. посіб. / В. А. Ребало, Л. Є. Шкляр. - К. : Вид-во НАДУ: Міленіум, 2003. - 172 с..
10. Ющик О. І. Галузі та інститути правової системи (міфи і реальність). - К.: Оріяни, 2002. - 112 с.

Секція 2
Конституційно-правові та міжнародні інструменти забезпечення прав
людини

Бежевець А.М., старший викладач, Національний
технічний університет України «Київський
політехнічний інститут»

Реалізація державою права на справедливий суд як основа генезису реформування
судової системи України

Конституція України проголошує Україну правовою державою, в якій права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Існуючий стан судової системи в Україні не дозволяє зробити однозначний висновок, що звернення до суду є найефективнішим способом поновлення порушених прав та інтересів осіб. Основними проблемами судової системи є корупція; недосконала система відбору кандидатів на посаду судді; порушення принципу незалежності суду (наприклад, вплив політичних або інших суб'єктивних факторів на суддю при прийнятті рішення); наявність прогалин у процесуальному законодавстві. Безумовно, цей перелік не є вичерпним.

Рівень довіри до суддівського корпусу щороку падає, сучасне українське суспільство вимагає реформування судової влади, тобто оновлення суддівського корпусу шляхом добору нових суддів за новою — незалежною та об'єктивною системою відбору, а також відкритого доступу до правосуддя.

Тому ключовим завданням держави у сфері правосуддя сьогодні є проведення судової реформи, яка б забезпечила ефективний захист прав і свобод громадян, прав та інтересів юридичних осіб в судовому порядку, практичну реалізацію права на справедливий суд.

Засадами державної політики щодо права на справедливий суд мають стати доступність суду, юридична визначеність, однаковість судової практики, відкритість судових рішень, забезпечення незалежності суду.

Принцип права на справедливий суд був закріплений Україною при ратифікації Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - ЄКПЛ) ще у 1997 році. Тим самим Україна взяла зобов'язання привести національне законодавство у відповідність до міжнародних стандартів. Статтею 6 ЄКПЛ закріплено право кожного на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом.

У 2014 році при підписанні Угоди про асоціацію України з ЄС, Україна закріпила свій обов'язок розвивати судове співробітництво у цивільних та кримінальних справах, повною мірою використовуючи відповідні міжнародні і

двосторонні документи та ґрунтуючись на принципах юридичної визначеності і праві на справедливий суд.

12 лютого 2015 року було прийнято Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд», метою якого стало удосконалення існуючого правового механізму забезпечення права особи на справедливий суд, підвищення ефективності діяльності судової системи, забезпечення однакового застосування закону, визначення правових і організаційних засад атестації та дисциплінарної відповідальності суддів, удосконалення процедур призначення на посади суддів та оптимізації діяльності суддівського самоврядування в Україні. Зазначений закон є фундаментальним кроком по забезпеченню права на справедливий суд, відновленню довіри громадян до судової системи, посиленню авторитету судової влади, удосконаленню роботи судової системи та функціонуванню її органів. Очищення судової системи від осіб, що не відповідають критеріям професійності, сприятиме підвищенню неупередженості, законності та справедливості здійснення правосуддя.

Цим законом розширено права громадян щодо гарантій рівності перед законом і судом, гласності, відкритості судового процесу, обов'язковості рішень суду, унормування неупередженого розподілу судових справ. Відповідно до міжнародних стандартів унормовано питання утворення судів, призначення суддів на адміністративні посади, оптимізації складу судів і їх діяльності. Органи виконавчої влади не матимуть впливу на процедури утворення судів та визначення кількості суддів. Уточнено і посилено гарантії незалежності і недоторканості суддів, їх права та обов'язки. Стануть більш прозорими порядок призначення судді на посаду, включно з процедурами добору кандидатів, відбіркового і кваліфікаційного іспитів, підготовки і навчання кандидатів на посади суддів. Регламентовано незалежне оцінювання професійного рівня судді, від результатів якого залежатиме його подальша кар'єра. Запровадження атестації стимулюватиме підвищення рівня кваліфікації суддів. Передбачено чітке визначення підстав та порядку здійснення дисциплінарного провадження щодо суддів. При цьому встановлюються гарантії захисту прав суддів та змагальності в дисциплінарному провадженні.

Декларовані законодавством принципи доступності правосуддя нажаль не в повній мірі відповідають реаліям сьогодення. Зокрема, на думку автора, внесення змін до Закону України «Про судовий збір», яким було збільшено ставки судового збору (для деяких категорій справ та осіб — у декілька разів), обмежує реалізацію права на звернення до суду. Хоча тим самим розвантажує судову систему і дає змогу судам швидше та якісніше розглядати судові справи.

Безумовно, Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд» є позитивним та фундаментальним кроком для реформування системи правосуддя. Зазначеним законом врегульовано питання, які стали останнім часом нагальними в суспільстві.

Підставно відзначити, що повне і негайне вирішення існуючих проблем в судовій системі України є неможливим. Однак поступове спрямування суспільства та держави на вирішення цих проблем, step by step, в свою чергу

спричинить підвищення ефективності судової системи України та, як наслідок, наблизить українське суспільство до європейської спільноти.

Тому, для реалізації зазначеної мети необхідним є створення загальнодержавної концепції реформування судової системи, затвердженої як мінімум на 5 років, з поетапним планом щорічного виконання та публічного звітування.

Головко Т.С., студентка 2-го курсу юридичного факультету Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”

Науковий керівник: **Іщенко В.В.**, викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”

Право на паліативну допомогу в контексті права на повагу до гідності

Багатьом доводилося зіштовхуватися із ситуацією, коли рідні перебувають на межі життя і смерті, та можливості забезпечити їм належну допомогу немає. Проблема загострюється, коли йде мова про важкохворих. За кордоном такими людьми вже давно опікуються хоспіси - заклади, призначення яких полягає в наданні медичної, соціальної та психологічної допомоги особам із невиліковними хворобами.

Принципи організації та філософію сучасних хоспісів започаткували в другій половині ХХ ст. у Великій Британії. Засновником та автором ідеї стала письменниця, медична сестра, лікар Сесилія Сондерс.

В Україні дані заклади почали з'являтися в 1997 - 1998 роках в Івано - Франківську та Львові. Сьогодні у нашій державі більше 18 стаціонарних хоспісів у Києві, Харкові, Луцьку, Донецьку та інших містах. Але, на жаль, ні кількість таких закладів, ні матеріально - технічне забезпечення не відповідають сучасним міжнародним стандартам. Для довідки, у Полтаві тільки за лютий місяць 2015 року померло 240 людей, 60% яких потребували хоспісної допомоги. За оцінками експертів в Україні щорічно потребує такої допомоги близько 500 000 осіб, до того ж прогнозується подальше збільшення захворювань на онконедути, а, отже, і затребуваність у хоспісній медицині.

Як не парадоксально, але люди, усвідомлюючи те, що їм залишилося прожити мізерну кількість часу замість того, щоб гідно піти із життя в прямому сенсі встромляють собі цвях в серце. Чому?

Тому що наявні 3 головні проблеми:

По-перше, людина має отримувати знеболююче, таке як морфін. Він недорогий, доступний та ефективно знеболює на 4 години. В свою чергу, ця речовина вживається виключно в ін'єкційній формі, яку може зробити лише медична сестра. Законодавство не дозволяє, щоб речовина була введена іншими

особами, які не мають медосвіти . В свою чергу в європейських країнах існує таблетований морфін, а в Україні його немає . Навіть в Державному реєстрі лікарських препаратів він не зареєстрований, але навіть при його наявності законодавством закріплено те, що лікар може виписати лише 10 таблеток морфіну, чого вистачає лише на 1 - 2 дні. Система отримання цього препарату настільки обтяжлива, що ніде у світі аналогічна ситуація не спостерігається.

В Лісабонській декларації прав пацієнта, прийнятій Всесвітньою медичною асоціацією (ВМА) у 1981 році, зроблено особливий наголос на забезпеченні права на ефективне знеболювання. На жаль, документи, прийняті ВМА, не є обов'язковими для виконання на території України, тому це право у нас нерідко не дотримується.

По - друге, держава не виконує ряд міжнародних угод з прав людини . Поводження з особами, які не отримували морфін можна прирівняти до жорстокого, нелюдського, принижуючого гідність. Законотворець виправдовує це тим, що проводиться активна політика боротьби з незаконним обігом наркотичних препаратів , але очевидно, що людина , яка лізе на стіни від болю не стане таємно продавати даний препарат наркоманам з метою отримання прибутку.

По - третє, відсутність висококваліфікованих спеціалістів, які б якісно виконували свої зобов'язання , постійно підвищували свій професійний рівень , володіли індивідуальними рисами , які є притаманні для даної сфери діяльності.

За кордоном уже давно така допомога надається не лише хоспісах , але й поруч з тим функціонує система допомоги лікарів з виїздом до місця проживання. Вимоги хворих , в свою чергу , також зростають : пацієнти хочуть лікуватися в умовах, близьких до дому. У даній сфері розвинута мобільна система функціонування. І якщо в Україні цілий оберемок проблем зводиться виключно до законодавчої бази та матеріального забезпечення, то Європа займається виключно покращенням якості роботи персоналу.

Наприклад, у Великобританії найголовнішою проблемою в даному питанні визначають чисто психологічні аспекти : те, що працівники таких закладів перестали бачити у хворих людей , відчувати їх страждання. Для оцінки якості роботи працівників у 2004 році в рамках Загального медичного договору про надання послуг розроблена добровільна система стимулів для лікарів, винагороджуючи їх за те , як добре вони піклуються про пацієнтів .

Слід зауважити, що в Австралії, незважаючи на те, що паліативна допомога не визначена самостійною спеціальністю, питання з цього напрямку включено в програму навчання медичних сестер, студентів - медиків та лікарів- спеціалістів.

У Франції головним пріоритетом цієї галузі є розвиток паліативної допомоги вдома. Згідно зі ст. 38 Деонтологічного кодексу Франції, присутність лікаря поряд з пацієнтом, який вмирає, є обов'язковою . При цьому у Франції існують служби «госпіталізації на дому» або «стаціонар вдома». Вони замінюють госпіталізацію хворого до стаціонару і забезпечують проведення

більшості заходів, які звичайно проводяться в стаціонарі. Існують різні моделі такого виду послуг: від створення вдома усіх умов, які зазвичай має у своєму розпорядженні стаціонар, до постійного спостереження хворого спеціалізованою бригадою. Слід зазначити, що така саме практика надання паліативної допомоги існує і у Фінляндії. На цей час Франція розвиває так звані мобільні групи паліативної допомоги, які допомагають хворим, що знаходяться як вдома, так і в лікарнях. Зараз налічується 350 таких мобільних груп, а також 70 стаціонарів паліативної допомоги, куди госпіталізують хворих, які вже помирають.

Підсумовуючи все вищесказане вважаємо, що паліативна допомога є реальною альтернативою між реанімацією, де вона недоцільна, і тим, що називають евтаназією. Добре проведена паліативна допомога, якщо вона взагалі проведена, відразу зводить нанівець необхідність проведення евтаназії.

Список використаних джерел

1. Губський Ю. І., Сердюк В. Г., Царенко А. В., Якименко О. І., Скрипник О. О., Солоп Л. Л., Коноваленко О. А., Винницька М. О. Правове регулювання надання медичної допомоги в Україні. - В кн.: Медичне право в Україні: проблеми становлення та розвитку. Матер. І Всеукраїнської науково- практ. конф. - м. Львів, 19 - 20.04.2007 р. - С.105 - 112.
2. Актуальні питання надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні. Матеріали Першої науково-практичної конференції // Ред. Ю.В.Вороненко, Ю.І.Губський: Наукове видання. - Київ, 2012. - 280 с.
3. Ю.І.Губський, М.К.Хобзей Фармакотерапія в паліативній та хоспісній медицині. - К.: Здоров'я, 2001. - 352 с.
4. Короткий клінічний довідник паліативної допомоги при ВІЛ\СНДІ. Під редакцією д.м.н., професора Г. А. Новікова. Москва, 2006.

Ісаков П.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри кримінально-виконавчого права Інституту кримінально-виконавчої служби

Зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України (щодо гуманізації порядку і умов виконання покарань)» №2252а від 03.07.2015 року

Викликає сумнів доцільність внесення до ст.8 Кримінально-виконавчого кодекса (далі - КВК) України «Основні права засуджених» норми про те, що у разі невиконання адміністрацією установи чи органу виконання покарань обов'язку щодо надання засудженому інформації про свої права і обов'язки, порядок та умови виконання та відбування призначеного судом покарання, відповідна посадова особа та керівник установи чи органу виконання покарань

може бути притягнутий до відповідальності. Вона невинувато тільки переобтяжує законодавство: з таким успіхом можна її прописати в усіх статтях КВК України і не тільки. Будь-яка посадова особа за неналежне виконання своїх функціональних обов'язків може бути притягнута до відповідальності згідно чинного законодавства.

Також викликають заперечення деякі запропоновані зміни до ст. 93. КВК України «Відбування засудженими всього строку покарання в одній виправній чи виховній колонії». Зокрема, в ч.2 пропонується зафіксувати норму про те, що при усуненні обставин, які стали підставою для направлення засудженого за межі відповідної адміністративно-територіальної одиниці та наявності бажання засудженого, він повертається до відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Реалізація цього положення на практиці в сучасних реаліях буде проблематичною: швидкоплинність ситуацій в установах виконання покарань (переміщення, вибуття, прибуття, смерть засуджених, зміни оперативної обстановки тощо), їхня значна кількість, недостатня забезпеченість відповідних підрозділів установ виконання покарань комп'ютерною технікою на фоні запланованого значного скорочення персоналу в 2016 р. не дозволять на якісному рівні своєчасно відстежувати та реагувати на зміну обставин, які стали підставою для направлення засудженого за межі відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

До ч.4 ст. 94 КВК України «Структурні дільниці виправних і виховних колоній» пропонується внести наступну норму: «У дільниці посиленого контролю тримаються засуджені, які систематично (два та більше разів) вчиняють злісні порушення установленого порядку відбування покарання, що загрожували безпеці персоналу, засуджених або інших осіб». Що розуміти під дефініцією «загроза безпеці персоналу, засуджених або інших осіб»? І для чого чекати другого випадку, коли засуджений своїми злісними порушеннями вдруге створить загрозу безпеці людям? Хіба так терпляче і надто гуманно реагують у в'язницях навіть демократичних країн на дії засуджених до позбавлення волі, які загрожують безпеці будь-якої людини? Чи ми хочемо бути гуманнішими за саме поняття «гуманність» за рахунок безпеки людей, перетворюючи установи виконання покарань на пансіонати для шляхетних дівчат?

Виключення з ч.3 ст. 107 КВК України «Права і обов'язки засуджених до позбавлення волі» норми про те, що засуджені зобов'язані виконувати необхідні роботи по благоустрою колонії з огляду як на реалії українського сьогодення (звідки брати кошти адміністрації установ виконання покарань на проведення відповідних робіт, чи краще держава гроші законотворчих платників податків буде витратити на наймання робітників для прибирання за засудженими, проведення ремонтних робіт в гуртожитках відділень соціально-психологічної служби тощо?), так і з соціально-педагогічного аспекту (виправлення і ресоціалізації засуджених, поняття «справедливість») є недоцільним, навіть глибоко хибним. Далі - ще більше. Пропонується в ч.4 цієї ж статті додати слово «умисно» до положень про те, що засудженим забороняється заподіювати собі тілесні ушкодження, у тому числі з допомогою

іншої особи, завдавати шкоду своєму здоров'ю з метою ухилення від відбування покарання або виконання встановлених обов'язків; завдавати шкоду державному, комунальному майну, майну інших юридичних чи фізичних осіб, у тому числі майну інших засуджених, створювати загрозу заподіяння шкоди такому майну.

На практиці далеко не завжди можна довести навмисний характер скоєного засудженим порушення, а безкарність зазначених вище дій буде породжувати ще більше порушень, навіть хаос. Також пропонується не забороняти засудженим вживати нецензурні та жаргонні слова, давати і присвоювати прізвиська. А як же ст.9 КВК України «Основні обов'язки засуджених», коли засуджені зобов'язані, зокрема, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших осіб; ввічливо ставитися до персоналу, інших осіб, які відвідують установи виконання покарань, а також до інших засуджених? Чи може всім подобаються нецензурні, жаргонні слова, прізвиська? Таке враження, що у наших законодавців права рука не відає, що робить ліва, а правовий нігілізм не знає меж. А може це просто лоббі організованого криміналітету, яке сумлінно відпрацьовує гроші, отриманні злочинним шляхом? Виключення норми про заборону засудженим курити у дисциплінарних ізоляторах, карцерах, приміщеннях камерного типу (одиначних камерах) та виховних колоніях як мінімум порушує права тих, хто не курить (і куди при цьому подітись в камері?), не кажучи вже про шкоду виховному процесу неповнолітніх. В тюрмах, зокрема, штату Каліфорнія в США паління взагалі всім в'язням заборонене. Стосовно виключення норми про те, що засудженим забороняється наносити собі або іншим особам татуювання, то це прямо протирічить положенням, зокрема, ч.2 ст. 116 КВК України «Медико-санітарне забезпечення засуджених до позбавлення волі»: адміністрація колоній зобов'язана виконувати необхідні медичні вимоги, що забезпечують охорону здоров'я засуджених; засуджені до позбавлення волі зобов'язані виконувати правила особистої і загальної гігієни, вимоги санітарії. Хто буде відповідати за те, якщо під час нанесення татуювання в установі людині буде завдана непоправна шкода її здоров'ю через зараження?

Топчій В.В., доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінального права та кримінології ННІ права Національного університету ДПС України, заслужений юрист України

Правовий нігілізм як чинник порушення прав та свобод людини і громадянина та заходи його подолання в Україні

Україні та кожному громадянину потрібно чітко усвідомити, що таке явище як правовий нігілізм є значною перешкодою на шляху державно-правових та соціально-економічних реформ і належного забезпечення права та свобод людини і громадянина. Воно відтерміновує момент досягнення Україною таких

реальних явищ, як підвищення економічного благополуччя та належного рівня життя населення, зменшення рівня безробіття, вступ до Європейського союзу, так і ефемерних явищ, як створення справді правової, демократичної, соціальної висококультурної держави та громадянського суспільства.

Правова свідомість в сучасному українському суспільстві вкрай неоднорідна, інколи суперечлива, часто суттєво деформована. Великих масштабів набуває явище, яке є антиподом високої правової культури і проявляється у викривленні уявлень про цінність права, ігнорванні вимог закону та зневажливому ставленні до правових принципів і традицій [4].

Юридична наука традиційно приділяє значну увагу питанням правосвідомості і правової культури, оскільки вони мають значний вплив на формування громадянського суспільства та демократичної, соціальної, правової держави. Тенденції суспільного розвитку, соціальні процеси, що відбуваються сьогодні в Україні та інших пострадянських країнах, обумовлюють необхідність глибокого теоретичного дослідження проблеми правового нігілізму як одного з негативних явищ правової дійсності, в цілях розкриття його сутності та вирішенні шляхів його подолання.

До найяскравіших форм правового нігілізму в Україні можна віднести: порушення прав і свобод людини і громадянина, пряме та умисне порушення чинного законодавства чи масове недотримання (невиконання) його вимог, видання суперечливих нормативно-правових актів, корупція та популізм політичних лідерів, тощо.

Скакун О.Ф. визначає правовий нігілізм, як деформований стан правосвідомості особи, суспільства, групи, який характеризується усвідомленим ігноруванням вимог закону, цінності права, зневажливим ставленням до правових принципів і традицій, однак виключає злочинний намір [3, с. 486]. Інші вчені розуміють його як вияв викривленої (деформованої) правосвідомості суспільства або окремих громадян [5, с. 3]. У цілому, явище правового нігілізму визначають як зневажливе ставлення до права, його цінностей, традицій, тощо, як усвідомлене ігнорування встановлених норм та законів [2, с. 152].

Отже, сутність цього явища полягає в загальному негативному, неухважному відношенні до прав людини і громадянина, права загалом, законів, нормативного порядку, а з точки зору причин - в юридичній відсталості, правовій невихованості основної маси населення. Вважаю, що правовий нігілізм можна визначити як зневірений стан правосвідомості людини чи суспільства у силі права як регулятора суспільних відносин та гаранта свободи.

Досить часто правове розчарування настає в результаті зустрічі громадян із правовою дійсністю. Так, якщо «юридичний шлях» приводить людину в державний орган і вона нашкоджується там на бюрократичні процедури та безпідставні відмови, якщо засоби масової інформації спочатку розповідають про високі достоїнства нового закону, а потім про те, що він викривлюється, якщо громадянин звертається до суду за захистом свого дійсного або припустимого ним права і йому говорять, що судовому захисту таке право не підлягає, то саме ці «якщо», а їх перелік можна продовжувати

досить довго, і є тим середовищем, яке щоденно і повсюдно відтворює юридично-нігілістичні упередження.

Чинне законодавство повинне стримувати владу від зайвих пільг і привілеїв, від правопорушень і злочинів. Владні структури повинні діяти лише в рамках закону. Україні потрібне зрозуміле, доступне й ефективне законодавство, яке б поважалося і дотримувалося населенням. Слід наголосити, що нормативні акти повинні бути наскрізь проявлені ідеєю поваги до прав людини і громадянина, справедливого ставлення до них, а забезпечення принципу гуманізму має пронизувати всю сферу законодавчої діяльності.

Однією з причин появи є кризовий стан суспільства. Україна сьогодні переживає складний політичний, соціальний та економічний розвиток. Кризові процеси охопили широкі сфери життєдіяльності суспільства і нагромаджують розчарування, відчай населення, загрожують катастрофічними наслідками для демократичних перетворень, розбудови правової держави. Економічна та політична нестабільність, зміна ідеології та духовних цінностей, зловживання владою вищими посадовими особами держави, гальмування і не завершення реформ, і як наслідок - юридичне невігластво, відставання, правова невихованість населення, відсутність правових знань, досвіду правової діяльності та відповідних навичок, неможливість формування чіткої життєвої позиції. Крім того, антиправові погляди і стереотипи є елементом, властивістю соціальної свідомості і національної психології, особливістю культури, традицій, способу життя. Йдеться про ігнорування суспільством права, його оцінку не як базової, фундаментальної категорії, а як другорядного явища в системі людських цінностей.

Порушення прав особи, особливо таких, як право на життя, честь, гідність, житло, майно, безпеку, слабкий механізм їх правового захисту підриває віру в закон, в можливість держави забезпечити порядок і спокій у суспільстві, захистити людей від злочинних посягань. Безсилля ж права не породжує позитивного ставлення до нього з боку населення, а спричиняє лише роздратування, невдоволення і протест.

Подолання правового нігілізму в суспільстві - складне завдання, яке сприятиме розбудові правової держави, підвищенню рівня правової свідомості та культури населення, утвердженню авторитета права. М.А. Бурдоносова виділяє основні групи заходів боротьби з відповідним негативним явищем:

- заходи політичного характеру, які безпосередньо пов'язані з подоланням факторів, які перешкоджають розвитку правової держави;
- соціально-економічні заходи;
- заходи культурного, духовного, морального характеру [1, с. 57].

Вихід із правового нігілізму який зараз полонив наше суспільство вбачаю у наступних правових та активних діях:

- *підвищити рівень правосвідомості*, який би дозволив закону працювати. Поліпшення системи правової інформації;
- *забезпечення належної ролі закону в системі правових актів*, що проявляється в якості законів, стабільності та однаковою спів регулюванні суспільних відносин;

- *профілактика правопорушень, і передусім злочинів.* Це одне із основних завдань, яке покладається на органи внутрішніх справ. Необхідно проводити профілактичну роботу серед осіб, схильних до вчинення злочинів (осіб, які підлягали різного роду відповідальності, неповнолітніх з неблагополучних сімей, тощо);
- *авторитет державної влади і налагодженість механізму її дії.* Наявність розвинутої державної структури здатної забезпечити виконання права;
- *вдосконалення системи правоохоронних органів і правозастосовчої діяльності;*
- *зміцнення законності;*
- *підвищення ролі суду;*
- *повага і всілякий захист прав особистості* - це один із основних принципів демократії. Важливим є те, що всі люди повинні бути рівні в своїх правах. Нажаль, доки в нашій державі рівність всіх людей перед законом не буде виконуватись, ми не зможемо назвати Україну насправді демократичною державою;
- *освітні заходи таї правове виховання населення.* На сьогоднішній день необхідно підвищити рівень освіти в сільській місцевості, довести її, хоча б до рівня міської;
- *найшвидше проведення правової реформи.* В Україні до цих пір не прийнято ряд нормативно-правових актів, які б були адаптовані до ринкових умов, до того ж ряд законів та підзаконних актів суперечать одне одному;
- *систематична робота з підвищення професійної культури всіх суб'єктів правоохоронної системи,* що сприятиме подоланню недовіри населення до діяльності правоохоронних органів.

Отже, на основі всього дослідження можна зробити *висновок*, що явище правового нігілізму полонило майже всі сфери нашого суспільства, в країні гостро стоїть проблема його подолання. Подолання правового нігілізму потребує комплексних заходів зі стабілізації суспільства. Зрештою, всі шляхи боротьби з нігілізмом пов'язані з виходом суспільства з глибокої системної кризи соціального, економічного, політичного, духовного, етичного життя суспільства. Однак багато що залежить і від активної позиції самої особи та її протидії силам зла. Великі сподівання в контексті подолання правового нігілізму покладаються також і на нову правоохоронну політику держави, що передбачає докорінну реформу правоохоронної системи. Проте, на мою думку, саме правове виховання громадян є найголовнішим інструментом формування та підвищення рівня правової культури та свідомості, способом профілактики правопорушень і найголовнішим шляхом подолання правового нігілізму.

Список використаних джерел

1. Бурдонсова М.А. Правовий нігілізм: сутність та основні риси / М.А. Бурдонсова // Часопис Київського університету права. - 2008. - № 4. - С. 53-58.

2. Вступ до теорії правових систем / За заг. Ред.. О. В. Зайчука, Н.М. Оніщенко: Монографія. - К., 2006
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. - Харків, 2001.
4. Турчина О.С. Правовий нігілізм: сутність та шляхи подолання // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://intkonf.org/turchina-o-s-pravoviy-nigilizm-sutnist-ta-shlyahi-podolannya/>
5. Черней В. Правовий нігілізм як вияв викривленої правосвідомості// Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ . - 2007. - № 4.

Іщенко В.В., викладач кафедри публічного права
Національного технічного університету України
“Київський політехнічний інститут”

Деякі питання змісту та обсягу процесуальних прав деяких учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення

Відповідно до ч. 2 ст. 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави. Щороку досить значна кількість фізичних осіб в Україні притягується різними органами адміністративної юрисдикції до адміністративної відповідальності за правопорушення. Тому дотримання процесуальних прав фізичних осіб при притягненні їх до адміністративної відповідальності має бути, перш за все, основним завданням органів адміністративної юрисдикції.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення врегульоване переважно Кодексом України про адміністративні правопорушення 1984 р. (далі -- КУпАП), який є дуже застарілим, а тому потребує внесення постійних змін та доповнень, доки не буде прийнято концептуально новий Кодекс України про адміністративні проступки. Протягом останніх років суттєвих змін зазнала не лише Особлива частина, але й розділи III-У КУпАП, що регулюють провадження у справах про адміністративні правопорушення. В ряді випадків до КУпАП вносяться суттєві зміни у зв’язку з прийняттям нових законодавчих актів, що регулюють правовідносини в інших сферах. Серед змін та доповнень, внесених до КУпАП у 2015 р., які матимуть вплив на обсяг процесуальних прав фізичних осіб при притягненні до адміністративної відповідальності, звертають на себе увагу ті, що були внесені Законами України “Про прокуратуру” від 14 жовтня 2014 р. № 1697-УІІ (далі - Закон “Про прокуратуру”) та “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху” від 14 липня 2015 р. № 596-УІІІ (далі - Закон № 596-УІІІ).

Оскільки відповідно до ст. 2 нового Закону “Про прокуратуру” до функцій прокуратури вже не належить функція загального нагляду, прокурорів

було позбавлено низки процесуальних прав, яких вони мали як учасники провадження у справах про адміністративні правопорушення: права вносити подання (фактично - їх оскаржувати) на постанови у справах про адміністративні правопорушення (зокрема, про накладення адміністративних стягнень та про закриття справ) та постанов щодо заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, брати участь у розгляді справ про адміністративні правопорушення тощо. Слід зауважити, що внесення подання прокурора зупиняло виконання постанови про накладення адміністративного правопорушення.

На даний час відповідно до ч. 5 ст. 7 КУпАП прокурор вправы лише здійснювати нагляд за додержанням законів при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення шляхом реалізації повноважень щодо нагляду за додержанням законів при застосуванні заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. При цьому законодавець не визначив, які саме заходи належать до заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. В підп. 1 ч. 1 ст. 26 нового Закону "Про прокуратуру" у цьому контексті згадуються "будь-які інші місця, до яких доставлено осіб з метою складання протоколу про адміністративне правопорушення чи в яких особи примусово тримаються згідно з судовим рішенням або рішенням адміністративного органу". Очевидно, законодавець на увазі мав під заходами примусового характеру, пов'язаними з обмеженням особистої свободи громадян, лише доставлення порушника (ст. 259 КУпАП), адміністративне затримання (ст. 261 КУпАП), адміністративний арешт (ст. 32 КУпАП) та арешт з утриманням на гауптвахті (ст. 32¹ КУпАП).

Таким чином, можна констатувати, що новим Законом "Про прокуратуру" було істотно звужено обсяг процесуальних прав прокурора у провадженні у справах про адміністративні правопорушення.

Серед численних змін та доповнень, внесених до КУпАП Законом № 596- VIII, звертають на себе насамперед, наступні.

По-перше, визнання доказами в справі про адміністративне правопорушення (ст. 251 КУпАП) показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі. На нашу думку, зміни є цілком обґрунтованими, оскільки це дозволить використовувати в якості доказів у справах про адміністративні правопорушення матеріали фото- і кінозйомки, відеозапис, здійснені приватними особами (наприклад, матеріали відеореєстраторів тощо).

По-друге, відповідно до ч. 2 ст. 258 КУпАП протокол не складається також у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в

автоматичному режимі. Щодо адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, які належать до адміністративної юрисдикції органів внутрішніх справ (Національної поліції), відсутність необхідності складання протоколу про такі адміністративні правопорушення, на нашу думку, є цілком обґрунтованою, оскільки факт вчинення таких правопорушень зафіксовано відповідними технічними засобами. Проте, відсутність необхідності складання протоколу про всі інші адміністративні правопорушення, які належать до адміністративної юрисдикції органів внутрішніх справ (Національної поліції), які не пов'язані з порушенням правил дорожнього руху чи безпекою руху транспорту (відповідно до ч. 1 ст. 222 КУпАП це більше 30 складів адміністративних правопорушень), є, на нашу думку, необґрунтованою, оскільки це звужує обсяг процесуальних прав осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, передбачених цими статтями КУпАП, адже в таких випадках особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, фактично позбавляється право висловити свою незгоду з інкримінованим їй адміністративним правопорушенням та сформулювати свою позицію з цього приводу, що можна було зробити, як правило, лише у відповідній графі протоколу про адміністративне правопорушення.

Григор'та М.Р., студентка 2-го курсу факультету соціології та права Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут";

Науковий керівник: Іі цепко В.В., викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"

Забезпечення прав на рівність та доступність особам з вадами зору

Зараз наша держава переживає скрутні часи і всі ми вже звикли не чекати від неї допомоги та покладатися тільки на свої сили, але що ж робити людям, які не є повноцінними у цьому суспільстві, наприклад особи з вадами зору та повністю незрячі. Адже на сьогоднішній день держава фактично не створила для них жодних умов для їх самостійного пересування містом, що є порушенням ст.4 Закону України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" від 21.03.1991р., Державних будівельних норм України 2.2-17:2006, а також порушення умов Конвенції про права інвалідів від 13.12.2006р. та Факультативного протоколу до неї від 13.12.2006р., в якій йдеться про те, що держава має вживати належних заходів для розробки та дотримання стандартів, що передбачають доступність до об'єктів та послуг людей з вадами зору. То ж метою нашого дослідження було розглянути міжнародні акти та стандарти, які безпосередньо стосуються доступності навколишнього середовища для людей з вадами зору і дослідити на скільки вони дійсно використовуються на практиці в Україні.

Конвенція спрямована на захист і заохочення прав інвалідів, ліквідацію дискримінації по відношенню до них, забезпечення їх права на роботу, охорону здоров'я, освіту і повну участь у житті суспільства, доступ до правосуддя, особисту недоторканність, свободу від експлуатації і зловживань, свободу пересування, індивідуальної мобільності і т.д. Конвенція не закріплює нових прав інвалідів, але вказує шляхи реалізації загальноновизнаних прав людини відносно інвалідів.

В п. 25, 26, 27 Резолюції 48/96 Генеральної Асамблеї ООН «Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів» від 20 грудня 1993р. конкретизовано принцип рівності інвалідів:

«25. Принцип рівності прав припускає, що потреби всіх без винятку індивідуумів мають однаково важливе значення, що ці потреби повинні служити основою планування в суспільстві і що всі кошти слід використовувати таким чином, щоб кожен індивідуум мав рівні можливості для участі в житті суспільства.

26. Інваліди є членами суспільства і мають право залишатися жити у своїх громадах. Вони повинні отримувати підтримку, в якій вони потребують, в рамках звичайних систем охорони здоров'я, освіти, зайнятості та соціальних послуг.

27. Після досягнення інвалідами рівних прав вони повинні також мати рівні обов'язки. У міру отримання інвалідами рівних прав суспільство вправі очікувати від них більшого. У рамках процесу забезпечення рівних можливостей необхідно створити умови для надання допомоги інвалідам, з тим щоб вони могли повною мірою виконувати свої обов'язки як члени суспільства». Правило 5 цієї ж резолюції «Доступність» говорить про те, що державам слід визнати важливість забезпечення доступності в процесі створення рівних можливостей для інвалідів у всіх сферах життя суспільства. Що стосується осіб, які мають будь-які форми інвалідності, то державам слід:

а) здійснювати програми дій з тим щоб зробити матеріальне оточення доступним для інвалідів;

б) вживати заходів для забезпечення їм доступу до інформації та комунікаціям.

Розберемося ж що взагалі, що являє собою доступ до матеріального оточення та до інформації та спілкування і якими стандартами вони регульовані.

Згідно до пункту а) «Доступ до матеріального оточення» Правила 5 Резолюції 48/96 :

- Держави повинні забезпечити, щоб архітектори, інженери будівельники та інші фахівці, які в силу своєї професії займаються проектуванням і створенням матеріального оточення, мали доступ до адекватної інформації про політику з питань, що стосуються інвалідів, і про заходи щодо забезпечення доступності.

- При проектуванні і створенні матеріального оточення слід з самого початку процесу проектування включати вимоги про його доступність.

- При розробці стандартів і норм, що регулюють доступність для інвалідів, слід проводити консультації з організаціями інвалідів. Їх слід також залучати до участі в ній діяльності на місцях з самого початку етапу планування при розробці проектів будівництва громадських об'єктів, що дозволить забезпечити максимальний ступінь доступності для інвалідів до матеріального оточенню.

А згідно до пункту б) «Доступ до інформації та комунікацій» Правила 5 цієї ж Резолюції:

- Держави повинні розробляти стратегії, покликані зробити інформаційні послуги та документи доступними для різних груп інвалідів. Повинні застосовуватися шрифти Брайля,

фонографічні записи, великі шрифти та інші відповідні технології, тим щоб особи з дефектами зору мали доступ до письмової інформації і документації. Так само слід застосовувати відповідні технології для забезпечення доступу до звукової інформації осіб з дефектами слуху або труднощами розуміння.

- Держави повинні спонукати засоби масової інформації, особливо телебачення, радіо та газети, забезпечувати доступність їхніх послуг.

- Державам слід забезпечувати, щоб нові комп'ютеризовані інформаційні системи послуг, що надаються населенню, були з самого початку їх використання або в результат необхідної адаптації доступними для інвалідів.

Тобто питання доступності навколишнього світу для інвалідів давно і досить чітко врегульовано на міжнародному рівні.

Тепер розглянемо безпосередньо проблеми доступності і невідповідність міжнародним стандартам умов, які ми маємо в Україні на сьогоднішній день :

> На вулиці:

- за міжнародними стандартами кожна перша та остання сходинка на всіх сходах у всіх громадських місцях повинні бути помічені спеціальною рельєфною смугою. Натомість у нас чомусь вирішили на цьому зекономити і більшість сходинок покрили просто жовтими смугами, які намальовані звичайною фарбою.

- світлофори по всьому місту мають бути обладнані динаміком, що видає відповідні звукові сигнали (таких у Києві вдалося знайти тільки 6).

- усі бордюри, що відділяють проїжджу частину від тротуару, а також усі перешкоди на тротуарі мають бути пофарбовані у білий або яскраво-жовтий колір. Але, як ми бачимо, зараз більшість перешкод та бордюрів мають на собі двоколор державного прапору, а деякі взагалі сірого кольору, що не залишає жодних шансів помітити їх людям з вадами зору.

- оснащувати будинки та інші об'єкти знаками з назвою вулиць, виконаними абеткою Брайля у формі що легко читається і є зрозумілими.

> У метрополітені:

- також вищезгадані рельєфні смуги мають бути і на платформах метрополітену. Так, на нових станціях метро ці смуги є, проте взяти будь-яку стару станцію метро, наприклад, "Політехнічний інститут", то там навіть і звичайною фарбою ніякої смуги не проведено, а це, як нам відомо, може призвести до трагічних наслідків.

- карта-схема метрополітену повинна бути адаптована для незрячих та написана шрифтом Брайля. Такі карти вже є на шістьох станціях Київського метрополітену.

- на платформі повинен знаходитись черговий, який зобов'язаний, в разі потреби, провести незрячого пасажирів або пасажирів з порушенням зору. В нашій країні таке дійсно діє, але на жаль цього замало, оскільки не всі незрячі пасажирів мають якісь "характерні ознаки" (наприклад, чорні окуляри, тростину тощо.)

> У наземному транспорті:

- всі поручні у транспорті мають бути яскравого жовтого або зеленого кольору. Дійсно, в тролейбусах нового зразка ці норми дотримані, а от тролейбусах старішого зразка (яких по місту досить багато) розфарбовувати поручні чомусь ніхто не захотів.

- у кожному виді громадського транспорту має бути динамік, з якого чітко звучить назва зупинки. Ця норма дотримана далеко не в усіх тролейбусах, трамваях та автобусах, хоча є вкрай необхідною для людей з обмеженими можливостями.

Отже, проаналізувавши усе вищесказане, можна зробити висновок що існує ряд проблем і вони потребують негайного вирішення, адже від дотримання умов доступності залежить не тільки право людей з дефектами зору на рівність, а й безпосередньо їх життя та здоров'я. Тому для вирішення цих проблем ми пропонуємо наступні кроки:

1) Запровадити моніторинг архітектурної доступності суспільної інфраструктури. Це соціальне дослідження, спрямоване на систему збору та аналізу інформації про фактичну наявність умов доступності об'єктів державної, транспортної та комерційної інфраструктури, для людей з інвалідністю.

2) Встановити соціальну відповідальність підприємств.

Тобто кожен підприємець повинен дотримуватися вищезгаданих стандартів при будівництві свого підприємства і дбати про доступність до об'єктів та послуг людей з вадами зору.

3) Заохочувати та підтримувати спеціалізовані громадських об'єднання. Тобто тих організацій, що займаються розвитком технологій для вироблення спеціальних знаків, позначок та смуг, згідно міжнародних стандартів та безпосередньо їх виробництвом.

4) Закріпити обов'язок забезпечення прав інвалідів на їх прилеглий території. Тобто закріпити відповідальність за дотримання норм на прилеглих територіях місця проживання інвалідів за районними адміністраціями цих територій.

5) Встановити ретельний контроль за дотриманням "ДБН України" в системі ліцензування більшості сфер комерційної діяльності. Тобто при видачі ліцензій внести пункт обов'язкової наявності умов доступності об'єктів господарської діяльності для інвалідів.

Єсипенко Ю.О., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: Іщепко В.В., викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Правовий статус біженців в міжнародному праві та законодавстві України

Міжнародною спільнотою неодноразово робилися спроби вирішити проблему правового статусу біженців шляхом розробки й прийняття міжнародних універсальних угод та удосконалення національного законодавства. У глобальному масштабі дане питання залишається пріоритетним напрямком у діяльності Організації Об'єднаних Націй. Під її егідою 28 липня 1951 р. була прийнята Конвенція про статус біженців, яка є основним міжнародно-правовим документом, що регулює правовий статус вказаної категорії осіб та захищає їх основні права та свободи. 16 грудня 1966 р. було прийнято Протокол, що стосується статусу біженців. Його поява розширила сферу дії Конвенції 1951 р. У системі ООН у 1950 р. було створено Управління Верховного комісара у справах біженців, головним завданням якого є допомога та захист біженців у світі.

Варто зазначити, що вказані вище міжнародні заходи для врегулювання проблем біженців не вирішують увесь комплекс питань. Положення щодо біженців, закріплені в Конвенції 1951 р., не завжди виконуються державами. У національному законодавстві різних країн дуже часто спостерігаються зміни, за якими встановлюють більш суворі вимоги щодо надання статусу біженця, ніж закріплено в Конвенції 1951 р. Державами права біженців часто порушуються або невикористано обмежуються.

Дослідження особливостей міжнародно-правового регулювання статусу біженців та досвіду інших країн з цього питання надає змогу удосконалити національне законодавство України про біженців та привести його у відповідність з нормами міжнародного права.

Слід зазначити, що для України проблема біженців досить нова. За часів СРСР правової бази щодо захисту біженців, яка б могла слугувати основою при розробці українського законодавства зазначеної категорії осіб, практично не існувало. 24 грудня 1993 р. був прийнятий перший Закон України «Про біженців». Згодом, 21 червня 2001 р. прийнято новий Закон України «Про біженців», завдяки якому було загалом досягнуто відповідності норм українського національного законодавства міжнародно-правовим стандартам у сфері захисту прав біженців, насамперед, Конвенції 1951 р. та Протоколу 1967 р. 10 січня 2002 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про приєднання України до Конвенції про статус біженців та Протоколу щодо статусу біженців», відповідно до якого Україна зобов'язалася виконувати вимоги зазначених міжнародно-правових актів. На сьогодні ж є чинним Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8 липня 2011 р., який значно розширив коло осіб, яким надається захист в Україні, забезпечивши законодавче врегулювання проблеми додаткового (гуманітарного) та тимчасового захисту осіб, які не підпадають під ознаки біженця, але також потребують захисту. Крім того, до переваг цього Закону можна віднести поліпшення захисту неповнолітніх дітей біженців, встановлення єдиної довідки про звернення за захистом в Україні та положення про видачу дозволу на проживання одночасно з визнанням статусу біженця.

В Конвенції 1951 р. у ст. 1 закріплено дефініцію та універсальний перелік критеріїв, за наявності яких надається статус біженця.

Біженець - це особа, яка внаслідок особливого перебігу подій або через цілком обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою раси, етнічного походження, релігійного вірування, громадянства, приналежності до певної соціальної групи або політичної орієнтації знаходиться за межами країни своєї громадянської приналежності й не може скористуватися захистом цієї країни або не бажає цього робити внаслідок таких побоювань; або, не маючи певного громадянства й знаходячись поза межами країни свого попереднього постійного мешкання, не може або не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань. У Законі України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» ст. 1 закріплене аналогічне визначення поняття «біженці».

Зазначені критерії надають можливість отримати вказаний статус найбільш уразливим категоріям населення, оскільки переслідування особи хоча б за одним з наведених вище критеріїв є одним з головних порушень прав людини. Статус біженця повинен надаватися тоді, коли існує хоч яка-небудь мала ймовірність переслідування заявника на батьківщині чи у місті його постійного проживання по одному з вказаних у визначенні критеріїв. До того ж до уваги необхідно брати наслідки неправильно прийнятого рішення стосовно тих, хто звернувся з клопотанням про надання статусу біженця. Головним критерієм надання міжнародного захисту повинна бути відсутність національного захисту від переслідувань незалежно від того,

чи можна пов'язати її відсутність з наміром держави заподіяти шкоду. Саме відсутність захисту з боку власної держави відрізняє біженців від іноземців.

В Конвенції 1951р. прямо або опосередковано закріплені принципи, які є основою при встановленні статусу біженця, такі як: принцип невисилки, принцип невидачі, принцип надання політичного притулку, а також принципи, що знаходяться на стадії становлення і потребують подальшого розвитку і визнання. Це насамперед стосується принципів тимчасового захисту, рівного розподілу тягара прийому й облаштованості біженців усіма державами, а також принципу гнучкого, оперативного і гуманного визначення статусу біженця.

Принцип невисилки діє незалежно від того, чи надано офіційно статус біженця особі, яка шукає притулку. З того моменту, коли особа вже бажає одержати зазначений статус, вона заявляє про себе як про біженця. Повернення такої особи до країни, де вона цілком обгрунтовано побоюється переслідувань або може піддатися гонінням - це примусове повернення, що суперечить міжнародному праву. Аналіз принципу невисилки дозволив ОА Гончаренко дійти висновку, що зазначений принцип є не тільки принципом міжнародно- правового захисту біженців, а має набагато більшу юридичну силу, оскільки застосовується для захисту прав людини взагалі. Окрім Конвенції 1951 р., він закріплений також у Декларації про захист усіх осіб від насильницького зникнення та підтверджений Резолюцією 44/162 Генеральної Асамблеї ООН. Таким чином, ООН закріпила зв'язок між принципом невисилки і захистом прав людини. На цій підставі даний принцип можна вважати за норму звичаєвого міжнародного права [1, с. 10].

Біженці володіють всіма основними правами і свободами, проголошеними в міжнародно-правових документах з прав людини, а також мають спеціальні права та привілеї, властиві тільки їм, і якими вони володіють на підставі універсальних та регіональних міжнародних угод, що стосуються міжнародно-правового статусу біженців.

До того часу, як особі, яка фактично є біженцем, буде офіційно наданий зазначений статус, вона є особою, що шукає притулок, обсяг прав якої значно менший у порівнянні з правами біженця. Проте, основні права людини мають універсальне застосування навіть тоді, коли офіційно статус біженця ще не надано.

Особливого забезпечення прав і додаткового захисту потребують жінки-біженці, і діти-біженці, які знаходяться у найскрутнішому становищі. Саме ці категорії біженців мають серйозні проблеми з забезпеченням їхніх прав і свобод. Багато жінок зазнають сексуального насильства, стикаються з дискримінацією при розподілі продуктів харчування, соціального забезпечення та освіти. Дітей примусово зараховують до військових формувань, вони стають об'єктами насильства, жорстокості та експлуатації [2, с. 203].

Підсумовуючи усе вищенаведене, можна зробити такі висновки:

1. Система міжнародно-правового захисту біженців почала функціонувати тільки після Другої світової війни.
2. Практика застосування перших міжнародно-правових актів із захисту біженців свідчить про недосконалість цих угод з точки зору правового захисту вигнанців внаслідок політичної нестабільності та протистояння держав.
3. Аналіз міжнародно-правового статусу біженців дозволив визначити принципи, на яких ґрунтується правове становище біженців. Це - невидача біженців, їх невисилка, добровільна репатріація, тимчасовий захист, політичний притулок, рівний розподіл тягара прийому й облаштованості біженців усіма державами та ін

Список використаних джерел

1. Гончаренко О. А. Статус біженця в міжнародному праві : автореф. дис. канд. юрид. наук. : 12.00.11 / О. А. Гончаренко; Над. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. - Х., 2005. - 19 с.
2. Гончаренко Е. А. Правовое регулирование вопросов, возникающих при определении статуса беженца / Е. А. Гончаренко // Проблемы законности : Респ міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В. Я. Тадй. - Х. : Над. юрид. акад. України, 2002. - Вип. 56. - С. 203-207.

Куляша М.В., студентка 2 курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”

Науковий керівник: Іщенко В.В., викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”

Міжнародна система захисту прав людини: криза призму України

Термін «міжнародна система захисту прав людини» в останні десятиліття досить часто використовується в міжнародній і національних правових системах, в міжнародних відносинах і міжнародній політиці. Однак повного визначення змісту поняття, що передається цим терміном, включаючи його правові та політичні аспекти, дано не було. До недавнього часу для позначення аналізованого терміну використовувалися інші поняття - «міжнародне співробітництво держав у сфері прав людини», «міжнародне регулювання прав людини»[1], «міжнародно-правові засоби, призначені для забезпечення і захисту основних прав людини»[2], «система ООН у сфері прав людини» тощо.

Поширеним є розуміння міжнародного захисту прав людини як міжнародного співробітництва держав, зусиль і заходів ООН по сприянню загальній повазі й дотриманню прав людини і основних свобод для всіх, незалежно від раси, статі, мови і релігії[3, 19].

Діяльність з міжнародного захисту прав людини, на думку А.Мовчана, полягає у створенні загальних рекомендацій щодо того, які саме права людини і основні свободи підлягають універсальному дотриманню і повазі; в розробленні міжнародних угод у цій сфері; у створенні спеціального механізму з виконання державами своїх міжнародних зобов'язань щодо прав людини. БПетранов, натомість, розглядає міжнародний захист прав людини як один із видів діяльності щодо прав людини в міжнародних відносинах поряд з такими видами діяльності, як сприяння реалізації міжнародних угод у сфері прав людини та міжнародний контроль за дотриманням цих угод [4, 112].

Міжнародно-правова система захисту прав людини не є статичною, а перебуває в постійному розвитку, про що свідчить створення нових інституцій у цій системі. Зокрема, в системі ООН згідно з рішенням Всесвітньої конференції з прав людини 1993 р. для зміцнення механізму ООН у галузі прав людини було створено посаду Верховного Комісара ООН з прав людини, який розпочав свою роботу в 1994 р.

Крім зазначених складових, міжнародна система захисту прав людини включає й міжнародні політичні норми щодо прав людини, тобто норми тієї галузі політики і

досліджень, яка концентрується на правах людини в міжнародних відносинах та способах, якими держави й інші суб'єкти міжнародних відносин визначають права людини.

Отже, на нашу думку, міжнародна система захисту прав людини — це система, утворена, з одного боку, всесвітніми (універсальними) та регіональними договорами (деклараціями, конвенціями, пактами тощо) в рамках міжнародного права з прав людини, міжнародного гуманітарного і міжнародного кримінального права та відповідними контрольними і правозахисними органами, а з іншого боку, — міжнародними політичними нормами щодо прав людини, які концентруються на правах людини в міжнародних відносинах та способах, якими держави та інші суб'єкти міжнародних відносин визначають і забезпечують права людини.

Як суб'єкт міжнародних відносин у цілому і міжнародної системи захисту прав людини — зокрема Україна повинна керуватися засадами, що ґрунтуються на дотриманні норм і принципів міжнародного права, закріплених у Статуті ООН, Міжнародному Біллі прав людини, Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, Гельсінському Заключному акті, Паризькій хартії для нової Європи та інших документах ООН, ОБСЄ та Ради Європи. У Декларації про державний суверенітет України в розділі X «Міжнародні відносини» зафіксовано, що Україна визнала пріоритет таких цінностей, як права людини, демократія і верховенство права, мир і безпека у світі, економічна свобода і відповідальність держав, єдність і цілісність світу [5].

Як член міжнародної системи захисту прав людини Україна зобов'язана дотримуватись міжнародних стандартів щодо прав людини та забезпечувати колективні права, серед яких права національних меншин, корінних народів та інші права, через імплементацію міжнародних норм з прав людини у внутрішній правопорядок, реалізацію цих норм та контроль за їхнім дотриманням, а у випадку порушення прав людини — через забезпечення справедливого відшкодування.

Звичайно, з врахуванням спадщини, яка дісталась нам від тоталітарної держави, через труднощі перехідного періоду — як об'єктивні, так і суб'єктивні, процес реального входження України до міжнародної системи прав людини йде повільно.

Україна *de jure* увійшла до сучасної універсальної системи захисту прав людини ще у 1945 р., коли було підписано Статут ООН. До європейської системи в рамках НБСЄ (тепер ОБСЄ) Україна вступила у 1992, а в рамках Ради Європи—у 1995 р.

Кінцева мета входження України в міжнародну систему захисту прав людини— це побудова демократичної правової держави не на словах, а в реальному житті. Однак оскільки УРСР увійшла до міжнародної системи захисту прав людини ще в 1945 р., проведемо класифікацію основних подій у сфері міжнародних прав людини для України саме з 1945 р. Серед основних періодів виділимо такі:

1945—1948 рр. — позірне захоплення правами людини в УРСР, як у цілому в СРСР та інших державах світу, після прийняття Загальної декларації прав людини 1948 р., Конвенції про запобігання злочинів геноциду і покарання за нього 1948 р. Все це відбувалось на фоні грубих порушень прав людини в СРСР, які замовчувались : голодомору 1946—1947 рр., репресій, депортації та переселення сотень тисяч людей до Сибіру тощо.

1949—1973 рр. — занепокоєння правами людини в світі , зумовлене антикомунізмом і холодною війною. Взаємні обвинувачення в порушенні прав людини СРСР та США були, як зазначає Дж. Донеллі, значною мірою тактичними маневрами у більш широкій політичній та ідеологічній бо-ротьбі [6; 19, 119]. Переважна більшість держав, у тому числі й СРСР , відкрито демонструє небажання дозволити втручання міжнародному захисту прав людини у

внутрішньодержавний правопорядок. Разом з тим йде накопичення масиву норм, розгалуження монолітної галузі міжнародного права, що зветься «Права людини» [7].

1975— 1976 рр. — права людини входять у двосторонню зовнішню політику окремих держав. Новий ентузіазм щодо прав людини з прийняттям Гельсінського Заключного акта 1975 р. і нові сподівання па можливість захистити права людини. Створення Української Гельсінської групи для сприяння імплементації Гельсінських угод та інформування урядів держав—учасниць НБСЄ та світу про порушення в Україні ЗДПЛ і Гельсінського акта. Відразу ж після створення в 1976 р. Української Гельсінської групи почались переслідування її членів.

1976— 1984 рр. — період грубих порушень громадянських і політичних прав та свобод в СРСР, зокрема в УРСР; велика кількість політичних в'язнів і стурбованість міжнародної спільноти станом з правами людини в СРСР. З 37 членів Української Гельсінської групи на 1980 р. 34 були ув'язнені в тюрмах, концентраційних таборах, психіатричних лікарнях, вислані чи видворені з країни. Зростає активність міжнародних правозахисних неурядових організацій, які захищають жертв грубих порушень прав людини, оприлюднюють інформацію про такі порушення і лобіюють захист жертв порушень (політичних в'язнів) у міжнародних правозахисних організаціях та органах ООН.

1985—1989 рр. — епоха перебудови, яка позначилась «розкриттям залізного занавісу», оприлюдненням деякої інформації про злочини минулого, відносною свободою слова, обмеженою рамками однопартійної системи та іншими чинниками тоталітарної імперії. Вперше МГорбачовим було поставлено під сумнів один із «стовпів» марксизму-ленінізму про підпорядкування загально-людських цінностей інтересам класової боротьби [8].

1990—1994 рр. — проголошення в Декларації про державний суверенітет України 1990 р, Акті проголошення незалежності України 1991 р, в Декларації прав національностей України 1991 р. розуміння необхідності побудови правової держави, всебічного забезпечення прав і свобод людини, поваги до прав усіх народів, переваги загальнолюдських цінностей над класовими, пріоритету загальноновизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права. Було задекларовано прагнення утвердити в Україні священні принципи свободи, гуманізму, соціальної справедливості, рівноправності всіх етнічних груп народу України[9]. В цей період українська дипломатія та політика займалася пошуком «істинного шляху України в сучасному світі» в період зародження нового світового порядку, що намітився у світовій геополітиці. В прийнятих Верховною Радою України «Основних напрямках зовнішньої політики України» серед головних цілей зазначається захист прав та інтересів громадян України, її юридичних осіб за кордоном, створення умов для підтримання контактів із зарубіжними українцями і вихідцями з України, надання їм допомоги згідно з міжнародним правом.

1995—1999 рр. — вступ до Ради Європи і виконання деяких із зобов'язань, прийнятих при вступі. Зокрема, була прийнята нова Конституція України 1996 р, Закон «Про Конституційний Суд України» 1996 р., низка законів про вибори, закон «Про державну виконавчу службу». Були ратифіковані Конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 р. з протоколами до неї, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Європейська конвенція про запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню, Європейська конвенція про видачу правопорушників, Конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах, Конвенція про передачу засуджених осіб, Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів,

одержаних злочинним шляхом, тощо. Україна підписала Європейську соціальну хартію, а в травні 1999 р. навіть її переглянутий варіант, який було ратифіковано в 2006 р.

1999 р. — сьогоднішня — прийняття Зasad державної політики України в галузі прав людини 1999 р., участь у миротворчих операціях ООН відповідно до Закону «Про участь України в миротворчих операціях ООН», участь у миротворчих операціях в Іраку, тобто намагання здобути позитивний імідж України на міжнародній арені при звинуваченнях на адресу державних органів у втручанні в реалізацію свободи слова, преси, виборів тощо. Ситуація з правами людини, зокрема, громадянськими і політичними правами, значно поліпшилась після 2004 р.

Отже, попри те, що Україна *de jure* входить як до універсальної, так і до європейської системи захисту прав людини, права людини ще не стали вирішальним чинником у внутрішній та зовнішній політиці України. І хоч у Засадах державної політики України в галузі прав людини 1999 р. задекларовано, що Україна прагне, щоб права і свободи людини, їх гарантії визначили зміст і спрямованість діяльності держави, нині ще не прийнято конкретних рішень для реалізації цього. Забезпечення прав і основних свобод людини повинно стати головним обов'язком держав.

Список використаних джерел

1. Международное сотрудничество государств в области прав человека (проблемы защиты прав человека в условиях борьбы за мир и безопасность) / В.Н. Денисов, АМОВсюк, ПФМартыненко и др. — К.: Наук, думка, 1987. —264 с.
2. Рабінович ПМ Основи загальної теорії права та держави: Посібник. — К., 1994. — С. 9.
3. Мовчан А. П. Права человека и международные отношения. М.: Наука, 1982. - 145с.
4. Петранов Б. Правовое государства и международное сотрудничество в области прав человека //Международное право в современном мире. - М.: Межд. отн.,1991. - С.112
5. Космина Я. Розділ 18. Україна в системі міжнародних відносин // Політологія / За наук. ред. А. Колодій. — К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003.—С. 557.
6. Донеллі Дж: Права людини у міжнародній політиці. — Львів: Кальварія, 2004. — 280 с.
7. Денисов В., Євінгов В. Міжнародна система захисту прав людини—новий етап розвитку // Права людини в Україні: Щорічник 1994. — К. : Укр. Правн. Фундація, 1996. — С. 16.
8. MullersonR. International law, rights and politics. Developments in Eastern Europe and the CIS. — London andNew York: Routledge, 1994. — P. 161.
9. Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю. К. Качуренко. — 2-е вид. — К. : Юрінформ, 1992.—С. 7-15.

Літвінова К.В., студентка 2-го курсу
факультету соціології і права Національного технічного
університету України “Київський політехнічний
інститут”

Науковий керівник: викладач кафедри
публічного права Національного технічного
університету України “Київський
політехнічний інститут” Іщенко В.В.

Виборчі права жінок: тендерні паритети

Відповідно до статті 21 Загальної декларації прав людини і статті 25(б) Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, виборче право є невід’ємним правом кожного громадянина. Виборче право включає в себе не тільки право громадян обирати, а й право бути обраними до органів державної влади.

На сьогодні досить гостро постає питання права жінок бути обраними на державні посади у різних країнах. Першою і найголовнішою проблемою в цьому аспекті є ценз статі. Ценз статі - законодавче обмеження виборчого права (активного чи пасивного) за ознакою статі, а саме відмова у виборчому праві жінкам. Ценз статі є явно дискримінаційним і не застосовується у виборчому законодавстві більшості демократичних держав, але відсоток жінок на державних посадах значно менший, ніж чоловіків. Тільки у деяких країнах Європи співвідношення кількості чоловічої і жіночої статі, що перебувають на державних посадах, приблизно рівне.

Жінки країн Скандинавії (Ісландія, Данія, Швеція, Норвегія та Фінляндія) виявилися одними серед перших у світі за багатьма параметрами політичної участі, у тому числі по представленості в законодавчих органах та урядах, у муніципалітетах та органах регіонального управління. Вони займають посади голів великих міст, спікерів у парламентах та є лідерами багатьох політичних партій.

Вже у 1966 році частка жінок в парламентах Фінляндії, Швеції і Норвегії становила відповідно 17%, 13% і 6%. Цей рівень і нині залишається недосяжним для багатьох країн світу. В середині 90-х років ХХ століття жінки становили, у Нідерландах - 30% від загальної чисельності членів законодавчого органу, в Австрії - 27%, у ФРН - 26%. Натомість у Великій Британії - 17%, в Іспанії - 16, у Франції - тільки 10, у США - 11% в Палаті Представників та 9% - у Сенаті [5], що свідчить про певні проблеми в реалізації в цих державах гендерної політики. Для подолання цієї проблеми у виборчому праві ряду країн запроваджена система гендерного квотування.

Гендерне квотування - це регулювання кількості представників жіночої і чоловічої статі у виборчих списках чи на державній службі. Найпоширенішою формою для скандинавських країн є співвідношення 40/60, що означає представництво в кожному інституті на кожному рівні влади не менше сорока, але не більше шістдесяті відсотків представників обох статей. Наприклад, в

Аргентині співвідношення у списках кандидатів у депутати становить 30/70 (30% - квоти для жінок), у Бразилії - 20/80 (20% - квоти для жінок). Такі квоти, зазвичай, застосовуються як перехідний механізм з метою підготовки громадської думки до усвідомлення необхідності ширшого представництва жінок у законодавчих органах.

Щодо України, то вперше на законодавчому рівні гендерне квотування у виборчих списках було запроваджено в абз. 2 ч. 3 ст.4 Закону України «Про місцеві вибори» від 14 жовтня 2014 р.: «Представництво осіб однієї статі у виборчих списках кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах має становити не менше 30 відсотків загальної кількості кандидатів у виборчому списку». Проте, наразі в українському парламенті 47 жінок - це близько 11% серед усіх депутатів. І хоч це рекордний показник для всіх восьми скликань Верховної Ради. Утім ця частка не репрезентативна, адже серед українського населення представниць цієї статі більше половини.

В складі парламентів на 2010 рік відсоток жінок деяких країн Європи становив: Іспанія - 36,0%, Бельгія - 35,3%, Австрія - 33,9%, Німеччина - 32,2%, Ісландія - 30,2%, Болгарія - 26,2%, Швейцарія - 25,0% [7]. Зараз жінки в Скандинавії складають в середньому 42% складу парламентів. Цей відсотковий зріст став підґрунтям для виникнення в світовій політології такого терміну як «паритетний парламент». Це парламент, у складі якого досягнуто (або майже досягнуто) гендерної рівності (50/50).

На сьогодні паритетними називають парламенти Португалії, Швеції, у складі яких понад 50% становлять чоловіки і близько 50% - жінки. Майже 50% представництва жінок досягли регіональні парламенти в Німеччині й Шотландії. Нещодавно до Конституції Франції були внесені зміни, згідно з якими до парламенту Франції має обиратися рівна кількість представників кожної статі.

До питання гендерної рівності, в політичній сфері, можна віднести створення жіночих політичних партій. Це політичні організації з переважно жіночим (або лише жіночим) членством, створені жінками, щоб розширити свою участь у політичному житті, встановити гендерну справедливість у своїй країні та досягти розвитку гендерної (паритетної) демократії. Загалом жіночі партії виникають тоді, коли влада або ігнорує гендерну проблематику, або розв'язує її вкрай повільно.

Підсумовуючи, слід зазначити те, що відсоток представників жіночої статі на державних посадах за останнє століття значно збільшився, але питання гендерної нерівності на сьогодні залишається відкритим. Адже на відміну від Європи, ценз статі, обмежуючий участь жінок у виборах, зберігається у деяких мусульманських країнах і досі.

Список використаних джерел

1. Юрій М. Ф. Політологія : підручник / М.Ф. Юрій. - К. : Дакор, КНТ, 2006. - 416 с.

2. Марцеляк О. Гендерна політика у зарубіжній та вітчизняній виборчій практиці / О. Марцеляк // Вісник Центральної виборчої комісії. - 2008. - № 3 (13). - С. 91 -95.
3. Конспект лекцій з курсу «Паритетна демократія». - Одеса, 2013. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://studies.in.ua/parytetna-demokratija/3859-gendema-poltika-yak-osnova-paritetnoyi-demokratyi-zarubzhniy-dosvd.html>
4. Галанець О. Управління тендерними процесами в державній політиці / О. Галанець // Віче. - 2009. - березень. - № 6. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1376/>
5. Конституційне (державне) право зарубіжних країн : навч. посіб. / В. М. Бесчастний, О. В. Філонов, В. М. Субботін, С. М. Пашков; за ред. В. М. Бесчастного. - К.: Знання, 2008. - 467 с. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/61674-osnovn-viborch-tsenzi-.html>

Мацюк О.О., студентка 2-го курсу факультету соціології
і права Національного технічного університету
України «Київський
політехнічний інститут»

Науковий керівник: Іщенко В.В., викладач кафедри
публічного права Національного технічного
університету України «Київський політехнічний
інститут»

Права біженців за міжнародним правом та законодавством України

В сучасних умовах проблема захисту прав біженців є досить актуальною для багатьох держав світу, в тому числі, й для України, враховуючи необхідність вирішення питання відповідності національного законодавства міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері захисту прав біженців.

Відповідно до ч.1 ст. 1 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8 липня 2011 р. біженець - особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.

Специфіка правового статусу біженців влягає передусім у тому, що біженці володіють основними правами людини, які застосовуються до всіх (громадян, ігоземців, біженців, шугачів притулку, які законно чи незаконно

перебувають на території певної держави) і носять загальний характер. З іншого боку, біженці користуються правами та привілеями, властивими лише їм, і якими вони володіють на підставі універсальних і регіональних міжнародних угод, що регулюють правовий статус біженців [4]. Інші категорії населення не мають таких прав, оскільки не є біженцями. Крім того, у ситуаціях збройних конфліктів права біженців додатково захищаються нормами міжнародного гуманітарного права. Таким чином, спостерігається явище фрагментації міжнародного права, для якого характерне одночасне регулювання того самого питання до певної міри автономними правовими режимами, якими можна вважати міжнародне право захисту прав людини, міжнародне гуманітарне право та міжнародне право захисту біженців [2].

Такі вчені, як О. Казано вас, Ю. Путцер, К. Барицька та ін. досліджують права біженців у міжнародному праві, розглядають окремі аспекти проблеми правового статусу біженців, але, комплексно ця проблема не досліджувалася.

Сьогодні норми міжнародного права, що застосовуються до біженців, є численними та неоднорідними, тому відсутній єдиний погляд на їхнє місце у системі сучасного міжнародного права. О. Казановас визначає «міжнародне право біженців» як сукупність норм міжнародного публічного права, які регулюють ситуацію з біженцями, та називає його галуззю міжнародного правопорядку [3].

К. Джевіцкі вважає, що міжнародні договори щодо захисту біженців слід розглядати у складі однієї з категорій конвенцій у сфері захисту прав людини - «конвенції стосовно захисту груп» [1].

На думку О. Казановаса, права осіб, які втратили зв'язок із країною свого походження, серед яких великий відсоток біженців повинні визнаватися, виходячи лише з того факту, що вони є людьми. Їхнє загальне визнання та дотримання є свідченням трансформації суспільства від міждержавного етапу розвитку міжнародних відносин до етапу міжнародного співтовариства [2]. Подібну думку висловлює К. Барицька, стверджуючи, що оскільки біженці теж є людьми, вони мають такі самі права та свободи, як і інші люди, однак ці гарантії не завжди можна знайти у самому праві біженців. Виходячи з цього, логічним є висновок про те, що при визначенні обсягу прав біженців слід звертатися до більш загальних норм - норм міжнародного права захисту прав людини [5].

Біженцям повинна забезпечуватись вся сукупність економічних і соціальних прав. Особливо увесь комплекс прав повинен забезпечуватись жінкам і дітям, які належать до найбільш вразливих соціальних груп. Більш того, на основі тісного міжнародного співробітництва було б доцільно прийняти нові міжнародні договори, які б юридично захищали права жінок-біженців та дітей-біженців [1].

Відповідно до законодавства України особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має рівні з громадянами України права на: пересування, вільний вибір місця проживання, вільне залишення території України, крім обмежень, встановлених законом; працю; провадження підприємницької діяльності, не забороненої законом; охорону здоров'я,

медичну допомогу та медичне страхування; відпочинок; освіту; свободу світогляду і віросповідання; направлення індивідуальних чи колективних письмових звернень або особисте звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів; володіння, користування і розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб; звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; безоплатну правову допомогу в установленому порядку та ін.

Таким чином, як свідчить вітчизняне та міжнародне законодавство, правовий статус біженців є досить специфічним. Проголошення України як демократичної держави вимагає подальшої імплементації міжнародних норм в даній сфері.

Список використаних джерел

1. Джемівкі К. Європейська система захисту прав людини / К. Джемівкі - К. : ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2005. - С. 45-46.
2. Иванов Д. В. Беженцы в современном международном праве / Д. В. Иванов. -М. : Международные отношения, 2006. - С. 59.
3. Иванов Д. В. Правовой статус лиц, ищущих убежище, в современном международном праве / Д. В. Иванов, Н. А. Бобринский. - М. : Статут, 2009. - С. 20 - 21.
4. Права людини і біженці. Виклад фактів № 15. - Х., 2014. - С. 13.
5. Путцер Ю. Источники международного права в контексте права беженцев. Соотношение с национальным правом / Ю. Путцер, В. Таргонскене // Практическое руководство по вопросам убежища. - К. : Проект Европейского Союза ТАСИС КІ 03-13 ИА для Украины, 2005. - С. 16.
6. Таргонскене В. Статус беженца в международном праве и законодательстве Украины / В. Таргонскене // Практическое руководство по вопросам убежища. - К. : Проект Европейского Союза ТАСИС КІ 03-13 ИА для Украины, 2005. - С. 65.

Безверха Ю.В., аспірант кафедри
конституційного та міжнародного права НАВС

Правові гарантії забезпечення права на інформацію

Правові гарантії забезпечення права на інформацію закріплені в Конституції України, а саме в статтях 34 і 32 Основного Закону. Зокрема, ст. 34 Конституції визначає право на свободу слова та право на інформацію, згідно з яким: кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань; кожен має право вільно збирати,

зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір[1].

Щодо законодавчих гарантій, які повинні закріплювати основи інформаційної системи України, давати нормативну характеристику інформації і її видів, визначати права і обов'язки суб'єктів інформаційних відносин, юридичний режим роботи з інформацією, - подібний закон в Україні сьогодні діє. Закон України «Про інформацію» закріплює право громадян України на інформацію, закладає правові основи інформаційної діяльності.

Закон встановлює загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплює право особи на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України, а також систему інформації, її джерела, визначає статус учасників інформаційних відносин, регулює доступ до інформації та забезпечує її охорону, захищає особу та суспільство від неправдивої інформації.

Враховуючи тенденцію до інтеграції української правової системи із правовими системами розвинутих країн, доцільно створювати загальні механізми реалізації права людини на інформацію та його захисту. До таких можна віднести положення частини 4 ст. 55 Конституції України, котре встановлює, що "кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна".

До організаційно-технічних заходів, насамперед, потрібно віднести стан комунікацій у нашій країні. Якщо системі комунікацій бракує демократизму, немає і гарантій для здійснення права на отримання і розповсюдження інформації. Стимулюючи розвиток на основі нової інформаційної технології відповідної інфраструктури, є можливість перетворити проголошену Конституцією ідею у реальність.

Зі створенням нових баз даних (таких, як бази даних про населення, житловий і нежитловий фонди, автомобільний транспорт, працевлаштування тощо) відпадає необхідність обміну даними; це полегшить надання відповідей на звернення, виключить дублювання.

Право громадянина на інформацію є свого роду право-гарантією; встановлення і реальне перетворення у життя даної юридичної можливості буде означати суттєве досягнення у підвищенні правової захищеності особистості взагалі. Тільки вільна циркуляція у соціальних зв'язках дозволить громадянину не залежати так сильно, як це було раніше, від державних структур і поряд із економічною самостійністю (право власності) буде створювати більш повні правові гарантії всебічного задоволення його інтересів.

Інформація справді відіграє першочергову роль у реалізації прав і свобод людини. Наприклад, право власності не може бути повноцінно реалізованим за умов невизначеності, відсутності необхідних знань.

Таким чином, реально здійснюване конституційне право на інформацію виконує важливі функції у життєдіяльності людини. До того ж із посиленням у нашому суспільстві демократичних норм і інститутів роль цього права і міра

його впливу на реалізацію інших прав буде зростати. Незаконне і безпідставне обмеження таких прав зумовлює послаблення механізму забезпечення свободи особистості у цілому. Розширення і посилення його надійності у реалізації сприятиме закріпленню юридичного положення громадянина, підвищуватиме упевненість людини у власних силах, забезпечуватиме найбільш повне задоволення його інтересів, у чому, власне кажучи, і полягає головна цінність прав і свобод.

У науковій літературі прийнято поділяти гарантії прав і свобод людини на загальносоціальні та спеціальні. Загальносоціальне гарантування особистих, політичних та будь-яких інших прав людини передбачає сукупну дію об'єктивних і суб'єктивних чинників, спрямованих на практичну реалізацію, усунення можливих причин неналежного здійснення і захист від порушень правових можливостей людини. К. Поппер підкреслив, що навіть у суспільстві, де права людини загалом поважаються, вони є приводом для постійного тиску громадян на уряд, щоб змусити його діяти відповідно до стандартів прав людини, які існують у розвинених країнах і є підставою формування політичної системи суспільства та встановлення стандартів політичної легітимності. Таким чином, у соціальному середовищі, на думку О. Петришина, можна побачити реальні показники ефективності права [2, с. 23].

Водночас за умов, коли права систематично зневажаються, прагнення їх захисту в суспільстві стають революційною силою. У даному аспекті спеціальні (юридичні) гарантії покликані забезпечити дієвість загальносоціальних гарантій, через фіксування і визначення загальнообов'язкових механізмів (способів - засобів, методів і прийомів) реалізації, охорони й захисту прав і свобод людини.

Отже, загальнообов'язкового характеру загальносоціальні гарантії набувають у силу існування права. Тому тільки сукупна інституціоналізація правових і загальносоціальних гарантій спроможна забезпечити найсприятливіші умови, за яких законодавчо закріплений статус громадянина одночасно став би його і фактичним соціальним станом. Через дієвий механізм забезпечення прав і свобод кожна держава конститується як демократична і правова. Надійне забезпечення права суб'єктів безперешкодно формулювати, пропагувати і практично реалізовувати різноманітні теорії, ідеї, погляди, які стосуються будь-яких аспектів життя, сприяє утвердженню відкритості суспільства. У результаті інституціоналізації гарантій прав людини маємо законодавче закріплення усіх необхідних елементів механізму практичного здійснення людиною своїх правових можливостей через мережу організаційних структур (публічну владу та об'єднання громадян). Реалізація цих можливостей в умовах розбудови відкритого суспільства означає фактичне здійснення свободи дотримання своїх переконань, а також свободи пошуку, одержання та поширення достовірної інформації будь-якими засобами і будь-де. За К. Поппером, важливо, щоб ті політичні та ідеологічні концепції, яких дотримується держава, не були проголошені як єдино правильні та загальнообов'язкові. Не володіючи потрібними знаннями (об'єктивною інформацією про предмети навколишнього світу та їх взаємодію), громадянин ніколи не зможе належним чином оцінити діяння органів публічної влади чи

прийняти будь-яке правильне рішення [3].

Враховуючи інтеграцію України до Європейської Спільноти, необхідно забезпечити правовими засобами доступ громадян до інформації шляхом вдосконалення механізму його реалізації.

Список використаних джерел

1. Конституція України / Верховна Рада України: офіц. вид. - К. : 2014. - 104 с.
2. Петришин О. Соціально-юридична природа права / О. Петришин // Право України. - 2012. - № 1,2. - С. 15-23
3. Карл Попер Відкрите суспільство та його вороги. Том. 1 / Переклад з англ. О.Коваленка. - К.: Основи, 1994. - 444с.

Бойко В., студент групи КМ-11 Київського коледжу
міського господарства

Дотримання прав та свобод людини під час реалізації
суспільно-політичних реформ в Україні

Українська держава переживає період комплексних реформ, зумовлених потребою у виробленні нових підходів до розвитку права й законодавства, а також формування соціально-правової, гуманної за сутністю держави та її інститутів.

Українське суспільство виснажене військовим конфліктом, фінансовою кризою, безробіттям та політичною нестабільністю. У таких умовах, непрофесійне реформування будь-яких сфер суспільної діяльності, тільки посилює кризу, а не сприяє розвитку та прогресу.

До процесу реформування будь-якої сфери діяльності необхідно підійти виважено та професійно. Передусім, проаналізувати ситуацію, змоделювати та передбачити ризики та результати. А саме головне, якщо ми і далі будемо демократичне суспільство - то ані безпекові міркування, ані економічні не мають впливати на стан дотримання прав та свобод людини в Україні.

Найнебезпечнішим, у ситуації, яка склалась на сьогодні в нашій країні, є те, що права людини, як і їх захист та дотримання - зведені на внівець. Це загальнонаціональна біда, яка може привести до винищення цілої країни.

Проблемним є те, що більшість суспільно важливих сфер діяльності залишається під суттєвим впливом політичних та олігархічних сил, які і визначають основні вектори розвитку тієї чи іншої галузі.

За час діяльності тієї чи іншої галузі, склалась певна «професійна пам'ять» - це теоретичні знання, досвід та практичні навички людей, які працюють у ній працюють, це те, що є основою прогресу, що аналізують та вдосконалюють. Головне, про що необхідно пам'ятати - носіями цієї «пам'яті» є люди - «Фахівці» своєї справи, коли професійні знання підтверджені

ефективним досвідом виконання тих, чи інших обов'язків. Без збереження професіоналів, створення умов наслідуваності кадрів, не можливо побудувати ефективну галузь.

На превеликий жаль, коли ми спостерігаємо процес впровадження реформ у ту чи іншу сферу діяльності нашого сучасного суспільства, ця «професійна пам'ять» цілеспрямовано винищується. Дотримання прав та свобод не те що не виконується, а про них навіть не згадується. Нові закони, які приймаються депутатами та супроводжують реформи не досконалі та суперечать одне одному, що, призводить до неузгодженості, хаотичного й непослідовного розвитку українського законодавства. Не створено дієвих інструментів і механізмів, які дали б можливість реалізувати наявні права суб'єктів суспільних відносин, тощо.

Важливим є те, що для реформ потрібно належне фінансування, а їх забирають криза і війна. Високопосадовці надто зайняті проблемами війни, щоб мати можливість спокійно і вважливо зайнятися реформами, а не так, як це відбувається сьогодні.

Людина, її права і свободи становлять у правовій державі найвищу соціальну цінність, саме на їхнє забезпечення й найповнішу реалізацію у суспільному житті має бути спрямована уся державна діяльність і насамперед діяльність у сфері державного управління. Держава відповідальна перед людиною та суспільством за свою діяльність. Завдання полягає в тому, щоб кожен носій відповідних прав і обов'язків мав необхідну правову підтримку, правову базу на кожній із стадій процесу реалізації своїх прав та обов'язків, що є важливою гарантією нормального функціонування усього управлінського механізму.

Важливим механізмом контролю та неодмінним елементом збереження й розвитку демократії в Україні є громадянське суспільство. Щоб ефективно впливати на державну політику та процеси проведення реформ, необхідно розбудовувати потенціал громадських організацій.

Питання забезпечення прав і законних інтересів людини було і залишається одним із найважливіших. Світова практика розвитку демократичних країн свідчить, що саме забезпечення прав і свободи людини та громадянина, ставлення держави, її органів та службовців до людини є основним критерієм соціальної справедливості та законності.

Сучасні реалії вимагають якісно підходів до реформування та розвитку суспільства, оскільки нинішній стан не сприяє зростанню соціальної захищеності й безпеки громадян держави.

Список використаних джерел

1. Губань Р. В українському суспільстві назріла нагальна потреба у проведенні правових реформ - інтерв'ю з колишнім міністром юстиції України Миколою Оніщуком / Р. Губань [Guban M. In the Ukraine society there is an urgent need for legal reforms - An interview with the former Minister of Justice of Ukraine Mykola Onishchuk] // Юридичний журнал. - 2009. - № 12 - Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3361>
2. Оніщенко Н. Відродження поваги до права в контексті розвитку правової свідомості та правової усвідомленості/ Н. Оніщенко [Onishchenko N. Renewal of respect for the law in the context of legal consciousness' and legal awareness' development] // Віче. - 2014. - № 9. - С. 44-45.

Бугайов С.І., слухач 4-го курсу факультету заочного навчання Інститут кримінально-виконавчої служби
Науковий керівник: Нескороджена Л. Л., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальноюридичних дисциплін Інституту кримінально-виконавчої служби

Актуальні питання захисту прав та законних інтересів інвалідів в Україні

Інваліди це особлива верства населення в нашій країні, які потребують захисту своїх прав та законних інтересів як ніхто інший, оскільки людина інвалід потребує особливого ставлення, піклування і не завжди може самостійно відстоювати свої права та законні інтереси. Інвалідом в Україні визнається особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист.

Згідно ст. 1 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»[1] інваліди в Україні володіють усією повнотою соціально- економічних, політичних, особистих прав та свобод, закріплених Конституцією України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Аналіз ситуації по дотриманню прав інвалідів, закріплених Конституцією України і нормами міжнародного права, свідчить про ряд серйозних проблем, які існують в нашій країні, а саме, по-перше недотримання прав інвалідів - повнолітніх недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена; по - друге, недотримання прав інвалідів, які повністю дієздатні, однак мають фізичні вади.

02.09.2015 на сайті Міністерства соціальної політики України був викладений проект Закону України «Про опіку та піклування над повнолітніми недієздатними особами та особами, цивільна дієздатність яких обмежена»[2]. Прийняття зазначеного Закону є актуальним, адже на даний час українське законодавство не передбачає та не гарантує контроль за виконанням опікунами своїх обов'язків щодо недієздатних людей, що може призвести до зловживання правами опікуна.

Щодо прав інвалідів, які повністю дієздатні, однак мають фізичні вади, то вони не можуть скористатися навіть елементарними послугами, які доступні здоровим людям. Так, інваліди не завжди можуть взяти кредит. Більшість банківських установ, як правило, взагалі відмовляють в наданні інвалідам кредитів, мотивуючи свою відмову їх неплатоспроможністю.

Більшість приміщень, в яких розташовані відділення банків, є архітектурно недоступними для інвалідів, адже відсутні пандуси і це є перешкодою для осіб, які пересуваються на інвалідних колясках. Термінали(банкомати) розташовуються без урахування можливості

використання ними інвалідами: вони розташовані або дуже високо, або відділені від користувача з інвалідністю сходинками, які він не зможе здолати. Інформація на дисплеї банкомату недоступна для людей з обмеженим зором, також є недоступними більшість сайтів банків, де за допомогою інтернету можна здійснити операції з власними банківськими картками. Для людей з обмеженням слуху існує проблема спілкування з працівниками банку без сторонньої допомоги перекладача, що призводить до того, що такі люди не завжди розуміють зміст банківських угод, які вони підписують в банку. Для людей з обмеженим зором є проблемою однакове написання власного підпису декілька разів, що призводить до відмови працівниками банків в обслуговуванні таких клієнтів.

Зазначені проблеми не є новими, про них неодноразово говорилося. Разом з тим, вони не вирішуються.

Побудова правової бази повинна не лише декларувати той чи інший набір гарантій для осіб з обмеженими фізичними можливостями, а й законодавчо встановлювати процедури їх впровадження і контролю за реалізацією, яка здатна забезпечити втілення всієї сукупності соціальних прав осіб з обмеженими фізичними можливостями в суспільному житті.

Список використаних джерел

1. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21.03.1991 № 875-ХІІ// Відомості Верховної Ради УРСР.- 1991.- № 21.- Ст.252.

2. проект Закону України «Про опіку та піклування над повнолітніми недієздатними особами та особами, цивільна дієздатність яких обмежена»//http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category:jsessionid=40AB6281PP2AB6A23A3AB0P518C2564P.app1?ca1_ia=167311

Обмеження прав людини внаслідок введення надзвичайного стану
у зв'язку із проведенням антитерористичної операції:
досвід Французької Республіки

Правовий режим надзвичайного стану виступає важливим елементом систем національної безпеки більшості країн світу, оскільки постійно існує загроза виникнення надзвичайних ситуацій різного характеру (соціально- економічного, природного, політичного), що становлять небезпеку конституційному ладу, територіальній цілісності держави, а також життя і здоров'я людей.

У відповідь на такі загрози держави може вводити режим надзвичайного стану, що суттєво обмежує права людей.

13 листопада в столиці Франції сталася серія терактів, в результаті яких загинули не менше 132 чоловік. Вибухи і стрілянина пролунали в семи різних місцях центральної частини Парижа. Розстріл глядачів у концертному залі театру Батаклан, в якому в той момент знаходилися до 1,5 тис осіб, привів до найбільшої кількості жертв. Президент Франції через кілька годин після атак оголосив про введення надзвичайного стану і закриття французьких кордонів.

Згодом, Французький парламент продовжив режим надзвичайного стану в країні на три місяці через теракти в Парижі 13 листопада.

За чинним законодавством Франції надзвичайний стан можна вводити в країні максимум на 3 місяці. Тому, Уряд Франції підготував законопроект про внесення змін до Конституції щодо продовження максимального терміну введення надзвичайного стану з 3 до 6 місяців.

Режим надзвичайного стану передбачає розширені повноваження співробітників служб безпеки, закриття деяких установ, обмеження руху, а також можливість проведення обшуків, закриття кордонів.

Також, у зв'язку з паризькими терактами Франція поширила режим надзвичайного стану на свої території, а саме в Гваделупі, Гвіані, Мартініці, Майотте, Реюньоне, Сен-Бартельмі і Сен-Мартені.

Президент Франції на зустрічі з конгресом заявив, що в кризових ситуаціях потрібно вносити зміни до основних положень Конституції Франції, щоб позбавляти французького громадянства терористів, якщо воно у них є другим.

Працівниками спецслужб Франції було проведено спеціальну операцію по всій території країни щодо пошуку та знешкодження терористів. Зокрема, 18 листопада була затримана четверта група терористів у кількості 7 осіб в передмісті Парижа Сен-Дені. При цьому, одна терористка підірвала на собі пояс шахіда в момент її затримання поліцейськими.

Французька поліція на сході і в центрі Парижа закрила мечеті, де збиралися радикально налаштовані люди (прибічники ідей Ісламської держави). Подібні заходи щодо закриття мечетей через загрозу радикалізації частини населення Франції ніколи не вживалися.

Проти введення режиму надзвичайного стану висловилися правозахисники та учасники демонстрацій на захист навколишнього середовища, яким заборонили проводити масові зібрання. За порушення режиму надзвичайного стану були затримані активісти, що вийшли на несанкціонований мітинг у Парижі напередодні 21-ї конференції ООН з питань зміни клімату.

За результатом аналізу дієвості надзвичайного стану тій ситуації, яка склалася, уряд Франції запропонував внести зміни до законодавства, а саме передбачити можливість запровадження домашнього арешту щодо конкретної категорії осіб. Законопроектом передбачається, що домашній арешт можна буде застосовувати до тих, чії дії “становлять загрозу безпеці і громадському порядку”, а також надзвичайний стан має передбачати заборону екстремістських угруповань, об'єднань і тих груп, чії учасники знаходяться під домашнім арештом.

Враховуючи вищевикладене, слід детально проаналізувати та врахувати досвід Франції щодо введення та реалізації режиму надзвичайного стану, а також труднощі з якими зіштовхнулася влада Франції під час обмеження прав людини для вдосконалення інституту правового режиму надзвичайного стану в Україні.

Жерж Н.А., заступник завідувача кафедри кримінального права та кримінології з наукової роботи Навчально-наукового інституту права Національного університету ДПС України, доцент

Жерж Л.А., студентка групи ПСС-15-1, фахівець I категорії кафедри кримінального права та кримінології Навчально-наукового інституту права, Національного університету ДПС України

Сучасні проблеми реалізації права на охорону здоров'я в Україні
та можливі шляхи їх запобігання

Сучасне конституційне право на охорону здоров'я, як одне з основних соціальних прав людини в Україні займає провідне місце, нормативно закріплене в законодавстві. Проте незважаючи на це, в охороні здоров'я існують значні проблеми. Актуальність дослідження проблематики конституційного механізму забезпечення права людини на охорону здоров'я,

медичну допомогу та медичне страхування зумовлюється специфічними обставинами: соціалізацією політичної системи, глибокими реформами в системі органів охорони здоров'я, які наразі відбуваються в Україні.

Стаття 3 Конституції України визначає життя людини однією з найвищих та найважливіших соціальних цінностей суспільства, а право на охорону здоров'я людини — є дійсно соціальним благом, яке потребує належного захисту. Тому ефективне його забезпечення відіграє вирішальну роль для збереження та розширення життя українського суспільства. Цілком логічним та послідовним є проголошення у статті 49 Конституції України права людини на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування [1, ст. 49].

Аналізуючи ситуацію, що склалася, учасники засідання констатували: Українська держава посідає останнє місце за кількістю грошей, які витрачає держава з бюджету на кожного пацієнта в рік - 149 дол. Наприклад, у Німеччині в чотири рази менше лікарень, ніж в Україні, а витрати на кожного пацієнта у 20 разів вищі. У лікувальних закладах країни кількість ліжок сьогодні вдвічі перевищує європейські нормативи. Через застарілі технології тривалість стаціонарного лікування в нашій країні на 50 % довша, порівняно з країнами ЄС. Тож трансформація фінансування вітчизняної медицини в умовах ринкової економіки просто необхідна, щоб зробити систему охорони здоров'я ефективною, а медичні послуги - якісними [6].

Національна стратегія побудови нової системи охорони здоров'я України на період 2015-2025 рр., з якою можна ознайомитися на сайті Міністерства охорони здоров'я, готувалася протягом трьох місяців спеціалізованою експертною групою, до складу якої увійшли також іноземні експерти. Документ визначає зміст, бачення, принципи, пріоритети, завдання та основні заходи для вітчизняної галузі охорони здоров'я на наступні 10 років. На меті є визначення напрямів і механізмів формування нової системи охорони здоров'я, реалізація яких сприятиме збереженню та зміцненню системи громадського здоров'я, пріоритетності профілактичного напрямку діяльності сфери охорони здоров'я, зниження показників захворюваності, інвалідності та смертності населення, підвищення якості та ефективності надання медичної допомоги, запровадженню ефективних організаційно-правових та фінансово-економічних механізмів, підвищенню соціальної справедливості й захисту прав громадян на охорону здоров'я [6].

Перешкода на шляху до реалізації права людини на охорону здоров'я в умовах ринкових трансформацій суспільства значно ускладнює користування іншими конституційними правами, оскільки здоров'я все частіше стає непереборним бар'єром до прагнення бути повноцінним членом суспільства, одержати пристойну роботу, освіту, брати участь у громадському житті та й просто вести повноцінне різнобічне існування. Усе це надає підстави не тільки для розроблення відповідних законодавчих документів, які декларують загальні принципи забезпечення охорони здоров'я громадян з боку держави, а й упровадження в життя концептуально та якісно нових реальних програмних документів, які через інноваційні процеси дійсно вплинуть на розвиток

суспільного здоров'я, а також чіткого контролю над дотриманням права людини на охорону власного здоров'я.

Конституційне право на медичну допомогу є основним структурним елементом комплексного змісту права на охорону здоров'я, логічно впливає з нього і його конкретизує. Право на охорону здоров'я в більшості випадків і найбільш часто реалізується саме шляхом здійснення особою, що втратила здоров'я, вольових дій, спрямованих на одержання медичної допомоги.

Відповідно до ч. 3 статті 49 Конституції України у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена [1, ст. 49]. А рішення Конституційного Суду України від 29 травня 2002 р., про Положення ч. 3 ст. 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» треба розуміти так, що у державних та комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається всім громадянам незалежно від її обсягу та без попереднього, поточного або наступного їх розрахунку за надання такої допомоги. Словосполучення «безоплатність медичної допомоги» означає неможливість стягування з громадян плати за таку допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я у будь-яких варіантах розрахунків [4].

Тоді виникає цілком слушне питання: чи реально існує в Україні така безоплатна медична допомога, в тих видах та обсязі, що пропонує нам держава? Нестача державних коштів веде до того, що безоплатна медична допомога заміщується платною. Створюються так звані Лікарняні каси, які завуальовано під добровільні внески здійснюють збір коштів громадян за надання медичної допомоги.

Окрім цього на сьогодні ми можемо констатувати, що більшість положень Основ законодавства України про охорону здоров'я, які введені в дію Постановою Верховної Ради від 19.11.1992, а також статті Конституції України щодо охорони здоров'я не виконуються у повному обсязі [2], [1]. Дана проблема виникає в першу чергу через гострий дефіцит бюджетних коштів, що призводить до серйозних соціально-політичних наслідків. Також основними проблемами реформування охорони здоров'я є недостатнє законодавче забезпечення реформ, відсутність виваженої концепції реформування медицини і нерозуміння більшістю політичних сил України ситуації в системі охорони здоров'я.

При фінансово-економічній кризі в країні ситуація з надання медичних послуг населенню різко погіршилась. Загальнодоступна мережа закладів охорони здоров'я помітно регресує щодо медичних технологій. Зменшується доступність безкоштовної медичної допомоги. На даний час склалася така ситуація, що заклади охорони здоров'я не мають фінансової можливості надавати весь спектр медичних послуг безоплатно, навіть їх гарантований обсяг. Бюджетних коштів, виділених на фінансування охорони здоров'я замало, тому, гостро постає проблема пошуку та використання додаткових джерел фінансування [6].

Одним з таких джерел можуть стати кошти загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування. Відповідно до Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування одним із видів загальнообов'язкового державного соціального страхування визначено медичне страхування [3]. Його слід розглядати як модель фінансування медичної допомоги та механізм забезпечення права громадян на безоплатну медичну допомогу. Обов'язкове медичне страхування має ряд позитивних сторін. Щоб їх максимально використати, Верховній Раді України необхідно розглянути і прийняти відповідний закон, реалізація якого дозволить формувати колективні кошти для підтримання системи охорони здоров'я, забезпечувати цільове формування фінансових ресурсів галузі, суттєво підвищити якість медичної допомоги населенню, забезпечити її безоплатність та загально доступність для всіх громадян [5, с. 23].

Окрім цього можливі й інші джерела фінансування медичної допомоги. По-перше, це територіальні й місцеві громади, в яких є свій бюджет. За рахунок місцевого бюджету можуть формуватися територіальні програми медичної допомоги, які доповнюють державне замовлення. Джерелом наповнення місцевого бюджету можуть стати обов'язкові цільові відрахування підприємств, використання яких на медичні потреби має строго контролюватися.

По-друге, роботодавці. Підприємство, незалежно від форми його власності, наймаючи працівника, має оплачувати його обов'язкове медичне страхування шляхом цільового внеску до бюджету території. Сума страхового внеску підприємства залежить від того, які умови праці воно створює. Чим гірші умови праці на підприємстві, тим вище захворюваність і, відповідно, сума цільового перерахування має зростати. Градації в розмірі оплати повинні встановлюватися державою.

По-третє, ініціативні фонди. Жителі будь-якого регіону можуть мати спільну для всіх додаткову медичну послугу за рахунок додаткових відрахувань. Громадські ініціативні фонди мають концентрувати ці кошти і від імені населення регіону розпоряджатися ними. Це також можуть бути громади і групи людей, які замовляють конкретні медичні послуги. Наприклад, батьківські комітети шкіл, які замовляють проведення профілактичних програм для своїх дітей, або колективи підприємств, зацікавлені в конкретних оздоровчих заходах.

Отже, враховуючи наведене, кардинальних змін потребує чинне законодавство в сфері охорони здоров'я, зокрема, щодо вирішення питань стосовно визначення гарантованого обсягу безоплатної медичної допомоги; видів та порядку надання платних медичних послуг у державних і комунальних закладах охорони здоров'я; умов запровадження медичного страхування.

Необхідно, на законодавчому рівні внести зміни та реформувати діючу комплексну систему закладів охорони здоров'я, яка забезпечила б доступне і якісне медичне обслуговування усіх громадян країни. Україна не повинна йти шляхом соціальної нерівності. У всіх людей мають бути однакові можливості одержати медичну допомогу — не задекларовані, а реальні. Кожна людина

повинна мати можливість реалізувати свої здібності повною мірою, при цьому перебуваючи в рівних соціальних умовах з іншими членами суспільства. Нові підходи до функціонування системи охорони здоров'я повинні бути спрямовані на соціалізацію сфери охорони здоров'я, тобто на те, щоб система охорони здоров'я могла забезпечити якнайбільшу кількість населення медичною допомогою за рахунок упровадження, передусім, вітчизняних доступних ліків, устаткування тощо.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. — К.: Преса України, 1997. — 80 с.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 4, ст.19
3. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14 січня 1998 року №16/98-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 23, ст.121
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу), м. Київ, 29 травня 2002 року, № 10-рп / 2002 // Офіц. вісник України. — 2002. — № 23. — Ст. 1132.
5. Домникова Л. В. Право на охорону здоров'я має кожний // Вісник державного соціального страхування. — 2005. — № 5. — С. 21—28.
6. Миськевич Т. Реформування системи охорони здоров'я в Україні // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: бі4р://пбіуіар^оу.іа/і^ех.рбп?ор1;юп=сот_соп1еп1&уіеу^=ар1;ісі1е&М=752:rel^орт uvannya-sistemi-okhoroni-zdorov-ya&catid=8&Itemid=350

Камінська Н.В., доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри
гуманітарних та загальноправових дисциплін
НАВС
Васильченко Г.М., аспірантка Київського
університету туризму, економіки і права

Захист прав біженців: теоретичні проблеми

Останнім часом окремі держави європейського та інших континентів, міжнародні організації та наднаціональні утворення приділяють велику увагу захисту прав біженців, мігрантів та інших особливих категорій населення. Причинами цього є воєнні конфлікти, загострення в ряді держав міжетнічних

стосунків, а також повернення на батьківщину етнічних груп, що були незаконно депортовані раніше в ХХ ст., військовослужбовців з країн Центральної Європи та колишніх республік СРСР, возз'єднання сімей тощо.

У зв'язку з цим велика кількість людей перемістилась у чужорідне середовище, де розвиток особистості, її індивідуальності проявляються по-різному, іноді трансформуються або деформуються з відповідними наслідками. Усе це зумовлює появу теоретичних і практичних наукових потреб дослідження проблем статусу біженці, адаптації біженців до нового середовища, забезпечення і захисту їх прав і свобод.

Конвенція про статус біженців 1951 року, як відомо, регламентує статус біженця. Тобто ним визнається особа, яка "знаходиться поза межами рідної країни внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідування через свою расу, релігію, національність, приналежність до певної соціальної групи або політичні погляди, і не може або внаслідок таких побоювань не бажає скористатися захистом своєї країни...". Водночас особам, які брали участь у воєнних злочинах і порушували гуманітарне право чи право про права людини, у тому числі у терористичних актах, категорично відмовляється в наданні захисту, гарантованого біженцям.

Існують різні підходи щодо надання цього статусу особам, згідно зі строком їх перебування в державі, метою перебування, матеріальним та соціальним станом. Це призводить до різних способів реєстрації біженців у національних статистичних системах обліку і виникнення певних проблем при достовірному науковому аналізі даного явища, його причин та наслідків. Іншою проблемою при дослідженні захисту прав біженців є відсутність уніфікованих методик дослідження і зведених показників у різних країнах. При цьому використовуються різні джерела даних про біженців, порушення їх прав, різні системи обліку корінного та іноземного населення тощо.

Іноді біженців, їх статус ототожнюють з політичними та економічними мігрантами, нелегальними мігрантами, дисидентами тощо. Через громадянські війни та збройні конфлікти особи також змушені покидати власну країну, тобто змінювати свій правовий статус, приналежність до громадянства.

Біженці покидають свою країну через загрозу переслідувань і не можуть безпечно повернутися додому в існуючій ситуації. Економічний мігрант зазвичай залишає батьківщину добровільно в пошуках кращого життя, однак якщо він або вона забажають повернутися додому, то зможуть скористатися захистом свого уряду. Багато нелегальних мігрантів намагається перетнути регіон Білорусі, Молдови та України аби дістатися до Західної Європи. Це не означає, що лише деякі з них мають добре обґрунтовані причини, щоб просити притулку від переслідувань, і ці люди повинні отримати міжнародний захист.

Події 2014-201 рр. в Україні стали передумовою того, що відповідне національне законодавство запровадило поняття внутрішньо переміщених осіб. Згідно ст. 1 Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" від 20.10.2014 р. внутрішньо перемщеною особою є громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання у результаті або з метою

уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Водночас за керівними принципами УВКБ ООН з питання про переміщення осіб усередині країни, особи, переміщені всередині країни, визначаються як люди або групи людей, які були змушені рятуватися втечею або покинути свої будинки або місця проживання, через або для того, щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, ситуації загального насильства, порушень прав людини або стихійних лих/техногенних катастроф, і які не перетнули міжнародно-визнаний державний кордон країни.

У зв'язку постає чимало питань, зокрема, чи схожими, тотожними є поняття біженців, внутрішньо переміщених осіб? У чому суть механізмів захисту даних категорій, їх відмінності й т.д. Без сумніву, ці та інші проблеми активізують подальші ґрунтовні дослідження у даній сфері.

Кизюн Я.К., слухач 5-го курсу юридичного факультету
Інституту кримінально-виконавчої служби
Науковий керівник: Скірта Р.І., старший викладач
кафедри спеціальної фізичної підготовки Інституту
кримінально-виконавчої служби

Проблемні питання реалізації засудженими права на охорону здоров'я

Сьогодні в Україні характеризується приділенням особливої уваги і значення питанню охорони здоров'я. Держава в свою чергу гарантує всім громадянам реалізацію їх прав у даній галузі. У процесі здійснення державних програм у зазначеній сфері особливого значення набуває охорона здоров'я осіб, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі.

Проблематиці правового регулювання даного питання присвячували свої дослідження Гель А. П., Хобор Р. Б., Діденко А. І., Семаков Г. С. та інші.

Право засуджених на охорону здоров'я визначається як безумовне, так як закріплено Конституцією та впливає із статусу громадянина України та положення людини в суспільстві. Статтею 8 КВК України визначені основні права засуджених, серед яких, зокрема, передбачено і право на охорону здоров'я. Загальні положення медико-санітарного забезпечення засуджених до позбавлення волі передбачені ст. 116 КВК України [1]. Інститут медичного забезпечення в нашій країні, на жаль, регламентований законом дуже скупо, що дозволяє практичним працівникам КВУ без будь-яких зусиль залишатися в межах закону і в той же час не забезпечувати засудженому навіть мінімуму, необхідного для утримування людини в умовах фізичної ізоляції.

Однак, не зважаючи на спроби на законодавчому рівні максимально забезпечити належне медично-санітарне забезпечення та охорону здоров'я

засуджених, статистика залишається невтішною. Загалом станом на 01.09.2014 рік загальне число в'язнів складає 92592 особи, на 01.02.2015 рік - 72602 особи (і це без врахування установ, розташованих на території областей, що тимчасово не контролюються українською владою, а це ще близько 16,2 тис. осіб), з них у СІЗО 16035 осіб. За даними Державної пенітенціарної служби України станом на 1 вересня за 2014 рік засуджених та осіб, узятих під варту померло 576 чоловік (з них у СІЗО - 85), а в 2015 році - таких було вже 334 особи і в СІЗО - 68. Якщо вивести ці дані з розрахунку на 1000 осіб, то смертність у 2015 році все ж залишається на високому рівні, на відміну від попереднього року. Дещо за останні два роки зменшилася кількість ВІЛ-інфікованих та хворих на туберкульоз, проте ці показники все ще залишаються незадовільними. Порівняно з минулим роком також прослідковується зниження відсотку укомплектованості медичним персоналом: з 78,75% до 72,93% [2].

Серед причин, від яких померли особи, узяті під варту перше місце займає СНІД, друге місце посідають захворювання серцево-судинної системи і третє місце - причини, не пов'язані із захворюваннями (суїциди, членушкодження, травми, злочини, гострі отруєння тощо). Серед причин, від яких померли засуджені в установах виконання покарань різних рівнів безпеки перше місце займають захворювання серцево-судинної системи, друге місце - причини, не пов'язані із захворюваннями і третє місце - захворювання центральної нервової системи[3].

З вище сказаного можна зробити висновок, що встановлені законодавством положення не виконуються та не можуть бути виконані. Європейський досвід передбачає індивідуальний підхід до конкретних випадків та ситуацій при виконанні покарань, в той час як національне законодавство обмежується встановленням загальних правил, які не є гнучкими та не припускають можливості індивідуалізації та реагування на фактичні обставини.

Залишається відкритою проблема можливості реалізації тих положень, що сформульовані в кримінально-виконавчому законодавстві засудженими, які не мають відповідних важелів, за допомогою яких вони б мали змогу приводити в дію механізм забезпечення та отримувати доступ до медичного працівника і медичних послуг. Ще однією проблемою є фінансування кримінально-виконавчих установ, точніше, його брак, який є причиною неуккомплектування медичних частин установ необхідним обладнанням, ліками, технікою та кваліфікованим персоналом[4].

До не менш важливих проблем можна віднести і те, що до 15.08.2014 року діяв Наказ ДДУПВП та МОЗУ № 3/6 від 18.01.2000 р. «Про затвердження нормативно-правових актів з питань медико-санітарного забезпечення осіб, які утримуються в СІЗО та УВП ДДУПВП», який потім втратив свою чинність на підставі Наказу Міністерства юстиції № 1348/5/572 згідно якого було затверджено Порядок організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі. Фактично влада на меті мала попередній порядок виокремити в два інакших акти, проте один з них є, а іншого так досі і немає. У новому ж порядку в свою чергу є ряд запитань та недоліків.

На підставі всього вище наведеного можна зробити висновок, що система забезпечення права на медичну допомогу засудженим до позбавлення волі особам в нашій державі є вкрай незадовільною:

- низька чисельність медичного персоналу;
- недостатнє виділення коштів на закупівлю засобів та матеріалів;
- відсутня система і методи діагностики, профілактики та надання психологічної і медичної допомоги підслідним та засудженим неповнолітнім та жінкам, які перебувають в СІЗО, хворим, які мають наркологічні проблеми;
- недостатність лікувальних засобів широкого спектру дії [5, с. 9].

Для підтвердження цього можна навести велику кількість справ про порушення права на медичну допомогу, які розглядаються чи розглядалися Європейським судом з прав людини за позовами громадян України.

Проте в даному випадку є не менш важливим і людський фактор. Медичні працівники та інші особи, які працюють в установах виконання покарань, дуже часто нехтують будь-якими нормами права і моралі та порушують права засуджених, вважаючи їх людьми «другого сорту». Якщо ми прагнемо бути кращими, то нам потрібно позбутися будь-яких проявів соціальної нерівності, а для цього потрібно вдосконалювати законодавчу базу та збільшувати рівень державного контролю за пенітенціарними установами.

Отже, бажаним є створення медичної служби, яка б не мала підпорядкованості адміністрації КВУ, яка б здійснювала планові та позапланові спостереження за здоров'ям засуджених, робила висновки та підпорядковувалася лише меті відновлення здоров'я [6, с. 336].

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 року : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
2. Про причини смертності засуджених і ув'язнених у пенітенціарних установах та слідчих ізоляторах / прес-служба ДПтС України 08.04.2014 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/716823>
3. Довідка щодо організації охорони здоров'я та медико-санітарного забезпечення (станом на 01.09.2015) - 07.09.2015 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/794797>
4. Медичне та соціально-побутове забезпечення засуджених / М.О. Романов. 15.04.09 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://khpg.org/index.php?id=1239801176>
5. Гладун З. С. Законодавство України про охорону здоров'я: поняття, зміст, проблеми і перспективи // Законодавство України про охорону здоров'я : збірник нормативних актів. - К. : Юрінком Інтер, 2000. - С. 8-16.
6. Медичне право України: проблеми становлення та розвитку. Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції / Р. Б. Хобор, - Львів, 19-20.04.2007. - С. 331-336.

Правові реалії подвійного громадянства для кримчан в Україні

Анексія Автономної Республіки Крим та м. Севастополь пов'язаної з інтервенцією Російської Федерації, безперечно є порушенням міжнародних норм та принципів, а також конституційних принципів територіальної цілісності України, обумовила для кримчани проблему стосовно їх громадянства і подальших правових відносин з Україною, зумовленої, зокрема й тим, що окупаційна влада Криму змусила кримчан отримувати російські паспорти.

Відтак дані громадяни набули подвійного громадянства. Адже, як відомо, подвійне громадянство - це належність особи одночасно до громадянства двох або більше держав. Воно може виникнути, приміром, при народженні дітей від батьків, що мають різне громадянство, при натуралізації або в інших випадках.

Законодавство України містить норми, що регулюють правовідносини з особами які є біпатридами. Так у ст. 2 Закону України «Про громадянство України» [1] передбачено, що Законодавство України про громадянство ґрунтується на принципі єдиного громадянства - громадянства держави Україна, що виключає можливість існування адміністративно-територіальних одиниць України. Якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України. Якщо іноземець набув громадянство України, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України.

При цьому слід зауважити те, що добровільне набуття громадянином України громадянства іншої держави, згідно ч. 1 ст. 19 цього Закону, є підставою для припинення громадянства України. Проте навіть дану обставину можна не розцінювати як заборону подвійного громадянства, оскільки втрата громадянства України відбувається не автоматично з набуттям громадянства іншої держави, а виключно з дня видачі Указу Президента України про припинення громадянства щодо певної особи.

Однак, у зв'язку з політичною ситуацією в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь, Україна не застосовуватиме жодних санкцій до громадян України, які отримують другий паспорт Російської Федерації. Про це заявив міністр юстиції Павло Петренко. За його словами, українське законодавство не передбачає подвійного громадянства. Але ситуація в Криму складається таким чином, що деякі українці змушені отримувати російське громадянство [2].

Водночас від громадян України в Криму незаконно вимагають відмовитися від українського громадянства і здати свій паспорт. Проте ніхто не має права зобов'язати віддати або знищити український паспорт в обмін на російський.

Жодні російські державні органи не наділені правом вилучати примусово українські паспорти у громадян України, що проживають на території АПК та

м. Севастополь. При цьому, дані громадяни мають право користуються всіма передбаченими конституційними права і свободами в Україні.

Список використаних джерел

1. Про громадянство України : Закон України від 18 лют. 2001 р. : за станом на 20 листоп. 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 13. - Ст. 65.
2. Украина не будет применять никаких санкций к своим гражданам, которые получат второй паспорт РФ, — Петренко. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://veroyatno.com.ua/news/ukraina-ne-budet-primenyat-nikakix-sankcij-k-svoim-grazhdanam-kotorye-poluchat-vtoroj-pasport-rf-petrenko/>

Гура І.В., здобувач кафедри конституційного та міжнародного права НАВС

Правова допомога для кримчан в Україні

З часу анексії Автономної Республіки Крим та м. Севастополь Російською Федерацією у березні 2014 року, ситуація з правами людини на Кримському півострові різко погіршилася. Громадяни України, що проживають на тимчасово окупованій території, щодня стикаються з свавільними порушеннями своїх прав. Теперішня окупаційна «місцева влада» Криму, а також російська влада, особливо з неприховано жорсткістю ставляться до етнічних, релігійних та національних груп, які є противниками анексії чи підозрюються у так званій «антиросійській діяльності» та були противниками незаконного референдуму в Криму.

Складність захисту прав людини на анексованій в Україні території обумовлений й тим, що майже всі канали комунікації російською владою ліквідовані. Всі канали поштового зв'язку, інтернет, мобільний зв'язок тощо контролює ФСБ Росії. Тобто фактично створюється правовий вакуум, який виключає спілкування населення Криму з іншою частиною України.

Кричущими фактами про порушення прав людини в Криму є повідомлення про те, що нещодавно був абсолютно дикий випадок, коли жінка просто померла від того, що їй не надали медичну допомогу, тому що вона не є громадянкою Російської Федерації. Вона зберегла український паспорт, вона була важко хвора, їй викликали швидку допомогу, швидка сказала, що ми вас не можемо везти в лікарню, оскільки ви громадянка іншої країни України, допомога вам можуть надати тільки за плату, а це дорого, у вас напевно таких грошей немає. І не повезли, а людина померла [1].

Меджліс кримськотатарського народу в цьому році планував 10 грудня провести традиційний мітинг, присвячений Дню прав людини. Заява про пікет біля будівлі кримської прокуратури на вул. Севастопольській в Сімферополі з вимогами звільнити політв'язнів, а також припинити політичні переслідування.

Меджліс завчасно подав в адміністрацію кримської столиці. Проте, як і очікувалося, організаторам пікету було відмовлено на підставі заборони на проведення масових заходів [2].

Також в анексованій Автономній Республіці Крим ООН зафіксувала істотне обмеження прав місцевих жителів у зв'язку з застосуванням обмежувальних правових норм, накладених на них Російською Федерацією. Про це йдеться у дванадцятій доповіді Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні. Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні продовжує отримувати повідомлення про порушення права на життя, свободу, особисту безпеку і недоторканність, а також права на справедливий суд та свободи висловлювань та зібрань [3].

Народний депутат України Володимир Ар'єв повідомляє, що Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок (СБОЛШ) ООН ухвалила рішення щодо Російської Федерації з формулюванням «жінки, мир і безпека». Комітет стурбований повідомленнями про факти насильства і дискримінації жінок, а також твердженнями щодо репресій проти захисників прав жінок на території Автономної Республіки Крим, яка де-факто перебуває під владою Російської Федерації [4].

Таким чином, мешканці Криму потребують правової допомоги з боку України. Адже мати право означає користуватись ним вільно, без перешкоди чи втручання, а також бути захищеним від його порушення. Однією з основних функцій держави є гарантія та захист прав її громадян, а також усіх інших осіб, які знаходяться в її юрисдикції. З цього огляду, держави мають негативні та позитивні зобов'язання. Негативні зобов'язання полягають у повазі держави до прав людини та уникання певних дій, які можуть спричинити порушення цих прав. Тим часом позитивні зобов'язання полягають у відповідальності держави застосовувати певні заходи, щоб захистити особисті права людини від порушення іншими особами.

У відповідь на глибоку кризу прав людини в Криму, щоб допомогти місцевому населенню, яке знаходиться у складних економічних, інформаційних та юридичних обставинах, на національному рівні слід проводити правову допомогу для членів усіх етнічних та релігійних груп Криму, з метою забезпечення основоположних прав і свобод і, таким чином, покращити їхній доступ до правосуддя, з врахуванням реалій поточної ситуації.

Виходячи з наведеного нами пропонується, насамперед, надавати правову допомогу у самозахисті, що повинен включати вимоги, протести, публікації в ЗМІ тощо. Інформувати в питаннях неурядового захисту (засудження, звіти та документальні твердження національних та міжнародних неурядових організацій).

Правова допомога також має включати питання порядку й інституційного захисту (запити/петиції до державних органів), судового захисту (подання позову до національних та міжнародних судів), міжнародного захисту (апеляції до міжнародних організацій, в тому числі до тих що входять в систему ООН, та до різних регіональних організацій).

Список використаних джерел

1. У Криму померла жінка, якій відмовили в меддопомоги через українського паспорта - Захаров. Громадяни України в окупованому Криму піддаються дискримінації в різних сферах життя - від майнових прав до медичного обслуговування. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://freecrimea.com.ua/153884/2015/12/12/U_Krimu_pomerla_zhinka%2c_yakiy_vidmovili_v_meddopomogi_cherez_ukrayins'kogo_pasporta_-_Zakharov
2. У Криму заборонили мітинг до Дня прав людини (Документ). [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://freecrimea.com.ua/153875/2015/12/11/U_Krimu_zaboronili_miting_do_Dnya_prav_lyudini_%28Dokument%29
3. ООН заявляє про значні порушення прав людини Росією в окупованому Криму. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://freecrimea.com.ua/143862/2015/12/9/OON_zayavlyae_pro_znachni_porushen_nya_prav_lyudini_Rosiiyeu_v_okupovanomu_Krimu
4. Ар'єв: ПАРЄ повинна засудити насильство над жінками в Криму та на Донбасі. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://freecrimea.com.ua/143756/2015/11/25/Ar'iev%3a_PARJe_povinna_zasuditi_nasil'stvo_nad_zhinkami_V_Krimu_ta_pya_Donbasi

Косяк Н.В., студент магістратури
юридично-психологічного факультету
НАВС

Науковий керівник: Цапко О.М. кандидат
історичних наук, доцент

Здійснення державного управління у сфері захисту прав і свобод громадян України

Забезпечення прав людини і громадянина є головною метою системи державного управління, яка чітко відображена у першій статті Конституції України [3, с. 141]. Система прав людини і громадянина, являється невід'ємною складовою державного управління будь - якої демократичної держави. До системи таких прав відносяться: а) громадянські і політичні права; б) соціально-економічні та культурні права; в) право на вільний і безпечний розвиток [4].

У цьому разі першим поколінням прав людини постають традиційні ліберальні цінності, до яких відносимо право на життя, на свободу думки, свободу совісті та релігії, ведення державних справ, безпеку та інші. Друге покоління прав конкретизується через такі права, як право на освіту, право на соціальне забезпечення, вільний культурний розвиток та інші. Права третього

покоління - це право на мир, право на здорове та безпечне довкілля і т.д. [5, с. 19].

Проголошення принципів верховенства права та пріоритету прав людини і громадянина покладає на державу зобов'язання забезпечення всіх конституційно забезпечених прав людини. Забезпечення прав людини визначається головною метою державного управління і визнається необхідність його поширення на всі сфери життя.

До речі, про усвідомлення органами державної влади необхідності визначення прав людини і громадянина як основної мети всієї системи державного управління свідчить прийняття Постанови Верховної Ради України “Про Засади державної політики України в галузі прав людини” від 17 червня 1999 р., якою було чітко визначено пріоритетні напрями державної політики в галузі прав людини, тобто завдання, що ставляться як базові для всіх органів державної влади [1, с. 59].

Постанова Верховної Ради України “Про Засади державної політики України в галузі прав людини” від 17 червня 1999 р. визначає принципи державної політики галузі прав людини, до яких відносяться:

1. Визнання прав і основних свобод людини і громадянина такими, що дані людині від народження і є невід’ємними.
2. Забезпечення верховенства прав і основних свобод людини у відносинах з державою.
3. Забезпечення рівності всіх людей перед законом і судом.
4. Визнання верховенства права, за яким проголошення і реалізація прав і основних свобод людини і громадянина засновано лише на законі.
5. Недопущення звуження місту та обсягу проголошених Конституцією України прав і основних свобод людини і громадянина.
6. Визнання презумпції особистої свободи людини відповідно до принципу, згідно з яким дозволено все, крім того, що прямо забороняється законом.
7. Визнання обмеженості свободи держави, її органів і посадових осіб відповідно до принципу, згідно з яким дозволено лише те, що прямо передбачається законом [2, с. 303].

При цьому права людини - це не лише система юридичних норм і приписів, яка фіксується на рівні міжнародних договорів або конституцій або законодавчих актів окремих держав, а й реальна практика реалізації цих прав. На нашу думку, можна вести мову про дві складові поняття права людини і громадянина, а саме про реальну та ідеальну.

Одним із найважливіших завдань державного управління є ефективне використання тих ресурсів, які є у державі. Однак не менш важливою метою державного управління є розвиток цієї ресурсної сфери, підвищення рівня економічного, матеріального, фінансового добробуту нації [1, с. 63].

Значення державного управління з точки зору забезпечення прав людини полягає в тому, що завдяки цьому конституційні права набувають своєї реальності. Адже гарантування і забезпечення принципу реальності прав людини і громадянина виступає одним із найважливіших критеріїв оцінки як

законодавчої системи у цілому, так і такої її центральної складової частини, як конституція [1, с. 64].

Існування демократичної системи державного управління без всебічного забезпечення прав і свобод людини і громадянина видається безперспективним, адже забезпечення прав і свобод людини і громадянина на сучасному етапі розвитку державного управління є головною метою.

Таким чином підсумовуючи все вище зазначене, можна зробити висновок, що будь яка демократична держава в тому числі і Україна, покликана створити найбільш дієву і реальну систему управління, яка буде покликана в повній мірі гарантувати права і свободи громадян України. Здебільшого такі державні системи є за своєю сутністю досить складними. Однак для створення таких систем необхідний ще й відповідний розвиток суспільства. Демократія є ефективною формою правління лише для тих суспільств, які розвинуті економічно, політично та культурно.

Список використаних джерел

1. Скрипнюк О.В. Забезпечення прав людини - головна мета державного управління // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2006. - № 5 (55). - С. 59-69.
2. Про Засади державної політики України в галузі прав людини: Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради. - 1999. - № 35. - Ст. 303.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
4. Околіт Т. Класифікація прав людини: теоретичні аспекти // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матер. 9 регіон. наук.-прак. конф. (13-14 лютого 2003р.). - Львів, 2003. - С. 33-36.
5. Скрипнюк О.В. Проблеми розвитку демократичного державного управління в контексті забезпечення прав і свобод людини в Україні. // Вісник Академії правових наук України. - 2006. - № 2(45). - С. 16

Литвин В.М., студент 4-К курсу навчально- наукового інституту заочного навчання НАВС *Науковий керівник:* доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного права і процесу НАВС Голосніченко Д.І.

Звернення громадян як невід’ємна складова правового суспільства

На сучасному етапі розвитку та становлення громадянського суспільства в Україні досить важливого значення набуває розвиток інституту звернень громадян, оскільки він є основним засобом зв’язків між громадянами та державою. Завдяки чіткому та ефективному реагуванню влади на звернення, від

правильного функціонування адміністративно-правових механізмів реалізації прав громадян, держава забезпечує належний захист законних інтересів громадян.

У ст. 40 Конституції України зазначено, що громадяни України мають право звертатися до органів державної влади і місцевого самоврядування та встановлено обов'язок органів влади та посадових осіб розглядати звернення й надавати обґрунтовані відповіді [1].

У Законі України «Про звернення громадян» [2] визначено загальні засади реалізації права громадян на звернення, надано чіткі визначення термінів «звернення», «пропозиції», «заяви» та «скарги» громадян, зазначені вимоги до звернень, порядок їх розгляду, а також відповідальність за порушення Закону. Встановлено умови, за яких звернення не підлягають розгляду і вирішенню, а також питання застосування мови звернення.

Статистичні дані свідчать, що кількість звернень громадян щороку зростає. Так, наприклад, через спецлінію «102» у Святошинському РУ ГУ МВС України в місті Києві за 2012 рік зареєстровано приблизно 51500 звернень громадян, які мають ознаки злочину, довідкового чи іншого характеру; за 2013 рік - 56640 та за 2014 рік - 60442.

Важливим заходом реалізації конституційного права громадян на звернення є також особистий прийом громадян. Щодня до приймальні громадян Святошинського РВ приходить приблизно 20 громадян.

Прийом громадян проводиться в усіх державних органах та установах, а також за місцем роботи та проживання населення тими керівниками та посадовими особами органів та установ, які мають право приймати рішення з питань, що входять до їхньої компетенції.

Повідомлення та заяви про правопорушення чи злочини реєструються у відділенні органу внутрішніх справ датою, якою вони надійшли, їм присвоюється порядковий номер, і заносяться в електронну базу та паралельно в журнал або книгу обліку. Дані журнали є документом суворої звітності, і ведення таких регламентовано внутрішніми наказами та розпорядженнями керівника того чи іншого органа.

Усні заяви заносяться до протоколу, який підписує заявник та посадова особа, яка прийняла заяву. При цьому відповідним записом у Протоколі заявника попереджають про відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про злочин чи правопорушення.

За можливістю, посадові особи органів внутрішніх справ, вирішують питання громадян безпосередньо під час прийому, який проводиться згідно із затвердженим графіком. У випадку неможливості вирішення даного питання, працівником ОВС направляється (передається) інформація до оперативних служб або місцевих органів влади для подальшої перевірки і вжиття заходів реагування, при цьому обов'язково робиться відмітка у журналі обліку інформації.

Якщо вирішити порушені в усному зверненні питання на особистому прийомі неможливо, воно розглядається в тому ж порядку, що й письмове

звернення. Про результати розгляду звернення громадянину повідомляється усно або письмово, за його бажанням.

Якщо громадянин не отримав відповідь на своє звернення, він згідно із законодавством має право на оскарження в суді рішення, дії чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Саме тому керівники органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, незалежно від форм власності несуть персональну відповідальність за стан розгляду звернень громадян та організацію їх особистого прийому, обов'язкове та своєчасне повідомлення заявників про результати перевірки їх заяв і скарг. Крім того, вони зобов'язані систематично роз'яснювати конституційні права і обов'язки громадян, законодавства щодо розгляду пропозицій, заяв і скарг, повноважень органів виконавчої влади і місцевого самоврядування у розв'язанні питань, що порушують громадяни у зверненнях, порядку оскарження прийнятих по них рішень.

Список використаних джерел

1. *Конституція* України. - К. : Парламентське видавництво, 2013.
2. *Про звернення* громадян : Закон України : [прийнято ВР України 1 жовт. 1996 р.]. - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
3. *Котляревська Г.М.* Конституційне право громадян на звернення до органів влади в Україні (питання теорії та практики) : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.02. / Котляревська Г.М. ; Нац. акад. наук Укр. Ін.-т держави і пр. ім. В.М. Корецького НАН Укр. - К., 2011. - 22 с.
4. *Мостовой О.А.* Адміністративно-правові та організаційні засади провадження за зверненнями громадян до органів виконавчої влади України : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.07. / Мостовой О.А. ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування Укр. - К., 2012. - 20 с.

Малик М.Б., студентка магістратури
юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий*
керівник: Камінська Н.В., доктор юридичних
наук, професор, професор
кафедри гуманітарних та загальноправових дисциплін
НАВС

Проблеми встановлення підстав міжнародно-правової відповідальності

Міжнародне право чітко встановлює умови за яких можна встановити наявність міжнародно-протиправного діяння щодо якої-небудь держави. Як відомо, підставами міжнародної відповідальності є: нормативні (правові), юридико-фактичні та процесуальні.

Нормативною підставою відповідальності розуміють договір, закон чи інше джерело права, на підставі якого суб'єкт може бути притягнений до відповідальності. Це міжнародний договір, міжнародний звичай, рішення міжнародних судів, рішення міжнародних (міжурядових) організацій та односторонні міжнародно-правові акти держав (В.А.Василенко). Останні встановлюють обов'язкові правила поведінки для держави у формі декларацій, заяв, нот, виступів посадових осіб. Та чи можна вважати підставою міжнародної відповідальності недотримання умов і гарантій Будапештського Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1994 р. та Тристоронньої заяви президентів України, США та Росії 14 січня 1994 р.?

На жаль, помилкове тлумачення “гарантій безпеки” та “запевнення щодо безпеки” кожної з держав призвели до плачевних наслідків для нашої держави. П.Клімкін зазначив:

"Будапештський меморандум — це всім нам певна

настанова про те, яким чином потрібно і яким чином не потрібно забезпечувати національну безпеку".

Анексія Росією Криму та агресія на сході нашої держави не лише значно актуалізували, а й істотно загострили питання забезпечення міжнародних гарантій безпеки України в епоху так званої "силової дипломатії" ООН продемонструвала свою повну безпорадність в умовах, коли, всупереч її Статуту і волі переважної більшості учасників міжнародного співтовариства, постійний член Ради Безпеки ООН здійснює агресію проти країни, яка не володіє ядерною зброєю або іншими засобами стримування.

Але у ст. 4 проекту статтей про відповідальність сказано : “Діяння держави може бути кваліфіковано міжнародно-протиправним лише на підставі міжнародного права. На таку кваліфікацію не може впливати кваліфікація цього ж діяння відповідно до внутрішньодержавного права як правомірного”. Тобто, якщо міжнародна спільнота відповідно до норм міжнародного права кваліфікує дії держави-агресора, як протиправні, але в результаті застосовує лише фінансові санкції, то чи, можливо вважати, що міжнародна відповідальність повною мірою реалізована? Адже теорія міжнародного права не передбачає даний вид відповідальності. То, чи взагалі, несе відповідальність держава-агресор?

Це та багато інших питань, на жаль, залишаються без відповідей. Отже, для реалізації відповідальності необхідна наявність спеціальних юридико- фактичних обставин (юридичних фактів), що породжують правоохоронні відносини. Тут ідеться про саме правопорушення, тобто його склад. Однак у міжнародних арбітражних та судових рішеннях така категорія, як правило, не згадується, але вказується на сукупність умов, необхідних для встановлення наявності конкретного правопорушення.

Варто зазначити, для того, щоб потерпілі чи уповноважені міжнародні органи могли почати процес притягнення до відповідальності, досить об'єктивного факту порушення міжнародного зобов'язання державою, що виражається в міжнародно-протиправному діянні її органів, посадових осіб.

Протягом березня 2014 р. для насильницького проти правового відторгнення Кримської автономії та м. Севастополя від України та їх приєднання до Російської Федерації, на правах суб'єктів Російської Федерації перекинуті з Росії і кримських баз Чорноморського флоту РФ війська без розпізнавальних знаків окупували Кримський півострів. Також було створено збройне формування з російських «козаків», яке називало себе «самооборона Криму». 16 березня 2014 р. На території Криму та міста Севастополя пройшов псевдореферендум про статус півострова, за сфальсифікованими результатами якого Росія включила Крим до свого складу. Насильницька анексія Криму не визнається українською державою, Генеральною асамблеєю ООН, ПАРС, ПА ОБСЄ, а також суперечить рішенням Венеціанської комісії, натомість російською владою трактується, як “повернення Криму до Росії”.

Військова агресія вважається міжнародним злочином проти світу і безпеки людства, анексія Криму є порушенням низки міжнародних договорів: Гельсінського заключного акту 1975 р., Будапештського меморандуму 1994 р. про гарантії безпеки України, Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Росією 1997 р., Договору про українсько-російський державний кордон 2003 р.

У період глобалізації та інтеграції, а також стрімкий розвиток міжнародних відносин майже відсутня загальнообов'язкова міжнародна судова процедура і це тягне за собою ускладнення або неможливість притягнення до міжнародної відповідальності. Беручи до уваги політичні, економічні, соціальні, культурні, релігійні розбіжності, різноманітність поглядів окремих країн світу, з розвитком інформаційного простору та глобалізації, з кожним роком стає дедалі більшою кількість воєнізованих конфліктів, анексій, нехтувань прав сусідніх держав на саморозвиток. Могутні над держави за допомогою збройних формувань та військової техніки вторгаються на території інших держав. Статистика збройних, воєнізованих конфліктів, злочинів проти людяності, злочинів проти миру з кожним роком зростає. Частими стали теракти, найманство, тортури.

Міжнародний кримінальний суд є структурою, котра розглядає геноцид, воєнні злочини, злочини проти людяності. У компетенцію Міжнародного кримінального суду пропонувалося також включити агресію. Проте під час переговорів у Римі сторони не змогли прийти до єдиного визначення цього злочину і тому було вирішено, що наразі Суд не може здійснювати правосуддя з питань, пов'язаних зі злочинною агресією. Україна визнала юрисдикцію Міжнародного кримінального суду в Гаазі (МКС) щодо злочинів проти Майдану з 21 листопада 2013 р. до 22 лютого 2014 р. і справа щодо злочинів, скоєних на території Автономної Республіки Крим, міста Севастополь, Донецької і Луганської областей, починаючи з 20.02.2014 р.

4 лютого 2015 р. Верховна Рада України ухвалила Постанову «Про Заяву про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій»

«ДНР» і «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян» .

Отже, встановлення підстав міжнародно-правової відповідальності та механізм реалізації притягнення винних до відповідальності - це одна із ключових гарантій свободи, безпеки та миру у світі.

Список використаних джерел

1. Пронюк Н.В. Сучасне міжнародне право: навч. посіб. - 2-ге вид., змін. та доп. - К.: КНТ, 2010. - 280 с.
2. Проект статей щодо відповідальності держави за міжнародно-протиправні діяння прийнятому Комісією міжнародного права ООН на 53 сесії.
3. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: Навч. посіб. — 2-ге вид., стереотип. — К.: МАУП, 2004.—312с.
4. Міжнародне приватне право: Навч. посібник / За ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана - К.: Юрінком Інтер, 2005. - 366 с.
5. Правознавство: Підручник / А. І. Берлач, Д. О. Карпенко, В.С. Ковальський, А. М. Колодій, А. Ю. Олійник, О. О. Підпригора; За ред. В. В. Колейчикова і А.М. Колодія. — К.: Юрінком Інтер, 2004. —752с.
6. Скаун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. — Х.: Консум, 2001.—656 с.
7. Юлдашев О. Х. Міжнародне приватне право: Теоретичні та прикладні аспекти. — К.: МАУП, 2004. — 576 с.
8. Антонович М.М. Міжнародне публічне право: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Вид. Дім “КМ Академія”, Алерта, 2003.-308 с.

Нескороджена Л. Л., кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
загальноюридичних дисциплін Інституту кримінально-
виконавчої служби

Дотримання прав громадян при прийнятті нормативно-правових актів

Дотримання прав людини є ключовою національною ідеєю усіх демократичних країн світу. Незалежно від обраної формули національної ідеї, в її центрі має знаходитися людина, її інтереси, дотримання прав і свобод.

Питання дотримання прав людини при розробці та прийнятті нормативно-правових актів є актуальним. Воно неодноразово обговорювалося в наукових працях С. Погребняка [1, 2], В. Колесніченка [3] та інших. Крім того, існують нормативно-правові акти, які визначають загальні підходи до підготовки проектів актів, їх форму, структуру та техніко-юридичні

особливості розроблення з урахуванням нормопроектувальної техніки [4,5]. Разом з тим, як свідчать останні прийняті нормативно-правові акти, не завжди при прийнятті акту дотримується конституційний принцип рівності прав людини, передбачений ст.22 Конституції України. Так, 11.11.2015 р. була прийнята постанова КМУ «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» (надалі - постанова КМУ № 988) [6]. Підпункт 6 п.5 зазначеної постанови передбачає доплату за вчене звання у разі, коли особа займає посаду, що пов'язана з педагогічною або науковою діяльністю, і має вчене звання доцента (старшого наукового співробітника), — у розмірі 5, професора — 10 відсотків посадового окладу.

На нашу думку, зазначений підпункт 6 п.5 постанови КМУ №988 суперечить положенням інших нормативно-правових актів, а саме ст. 59 Закону України «Про вищу освіту» [7], підпункту в). п.3 постанови КМУ «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» [8].

Як аргумент можна навести таке:

1. Вчені звання професора та доцента присвоюються особам, які професійно провадять науково-педагогічну або творчу мистецьку діяльність, а старшого дослідника - особам, які професійно провадять наукову або науково- технічну діяльність [9]. Підпункт 6 п.5 постанова КМУ № 988 передбачає доплату за вчене звання у разі, коли особа займає посаду, що пов'язана з педагогічною або науковою діяльністю.

2. Підпункт 6 п.5 постанова КМУ № 988 передбачає доплату за вчене звання у лише разі, коли особа займає посаду, що пов'язана з педагогічною або науковою діяльністю. Ст.1 Закону України «Про вищу освіту» передбачає, що може бути створений вищий військовий навчальний заклад (вищий навчальний заклад із специфічними умовами навчання) - вищий навчальний заклад державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції. Тобто, на діяльність вищого закладу освіти Національної поліції поширюється дія Закону України «Про вищу освіту». А відповідно до ст.59 Закону України «Про вищу освіту» [7] науково-педагогічним, науковим і педагогічним працівникам вищих навчальних закладів встановлюються доплати вчене звання доцента і старшого дослідника - 25 відсотків посадового окладу, професора - 33 відсотки посадового окладу. Теж саме говориться і в підпункті в). п.3 постанови КМУ «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери».

Беручи до уваги викладене, доцільно підпункт 6 п.5 постанови КМУ №988 змінити та викласти в такій редакції: «... доплату за вчене звання у разі, коли особа займає посаду, що пов'язана з педагогічною або науковою

діяльністю, і має вчене звання доцента (старшого наукового співробітника), — у розмірі 25, професора — 33 відсотків посадового окладу.»

Список використаних джерел

1. Погребняк С. Роль основоположних принципів права в забезпеченні прав людини / С. Погребняк // Вісник Академії правових наук України. - 2009. - № 1 (56). - С. 71-77.
2. Погребняк С. Загальні принципи права як джерело права / С. Погребняк // Вісник Академії правових наук України. - 2011. - № 1(64). - С. 1425.
3. Колесніченко В. Захист прав людини - найголовніша національна ідея України// Українська правда.- 2012. // <http://blogs.ppravda.com.ua/authors/kolesnichenko/4f3365b572044/>
4. Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки від 21.11.2000 № 4: Схвалено постановою колегії Міністерства юстиції України//Збірник нормативно- правових актів та методичних рекомендацій. - К.: Видавничий дім, 2001.
5. Про затвердження Правил підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України: постанова КМУ від 6 вересня 2005 р. № 870// Офіційний вісник України. - 2005.- № 36.- С. 45.- Ст. 2200.
6. Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції: постанова КМУ від 11.11.2015 №988// <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248668490>.
7. Про вищу освіту: Закон України від //Відомості Верховної Ради.- 2014.- № 37-38.- ст.2004.
8. Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери: постанова КМУ від 30 серпня 2002 р. № 1298// Офіційний вісник України. - 2002.- № 36.- С. 45.- Ст. 1699.
9. Деякі питання реалізації статті 54 Закону України «Про вищу освіту»: постанова КМУ від 19 серпня 2015 р. № 656 // Офіційний вісник України. - 2015.- № 73.- С. 34.- Ст. 2401.

Опря О .А., студент 2 курсу очно-заочної форми навчання Національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Конституційно-правове забезпечення права на зайняття підприємницькою діяльністю

Перехід до ринкових відносин потребує побудови нової правової основи господарської діяльності. Такою щодо підприємницької діяльності в Україні є положення ст. 42 Конституції України, яким закріплюється право на

підприємницьку діяльність, що не заборонена законом. Безпосереднє регулювання підприємництва здійснюється нормами законодавства України.

Під підприємництвом необхідно розуміти самостійну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

У результаті розвитку процесу законотворчості в Україні було прийнято два фундаментальні кодекси, які регулюють відносини в сфері підприємницької діяльності - Господарський та Цивільний кодекси України.

Згідно із ст. 2 Господарського кодексу України, учасниками відносин у сфері господарювання є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності. Проте не всі перелічені категорії осіб є суб'єктами господарських правовідносин (господарського права).

Господарські відносини як предмет регулювання складаються лише з двох елементів - організаційного (організація виробництва, обігу) і майнового. Сукупність господарських відносин у такому вузькому розумінні є предметом господарського права. За предметом у такому розумінні господарське право вирізняється з інших галузей права, норми яких діють у народному господарстві. Господарські відносини мають певні ознаки. Насамперед, це обмежене, порівняно з цивільним правом, коло суб'єктів.

Суб'єкти господарського права діють або як власники основних засобів виробництва (наприклад, кооперативи, господарські товариства), або як господарюючі суб'єкти, засновані власниками (наприклад, державне підприємство, приватне підприємство, підприємство, засноване кооперативом).

Суб'єкти господарського права мають ряд ознак правосуб'єктності, закріплених господарським законодавством.

По-перше, ці суб'єкти мають певну організаційно-правову форму, в якій здійснюється господарська або управлінська діяльність. Організаційно-правову форму можна визначити як передбачену або санкціоновану правом організаційну структуру, в якій діє суб'єкт господарського права. Це або одна з форм підприємства, або установа (наприклад, міністерство), або організація (наприклад, об'єднання громадян, яке є учасником господарських відносин). За загальним правилом, порядок створення, діяльності, реорганізації та ліквідації окремих організаційних форм суб'єктів господарського права визначається законодавством України (підприємства, об'єднання підприємств тощо).

Крім того, підприємець має право вибору організаційно-правової форми свого підприємства. Це може бути одна з передбачених законом форм, або навіть і не передбачена (наприклад, запозичена з-за кордону).

Другою ознакою суб'єкта господарського права є те, що він має юридичне відокремлене і закріплене за ним майно у формі основних фондів, обігових коштів, інших цінностей. Тобто у майновому відношенні суб'єкт

господарського права є самостійним і не залежить у своїх рішеннях від засновників та учасників. Майно суб'єкта господарського права відокремлюється і закріплюється за ним у правовій формі, елементами якої господарське право визначило установчі документи (установчий договір, статут, акт про створення, положення) суб'єкта, самостійний або зведений (для господарських об'єднань) баланс, який відображає вартість майна суб'єкта в цілому, поточний та інші рахунки в банках.

Господарські правовідносини - це врегульовані нормами права суспільні відносини, котрі виникають у сфері господарювання щодо організації та безпосереднього здійснення господарської діяльності, характеризуються особливим суб'єктним складом, поєднанням організаційних і майнових елементів, значним ступенем регулювання як з боку держави, так і суб'єктів цих відносин.

У Господарському кодексі України знаходимо більш лаконічне визначення, оскільки йдеться про предмет правового регулювання цього кодексу. Згідно з ч.1 ст. 1 ГК господарськими визнаються відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання [1, с. 107].

Домінуюче місце серед суб'єктів господарювання належить підприємствам. Це зумовлено особливими економічними і соціальними функціями підприємства в економічній системі, а саме функціями товаровиробника, який задовольняє суспільні потреби у продукції, роботах, послугах. Тому законодавчий інститут підприємства як суб'єкта господарювання є центральною частиною системи господарського права України, його правовою основою [2, с. 38-42].

Усі основні закони та інші нормативні акти господарського законодавства приймаються, виходячи з економічного та правового становища підприємства.

Поняття «підприємство» є узагальнюючим, або збірним. Воно, по-перше, визначає підприємства як суб'єкти господарського права стосовно всіх форм і видів власності в Україні (організаційні форми і види підприємств). По-друге, це поняття є загально-галузевим, тобто взагалі визначає промислові (фабрики, заводи, шахти), будівельні, транспортні, сільськогосподарські, торговельні та інші підприємства.

Підприємство як соціально-економічний і правовий інститут має певну сукупність економічних, організаційних і юридичних ознак, за якими кваліфікується як суб'єкт господарювання і суб'єкт права. За допомогою цих ознак, систематизованих ч. 1 ст. 62 ГК, уніфіковано визначається правове становище підприємств усіх форм власності і галузей народного господарства

[3].

Згідно з ч. 1 ст. 62 ГК підприємство - це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення

виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому ГК та іншими законами.

Отже, підприємство є самостійним суб'єктом. Самостійність у прийнятті господарських рішень є однією з основних і необхідних умов діяльності підприємства як товаровиробника. Юридичний аспект такого визначення полягає в тому, що підприємство при здійсненні своєї господарської діяльності має право з власної ініціативи приймати будь-які рішення, що не суперечать законодавству України.

Закон визначає, що підприємство - це суб'єкт господарювання. Суть визначення «суб'єкт господарювання» полягає в тому, що підприємство є товаровиробником, трудовий колектив якого на професійній основі (промисел) виробляє і реалізує свій товар з метою одержання прибутку. Як господарюючий суб'єкт підприємство здійснює виробничу, науково-дослідну торговельну та іншу господарську діяльність. Як правило, підприємства належать до комерційних, спрямованих на прибуток, організацій (на відміну від неприбуткових організацій — релігійних, об'єднань громадян тощо), хоча можуть створюватися і для некомерційної діяльності (ч. 2 ст. 62 ГК).

Господарські правовідносини займають важливе місце в усіх відносинах в державі, вони характеризуються великим спектром своєї дії, та різноманітністю суб'єктів, відіграють важливу роль в становленні економіки країни та являють собою спосіб здійснення управління.

Список використаних джерел

1. Господарське право України : [навчальний посібник] / [С.В. Несинова, В.С. Воронко, Т.С. Чебикіна] ; за заг. ред. С.В. Несинової. - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 564 с.
2. Кравець І. М. Правове становище суб'єктів організаційно- господарських повноважень: монографія / І. М. Кравець. - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 240 с.
3. Господарський кодекс України. Науково-практичний коментар: Станом на 18.03.2013 р./ Д.Л.Тупчієнко, С.В.Мостовенко, С.Г.Деледівка та ін. - Київ: ЦУЛ, 2013. - 670 с.

Пазиніч В.І., кандидат юридичних наук, викладач
кафедри спеціальної підготовки Інституту кримінально-
виконавчої служби

Особливості процедури внесення змін до Конституції України

Підписання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом потребує творчої модернізації Конституції України з аналітичним підходом до використання європейських норм та стандартів. На це спрямована і діяльність Конституційної Асамблеї. Внесення до них змін не повинно змінити саму суть

Конституції України, конституційного ладу в нашій країні, а повинно сприяти їх вдосконаленню.

Основний Закон держави потребував і потребує подальшого серйозного вдосконалення. Для цієї ґрунтовної роботи була створена Конституційна асамблея, нині в цьому напрямі діє Тимчасова спеціальна комісія Верховної Ради з питань підготовки законопроекту про внесення змін до Конституції України. Зокрема, законодавчий орган 29 квітня провів парламентське засідання у формі громадських слухань з питань обговорення конституційної реформи. Ці законодавчі зміни було розглянуто й під час трьох всеукраїнських «круглих столів» національної єдності в травні.

В ухваленому 20 травня Меморандумі порозуміння й миру Верховна Рада, закликавши до деескалації напруженості в українському суспільстві, спираючись на свої конституційні повноваження, зобов'язалася забезпечити невідкладне проведення реформи Основного Закону, в основу якої покладено децентралізацію влади та яка, на думку народних депутатів, передбачає: закріплення статусу України як парламентсько-президентської республіки й встановлення балансу влади між усіма її гілками на центральному та місцевому рівнях; забезпечення повноважень регіонів необхідними фінансовими ресурсами за рахунок справедливого розподілу доходів бюджетів; проведення судової реформи з метою гарантування прав громадян на чесний і справедливий суд та посилення незалежності судової системи; проведення реформи правоохоронних органів і прокуратури, зокрема шляхом ліквідації в неї функції загального нагляду; боротьбу з корупцією на всіх рівнях державної влади, посилення контролю за діяльністю чиновників.

Здійснення такої комплексної реформи можливе лише шляхом внесення змін до Основного Закону держави. Конституційна процедура передбачає загальний і спеціальний (інституційний) порядок їх внесення. Перший обумовлює, що відповідний законопроект може бути поданий до Верховної Ради лише передбаченими Основним Законом держави суб'єктами: Президентом України або не менш як третиною народних депутатів від конституційного складу парламенту України (ст. 154). Далі за визначеною процедурою розгляду він ухвалюється сесійною залогом.

Існують різні підходи науковців до визначення етапів прийняття закону про внесення змін до Конституції України. Одні наголошують, що його ухвалення відбувається за двома етапами: на першому проводиться обговорення та попереднє схвалення законопроекту більшістю народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради, а на другому приймається остаточне рішення (закон про внесення змін до Конституції України, підтриманий двома третинами від конституційного складу парламенту).

Інші вчені порядок внесення змін до Основного Закону держави поділяють на три етапи. Зміст кожного етапу має дещо дискусійний характер. На першому етапі відповідно до Конституції й Закону «Про Регламент Верховної Ради України» відбувається подання до парламенту законопроекту про внесення змін до Конституції України, його внесення до порядку денного

та обговорення на пленарному засіданні, попереднє схвалення та прийняття звернення до Конституційного Суду для отримання висновку щодо відповідності законопроекту вимогам ст. 157 і 158 Конституції України (ст. 155, 159 Конституції; ст. 146 Закону «Про Регламент Верховної Ради України»).

Так, у ч. 4 ст. 146 Регламенту йдеться, що законопроект про внесення змін до Конституції України вноситься до порядку денного сесії Верховної Ради України для його направлення зі зверненням парламенту до Конституційного Суду України, а також попереднього схвалення законопроекту в сесійній залі (ст. 155 Основного Закону). Приймаючи рішення про внесення законопроекту до порядку денного сесії, парламент вирішує декілька питань, а саме: підготовки рішення про прийняття постанови про звернення до Конституційного Суду щодо цього законопроекту; його опублікування для всенародного обговорення; направлення документа на наукову, юридичну чи іншу експертизу, проведення наукового пошуку чи дослідження протягом часу до прийняття Верховною Радою постанови про звернення до Конституційного Суду України; відкладення прийняття постанови про таке звернення до настання певних обставин чи здійснення певних дій (п. 1, 2, 3, 4 ч. 7 ст. 146 Закону «Про Регламент Верховної Ради України»). У разі внесення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховна Рада для поглибленого його вивчення може прийняти рішення про створення спеціальної комісії як головної для продовження роботи над ним (ч. 9 ст. 146 цього ж закону).

При визнанні Конституційним Судом законопроекту або окремих його положень такими, що не відповідають вимогам ст. 157 і 158 Основного Закону, а також висловлення ним застережень до положень законопроекту Верховна Рада вирішує питання про подальшу роботу над законопроектом. Зокрема, доручає головному та іншим комітетам парламенту його доопрацювати з урахуванням висновку Конституційного Суду для обговорення кожної позиції й поправки до документа відповідно до процедури розгляду законопроектів у другому читанні (ст. 119, 120, ч. 1 ст. 151 згаданого закону).

Підводячи підсумок аналізу положень Конституції України стверджуємо що це призвело до ускладнення конституційно-правових вимог процедури внесення змін до Основного Закону держави порівняно з процедурою внесення змін до інших законів України.

Рознатовський А.О., студент магістратури юридично-
психологічного факультету
НАВС

Науковий керівник: Цапко О. М., кандидат історичних
наук, доцент

Міжнародні інструменти забезпечення прав людини

Питання прав і свобод людини на сьогодні є найважливішою проблемою внутрішньої та зовнішньої політики всіх держав світової спільноти. Саме стан

справ у сфері забезпечення прав і свобод, їх практичної реалізації є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь-якої держави й суспільства в цілому.

Права людини випливають із природного права, притаманного людині від народження, поширюються на всіх людей, які проживають у конкретній державі (громадян держави, громадян інших держав, осіб без громадянства). Права громадянина закріплюються за особою в силу її приналежності до громадянства держави (громадяни мають політичні й інші права, яких не мають інші особи).

Права людини - це можливість громадян діяти певним чином для того, щоб забезпечити своє нормальне існування, розвиток і задоволення власних потреб. У різні епохи проблема прав людини, незмінно залишаючись політико- правовою, набувала релігійно-етичного, філософського звучання.

Людство на шляху утвердження прав і свобод людини пройшло тернистий шлях, крок за кроком обмежуючи всевладдя держави, поширюючи принцип рівноправності на все більше коло осіб та відносин між ними. Часто саме боротьба за права людини та за нові ступені свободи ставала каталізатором широкомасштабних змін у суспільно-політичному житті тієї чи іншої країни, вела до нового осмислення ролі людини в її відносинах з суспільством та державою.

Захист прав та свобод людини і громадянина є конституційно-правовим та міжнародно-правовим обов'язком сучасної держави, який реалізується за допомогою системи принципів, інститутів, механізмів і процедурно-правових правил. Це пояснюється перш за все втіленням в правову практику переваги інтересів окремого громадянина над інтересами колективними, а тому додержання інтересів суспільного блага потрібно враховувати у процесі виправдовування основних прав і свобод людини.

Держава повинна захищати інтереси індивіда за умов гарантування достатнього захисту суспільних інтересів. У демократичних державах основними механізмами захисту прав людини є суд (США, Канада), конституційна скарга (ФРН, Австрія, Іспанія), омбудсман (Швеція, Норвегія, Фінляндія) тощо [3, 58].

Міжнародне співтовариство приділяє правам людини значну увагу, для чого визначає міжнародно-правові стандарти в цій галузі, тобто в договірному порядку встановлює правові норми мінімально допустимого поведіння держави з індивідами, що перебувають на її території.

Ці стандарти закріплено у низці міжнародно-правових актів, передусім у Загальній декларації прав людини (1948 рік); Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права (1966 рік); Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 рік); Конвенції про права дитини (1989 рік) тощо [2, 5-10].

Без дотримання прав людини неможливе нормальне існування та розвиток людей в суспільстві. Часто їх називають конституційними правами, тобто такими, що закріплені в конституціях держав. Було б неправильним вважати перелік фундаментальних (або ж конституційних) прав і свобод

незмінним: він різниться від конституції до конституції, від одного міжнародного документа до іншого. Але існує чіткий перелік основних прав людини. Його закріплено в Загальній декларації прав людини, прийнятій ООН 10 грудня 1948 р. Запровадження єдиної міжнародної системи захисту прав людини стало одним з найважливіших завдань створеної після завершення Другої світової війни Організації Об'єднаних Націй.

Декларація прав людини не є міжнародним договором, а була прийнята резолюцією Генеральної Асамблеї ООН. Хоча положення Декларації мають рекомендаційний характер, цим документом фактично започатковано процес створення системи міжнародних стандартів у галузі прав людини, набуття ними універсального характеру.

Однією з реалій сучасного міжнародного правопорядку є визнання прав людини складником предмета міждержавних відносин, тобто ставлення держави до її громадян уже не вважається справою виключної внутрішньої юрисдикції.

На сьогодні Декларація перекладена 360 мовами, а на її базі розроблено понад 80 міжнародних договорів. У результаті її дотримання перетворилося на міжнародний звичай, тобто правило, яке ніде офіційно не закріплене, але повинно виконуватися «під страхом санкцій» зі сторони міжнародної спільноти.

Тема прав людини в Україні особливо актуальна. Революція гідності підняла це болюче питання. Те, що сьогодні критично необхідне підвищення правової обізнаності та реальний захист прав людини, визнають усі. Важливо, щоб Стратегія стала результатом суспільного консенсусу, на основі рівноправної участі всіх сторін (органів влади, інститутів громадянського суспільства та уповноваженого Верховної Ради України з прав людини), усвідомлення спільної відповідальності за процес і результати її реалізації. Це ж можливо лише в разі широкого залучення громадян й інститутів громадянського суспільства, усіх державних структур [4]

Зарубіжний досвід показує, що важливим є не лише якісний кінцевий продукт - проєкт Стратегії, а й безпосередньо процес її розробки, під час якого формуються нові механізми ефективної та рівноправної взаємодії всіх зацікавлених сторін.

Правозахисні, благодійні та інші громадські організації, міжнародні неурядові громадські структури відіграють важливу роль у виявленні проблем дотримання прав людини, наданні правової допомоги. Громадський контроль охоплює проблемні питання правових відносин, здійснює експертизу проєктів нормативно-правових актів, надає пропозиції, рекомендації. Проте правозахисна й моніторингова діяльність громадської, експертної, журналістської спільнот не може підняти функцію держави та уповноважених державних органів.

На сьогодні вже склалася ціла система міжнародних нормативно-правових актів, що стосуються прав людини та захищають права окремих категорій людей, а також являються інструментами забезпечення прав людини. Вона включає п'ять різновидів документів:

1. Міжнародний білль про права людини, що містить перелік невід'ємних прав.
2. Угоди, спрямовані на запобігання та покарання злочинів, що призводять до масових порушень прав людини (Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів проти людства від 26 жовтня 1968р., Конвенція про попередження злочину геноциду й покаранні за нього 1948р.)
3. Конвенції, націлені на захист груп населення, які потребують особливого піклування з боку держави (Конвенція про права дитини 1989р.).
4. Конвенції, спрямовані на захист людини від зловживань з боку органів держави та посадових осіб (Женевські конвенції 1949р. про захист жертв війни, Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1966р., Конвенція про політичні права жінок 1953р., Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації відносно жінок 1979р., Додаткова конвенція про скасування рабства, работоргівлі й інститутів і звичаїв, подібних з рабством 1956р., Конвенцію про громадянство замужньої жінки 1957р.).
5. Міждержавні конференції з прав людини, що приймають заключні документи, обов'язкові для виконання державами-учасницями (Заключний документ Всесвітньої конференції з прав людини. — Відень, 1993р.).

В основу усіх міжнародних стандартів з прав людини покладені такі загально визнані принципи, як: повага суверенітету держави; неприпустимість втручання у внутрішні справи держави; самоврядування народів та націй; рівноправність всіх людей та заборона дискримінації; рівність прав і можливостей чоловіків та жінок; дотримання прав людини, навіть, за умови збройних конфліктів і відповідальність за злочинні порушення прав людини.

Значення наведених принципів полягає у тому, що вони є основою розроблення осевних теоретичних підвалин прав людини та їх закріплення у національному законодавстві, а також є критерієм законності діяльності держави у сфері прав людини.

Список використаних джерел

1. Європейська правда (<http://europpravda.com.ua>)
2. Наулік Н.С. Прокуратура України: Теоретико-правовий аспект діяльності у сучасних умовах: стат. / Актуально - Вісник Національної академії прокуратури України № 2(40)'2015, с. 5-10
3. Наулік Н.С. Інститут омбудсмена в Україні та Республіці Польща: порівняльне дослідження: моногр. / Н.С. Наулік. - Тернопіль: Воля, 2009. - 178 с.
4. Сайт «Національна стратегія у сфері прав людини» (<http://hro.org.ua>)
5. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України (<http://www.minjust.gov.ua>)

Гарантії правового статусу особи

Звичайне закріплення прав і обов'язків людини у законодавчих актах, навіть у Конституції не може бути визнане достатнім без існування механізму реалізації своїх прав, який передбачає втілення їх у життя конкретною особою. Під таким механізмом слід розуміти всю сукупність різних гарантій і дій, відповідний процес, у результаті якого громадяни, що мають певне право, свободу чи обов'язок, реально досягають тих цілей, інтересів, благ, які передбачаються нормою Конституції [1]. З викладеного випливає, що механізм реалізації прав, свобод і обов'язків людини і громадянина — це категорія, яка є надзвичайно масштабною у тому розумінні, що включає не тільки юридичні явища, але й політичні, економічні, ідеологічні тощо.

Механізм реалізації прав, свобод і обов'язків насамперед складається з гарантій їх забезпечення.

Гарантії правового статусу особи характеризуються як система норм- принципів, умов і засобів, що забезпечують у своїй сукупності здійснення конституційних прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина.

Ці гарантії як відповідні умови й засоби, які сприяють реалізації кожною людиною і громадянином закріплених Конституцією України прав, свобод і обов'язків диференціюються на особисті, політичні, економічні, ідеологічні і юридичні.

Особисті гарантії — це власні можливості людини і громадянина щодо захисту своїх прав, свобод, законних інтересів і обов'язків. До них належать право на захист передбачених законом можливостей людини і громадянина в суді, в Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, в міжнародних судах чи відповідних міжнародних організаціях право на відшкодування матеріальних і моральних збитків, заподіяних державними органами, органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами право знати свої права і обов'язки право на правову допомогу право не виконувати явно злочинні накази право на індивідуальну юридичну відповідальність і тільки за провину, право відповідати тільки за діяння, що скоєні в часі і просторі дії нормативноправового акта право не нести відповідальності за відмову давати свідчення або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначене законом право засудженого користуватися всіма правами людини і громадянина за винятком обмежень, визначених законом і встановлених вироком суду.

Під політичними гарантіями слід розуміти політичний плюралізм і свободу політичної діяльності, що не заборонена законодавством і передбачена ст. 15 Конституції України, реальне визнання народу єдиним джерелом влади і здійснення державної влади на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і

судову відповідно до ст. 5 і 6 Конституції України, обмеження діяльності ультрарадикальних політичних організацій (ст. 37) і т. ін. [1].

Найголовнішими економічними гарантіями слід вважати конституційні положення про рівність усіх форм власності та їх захист державою (ст. 13), справедливість і неупередженість розподілу суспільного багатства (ст. 95), гарантування приватної власності (ст. 41) і т. д. [1].

До ідеологічних гарантій у більшості випадків належать: ідеологічна багатоманітність суспільного життя відсутність державної (обов'язкової) ідеології і цензури (ст. 15)- забезпечення вільного розвитку мов (ст. 10)- сприяння консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України (ст. 11) тощо. [1].

Юридичні гарантії — це державно-правові засоби, які забезпечують здійснення та охорону прав, свобод і обов'язків людини і громадянина.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28 черв. 1996 р. : за станом на 21 лют. 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

Стовба О.В., студентка 2-го курсу факультету соціології
і права Національного технічного університету
України «Київський
політехнічний інститут»

Науковий керівник: Іщенко В.В., викладач кафедри
публічного права Національного технічного
університету України «Київський політехнічний
інститут»

Права жінок ушлюбі за сімейним законодавством
мусульманських країн

Мусульманське сімейне право дуже тісно пов'язане з релігійними та моральними нормами і принципами ісламу, світоглядом і культурними традиціями широких мас населення мусульманських країн. У найбільш розвинених з них мусульманське право, що займало панівне місце у правовій системі, поступово почало поступатися місцем законодавству, яке запозичувало західноєвропейські буржуазні правові зразки, натомість перебудова в цілому не торкнулася права особистого статусу. Проте, з часом помітні соціальні зрушення, що відображали поступове утвердження нових форм відносин, а також зростаючий вплив європейських держав на економічний і культурний розвиток країн Сходу об'єктивно зажадали внесення змін до цієї галузі права.

Ще наприкінці XIX ст. почався процес кодифікації норм мусульманського права, який призвів до основних напрямків еволюції форми та змісту права особистого статусу. Першим кроком на цьому шляху стало прийняття у 1869-1877 рр. Маджалли, дія якої поширювалася на більшість арабських країн, що входили до складу Османської імперії (за винятком Єгипту). Цей законодавчий акт стосувався питань правоздатності та її обмеження, але не торкався сімейних відносин, які відповідно до принципу свободи віри та особистого права послідовників численних сект і толків, продовжували регулюватися різними школами мусульманського права в традиційній формі доктрини [5, с.12].

Проте, вирішальним стало прийняття у 1917 р. османського сімейного закону, який став першим в історії розвитку сімейного права мусульманських країн актом кодифікації у даній сфері суспільних відносин і складався з 157 статей, які більш достеменно регулювали питання шлюбу та розлучення. Основними були висновки ханафітського толку (які обов'язково застосовувались суддями), але в окремих випадках використовувалися положення інших мусульманських релігійно-правових шкіл. Крім того, османський закон закріпив ряд норм, які не містились у традиційному мусульманському праві.

Одним із найголовніших інститутів сімейного права є шлюб. У більшості випадків він розглядається як двосторонній договір який робить жінку «законною», «дозволеною» для чоловіка. Мета шлюбного договору полягає у створенні сім'ї та продовженні роду (ст. 1 сирійського закону, ст. 1 йменського закону, ст. 2 йорданського закону). Іноді у визначенні шлюбу підкреслюється, що він укладається між рівноправними чоловіком і жінкою, основою союзу яких виступають, взаєморозуміння і повага, а сім'я складає основу, осередок суспільства.

Обов'язковою умовою для вступу до шлюбу є наявність шлюбного віку. Для чоловіків у Сирії, Іраку, Марокко, Тунісі, Лівані та Єгипті він становить 18 років. На відміну від сімейного права більшості арабських країн, йорданське законодавство (ст. 5) фіксує шлюбний вік для чоловіків у 16 років. Для жінок, як правило, встановлюється більш низький вік шлюбної правоздатності - 17 (Сирія, Ліван), 16 (Йемен, Єгипет) і навіть 15 (Йорданія, Туніс, Марокко) років [4, с.45].

Законодавство Йорданії встановлює особливі правила для укладення шлюбу, коли різниця у віці майбутнього подружжя занадто велика. Так, закон НДРС (ст. 9) взагалі забороняє вступати до шлюбу жінці, яка не досягла 35- річного віку, якщо така різниця перевищує 20 років. Згідно статті 7 йорданського закону, якщо наречений більш ніж на 20 років старше нареченої, яка не досягла 18-річного віку, шлюбна угода вважається укладеною, якщо суддя переконається у добровільному бажанні жінки вийти заміж і в користі такого шлюбу. Сирійське законодавство, хоча й не встановлює таких обмежень, але надає судді право не дозволяти шлюб, якщо сторони не підходять одна одній за віком та в передбачуваному шлюбі немає сенсу (ст. 19) [4, с.56].

Так склалось протягом століть, що ісламські родини є спільнотами кількох поколінь, які існують як такі незалежно від того, хто саме їх послідовно очолює. Структура мусульманської родини суттєво відрізняється від європейської. У першій значно посилена роль батька, який посідає чільне місце в сім'ї, яке

збігається з становищем глави сімейства. Мусульманські сім'ї будуються на основі родинних зв'язків по чоловічій лінії, натомість дружина не входить до роду чоловіка і теоретично має повну родинну автономію [2, с.13].

Наявність особливих прав і привілеїв глави мусульманської родини, його соціальної значущості в середовищі, де панує невпевненість, притаманна примітивним суспільствам. Особа, призначенням якої є забезпечення одночасно внутрішнього порядку в соціальній групі та захисту її від зовнішніх посягань, гідне того, щоб володіти правовими повноваженнями, в той час як решта членів сім'ї, яка очолюється цією особою.

У мусульманському суспільстві дружина з давніх-давен підкорялася чоловікові і підтримувала його спосіб життя, у тому числі у питанні освіти дітей (до певного віку), сконцентровувала свою увагу на хатніх справах або певних сільськогосподарських роботах. Проте, з часом ролі чоловіка і жінки, як чоловіка та дружини, стали змінюватися і особливо яскраво це помітно в Тунісі. Стали з'являтися елементи так званої співпраці: у деяких прошарках суспільства чоловік присвячує частину свого часу домашнім турботам і догляду за дітьми. Починає формуватися більш раціональне управління бюджетом, все частіше жінка вносить суми коштів для господарських витрат. Останнім часом значно зросла кількість жінок, зайнятих на оплачуваній роботі, що теж вплинуло на співвідношення ролі жінок і чоловіків. Якщо традиційно чоловік був абсолютним господарем, то сьогодні роль жінки набуває неабиякої економічної значущості, поряд з відносною незалежністю.

Якщо в деяких країнах емансипація жінки на першому етапі мала зовнішні прояви шляхом відміни чадри або нікабу, то досвід ряду інших мусульманських держав, у тому числі і Тунісу, показав, що скасування традиційних мусульманських шат не була символом справжньої емансипації, а навпаки стала об'єктом непорозуміння. Справжня емансипація полягала у вільному доступі до освіти, у змінах юридичної бази сім'ї та статусу жінки. Хоча це й виглядає парадоксально, але серед сучасних мусульманських жінок існують одночасно два протилежні погляди на чадру або нікаб. З одного боку, вона все більше зникає у зв'язку з ослабленням сексуальних заборон в мусульманському суспільстві, підвищенням освітнього рівня жінки, зростанням їх зайнятості та участі в суспільному житті, а також з проникненням жінки до колись виключно чоловічої сфери соціального життя. З іншого боку, чадра стала інструментом політичної боротьби, а її носіння може стати певним ідеологічним символом (що підтверджують факти, які пов'язані з проживають у ряді країн Західної Європи дівчат-вихідців з країн Магрибу). Чимало жінок в мусульманських країнах наполягають на носінні чадри, оскільки вважається, що вона свідчить про більш моральне, економічне, політичне і соціальне життя, повернення до джерел мусульманського єдності [5, ст.83].

На наш погляд, на сьогоднішній день у мусульманського суспільства є вибір, який характеризується: можливим переходом до сім'ї західного типу шляхом односторонньої трансформації, в результаті вимог соціально- економічного розвитку; поверненням не тільки до моделі традиційно родини, але й до примітивної мусульманської сім'ї, яка б знаходилась під впливом

фундаментальних та інтегрованих ідей; здійсненням синтезу мусульманської та західної культур. Зауважимо, що на наш погляд, найбільш вдалим є втілення в життя третього шляху розвитку сімейного права, який яскраво виражений, приміром, у Тунісі, що намагається створити новий тип сучасної мусульманської сім'ї, зберігши базові принципи ісламського суспільства і маючи необхідний динамізм у сучасному світі.

Досягти ефективності сучасного сімейного законодавства в мусульманських державах можливо лише з використанням багатовікового досвіду ісламських правознавців, що дозволяє знайти виправдання змін класичних засад у сфері особистого статусу. Натомість прогресивний розвиток законодавства про особистий статус можливий лише з визнанням ролі жінки в ісламській сім'ї та суспільстві. Так, відповідно до міжнародного принципу рівноправності чоловіків і жінок, Туніс визнав за жінкою ряд прав: на опіку, на родинні зв'язки по материнській лінії та економічні права, серед яких участь у наповненні сімейного бюджету.

На сучасному етапі становище туніських жінок є найбільш законодавчо захищеним, на відміну від становища жінок в інших ісламських державах, і в цьому контексті досвід Тунісу має бути використаний не тільки цими державами, але й державами, значну частину населення яких складають мусульмани.

Список використаних джерел

1. Авксентьев А. В. Коран, шариат и адаты / А. В. Авксентьев. - Ставрополь : Кн. изд-во, 1966. - 144 с.
2. Вагабов М. В. Ислам и семья / М. В. Вагабов; отв. ред. Керимов Г. М. - М. : Наука, 1980. - 174 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посібник / [М. М. Гуренко, О. М. Джужа, В. С. Калиновський та ін.]; за ред. О. М. Джужі. - К., 2000. - 352 с.
4. Лубський В. І. Мусульманське право : курс лекцій для студ. фак. юрид., міжнар. права, міжнар. відносин, міжнар. екон. відносин, політології та філос. / В. І. Лубський, В. Д. Борис; За ред. В. І. Лубського. - К. : Вілбор, 1997. - 256 с.
5. Садагдар М. И. Основы мусульманского права / М. И. Садагдар; отв. ред. Жидков О. А. - М., 1968. - 159 с.

Калиновський Б.В., завідувач кафедри
конституційного та міжнародного права НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент

Реформа місцевої публічної влади як фактор утвердження прав людини в
Україні

Головною метою конституційно-правової модернізації є насамперед розбудова України
як унітарної децентралізованої держави, а зміни, що

відбуваються останнім часом, свідчать про поступову демократизацію суспільного життя у напрямі побудови громадянського суспільства, утвердження прав і свобод людини і громадянина. На сучасному етапі здійснення конституційної реформи важливим питанням є врахування міжнародно-правових досягнень яку сфері прав людини, так і в сфері організації місцевої публічної влади у національне законодавство і практику її функціонування.

Досвід Європейського Союзу свідчить про необхідність розширення повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня (села, селища, міста) та наділення їх відповідними фінансовими і матеріальними ресурсами. Крім того, досвід розвинутих зарубіжних країн, наприклад таких, як Великобританія, Федеративна Республіка Німеччина, Швеція, Польща говорить про те, що розвиток держави в усіх сферах суспільного життя, можливий за умови організації ефективного управління на місцях, шляхом забезпечення громадам повноцінного місцевого самоврядування. Саме ефективне місцеве самоврядування може реально забезпечити потреби людини. В цьому питанні вадливо досягти довіри людини до місцевої влади, і одночасно місцева влади повинна мати інструментарій реалізувати свої повноваження, які направлені в першу чергу на забезпечення прав людини.

Сучасна практика доводить, що без реформування організації місцевої публічної влади Україні важко говорити про розвиток громадянського суспільства, повноцінного та дієвого забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Немає сумнівів, що в нашій державі існують можливості удосконалення системи місцевої публічної влади. Саме тому головним питанням конституційної реформи є децентралізація.

Для сучасної України гостро стоїть проблема оптимізації взаємодії місцевого самоврядування з державною владою, в контексті якої сьогодні є вкрай актуальною низка питань, пов'язаних із самим феноменом самоврядування. Її гострота підсилена тим, що в сучасному світі наявні різноманітні тенденції розвитку місцевого самоврядування. Це, з одного боку, магістральна тенденція зростання ваги місцевих об'єднань і, зокрема, територіальних громад у системі владно-правових і соціально-економічних відносин, спричинена істотними змінами в способах міжсуб'єктної комунікації. З другого боку, активізація місцевого самоврядування й перебирання муніципалітетами функцій обслуговування населення та інших, пов'язаних з майновими правовідносинами, тягне за собою виникнення нових форм і методів державного нагляду за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування, особливо у земельній та фінансовій сфері.

На виконання Концепції реформування територіальної організації влади та місцевого самоврядування, правову основу яких становлять вже чинні Закони України «Про співробітництво територіальних громад», «Про об'єднання територіальних громад», «Про засади державної регіональної політики», «Про місцеві вибори» та інші законодавчі акти та їх проекти.

Цілком очевидним сьогодні є те, що місцеве самоврядування, в якому закладено глибокі традиції соборності, повинно бути відроджене на принципово новій основі і стати одним із фундаментальних принципів

будівництва вітчизняних інститутів демократії. Як свідчить досвід багатьох демократичних країн, раціональний розподіл повноважень і відповідальності на місцях між органами місцевої виконавчої влади та представницького самоврядування забезпечує найбільш ефективну взаємодію цих структур, засновану на вільному волевиявленні громадян і захисті ними своїх соціальних та економічних інтересів у межах закону.

Європейський досвід свідчить, що зміна територіальних меж муніципалітетів, укрупнення громад, їх злиття повинно вирішуватись законодавчим шляхом з урахуванням думки членів відповідних громад. Метою укрупнення громад має стати максимальне забезпечення надання оптимального обсягу публічних послуг. Саме місцеве самоврядування найближче знаходиться до людини, і надання доступних для жителя послуг сприятиме підняттю ваги і значущості місцевої влади.

У науковій літературі України неодноразово наголошувалося, що політика місцевого і регіонального розвитку має базуватися на загально визначених європейських стандартах і засадах: децентралізації державного управління, деконцентрації владних повноважень, партнерства і кооперації зусиль місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, концентрації і раціонального використання ресурсного забезпечення, субсидіарності щодо надання державних і громадських послуг жителям.

Розвиток місцевої і регіональної демократії в Україні має розглядатися у контексті її європейського вибору, активізації зусиль на шляху європейської та євроатлантичної інтеграції, утвердженні прав свобод людини і громадянина. Це диктує необхідність прискорити проведення системних реформ, зокрема, конституційної, адміністративної та муніципальної, здійснення нової регіональної політики, трансформації адміністративно-територіального устрою на основі реалізації принципів Конституції України та Європейської хартії місцевого самоврядування.

Хальота А.І., кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного та міжнародного
права НАВС

Проблемні питання абсентеїзму в Україні

На шляху формування в Україні демократичного суспільства постає проблема реального існування та втілення принципів виборчого права та, зокрема, принципу вільних виборів. Основний зміст якого полягає в тому, що кожний виборець самостійно, без будь-якого зовнішнього впливу вирішує - брати йому участь у виборах чи ні, а якщо брати, то якою мірою.

В сучасній соціально-політичній ситуації в Україні все частіше прослідковується зниження активності громадян щодо участі у проведенні

форм безпосередньої демократії, зокрема, виборів та референдумів. Тенденція щодо зниження участі кількості виборців у виборах має стабільний характер. Причиною цього є дуже багато факторів:

- 1) пов'язані з особливостями конкретної виборчої кампанії, коли в силу певних причин вибори не цікаві: висунені неяскаві кандидати, відсутня справжня змагальність на виборах, високий рівень недовіри виборців політичним інститутам тощо;
- 2) пов'язані з загальною політичною, соціальною й економічною ситуацією в Україні;
- 3) пов'язані з самою людиною-виборцем: рисою її характеру, життєвою позицією, що виявляється у відсутності потреби, звички, бажання політичної дії, її світоглядом, низький рівень політичної культури, інфантильність або ж усвідомлення власного політичного безсилля, нездатність впливати на прийняття політичних рішень, відчуження власних політичних цінностей і потреб від можливостей їх задоволення, її хвороба або від'їзд за межі виборчого округу чи території України.

Все це може призвести до безрезультатності виборчого процесу, якщо закон встановлює обов'язковий мінімум участі у виборах, чи до формування органу, легітимність якого буде дискусійною, або ж може затягнути виборчий процес (у разі встановлення обов'язкового мінімуму участі у виборах необхідно проводити повторні вибори).

Отже, байдуже ставлення людей до використання своїх політичних прав, ухилення від виконання громадянських обов'язків, у першу чергу від участі у виборах, в науці конституційного права дістало назви абсентеїзм (абсентизм) (з лат. *absens* - "відсутній").

Перші свідчення абсентеїзму зафіксовані вже в III ст. до н.е. Саме тоді значна кількість римських громадян, які на відміну від афінян, не отримували жодних винагород за участь у політичних подіях і могли розраховувати тільки на власні сили, віддавали перевагу тому, щоб забезпечувати своє існування власною працею, і не могли дозволити собі часті та тривалі участі у зібраннях, за винятком тих випадків, коли йшлося безпосередньо про їхні інтереси.

Абсентеїзм присутній в будь-якому суспільстві розвиненому чи не розвиненому, в демократичному чи тоталітарному. Нині в багатьох країнах вважається нормальним, коли до виборчих скриньок приходять від третини до половини виборців. В Україні участь у голосуванні є добровільною. А окремих країн з метою штучного стимулювання активності виборців в законодавстві навіть передбачено обов'язковий вотум чи обов'язкове голосування, а абсентеїсти притягуються до юридичної відповідальності. Так, законодавством ряду держав передбачені певні санкції за неучасть у виборах: а) у Австрії — адміністративний штраф 1000 шилінгів або ув'язнення протягом 4-х тижнів; б) в Аргентині особа, яка не брала участі у виборах, втрачає право перебувати на державній службі протягом трьох років; в) у Греції та Туреччині таку особу засуджують до позбавлення волі; г) у Бельгії, залежно від кількості проігнорованих виборів, передбачені різні за розмірами штрафи; д) в Італії

участь громадян у виборах визнається їх обов'язком, за невиконання якого протягом п'яти років прізвища порушників вносяться до спеціальних списків, які виставляються на загальний огляд.

Але обов'язковий вотум, який законодавчо зобов'язує виборця прийти на виборчу дільницю, не завжди показує демократичність виборів та їх легітимність. За умов відсутності ефективних механізмів мирного вирішення соціальних і політичних конфліктів, існує небезпека переходу від абсентеїзму до радикальних форм політичної поведінки.

Існують три шляхи подолання абсентеїзму, які здаються нам найефективнішими:

- 1) підвищення електоральної і політичної культури населення;
- 2) врахування впливу соціальних чинників у передвиборній кампанії;
- 3) подолання соціальної кризи.

Для першого напрямку важливе, передусім, молодіжне питання. І тут можливі найрізноманітніші шляхи: і поглиблене вивчення у школах і інститутах всіх профілів основ активного виборчого права, і проведення тематичних ігор-виборів, ігор-референдумів, і реалізація моделі держави на ігровому рівні та інше.

З іншого боку, передвиборні програми кандидатів повинні містити і певні соціальні чинники, які б зацікавили громадян, у електоральному процесі.

Третій напрям - подолання соціальної кризи. Цей новий напрям пов'язано основному на підвищення духовного, економічного і політичного престижу країни у очах її громадян.

Які б не були причини абсентеїзму, неприбуття громадян на виборчі дільниці понижує демократичний потенціал суспільства. Особливо це стосується суспільств, що формуються, де громадянська участь є нагальною потребою через неусталеність політичних режимів, надії певних політичних сил на повернення до вигідної для них недемократичної практики. Саме свідома участь широких верств населення у виборах забезпечує перетворення демократії формальної в реальну.

Чечіль А.Г., здобувач кафедри цивільно- правових дисциплін НАВС

Міжнародний досвід забезпечення дотримання прав пацієнта на лікарську таємницю

Незважаючи на те, що здоров'я людини визначено Конституцією України найвищою соціальною цінністю, а статтею 49 Основного закону встановлено цілу низку важливих державних гарантій, спрямованих на забезпечення захисту та зміцнення здоров'я українських громадян, реальний стан системи охорони здоров'я України протягом двох останніх десятиліть є незадовільним. Про це яскраво свідчать результати соціологічних опитувань, згідно з якими до 87% громадян України незадоволені роботою вітчизняної медичної галузі[1].

Незадоволення роботою вітчизняних медиків виливається у судові справи щодо встановлення факту розголошення лікарської таємниці та стягнення моральної шкоди[2, 3 та інші]. З метою уникнення в подальшому судових спорів щодо розголошення лікарської таємниці, варто запозичити закордонний досвід у цій сфері, а саме з досвіду США:

- взяти процедуру надання пацієнту повної правдивої інформації про його стан здоров'я та перспективи лікування. ;

- формування судової практики з судових рішень, присвячених розголошенню інформації, яка є об'єктом та складовою лікарської таємниці;

- формування високого рівня правової культури та правової свідомості як лікарів, так і пацієнтів;

з досвіду Німеччини:

- запровадити обов'язкове медичне страхування, що підвищить соціальні гарантії у сфері медичної діяльності та страхового захисту для громадян України;

- деталізувати відповідальність для тих осіб, які порушили вимоги щодо збереження у таємниці відомостей медичного характеру стосовно конкретного пацієнта;

- удосконалити процедури документального оформлення згоди пацієнта на медичне втручання і, як наслідок, правового забезпечення відповідальності лікаря за неправомірне розголошення конфіденційної інформації, що міститься у лікарській таємниці.

з досвіду Франції:

- визнати лікарською таємницею не тільки відомості, довірені лікарю пацієнтом, а й все те, що лікар побачив та зрозумів під час обстеження, спілкування і лікування пацієнта.

Необхідно погодитися з Шатковською І.В., яка зазначає, що лікарська таємниця має бути максимально повно унормована як на законодавчому рівні, так і на рівні підзаконних документів. Перші (закони) повинні визначати загальну стратегію лікарської таємниці, її визначення, умови зберігання та випадки правомірного розголошення, другі (підзаконні нормативно-правові акти) мають деталізувати процедури, пов'язані із лікарською таємницею та сформулювати засади її реалізації у певних напрямках (видах) безпосередньої медичної діяльності[4, с.18]. Однак не варто забувати і традиції, які вже склалися при наданні медичної допомоги та які зрозумілі і доступні громадянам.

Список використаних джерел

1. 16 грудня 2015 року відбулися парламентські слухання на тему: "Про реформу охорони здоров'я в Україні"// http://komzdrav.rada.gov.ua/komzdrav/control/uk/publish/article?art_id=47540&cat_бl=45380.
2. Рішення Броварського міськрайонного суду Київської області від 31.03.2015 про визнання неправомірними дій, встановлення факту

розголошення лікарської таємниці, стягнення моральної шкоди у справі № 361/8609/14-ц// <http://reyestr.court.gov.ua/Review/44412717>.

3. Рішення Білгород-Дністровського міськрайонного суду від 18.06.2014 про визнання неправомірними дій та стягнення моральної шкоди у справі № 495/2776/14-ц// <http://reyestr.court.gov.ua/Review/40093070>.

1. Шатковська І.В. Адміністративно-правове забезпечення лікарської таємниці в Україні: автореф... дисер. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. - Національний університет біоресурсів і природокористування України.- Київ, 2010.-22с.

Секція 3

Захист прав людини в кримінальному, цивільному, господарському та адміністративному судочинстві

Горбачевський В.Я., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінально- правових дисциплін юридично-психологічного факультету НАВС, заслужений юрист України

Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження

Міжнародна злочинність, її стрімке поширення в Україні та за її межами, безкарний незаконний вивід капіталів за межі держави, переховування підозрюваних та обвинувачених осіб від правосуддя за межами держави в останній час особливо загострили актуальність питання покращення взаємодії правоохоронних органів держави та зарубіжних колег на міждержавному рівні.

Міжнародне співробітництво передбачає надання правової допомоги компетентними органами, а саме проведення процесуальних дій в рамках досудового розслідування, судового розгляду, або виконання вироку, ухваленого судом іншої держави.

Однією з важливих функцій являється розшук, проведення пошукових дій на території держави, де був скоєний злочин, і за її межами, тобто водночас на території двох чи більше держав. Відповідно, у такому розшуку беруть участь правоохоронні органи (переважно поліції) кількох країн. При цьому поліція проводить пошукові заходи тільки на території своєї країни, у межах її державних кордонів, з дотриманням національних законів і відомчих інструкцій.

Міжнародний розшук здійснюється каналами Інтерполу у всіх країнах- учасницях Міжнародної організації кримінальної поліції. Міжурядова Міжнародна організація кримінальної поліції - Інтерпол, основним завданням якої є попередження кримінальних злочинів міжнародного характеру і боротьба зі злочинністю шляхом розвитку широкого співробітництва кримінальної поліції різних країн. Серед членів цієї впливової організації більше 200 держав. Штаб-квартира знаходиться у Франції (м. Ліон). До числа головних органів Інтерполу відносяться Національні центральні бюро (НЦБ), які функціонують одночасно в двох системах: Інтерполу і окремих держав. НЦБ окремої країни одночасно є центром міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю, опорним пунктом Інтерполу в цій державі і виконує функції поліцейського органу цієї ж держави.

Основними напрямками діяльності Інтерполу є: кримінальна реєстрація за допомогою спеціальних карток; міжнародний розшук злочинців, осіб, зниклих безвісти, та викрадених цінностей.

На регіональному рівні міжнародна боротьба зі злочинністю здійснюється Радою Європи. У 1992 р. Маастрихтським договором Європейського союзу

було створено Європейське поліцейське відомство (Європол) для спільної боротьби з міжнародним тероризмом та іншими злочинами міжнародного характеру.

За своїм значенням міжнародний розшук являє собою комплекс пошукових, інформаційно-довідкових, сигнальних та інших дій, що проводяться на території країн-учасниць Міжнародної організації кримінальної поліції. На території нашої держави такі заходи вживаються каналами Національного центрального бюро (НЦБ) Інтерполу в Україні з метою встановлення, арешту і видачі (екстрадиції) осіб, що переховуються від дізнання, слідства, суду і виконання вироку суду, з'ясування місцезнаходження безвісти зниклих осіб, а також встановлення особи по невпізнаних трупах.

У системі Інтерполу міжнародний розшук оголошується, проводиться і припиняється в країнах-членах Інтерполу його Генеральним секретаріатом, і являє собою систему пошукових заходів і дій, що починаються на території кожної з країн силами і засобами поліції з дотриманням національних правових норм і відомчих розпоряджень. Міжнародний розшук підозрюваних, обвинувачуваних, злочинців у системі Інтерполу - це частина співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю. Тому він може проводитися лише при неухильному дотриманні загальних принципів міжнародного права, насамперед, принципів співробітництва, суверенної рівності держав, невтручання в їх внутрішні справи, поваги прав людини. До них варто додати і головний принцип кримінального судочинства, що поєднує всі країни світового співтовариства в боротьбі зі злочинністю, - *забезпечення невідворотності відповідальності за скоєне протиправне діяння*.

Таким чином, при організації міжнародного розшуку по каналах Інтерполу в Україні правову основу розшукової діяльності складають Конституція України, норми кримінального та кримінального процесуального права, Закони України «Про оперативно-розшукову діяльність»,

«Про прокуратуру», «Про Національну поліцію», «Про Службу безпеки» та ін. Міжнародний розшук, крім національного законодавства, ґрунтується на джерелах міжнародного права, у першу чергу Статуті Інтерполу, обов'язковими є рішення Генеральної асамблеї Інтерполу, та міжнародні договори, учасницею яких є Україна. Як відомо, у міжнародному праві цим збірним поняттям охоплюються договори, конвенції, угоди, пакти. Можуть використовуватися і використовуються також інші найменування і форми міжнародних договорів. Міжнародні договори укладаються з іноземними державами, а також з міжнародними організаціями.

Заходи щодо організації міжнародного розшуку можна проводити не тільки за допомогою національного бюро Інтерполу. Так, Міністерством внутрішніх справ України укладений ряд міжнародних угод із МВС та іншими відповідними відомствами іноземних держав. У більшості з них як однією зі сфер співробітництва визначена діяльність, спрямована на розшук осіб, що переховуються від кримінального переслідування, розшук безвісти зниклих, ідентифікацію невпізнаних трупів.

Міжнародне співробітництво у кримінальних провадженнях між державами включає надання міжнародної правової допомоги, вручення документів, тимчасову передачу особи, проведення слідчих розшукових дій, провадження у порядку перейняття, виконання вироків судів іноземних держав, а також видачу злочинців (екстрадиція).

Екстрадиція є процес передачі злочинця відповідно до норм міжнародного права іншій державі для застосування кримінального покарання. Видача є правом, а не зобов'язанням держави. Кримінальним процесуальним кодексом України організація міжнародної правової допомоги з питань видачі(екстрадиції) підозрюваних, обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування покладена на Генеральну прокуратуру України, а з питань видачі(екстрадиції) підсудних, засуджених у кримінальних провадженнях під час судового провадження або виконання вироку на Міністерство юстиції України .

Досить часті відмови іноземних компетентних органів у прийнятті до виконання запитів Центральних органів України про міжнародне співробітництво, відносно фігурантів кримінальних проваджень пояснюються неналежним оформленням документів та недостатністю доказів винуватості. Що в свою чергу вимагає посиленої уваги виконавців та додаткового вивчення в системі службової підготовки вимог щодо правильності оформлення запитів та відповідності їх змісту міжнародним стандартам.

Підюков П.П., доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник відділу організації
науково-дослідної роботи НАВС, заслужений юрист
України Ткачук І.Д., науковий співробітник відділу
організації науково-дослідної роботи НАВС

Надання правової допомоги як конституційний обов'язок захисника в кримінальному провадженні

Серед суб'єктів сторони захисту в кримінальному провадженні захисник посідає чільне місце.

Відповідно до ч. 1 ст. 45 КПК України, захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію).

Водночас, ч. 2 цієї ж статті наголошується, що захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесені до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого у вказаному реєстрі містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю.

Слід зазначити, що порівняно з КПК України 1960 року (ч. 2 ст. 44), яким допускалися до участі в кримінальному судочинстві як захисники особи, що мали свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю в Україні, інші фахівці у галузі права, які за законом мали право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, близькі родичі обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, його опікуни або піклувальники, в чинному кримінальному процесуальному законодавстві, по-перше, невинувачено, як нам здається, звужено коло осіб, які можуть бути захисниками в кримінальних провадженнях. По-друге, ще більш обмежує це коло, що наведена вище ч. 2 ст. 45 КПК.

На наше переконання (яке, до речі, розділяють абсолютна більшість опитаних нами практичних працівників прокурорсько-слідчих підрозділів), законодавче розв'язання зазначеної проблеми в чинному КПК є менш вдалим, ніж раніше.

Не можна не звернути також увагу на те, що ст. 47 КПК України, яка передбачає обов'язки захисника в кримінальному провадженні, не називає серед них надання всьому колу визначених у ч. 1 ст. 45 КПК осіб правової допомоги, гарантованої кожній людині ст. 59 Конституції України.

Варто при цьому зазначити, що на відміну від чинного КПК, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року прямо передбачено цей важливий обов'язок і напрям адвокатської діяльності (п. 6 ст. 1), розуміючи під такою допомогою, зокрема, надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності клієнта (взятої під захист особи), складання заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів останнього, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновленню в разі порушення.

Отже, вважаємо, що ч. 1 ст. 47 КПК України слід викласти в наступній редакції: «Захисник зобов'язаний використовувати засоби захисту, передбачені цим Кодексом та іншими законами України, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалось питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), надання їм правової допомоги та з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають їх кримінальну відповідальність».

Не менш доречним вважали б також надання правової допомоги як конституційний обов'язок захисника в кримінальному провадженні передбачити окремою нормою КПК.

Недопущення тактичних помилок слідчого як гарантія дотримання прав учасників кримінального провадження

Слідчі помилки є закономірністю процесу пізнання при розслідуванні кримінальних правопорушень. Їх неможливо виключити повністю, але при належній організації роботи можна значно скоротити. Критичне осмислення допущених помилок є умовою набуття професійного досвіду, без якого неможливе підвищення якості розслідування, недопущення здійснення необгрунтованого процесуального примусу.

Щоби надати науково обгрунтовані криміналістичні рекомендації суб'єктам розслідування з недопущення та усунення помилок, необхідне розуміння процесу прийняття рішень та їх реалізації, які у подальшому можуть спричинити негативні наслідки і будуть визнані помилковими, необхідне з'ясування генезису помилок, досконале дослідження шляхів їх виникнення.

Після виявлення слідчої помилки, з'ясування її причини, та спричинених нею наслідків можливо здійснити заходи з усунення, виправлення слідчої помилки. Підставою для вибору і застосуванню найбільше доцільного способу усунення помилки вважаємо наступні фактори:

- саме факт наявності помилки;
- результати аналізу слідчої ситуації, що склалася на час виявлення помилки;
- наявність можливості у суб'єкта вибору і застосування на того або іншого методу усунення помилки.

На нашу думку алгоритм усунення слідчої помилки може складатися з наступних дій:

1. Локалізація впливу помилки на хід процесуальної дії і подальше розслідування;
2. Усунення або зменшення негативних наслідків слідчої помилки на хід процесуальної дії і розслідування в цілому.

При цьому необхідно прийняти до уваги, що негативні наслідки слідчих помилок поділяють на такі види:

- недосягнення цілей і завдань проміжних процесуальної дії;
- не досягнення бажаного результату етапу досудового розслідування, що спричинено негативними результатами процесуальної дії.

Наслідком допущених слідчих помилок може бути не прогнозований негативний результат досудового розслідування в цілому, що констатується на його завершальному етапі.

3. Проведення загальнопрофілактичних заходів та застосування заходів індивідуально-профілактичного характеру.

Усунення помилок на етапі досудового розслідування залежить від їх причин, ступені змін або перекручення наявної інформації, техніко - криміналістичного забезпечення слідчого у конкретному випадку. Існує дві групи методів усунення слідчих помилок: процесуальні і криміналістичні.

На окрему увагу заслуговує питання про те, на досягнення яких цілей направлено вживання процесуальних способів виправлення помилок: на відновлення порушених прав осіб, що беруть участь в процесі або ж на усунення порушень, пов'язаних з формою кримінального провадження на етапі закінчення досудового слідства.

Метою вживання всякого способу виправлення помилки є забезпечення законності кримінального провадження. Системність існуючих способів виправлення помилок досудового слідства обумовлюється єдністю завдань і їх спрямованістю. Всі існуючі способи виправлення направлені на виявлення і усунення допущених помилок, запобігання їх можливому здійсненню в майбутньому. Наявність таких ознак, як: взаємозв'язок; можливість використання на різних етапах і стадіях руху кримінального провадження; можливість використання одного і того ж способу різними суб'єктами кримінального провадження; єдина мета і загальна спрямованість використання; можливість виправлення помилки не лише при її здійсненні, але і на пізніших етапах (стадіях) кримінального процесу, дозволяє стверджувати про те, що процесуальні способи виправлення помилок на досудовому слідстві утворюють єдину цілісну систему, покликану забезпечити законність здійснення кримінального провадження.

До криміналістичних методів усунення помилок відносяться: переоцінка інформації, раніше оціненої невірно; отримання пропущеної інформації з того ж джерела за допомогою проведення повторних слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій; відміна доручень; отримання інформації з нових джерел, оскільки первинна безповоротно втрачена, за допомогою проведення додаткових слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій.

Важливим питанням при виявленні та усуненні слідчих помилок є перелік суб'єктів, які мають на це право. Правом виявляти помилки наділені: слідчий, керівник слідчої групи, начальник слідчого відділу, прокурор, слідчий суддя, суддя, сторона захисту.

Слідчі помилки можуть бути виявлені перш за все самим слідчим. Це відбувається:

- по-перше, при аналізі і переоцінці слідчої ситуації. Необхідність в такій переоцінці може виникнути при визначенні шляхів розслідування і плануванні початкового етапу розслідування, коли виявляється, що дані про слідчу ситуацію носять суперечливий характер і тим самим породжують сумніви у вірності оцінки ситуації;
- по-друге, помилки можуть бути виявлені на будь-якій стадії слідчої дії: при його підготовці, здійсненні і оцінці отриманих результатів;

- по-третє, помилки можуть бути виявлені при аналізі ходу і результатів слідчої дії. Мета такого аналізу і полягає у встановленні, в чому була помилка, яка призвела до цього результату;

- по-четверте, помилки можуть бути виявлені при формуванні доказової бази у справі, коли перевіряється допустимість доказів.

- по-п'яте, помилки можуть бути виявлені слідчим при складанні підсумкових процесуальних документів.

Беспаль О.Л., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Сп'яніння, як одна з причин сімейного насильства щодо дітей

Проблема насильства щодо дітей в Україні не є новою і, навіть, є історично обумовленою. Оскільки ставлення батьків до виховання дітей, в тому числі із застосуванням фізичного покарання, вважалося нормою життя і особистою справою кожної родини. На сьогодні світова спільнота й Україна, зокрема, стурбовані чисельністю випадків застосування насильства та жорстокого поводження з дітьми. Особливо гострою стає проблема, коли кривдники зловживають алкогольними напоями або наркотичними засобами.

Зловживання алкогольними напоями, наркотичними засобами в Україні нині є великою проблемою і ще більшу небезпеку вона становить, коли в результаті цього страждають діти - найменш захищені члени суспільства. Необхідно констатувати, що багато злочинів, пов'язаних з насильством в сім'ї вчиняються в стані сп'яніння, оскільки в такому стані особа, як правило, не може адекватно реагувати на речі, стає дратівливою, агресивною, непередбачуваною.

За даними Єдиного звіту про кримінальні правопорушення Генеральної прокуратури України у 2015 році (січень-листопад) у стані алкогольного сп'яніння (як одного з видів сп'яніння) вчинили 41,9 % осіб кримінальних правопорушень, пов'язаних з насильством у сім'ї, у 2014 році - 46,7 %, у 2013 році - 47,7 % [1].

Варто зауважити, що на законодавчому рівні в Україні не в повній мірі ведеться боротьба з особами, які вчинили правопорушення в стані сп'яніння. Так, Кримінальний кодекс України (далі - КК України) та Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) передбачають обставину, що обтяжує покарання - вчинення злочину в стані сп'яніння (п.13 ч.2 ст. 67 КК України та п.6 ч.1 ст.35 КУпАП), але залежно від характеру правопорушення суд може не визнати дану обставину обтяжуючою. Окрім того, ст. 96 КК України передбачає можливість застосування до особи, яка є хронічним алкоголіком або наркоманом, примусового лікування., причому за наявності обов'язкових ознак: склад злочину, медичний висновок про необхідність застосування такого лікування, засудження особи до певного покарання. Однак,

вказані норми носять диспозитивний характер, тобто не є обов'язковими і на розсуд суду можуть застосовуватись або ні.

Враховуючи певні проблеми щодо боротьби з сімейним насильством щодо дітей, яке в багатьох випадках вчиняється в стані сп'яніння, народними депутатами України О.В. Герегою, А.В. Шиньковичем, Р.П. Князевичем, В.Д. Барвіненком внесений на розгляд до Верховної Ради України законопроект «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо протидії насильству в сім'ї» № 2401-а від 17.07.2015 року (далі - Законопроект) [2]. Як зазначено в пояснювальній записці до Законопроекту, пропонується внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо зобов'язання проходження курсу лікування від алкоголізму та наркоманії як виду адміністративного стягнення, яке застосовується для направлення особи, яка зловживає спиртними напоями або наркотичними засобами чи психотропними речовинами до спеціалізованих закладів охорони здоров'я з метою проходження курсу лікування від алкоголізму та наркоманії [3].

Крім того, пропонується статтю 173-2 «Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми» КУпАП доповнити частиною третьою наступного змісту: «Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частинами першою та другою цієї статті, а так само вчинені в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, - тягнуть за собою громадські роботи від шістдесяти до вісімдесяти годин або зобов'язання проходження курсу лікування від алкоголізму та наркоманії» [2].

Дані пропозиції є слушними і доречними, й варто підкреслити, що, на відміну від КК України, в якому передбачено право суду застосовувати примусове лікування, Законопроект передбачає обов'язкове проходження курсу лікування від алкоголізму та наркоманії. Однак, вважаємо, що в Законопроекті варто було б передбачити обов'язкове лікування й токсикоманії (разом з алкоголізмом і наркоманією), а також передбачити в ст. 53 Основ законодавства України про охорону здоров'я серед переліку соціально- небезпечних захворювань (туберкульоз, психічні, венеричні захворювання, СНІД, лепра, хронічний алкоголізм, наркоманія) [4] і токсикоманію. Токсичне сп'яніння - це психічний стан людини, викликаний вживанням психотропних та інших одурманюючих речовин (окрім алкогольних напоїв і наркотичних засобів) [5, с. 68]. Також, за прикладом Законопроекту пропонуємо доповнити ст. 98 КК України ще одним видом покарання «обов'язкове проходження курсу лікування від алкоголізму, наркоманії та токсикоманії».

Отже, можна зробити висновки, що проблема алкогольного, наркотичного і токсичного сп'яніння є надзвичайно актуальною в Україні, особливо в питаннях протидії сімейному насильству щодо дітей. Одні з останніх змін до законодавства в цьому питанні є позитивною ініціативою, однак потребують певного доопрацювання.

Список використаних джерел

1. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. - К., 2015. - 552 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/5515-qv-schorichna-dopovid-upovnovazhenogo-pro-stan-doderzhannya-ta-zaxistu-pr/>
2. Проект Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо протидії насильству в сім'ї» № 2401-а від 17.07.2015 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56105
3. Пояснювальна записка до проекту Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо протидії насильству в сім'ї» № 2401-а від 17.07.2015 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56105
4. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» № 2801-ХІІ від 19.11.1992 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 3- те вид., переробл. та доповн. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. - К.: Атіка, 2005. - 1064 с.

Білецька К.К., ад'юнкт кафедри
кримінального процесу НАВС *Науковий керівник:*
Заїка С.О., кандидат юридичних наук, доцент

Дотримання прав людини при застосуванні
запобіжного заходу у вигляді особистої поруки

Особиста порука (ст. 180 КПК) - це запобіжний захід, суть якого полягає у наданні особами, яких слідчий суддя, суд вважає такими, що заслуговують на довіру, письмового зобов'язання про те, що вони поручаються за виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків відповідно до ст. 194 КПК і зобов'язуються за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу [2, с. 96].

Особиста порука ґрунтується на тому, що за поведінку підозрюваного, обвинуваченого відповідають інші особи - поручителі, які, як правило, мають особисті чи службові зв'язки з особою, за яку вони поручились, і морально можуть впливати на неї. На поручителя покладається обов'язок забезпечити не тільки явку підозрюваного, обвинуваченого до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу, а і виконання покладених на підозрюваного, обвинуваченого обов'язків відповідно до ст. 194 КПК, зокрема:

утримуватися від спілкування із будь-якою особою, не відвідувати визначені місця, пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності, докласти зусиль до пошуку роботи або для навчання тощо [2, с. 107-108]. Положення ст. 180 КПК України з урахуванням вимог ст. 194 КПК України достатньо обмежують конституційне право особи на свободу місця проживання та пересування, передбаченого ст. 33 Конституції України [1, с.10].

Так, наприклад, в порівнянні з КПК 1960 року положення сучасних статей КПК 2012 року, що регулюють застосування особистої поруки, не тільки розширили перелік обов'язків покладених на підозрюваного (обвинуваченого), а й усунули певні недоліки, які існували, зокрема конкретизовано межі накладення грошового стягнення на поручителя.

Проте не всі існуючі прогалини в системі запобіжних заходів у кримінальному судочинстві були враховані та виправлені при прийнятті нового Кримінального процесуального кодексу України.

Так, чітко не визначено підстави застосування особистої поруки, які за своєю суттю не відрізняються від підстав передбачених КПК 1960 р. Законодавцем не враховано той факт, що на даний час обрання запобіжного заходу під час кримінального провадження є необов'язковим. Необхідно визначити грань між необхідністю застосування запобіжного заходу у вигляді особистої поруки та можливості не застосовувати цей захід забезпечення кримінального судочинства. Крім того, не визначено за яких умов приймається уповноваженою особою рішення щодо застосування особистої поруки, а не особистого зобов'язання, застави чи домашнього арешту; яким саме чином визначити чи буде підозрюваний (обвинувачений) виконувати покладені на нього судом обов'язки; у випадку застосування особистої поруки, чи заслуговує особа поручителя на довіру та якими чинниками визначається рівень довіри; яким саме чином поручитель буде виконувати покладені на нього обов'язки і чи існують гарантії того, що він не буде зловживати своїм правом, наприклад за допомогою шантажу. Згідно зі ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а відповідно до ст. 28 Конституції України - ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню [1, с. 5; 10]. Проте, законодавець не передбачає, яким саме чином поручитель може впливати на підозрюваного для того, щоб останній виконував покладені на нього обов'язки. Окрім, особистого авторитету, який ми передбачаємо, що поручитель повинен мати на підозрюваного та саме таким чином впливати на його поведінку більше засобів впливу на нього не передбачено, що також в повній мірі не може слугувати фактором, який би 100-відсотково забезпечував належну поведінку підозрюваного. Чи не здається більш розумним наділити поручителя деякими правами для того, щоб він дійсно міг впливати на нього.

Відповіді на ці та інші питання ми будемо давати в наших подальших працях.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Конституція Автономної Республіки Крим: Зб. нормат. актів. - К.: Юрінком Інтер, 1999. - 96 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 12 березн. 2013 р.: (офіц. текст). - К.: Паливода А.В., 2013. - 328 с.

Глушко А.П., старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін юридично-психологічного факультету НАВС

Актуальні проблеми застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту

Конституція України [1] визнала права і свободи людини найвищою соціальною цінністю. Для реалізації даного положення проводяться радикальні реформування в різних галузях права. Гуманізація кримінальної політики держави призвела до лібералізації кримінально-процесуального закону. Так, Кримінальний процесуальний кодекс України (далі - КПК України) [2] передбачає систему запобіжних заходів, яка повинна забезпечити реалізацію даних положень.

Особливої уваги заслуговує запобіжний захід - домашній арешт. Незважаючи на значну кількість наукових публікацій окремі питання застосування домашнього арешту залишаються недостатньо вирішеними, що у свою чергу може негативно позначитися на його застосуванні в Україні.

Законодавство багатьох держав світу передбачає застосування домашнього арешту як запобіжного заходу. Однак, практика його застосування в цілому у порівнянні з іншими запобіжними заходами є не значною, що призводить до деяких ускладнень.

Домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби, згідно із ч.1ст.181 КПК України.

Отже, як зазначає Б. Т. Безлепкін, головне обмеження даного запобіжного заходу полягає в тому, що підозрюваний, обвинувачений не вправі залишати

своє місце проживання - квартиру, дім, кімнату, дачу [5, с. 150]. У зв'язку з цим зауважимо, що вітчизняний законодавець не врахував всіх можливих аспектів, що стосуються цього запобіжного заходу.

Так, наприклад, ч. 1 ст. 107 КПК Російської Федерації [6] окрім вищезазначеного обмеження також передбачає заборону: спілкуватися з певними особами; отримувати і відправляти кореспонденцію; вести переговори з використанням любых засобів зв'язку.

Таким чином, без врегулювання наведених аспектів, після набуття чинності Кримінального процесуального кодексу України, залишається не

визначеною можливістю підозрюваного, обвинуваченого спілкуватися з певними особами, відправляти та отримувати поштово-телеграфну кореспонденцію, використовувати засоби зв'язку та мережу «Інтернет».

Запобіжний захід у вигляді домашнього арешту застосовується, коли обмеження свободи підозрюваного, обвинуваченого іншими запобіжними заходами недостатньо для попередження неналежної поведінки, але в силу певних обставин можливо обійтись без тримання під вартою.

Про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту слідчий складає клопотання. Воно має бути вмотивованим та містити обставини, які б підтверджували неможливість обрання більш м'яких запобіжних заходів, відповідно до ч. 1 ст. 184 КПК України.

Тому, при обранні даного запобіжного заходу мають бути обрані найбільш ефективні обмеження які дійсно необхідні у кожному конкретному випадку та відповідати меті його застосування.

Домашній арешт може бути застосовано виключно до особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, за вчинення якого кримінальним законом передбачено покарання у виді позбавлення волі п. 11 ст. 51 Кримінального кодексу України (далі - КК України) [3].

У випадках, коли стаття КК України про певний злочин не передбачає покарання у виді позбавлення волі, домашній арешт не застосовується. Коли підозрюваний, обвинувачений не має постійного місця проживання на території України, особа його не встановлена, застосування домашнього арешту виключається.

В юридичній літературі існують різні погляди науковців щодо методів нагляду за підозрюваним, обвинуваченим при обранні досліджуваного запобіжного заходу.

У цьому контексті найбільшої уваги заслуговує точка зору, відповідно до якої методи поділяються на два види: без застосування спеціальних технічних засобів та із застосуванням технічних засобів.

Зокрема, до способів контролю без застосування технічних засобів науковець відносить: раптові періодичні телефонні дзвінки або покладення обов'язку на особу, щодо якої обрано запобіжний захід, телефонувати до органів досудового розслідування; перевірки за місцем проживання з правом безперешкодного входження до житлового приміщення; проведення слідчої дії - накладення арешту на поштові відправлення.

Варто звернути увагу на те що, подібні методи контролю, передбачені ч. 5 ст. 181 КПК України. Щодо застосуванням технічних засобів контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого який перебуває під домашнім арештом, працівники органів внутрішніх справ України мають право використовувати електронні засоби контролю, що передбачено ч. 5 ст. 181 КПК України.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 195 КПК України, застосування електронних засобів контролю полягає у закріпленні на тілі підозрюваного, обвинуваченого пристрою, який дає змогу відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження.

Але все ж-таки необхідно зазначити, що навіть застосування новітнього технічного обладнання та більш-менш дієвого механізму реалізації норм законодавства, не дозволяє в повній мірі визнати даний інститут досконалим, про що свідчать статистичні дані.

У зв'язку з цим зазначимо, що пункт 23 перехідних положень КПК України рекомендує Міністерству внутрішніх справ України протягом трьох місяців з дня його опублікування розробити та затвердити положення про порядок застосування електронних засобів контролю. В цьому контексті, звертає на увагу і інше положення ч. 1 ст. 195 КПК України, що стосується обов'язку слідчого або працівника органу внутрішніх справ під розпис роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому про наслідки зняття або неправомірного втручання в роботу електронного пристрою з метою ухилення від контролю.

Однак, чинне законодавство України з цього проводу жодної відповідальності не передбачає. Отже, в державі вирішується питання щодо застосування таких засобів контролю, які досить давно та успішно застосовуються в багатьох зарубіжних країнах.

Порядок реалізації певних правообмежень, що встановлені для підозрюваного, обвинуваченого при обранні до них запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, а також контролю за їх виконанням не може бути врегульовано шляхом внесення змін та доповнень до КПК України.

Ці питання мають бути вирішені в іншій нормативній базі з закріпленням не лише положення забезпечення належного контролю, але і яким чином повинні бути гарантовані права та законні інтереси осіб, до яких буде застосовано досліджуваний запобіжний захід.

Крім цього у доктринальних джерелах не повно сформульоване поняття та мета домашнього арешту, не досліджені підстави і умови обрання даного запобіжного заходу, а також не визначено співвідношення понять «обмеження» і «заборона».

Отже, процесуальний порядок обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, як і інститут запобіжних заходів в цілому, потребують подальшого теоретичного дослідження та удосконалення.

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України - 1996. №30.-С. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13.04.2012 № 4651-ІУ //Голос України. - 19.05.2012. -№ 90-91.
3. Кримінальний кодекс України: від 5 квітня 2001 року № 2341-Ш // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 25-№26.
4. Кучинська О. П. Домашній арешт як запобіжний захід в кримінально- процесуальному законодавстві / О. П. Кубинська // Адвокат. - 2010.-№ 7 (118).- С. 17-19.
5. Безлепкин Б. Т. Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации (постатейный). - 2-е изд., перераб. И доп. / Б. Т. Безлепкин. - М. : Велби, 2003-776 с.
6. Уголовно-процессуальный кодекс Российской федерации : от 18.12.2001 [Електронний ресурс]
7. Мельников В. Ю. Проблемы применения домашнего ареста как меры пресечения / В. Ю. Мельников // Журнал российского права. - 2007. - № 3.-С. 72-82.

Каліберда В.С., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: Іщенко В.В., викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Справа Надії Савченко - свідоме ігнорування та безпрецедентне порушення прав людини і норм міжнародного права

Однією з найголовніших галузей є міжнародне право прав людини, основним завданням якого є захист прав і свобод людини на міжнародному, державному та регіональному рівнях. Після Другої світової війни питання про захист прав і свобод людини набули дуже широкого поширення. Було прийнято ряд міжнародних документів, які стали основою для регулювання та забезпечення на належному рівні прав людини у світі, у власній країні. Здавалось би, що завдяки прийнятим конвенціям, пактам, деклараціям та іншим документам, повинен був би здійснюватися найбільш ефективний захист та регулювання прав індивіда, що свідчило б як доказ поступу всього людства, ознака загальнодемократичних тенденцій розвитку суспільства.

На жаль, на сучасному етапі трапляються випадки, коли основні принципи, які закріплює міжнародне право прав людини, так і залишаються на папері, та не реалізуються на практиці. Пряме та свідоме ігнорування прав людини, порушення конвенцій і угод, що призводить до руйнівних наслідків для держав, падіння статусу країн на світовому рівні, і перш за все, зламани долі людей, які стали жертвами політичних режимів і свідомого ігнорування ними норм міжнародного права.

На даний час Україна є державою, де ігнорування прав людини і неспроможність запобігти порушенню цих норм, по відношенню до громадян країни з боку інших держав, стали вже звичною справою. Найбільш кричущим прикладом цього є події в Україні протягом 2014 - 2015 рр.: Революція гідності, російське вторгнення на територію держави, початок антитерористичної операції. Свідоме порушення прав людини, які проголошувались в Загальній декларації прав людини, міжнародних конвенціях та інших договорах стали

вже звичною практикою. Особливо гостро стало питання щодо порушення прав українських військовополонених, зокрема, норм Женевської конвенції про поводження з військовополоненими 1949 р.

Найвідомішою, і мабуть, найяскравішим проявом ігнорування норм міжнародного гуманітарного права ми можемо спостерігати на прикладі кримінальної справи проти української льотчиці, офіцера Збройних Сил України та народного депутата України Надії Савченко, яка потрапила в полон до бойовиків «ЛНР» та була незаконно вивезена на територію Російської Федерації, де їй було висунуто звинувачення у пособництві в убивстві 17 червня 2014 р. російських журналістів ВДТРК Ігоря Корнелюка та Антона Волошина, а також у незаконному перетині українсько-російського кордону.

У справі Надії Савченко найголовнішим порушенням можна вважати порушення її права щодо розгляду її справи судом тієї держави, громадянкою якої вона є, тобто в суді України, а також порушення права на справедливе судочинство, яке закріплене за ст.6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод від 04.11.1950 р.

Наведемо декілька аргументів, завдяки яким стане зрозуміло, що ця гучна справа на даний момент є одним з найвіддаліших прикладів того, як держава-окупант (Російська Федерація) діє за політичним сценарієм, а не за правовою процедурою по відношенню щодо Надії Савченко, порушивши ряд норм міжнародного права, зокрема:

1. Викрадення громадянки України з території її держави, за сприяння державних органів РФ. Росія не скористалася, навіть не робила спроби скористатися механізмом екстрадиції, обравши шлях викрадення шлях викрадення громадянки України з території її держави. Таке поводження є прямим порушенням Мінських угод та інших норм міжнародного гуманітарного права.

2. Порушення РФ консульського права в продовж усього періоду ув'язнення до Надії Савченко не був допущений український консул, для надання консульської допомоги та з'ясування обставин того, як за версією Росії «вона опинилась на території країни-окупанта в статусі біженця, вчинивши при цьому злочин». Такими діями РФ свідомо порушує міжнародні зобов'язання, визначені в ч.1 ст. 36 Віденської конвенції про консульські зносини від 24.04.1963 р. Також треба зазначити, що, Російська Федерація порушила ч.1 та ч.2 ст.13 Консульської конвенції між Україною та Російською Федерацією від 15.01.1993 р., а саме:

а) не сповістила у триденний строк українську консульську посадову особу про затримання та арешт громадянки України;

б) не забезпечили реалізацію права консульської посадової особи України не пізніше, ніж через чотири дні з дня арешту громадянки України, встановити з нею контакт для надання необхідної правової допомоги.

3. І найголовніше - відкриття кримінальної справи за відсутності вмотивованих доказів і складу злочину, обвинувачення в якій ґрунтується лише на непрямих доказах з боку представників країни-окупанта і моральному гнобленні самої обвинуваченої. Надію Савченко не можуть судити на території

іншої держави, бо не дотримано принципів національної і територіальної юрисдикції. Цим порушується право людини на справедливий судовий розгляд. Неодноразові протести та голодування Надії Савченко жодних результатів та вплив на перелік так званого судового процесу на нею не мали.

Порушення Міських угод, зокрема, Мінського протоколу, в якому одним з основним пунктів зазначено: «Негайно звільнити всіх заручників і незаконно утримуваних осіб» [3], ігнорування норм Конвенції про захист права людини та основоположні свободи, Віденської конвенції про консульські зносини, Женевської конвенції про поводження з військовополоненими - все це є яскравим прикладом того, що не всі держави здатні дотримуватись міжнародних норм, які створювались задля регулювання миру.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що на даному етапі нашого існування ряд країн неспроможні виконувати елементарні норми міжнародного права, дотримуватись положень міжнародних договорів, через що, перш за все, страждають громадяни країни, люди, які повинні бути найголовнішими творцями історії нації, держави. На прикладі справи української льотчиці Надії Савченко ми бачимо, що в ряді випадків принципи та норми міжнародного правового регулювання, захист прав людини на міжнародній арені так і залишаються на папері, не виконуючись у реальному житті.

Список використаних джерел

1. Справа Надії Савченко // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: БИр://ик.^ікіре^а.о^/ікі/Справа_Савченко
2. МИД Украины осудил нарушение Россией прав Надежды Савченко // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://news.liga.net/news/politics/5591305-mid_ukrainy_osudil_narushenie_rossiey_prav_nadezhdy_savchenko.htm
3. Мінський протокол (05.09.2014) // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Мінський_протокол

Лук'янчиков Є.Д., доктор юридичних наук, професор кафедри інформаційного права та права інтелектуальної власності Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Захист прав особи в процесі освідудання

Однією із слідчих (розшукових) дій, що спрямована на отримання інформації про кримінальне правопорушення є освідудання (ст. 241 КПК України). За своєю сутністю освідудання є різновидом слідчого огляду, специфіка якого обумовлюється його об'єктом - тіло живої особи. Під час проведення освідудання допускається оголення тіла (або його частин) людини. У цьому

зв'язку спостерігається обмеження права особи на її тілесну недоторканність, що враховано законодавцем у визначенні правил його проведення.

Визначено: коло осіб, які можуть бути піддані освідуванню (підозрюваний, свідок, потерпілий); його мета - виявлення на тілі освідуваного слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет; умови допустимості - якщо не потрібно проводити судово-медичну експертизу (ч. 1 ст. 241 КПК).

Підставою для проведення освідування є постанова прокурора, яку він може винести особисто або за клопотанням слідчого. Цим створюються додаткові гарантії захисту особи, забезпечується її недоторканність. Фактичною підставою для прийняття рішення про проведення освідування є відомості, інформація достатні для імовірного висновку про те, що на тілі особи можуть бути сліди злочину або особливі прикмети.

При освідуванні не допускаються дії, які принижують честь і гідність особи або небезпечні для її здоров'я (ч. 4 ст. 241 КПК). Дане правило кореспондує з вимогами ст. 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, що гарантує захист особи від дій, які принижують її гідність.

Забезпеченню захисту прав особи від дій, які принижують її гідність сприяє припис КПК, за яким слідчий, прокурор не вправі бути присутніми при освідуванні особи іншої статі, коли це пов'язано з необхідністю її оголювати. Деякі науковці вважають, що такого припису для гарантування недоторканності особи недостатньо та пропонують передбачити в законі конкретну відповідальність особи, яка проводить освідування, за вчинення таких дій [1, с. 24].

Слід звернути увагу на суперечливість положень ч. 2 ст. 241 КПК України. З одного боку у ній міститься припис про те, що «освідування, яке супроводжується оголенням освідуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі». Разом з тим, робиться виняток проведення освідування «лікарем і за згодою особи, яка освідується». На нашу думку, незважаючи на згоду особи, слідчий і прокурор не можуть бути присутніми під час освідування особи іншої статі, якщо це пов'язано з її оголенням. Тому подібний припис у КПК слід вважати недоречним і таким, що підлягає вилученню.

Певні сумніви виникають щодо можливості освідування судово-медичним експертом або лікарем без участі слідчого. КПК України 1960 р. передбачав два види освідування: слідче та судово-медичне (ст. 193). Судово-медичне освідування за вказівкою слідчого проводив судово-медичний експерт або лікар, що має відповідні спеціальні знання. Про результати проведеного освідування судово-медичний експерт складав акт, а лікар видавав довідку.

З аналізу ст. 241 чинного КПК можна зробити висновок лише про слідче освідування. Воно проводиться слідчим, а у разі необхідності до участі запрошують судово-медичного експерта або лікаря, які виконують функцію спеціаліста. В статті зазначається, що воно може проводитися лікарем за згодою особи, яка освідується і не згадується судово-медичний експерт. На нашу думку у цьому вбачається певна прогалина і неточність викладення даної норми. Оскільки це слідча (розшукова) дія проводити її може тільки слідчий, а ніяк не лікар, навіть за згодою освідуваної особи. Проведення освідування за участю судово-

медичного експерта може бути більш результативним. Така діяльність є його професійним обов'язком і повсякденною роботою. Разом з тим слід звернути увагу на те, що судово-медичний експерт і лікар підходять до освідування більшою мірою з медичної точки зору і менше уваги звертають на встановлення та фіксацію особливих прикмет і слідів, які можуть у подальшому мати значення для проведення трасологічних досліджень з метою встановлення механізму заподіяння тілесних ушкоджень. Проведення освідування безпосередньо слідчим із залученням до участі у ньому судово-медичного експерта або лікаря дозволить поєднати знання юридичні і медичні, щоб встановити наявність і характер тілесних ушкоджень - ран (вогнестрільних, різаних або колотих, рубаних або заподіяних тупим предметом); саден, подряпин, синців, слідів дії отруйної речовини, визначити їхні розміри, локалізацію на тілі та правильно і повно відобразити встановлені обставини у протоколі слідчої (розшукової) дії.

Висновок про те, що чинне кримінальне процесуальне законодавство передбачає єдиний вид освідування - слідче ґрунтується на тому, що законодавець передбачив лише одну форма фіксації його результатів - протокол (ч. 5 ст. 241). Складання протоколу слідчої (розшукової) дії є прерогативою слідчого.

Об'єктом освідування є тіло людини, що зачіпає її права на особисту недоторканість. Якщо освідуванню підлягає особа іншої статі, його проведення доручають слідчому відповідної статі, який може запросити до участі відповідного спеціаліста.

На завершення слід зазначити, що урахування наведених пропозицій сприятиме забезпеченню права особи на недоторканність. Подальші дослідження даної слідчої (розшукової) дії та узагальнення слідчої практики сприятимуть розробленню криміналістичних рекомендацій щодо покращення її проведення, а також викладання студентам юридичних вузів і факультетів на заняттях з кримінального процесуального права та криміналістики.

Список використаних джерел

1. Савицький Д. О. Захист прав особи при проведенні освідування / Д. О. Савицький // Розкриття злочинів за новим Кримінальним процесуальним кодексом України [Текст] : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 8 листоп. 2012 р.). - К. : Нац. акад. внутр. справ, 2012. - С. 24-26.

Манойленко Д.А., студентка 3 курсу юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник:*
Катеринчук К.В.,
кандидат юридичних наук, доцент

Адвокат як захисник прав людини у кримінальному судочинстві

Найбільш ефективним засобом забезпечення підозрюваному,
обвинуваченому, підсудному права на захист є участь захисника в

кримінальному процесі. Оскільки через юридичну необізнаність, а також психологічного шоку, стану пригніченості, викликаних фактом затримання, пред'явлення звинувачень і засудження, підозрювані не здатні самі повністю реалізувати свої процесуальні права, особливо тоді, коли перебувають під вартою, тобто в ізоляції. Для надання юридичної допомоги, психологічної підтримки їм необхідно звернутися до сторони особи, незалежного від слідчих органів, прокурора і суду, якій би вони повністю довіряли і могли б з ним радитися і спілкуватися на засадах довіри, конфіденційності, тобто до адвоката [1].

Відповідно до ч.1 ст. 59 Конституції України кожен є вільним у виборі захисника своїх прав [2]. Це право не може обмежуватися без врахування інтересів людини, який потребує юридичної допомоги. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура. Стаття 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає, що Адвокатура України - недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом [3]. Адвокатуру України складають всі адвокати України, які мають право здійснювати адвокатську діяльність. Захисник — учасник кримінального судочинства, який за законом уповноважений здійснювати захист прав і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого та надавати їм необхідну юридичну допомогу при провадженні у кримінальній справі.

Згідно зі статтею 6 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю [3]. Процесуальний статус будь-якого учасника судочинства визначається виконуваною ним функцією, його правами і обов'язками, а також тими правовідносинами, які виникають в процесі реалізації останніх.

На захисника покладена функція захисту; йому надані широкі права і він зобов'язаний використати всі зазначені в законі засоби захисту з метою з'ясування обставин, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого і підсудного або пом'якшують чи виключають їх відповідальність, і подавати їм необхідну юридичну допомогу. Головна функція в діяльності захисника полягає в поданні допомоги підзахисному по реалізації інтересів і процесуальних прав, а подання допомоги державним органам у встановленні істини в кримінальній справі - завдання другорядне, функція додаткова, яка здійснюється специфічними методами і способами. Беручи участь у справі, захисник може сприяти слідчим органам і судові у встановленні лише тих

обставин, що виправдовують підзахисного, пом'якшують або виключають його кримінальну відповідальність.

Для здійснення захисту у кримінальному провадженні підозрюваним, обвинуваченим, їх законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого залучається захисник. Є дві форми залучення захисника до участі у кримінальному провадженні :1)за запрошенням підозрюваним, обвинуваченим, їх законним представником, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого з укладенням договору. Якщо він перебуває в місцях затримання чи тримання під вартою, то слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов'язані посприяти підозрюваному, обвинуваченому у встановленні зв'язку з адвокатом чи особами, які можуть запросити адвоката, не рекомендуючи конкретного захисника, 2)за призначенням слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом[4].

Відповідно до Основних положень про роль адвокатів, прийнятих 1 серпня 1990 р. VIII Конгресом ООН із запобігання злочинів, обов'язком урядів є забезпечення можливості кожному бути проінформованим компетентною владою про право одержати допомогу адвоката за його вибором при арешті, затриманні або поміщенні в тюрму, або обвинуваченні у кримінальному злочині. Будь-яка зазначена особа, що не має адвоката, у випадках, коли інтереси правосуддя вимагають цього, повинна бути забезпечена допомогою адвоката, котрий має відповідну компетенцію та досвід ведення таких справ, щоб забезпечити її ефективну допомогу без оплати з її боку, якщо у неї немає необхідних коштів[5].

Отже, відповідно до ч.1 ст. 59 Конституції України кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Це право не може обмежуватися без врахування інтересів людини, який потребує юридичної допомоги. Захисник- це адвокат, активний учасник кримінального процесу, на якого покладено функцію захисту, і в силу цього він зобов'язаний використовувати всі зазначені в законі засоби і способи з метою з'ясування обставин, що виправдовують підзахисного чи пом'якшують його відповідальність. Основні принципи, що стосуються ролі юристів у кримінальному судочинстві, прийняті Конгресом ООН 27 серпня - 7 вересня 1990 року, передбачають, що кожна людина має право звернутися до будь-якого юриста за правовою допомогою щодо захисту і відстоювання своїх прав і захисту їх на всіх стадіях кримінального судочинства.

Список використаних джерел

1) Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листоп. 1950 р. // Урядовий кур'єр. - 2010. - №215 (ред. від 1 черв. 2010 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

2) Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст. 141. (ред. від 12 черв. 2013 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show./254к/96-вр>.

3) Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2013. - №27. - Ст. 282 [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://zakon0.rada.gov.Ua/laws/show./5076-17>

4) Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651- 6 // Відомості Верховної Ради України . - 2013. - № 9-10. - № 11-12. - № 13. - Ст. 88 (ред. від 11 серпня 2013 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://zakon4.rada.gov.Ua/laws/show./4651-17>.

5) Конвенція ООН про роль адвокатів від 01.08.1990 р. // Урядовий кур'єр . - 2005. - № 208 [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_835.

Василенко Д.Л., кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінально-правових
дисциплін Українського державного університету
фінансів та міжнародної торгівлі

Аналіз положень міжнародно-правових актів, що забезпечують права
і обов'язки учасників кримінального судочинства України

У міжнародному співтоваристві держав посилюється тенденція до розширення правового співробітництва, спостерігається взаємопроникнення правових теорій, вчень, поглядів, інтенсивний обмін юридичною інформацією, прийняття погоджених і подібних актів і норм. Результатом даного правового співробітництва є застосування іноземного кримінально-процесуального права та судової практики, що служить правильному застосуванню міжнародних норм в законодавчій і правозастосовній практиці. Взаємодія різних за значенням, змістом та сферою дії міжнародних і українських правових актів, зокрема в галузі кримінально-процесуального права України, проявляється в закріпленні багатьох міжнародних норм у Конституції, їхнє включення в кримінально-процесуальне законодавство України. У рамках міждержавних об'єднань (Європейський Союз, РС, СНД) виробляється методика виявлення колізійних норм та їх усунення, загальна політика зближення в тих або інших сферах, приймаються різні заходи імперативного та диспозитивного характеру і модельні законодавчі та нормативно-правові акти, свого роду правові орієнтири для України й іноземних країн.

Перш ніж визначати форми застосування міжнародних норм у кримінальному судочинстві України, необхідно розглянути процес їх включення в правову систему України. У науковій літературі відзначається, що в процесі включення міжнародних норм в українську систему законодавства можна виділити ряд етапів.

При підписанні Україною міжнародних договорів необхідно дотримуватися загальних і специфічних юридичних вимог. Вони закріплені у ст. 4 ЗУ “Про міжнародні договори України”. Встановлено вимогу, визначити відповідність міжнародного договору Конституції та законам України.

Здебільшого в кримінальному судочинстві України правоохоронні органи застосовують міжнародні норми договірної характеру, що мають зобов'язуючу дію або норми, що надають певні права учасникам кримінального процесу, від волі яких залежить, скористатися або не скористатися наданим правом.

Основу та зміст кримінального судочинства України становлять певні в законі правила поведінки органів досудового слідства, прокуратури і суду з порушення, розслідування, судового розгляду та вирішення кримінальних справ, а також всіх осіб, які беруть участь у процесі, що вступають один з одним у правові відносини. Регламентована законом діяльність учасників кримінального судочинства спрямована на забезпечення реалізації кримінально-процесуальних норм. Залежно від виду кримінально-

процесуальних норм їхня реалізація виражається:

- 1) у дотриманні заборон й обмежень;
- 2) у виконанні обов'язків;
- 3) у використанні свого суб'єктивного права учасником кримінального процесу;
- 4) у здійсненні запропонованих законом владних повноважень певними, що беруть участь у справі особами.

Вважаємо, що міжнародні положення, які інкорпоровані в кримінально- процесуальні закони, реалізуються за допомогою застосування перерахованих кримінального процесуальних дій учасниками процесу.

Вважаємо доцільним, виділити таку форму реалізації міжнародних норм в Україні, як видання внутрішньодержавних імплементаційних актів, зміст яких становлять положення, що регулюють ті ж питання і у такий же спосіб, що й міжнародні норми. Практика внесення змін у кримінально-процесуальні закони та право досить різноманітна. Найпоширенішим способом є: включення в законодавчі акти України - джерела кримінально-процесуального права України (КПК України та інші закони) міжнародних норм, які забезпечують виконання правил, запропонованих міжнародно-правовими актами в галузі кримінального судочинства.

Зазначимо, що дане правило реалізації міжнародних норм, необхідно застосовувати, коли зміст кримінально-процесуального закону України не збігається з міжнародними положеннями або суперечать їм, кримінально- процесуальні норми не надають всіх необхідних міжнародно-правових гарантій учасникам кримінального судочинства України.

Конституція і кримінально-процесуальний закон встановлюють основні принципи кримінального судочинства України, з урахуванням міжнародно- правових норм. До них належать: здійснення правосуддя тільки судом, охорона прав і свобод людини і громадянина, недоторканість особи, житла, презумпція невинуватості, забезпечення підозрюваному й обвинуваченому права на захист, змагальність і т.д. Міжнародні документи регулюють і конкретизують їх зміст.

У ряді стадій кримінального процесу України закріплені положення міжнародно-правових актів. У міжнародному праві існують спеціальні норми, які регламентують важливі питання кримінального судочинства України.

Право на ефективні заходи правового захисту викладені в ст. 13 Конвенції 1950 р. Відповідно до неї, кожен, чії права, гарантовані Конвенцією, порушені з вини публічної влади, можуть звернутися зі скаргою в компетентну, включаючи суд, інстанцію.

Згідно, Основним принципам незалежності судових органів 1985 р., незалежність судових органів повинна гарантуватися державою і закріплюється в Конституції і законах країни.

Стаття 14 Конвенції 1950 р. забезпечує можливість користування правами і свободами, передбаченими даним актом і додатковими Протоколами, всім громадянам, що підпадають під їх дію, без дискримінації за будь-якою ознакою.

Міжнародні положення, сприйняті Конституцією, КПК України, ратифіковані законами України, включені в інші закони й нормативно- правові акти України - стають безпосередньої діючими, тобто підлягають переважному застосуванню. Конституція України містить цілісну систему правил, спрямованих на забезпечення й захист своїх прав і свобод, передбачених законом засобами і методами, осіб, що підпадають під юрисдикцію України.

Фундаментальні права, зафіксовані в загальною визначених актах міжнародного права і Конституції України, є правовою базою для похідних, але не менш важливих прав учасників кримінального процесу. Умовою ефективності заходів з дотримання прав людини є наявність у законодавстві держави таких правових норм, які визначають обсяг прав, їхній зміст і гарантії здійснення.

Бичкова С. С., доктор юридичних наук, професор,
заступник начальника кафедри цивільного права і
процесу НАВС

Щодо однієї з підстав перегляду Верховним судом України
судових рішень у цивільних справах

12 лютого 2015 р. Верховною Радою України прийнято Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд». До набрання чинності цим нормативно-правовим актом обов'язковість правових висновків Верховного Суду України, які він викладав у своїй постанові за результатами перегляду судових рішень, жодним чином не забезпечувалася.

Указаним же Законом було внесено зміни до ЦПК України і введено нову підставу для перегляду судових рішень у цивільних справах найвищою судовою інстанцією нашої держави, а саме таку, як невідповідність судового рішення суду касаційної інстанції викладеному в постанові Верховного Суду

Україні висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права.

Проаналізувавши судову практику, можна стверджувати, що введення цієї підстави перегляду судових рішень Верховним Судом України було викликано необхідністю. Адже указаний судовий орган надавав висновки щодо застосування тієї чи іншої норми права, згідно закону такі висновки були обов'язковими, проте суди нижчих інстанцій могли їх ігнорувати, оскільки не було важелів впливу, які б їх примушували ухвалювати рішення суду з позиції наданого висновку. Своєю чергою, Верховний Суд України не мав права переглядати судові рішення з тієї підстави, що воно не відповідає висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права. І справи, що виникають з правовідносин, подібних до тих, в яких найвищий судовий орган нашої держави уже визначився, яким чином слід застосовувати норму права, знову надходили до нього. У зв'язку з цим Верховному Суду України доводилося витратити час на перегляд судового рішення, а в результаті - повертатися до свого попереднього висновку. Чи навпаки, залишалися чинними рішення судів нижчих інстанцій, які не відповідали позиції Верховного Суду України, адже вони або не доходили до останнього, або не було підстав для їх перегляду.

Крім того, при обґрунтуванні неправильності застосування норми права заявники наводили висновки Верховного Суду України у справах, що стосувалися подібних правовідносин, проте цей судовий орган не мав права їх брати до уваги. Тобто виникала колізія: висновок Верховного Суду України є, однак немає правових засобів виправлення рішення суду нижчої інстанції, в якому по іншому, ніж визначено у висновку, застосовувалася відповідна норма права.

Проте, з іншого боку, введення аналізованої підстави перегляду судових рішень може призвести до того, що у разі, коли зміниться економічна, політична, соціальна тощо ситуація в Україні чи Верховний Суд України «помилиться» при викладенні свого висновку або у нього зміниться погляд на правильність застосування правової норми, щодо якої він уже висловив свою думку, ні у нижчих судів, ні у самого Верховного Суду України не буде можливості застосувати відповідну норму так, як це мало б бути. Вони будуть «зв'язані» позицією, викладеною у висновку раніше.

Задля недопущення подібного у ч. 3 ст. 360-2 ЦПК України передбачено можливість відходу Верховного Суду України від висновку про застосування норми права, викладеного в його постанові. Однак можна вказати на два «упущення» указаної норми.

Насамперед, в означеному випадку справа передається на розгляд спільного засідання палат Верховного Суду України. На сьогодні, згідно із ч. 3 ст. 39 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», таких палат - чотири (судові палати в адміністративних справах, у господарських справах, у кримінальних справах та у цивільних справах). Звідси, запитання: у ч. 3 ст. 3602 ЦПК України під «палатами» розуміються всі чотири палати чи розгляд справи може відбуватися і за участі лише двох/трьох палат?

Крім того, в аналізованій нормі допускається можливість відходу від висновку про застосування норми права лише у разі, коли відповідна постанова Верховного Суду України була прийнята іншим складом суду (іншою палатою чи палатами, які брали участь у спільному засіданні). Але чи буде охоплювати поняття «інший склад суду» випадки, в яких до такого складу ввійшов (вийшов або замінений) лише один суддя? Адже формально - це буде новий склад суду. Також не дає відповіді законодавець на запитання: що має робити Верховний Суд України у разі, коли під час розгляду справи необхідність відходу від висновку про застосування норми права встановить той самий склад суду?

На нашу думку, Верховний Суд України повинен мати можливість переглядати свою позицію. Звичайно, в обмежених, чітко окреслених законом випадках. Можливо, дійсно, за участі всіх судових палат. Проте законодавцеві слід визначитися із відповідями на поставлені вище запитання і уточнити відповідну правову норму.

Хоча введення аналізованої підстави перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України може призвести й до негативних наслідків.

Адже на сьогодні судді нижчих інстанцій певною мірою «зв'язані» позицією Верховного Суду України.

Не виправляє цієї ситуації і законодавча «обмовка»: суд має право відступити від правової позиції, викладеної у висновках Верховного Суду України, з одночасним наведенням відповідних мотивів (ч. 2 ст. 214, ч. 1 ст. 360-7 ЦПК України).

Як правильно наголошує М. І. Козюбра, «незалежний статус судді означає, що він підкоряється лише правовому закону та вимогам верховенства права, а не будь-яким вказівкам від кого б вони не надходили, включаючи ВСУ» [1, с. 25].

С. Я. Фурса також акцентує увагу на тому, що «кожен суддя має бути вільним від будь-яких керівних вказівок і мусить підкорятися при винесенні рішення лише закону» [2, с. 885].

Ми погоджуємося з науковцями у тому, що суд при вирішенні справи має керуватися лише законом. Примушування же судів нижчих інстанцій керуватися при вирішенні справи не нормами закону, а висновками Верховного Суду України суперечить основним конституційним принципам - принципу верховенства права (ст. 8 Конституції України) та принципу незалежності суддів і підкорення їх лише закону при здійсненні правосуддя (ст. 129 Конституції України).

Звичайно, при перегляді Верховним Судом України судового рішення, в якому по іншому, ніж у висновку останнього, застосовано норму матеріального права, необхідно кожного разу детально розбиратися, чи є відповідні правовідносини подібними, чи не повною мірою судові рішення є законним та обґрунтованим, незважаючи на інше застосування норми права, тощо. Однак це не може гарантувати того, що найвищий судовий орган нашої держави не скасує законне та обґрунтоване рішення нижчого суду лише з тієї підстави, що воно не відповідає його висновку.

Хоча, не можна заперечити і те, що судам нижчих інстанцій інколи потрібно вказувати «правильну дорогу» задля того, щоб вони правильно розуміли, яким чином слід застосувати ту чи іншу норму права.

А тому, час покаже, чи було доцільним введення такої підстави для перегляду судових рішень Верховним Судом України, як невідповідність судового рішення суду касаційної інстанції викладеному в постанові Верховного Суду України висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права, чи не буде це заважати захисту порушених, невизнаних чи оспорених прав, свобод та інтересів.

Список використаних джерел

1. Козюбра М. Система судів України та місце в ній Верховного Суду України: стан та перспективи реформування / М. Козюбра // Право України. - 2012. - № 11-12. - С. 15-28.
2. Фурса С. Я. Цивільний процесуальний кодекс України : Науково- практичний коментар : У 2 т. / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, С. В. Щербак ; за заг. ред. С. Я. Фурси. - Т. 1. - К. : Вид. Фурса С. Я. : КНТ, 2006. - 912 с.

Брюховецька М.С., аспірант кафедри цивільного права і процесу НАВС

Цивільно-правове регулювання
посмертного дитячого донорства в Україні

Розвиток донорства сьогодні є важливим і актуальним питанням в Україні. Особливо гостро постає проблема дитячого донорства, адже багато прогалин в українському законодавстві свідчать про недостатнє вивчення цього питання.

Дослідженням правового регулювання донорства займалися такі вчені-юристи як М.І. Авдєєва, В.В. Бублик, В.М. Лісовий, О.О. Мислива, Л.І. Шаповал, проблемі правового регулювання вилучення органів або тканин у донора-трупа приділяли увагу в своїх наукових працях С.В. Гринчак, А.А. Жалинська-Рерих, В.М. Пашков, О.О. Салагай, Г.В. Чеботарьова. Проте дитяче донорство залишилось поза увагою науковців та не знайшло остаточного вирішення і в чинному законодавстві України.

Досліджуючи вказану проблематику, потрібно зазначити, що донор - це особа, у якої за життя або після її смерті взято анатомічні матеріали для трансплантації або для виготовлення біоімплантатів (ч. 1 ст. 1 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини») [2].

Кожний спосіб регулювання вилучення органів або тканин у померлого прагне максимально врахувати його прижиттєву волю, але, на жаль, існує багато недоліків та серйозних заперечень [1, с. 281].

Цивільний кодекс України (далі - ЦКУ) в ч. 1 ст. 290 закріплює право повнолітньої дієздатної фізичної особи бути донором крові, її компонентів, а також органів та інших анатомічних матеріалів та репродуктивних клітин [4].

Відповідно до ч. 1 ст. 16 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» кожна повнолітня дієздатна особа може дати письмову згоду або незгоду стати донором анатомічних матеріалів у разі своєї смерті. За відсутності такої заяви анатомічні матеріали у померлої повнолітньої дієздатної особи можуть бути взяті за згодою подружжя або родичів, які проживали з нею до смерті. У померлих неповнолітніх осіб анатомічні матеріали можуть бути взяті за згодою їх законних представників [2].

В контексті даної норми закону анатомічні матеріали малолітньої особи (віком до 14 років) взагалі не можуть бути використані в якості донорських органів, що на нашу думку, є не зовсім вірним, оскільки, пересадка окремих органів не завжди є можливою від дорослого донора.

Досить важливо чітко регламентувати, хто може бути законним представником дитини. ЦКУ визначає законними представниками дитини батьків, усиновлювачів, опікунів та піклувальників (ст. ст. 242, 272) [4].

Батьки, які позбавлені батьківських прав, перестають бути законними представниками дитини (п. 1 ч. 1 ст. 166 Сімейного кодексу України (далі - СКУ), і така дитина може бути передана бабі та діду, повнолітнім братам та сестрам, іншим родичам дитини, мачусі або вітчиму, а в разі їх відсутності - органу опіки та піклування (ст. 167 СКУ) [3]. Проте вище зазначені фізичні особи, не зважаючи на те, що дитина проживає разом з ними, до моменту вирішення органом опіки та піклування чи судом питання про встановлення опіки (піклування) над такою дитиною, її законними представниками не являються, і відповідно до змісту до ст. 16 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» не можуть давати згоду на використання органів дитини для подальшої трансплантації. В такій ситуації дозвіл можна отримати від органу опіки та піклування, оскільки саме він виступає законним представником такої дитини (ст. 65 ЦКУ). На нашу думку, такий підхід законодавця є не зовсім виправданим, оскільки дід, баба, повнолітні брати та сестри, інші родичі дитини, мачуха та вітчим є родичами (або членами сім'ї) дитини, які проживали з нею до смерті, а тому повинні мати право давати дозвіл на трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів померлої дитини, так само як це право надано родичам померлої повнолітньої дієздатної особи, які проживали з нею до смерті. Для уникнення розбіжностей у чинному законодавстві, таких осіб слід визнати законними представниками неповнолітніх та малолітніх осіб, батьки яких були позбавлені батьківських прав.

Враховуючи вище наведене, пропонуємо ч. 4 ст. 67 СКУ доповнити другим абзацом такого змісту: «Такі особи, в разі передавання їм дитини, є її законними представниками і діють без спеціальних на те повноважень як опікуни або піклувальники».

Для усунення зловживань з боку законних представників неповнолітніх та малолітніх дітей необхідно внести зміни і до ст. 71 ЦКУ « Правочини, які вчиняються з дозволу органу опіки та піклування», доповнивши ч. 1 пунктом 5 такого змісту: «давати згоду або незгоду на використання анатомічних матеріалів померлої дитини в якості донорських органів».

Функції опікуна та піклувальника можуть покладатися на адміністрацію закладів охорони здоров'я, навчальних або інших дитячих закладів, якщо дитина там постійно проживає (ст. 245 СКУ) [3].

Крім усиновлення СКУ передбачає такі форми влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, як патронат, прийомна сім'я та дитячий будинок сімейного типу. Відповідно до СКУ патронатні вихователі, прийомні батьки та батьки-вихователі також є законними представниками своїх прийомних дітей і діють без спеціальних на те повноважень як опікуни або піклувальники (п. 3 ч. 1 ст. 255, ч. 4 ст. 256² та ч. 4 256⁶) [3].

На сьогодні кілька тисяч людей щороку потребують пересадки органів, серед них - кілька сотень дітей. Діти отримують органи або від родичів, або від померлих дорослих. Однак від дорослого дитині можна зробити тільки пересадку печінки і нирок, але не серця. На жаль, на сьогоднішній день законодавство містить чимало прогалин в правовому регулюванні даного важливого питання.

На нашу думку, необхідно було б прийняти окремий нормативно- правовий акт, який би регулював процес вилучення органів від померлих дітей, гарантував можливість реалізації природних прав дітей та захищав від порушень, вчинених їх законними представниками. Крім того, має бути створена система розподілу наявних трупних органів, яка зараз відсутня, і виділення дітей, які потребують пересадки, в окрему привілейовану категорію.

Список використаних джерел

1. Мислива О .О. Донорство органів і тканин людини: яким йому бути в Україні? / О .О. Мислива // Науковий вісник Юридичної академії МВС України. - 2005. - № 1 (20). - С. 278-285.
2. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» від 16 липня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 41. - Ст. 377.
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 21-22. - Ст.135.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіційний Вісник України. - 2003. - № 11. - Ст. 461.

Демиденко В. О., кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного та міжнародного
права НАВС

Боротьба з корупцією як засіб підвищення рівня забезпечення прав і свобод людини

Конституція України (ст.3) закріпила положення: "Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави".

Закріплення цих положень в Основному Законі говорить про вибраний напрям розвитку держави. Україна послідовно та поетапно вживає заходів для втілення цих положень. Так, переважна більшість прав і свобод людини передбачених Загальною Декларацією прав людини, Конвенцією про захист прав і основоположних свобод людини, іншими міжнародними документами знайшли своє відображення в Конституції, законах, нормативно-правових актах України.

Крім того, Україна вживає заходів, спрямованих на забезпечення прав і свобод людини. Ці заходи можна поділити на такі напрями державної діяльності: сприяння реалізації прав і свобод людини (шляхом позитивного впливу на формування їх загальносоціальних гарантій); охорона прав і свобод людини (шляхом вжиття заходів, зокрема юридичних, для попередження, профілактики порушень прав і свобод людини); захист прав і свобод людини (відновлення порушеного правомірного стану, притягнення порушників до юридичної відповідальності).

Звичайно, сьогодні визнати діяльність Української держави щодо виконання головного обов'язку (утвердження і забезпечення прав і свобод людини і громадянина) цілком задовільно не можна. На шляху до належного утвердження і забезпечення прав та свобод людини маємо перешкоди. Одна із суттєвих перешкод - таке соціальне зло, як корупція, яка набула значного поширення в державі. В умовах слабких демократичних традицій, недосконалості національного законодавства, неефективної діяльності владних інститутів та недостатнього рівня політико-правової культури сучасного перехідного суспільства корупція є одним із найнебезпечніших негативних явищ. Вона вражає всі сфери суспільного життя, сприяє поширенню організованої злочинності, створює соціальну напругу, породжує у населення невпевненість у здатності влади здійснити організаційні та практичні заходи щодо подолання системної кризи й відродження України. Корупція реально протистоїть конституційному ладу, є причиною небувалого зростання в Україні " тіньової" економіки, проникає у владні інституції, залучаючи у свої сіті політичних і громадських діячів. Для неї характерно зрощування державних і

комерційних структур, корисливі зловживання у правоохоронних і контролюючих органах. Подальше поширення корупції може не лише звести нанівець всю попередню виконану роботу щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини, а й до непередбачуваних негативних наслідків в економічній, соціально-політичній сферах, загрожує національній безпеці нашої держави.

Гострота згаданої проблеми, недостатні результати боротьби державних силових відомств з корупцією потребують глибокого осмислення цього феномена, удосконалення науково-методичного, правового, організаційного, інформаційного забезпечення боротьби з корупцією.

Неналежний рівень боротьби з корупцією свідчить про відставання наукових пошуків від соціального замовлення - комплексного наукового дослідження корупції як соціально-політичного явища, визначення дієвих механізмів її подолання та створення відповідного політико-правового і морального простору для реалізації в соціальній практиці визначальних принципів демократизму, народного суверенітету, верховенства права і закону. Впродовж останніх років окремі аспекти корупції в Україні стали предметом дискусій серед політиків, юристів та економістів, але ґрунтовних наукових розробок з цієї проблематики поки що бракує. Особливо це стосується досліджень взаємозв'язку стану боротьби з корупцією та рівня забезпечення реалізації прав і свобод людини й громадянина.

Суспільна небезпечність корупції щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини полягає у тому, що вона суттєво обмежує конституційні права і свободи людини та громадянина, особливо пересічних громадян, які найбільше потерпають від корупції і не в змозі уникнути корупційного тягара, втрачають при цьому віру в демократичні засади суспільства і держави; вона порушує принципи верховенства права; призводить до гальмування та викривлення соціально-економічних реформ; грубо порушує встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування, управлінських структур приватного сектора; порушує принципи соціальної справедливості, невідворотності покарання; нищить духовні, моральні та суспільні цінності; призводить до інших негативних наслідків.

Незважаючи на вжиті нині заходи щодо протидії корупції, масштаби її суттєво не зменшуються. Причинами такого стану речей є не з'ясування всіх соціальних передумов корупції, відсутність цілеспрямованої діяльності щодо їх обмеження та нейтралізації, проведення не повною мірою низки нагальних реформ. Крім того, боротьба з корупцією здійснюється без певної системи і належної вимогливості, достатнього інформаційного забезпечення, дотримання принципу розподілу функцій та відповідальності.

Усе це дає можливість зловмисникам тривалий час здійснювати свою протиправну діяльність, втягувати до неї нових учасників, і передусім посадових осіб органів публічної влади для вчинення корупційних діянь.

Домбровська Н.С., аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Науковий керівник: Поліщук Г.С., кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Аналіз проекту закону «Про внесення змін до кримінально-виконавчого кодексу України щодо поліпшення умов тримання засуджених»

Верховною Радою України в першому читанні 09.12.2015 прийнято законопроект зареєстрований 21.04.2015 за № 2685, ініційований народними депутатами України Луценко І.С. та Усовим К.Г., яким пропонується внести ряд змін до статей Кримінально-виконавчого кодексу України, спрямованих на поліпшення умов тримання засуджених в установах виконання покарань. Зокрема, зміни стосуються порядку направлення засуджених для подальшого відбування покарання та залишення в слідчому ізоляторі засуджених до позбавлення волі для роботи з господарського обслуговування, порядку надання побачень, телефонних розмов, доступу до глобальної мережі Інтернет, направлення та отримання кореспонденції та з інших питань. [1]

Зокрема, проаналізовано положення законопроекту, що стосуються статті 89 Кримінально-виконавчого кодексу України. Ініціатори проекту визначають наступну категорію осіб, які можуть бути за їх згодою залишені в слідчому ізоляторі чи направлені у виправну колонію максимального рівня безпеки для роботи з господарського обслуговування: особи, вперше засуджені до позбавлення волі за злочини невеликої або середньої тяжкості чи необережні тяжкі злочини, особи, раніше вперше засуджені до позбавлення волі за злочини невеликої та середньої тяжкості та до яких була застосована відстрочка покарання з випробуванням і вони фактично не відбували покарання в ув'язненні, а також особи, вперше засуджені за тяжкі злочини до позбавлення волі з терміном покарання не більше п'яти років.

Вважається недоцільним залишати для подальшого відбування покарання в слідчих ізоляторах для виконання робіт з господарського обслуговування засуджених за вчинення необережних злочинів з огляду на наступне, - вказана категорія осіб згідно з вимогами нормативно-правових актів відбуває покарання у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання. Разом з тим, положеннями частини 3 статті 18 КВК України визначено, що слідчі ізолятори виконують функції виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки стосовно засуджених, які залишені для роботи з господарського обслуговування. Таким чином, наявна колізія в Законі призводить, в першу чергу, до порушення прав засуджених висуваючи різні вимоги режимного характеру зокрема до осіб засуджених за злочини вчинені з необережності.

Крім того, незрозумілим є формулювання у законопроекті категорії осіб - «раніше вперше засуджені до позбавлення волі за злочини невеликої та середньої тяжкості та до яких була застосована відстрочка покарання з випробуванням і вони фактично не відбували покарання в ув'язненні». При розподілі засуджених та визначенні виду виправної колонії, а також можливості подальшого відбування покарання в слідчому ізоляторі для виконання робіт з господарського обслуговування вирішальне значення має наявність судимості та фактичне відбування засудженим покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

Тому, доцільно визначити вказану категорію засуджених наступним чином: осіб вперше засуджених до позбавлення волі за злочини невеликої та середньої тяжкості, осіб, які раніше притягувалися до кримінальної відповідальності, проте фактично покарання у виді позбавлення волі на певний строк в установах виконання покарань не відбували, а також осіб, вперше засуджених за тяжкі злочини до позбавлення волі може бути за їхньою згодою залишено у слідчому ізоляторі чи направлено у виправну колонію максимального рівня безпеки для роботи з господарського обслуговування.

Запропоновано також зміни до статті 93 Кримінально-виконавчого кодексу України щодо переведення засудженого для дальшого відбування покарання з однієї виправної колонії до іншої з метою відбування покарання найближче до місця постійного проживання родичів засудженого. Дана норма нівелює принцип відбування покарання всього строку покарання в одній виправній чи виховній колонії, зазначений в частині 1 цієї ж статті. Місце відбування покарання повинно визначатися при направленні засудженого з урахуванням адміністративно-територіальної одиниці проживання його родичів.

Крім того, слід зазначити, що направлення засуджених для подальшого відбування покарання здійснюється з урахуванням наявності на території адміністративно-територіальної одиниці необхідного виду установи виконання покарання, навантаження установи, вимог роздільного тримання засуджених.

Суттєві зміни запропоновано щодо порядку надання короткострокових побачень, телефонних розмов, доступу до глобальної мережі Інтернет, направлення та отримання кореспонденції. Положення, що стосуються відміни постійного контролю з боку адміністрації установи виконання покарання під час проведення короткострокових побачень є передчасними. Так, відповідно до частини першої статті 102 КВК України одним з основних елементів режиму у виправних та виховних колоніях є постійний нагляд за засудженими. Постійний нагляд за засудженими здійснюється в першу чергу з метою забезпечення безпеки засудженим, співробітникам та іншим особам, які перебувають на території установи виконання покарань. Крім того, з метою запобігання вчинення інших протиправних посягань та вчинків, умисел на які може виникнути раптово адміністрація повинна забезпечити дотримання засудженими вимог нормативно-правових актів, у тому числі й за рахунок використання технічних засобів спостереження та контролю.

Законопроектом запроваджується заборона перегляду кореспонденції, що безперечно забезпечує приватність особистого життя та утверджує основоположні принципи. Поряд з викладеним, на адміністрацію установ виконання покарань покладено обов'язок виявлення та попередження фактів неправомірної поведінки, упередження обміну між засудженими та іншими особами інформацією, яка може бути використана для порушення режиму або посягання на безпеку інших осіб, потрапляння заборонених предметів в зону, що охороняється. В запропонованих положеннях передбачено у виключних випадках порядок перегляду кореспонденції, яку одержують засуджені, однак перегляд кореспонденції, що направляється засудженими взагалі не передбачений. З огляду на викладене, контроль з боку адміністрації установ виконання покарань в першу чергу має на меті запобігати вчиненню засудженими, які відбувають покарання правопорушень.

Чинна редакція Кримінально-виконавчого кодексу України безперечно потребує змін у напрямку гуманізації умов тримання засуджених та приведення їх у відповідність міжнародним стандартам, однак запропоновані в законопроекті положення потребують удосконалення з метою забезпечення реалізації основних завдань кримінально-виконавчих установ - виконання покарання.

Список використаних джерел

1. Проект Закону про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України (щодо поліпшення умов тримання засуджених) № 2685 від 21.04.2015/ [Електронний ресурс].

- Режим доступу:

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf35n=54858.

Кирдан Б.В., аспірант кафедри цивільного права і процесу НАВС

Поняття позову щодо захисту прав автора, що пред'являється в порядку цивільного судочинства

Конституція України гарантує громадянам свободу літературної, художньої і наукової творчості, захист інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку із здійсненням різних видів інтелектуальної діяльності. Так, Цивільний кодекс України та Закон України «Про авторське право і суміжні права» закріплюють право кожного автора звернутися до суду з метою захисту своїх порушених, невизнаних чи оспорених прав, свобод та інтересів в порядку, передбаченому Цивільним процесуальним кодексом України (далі - ЦПК України). Однак такий захист відбувається лише у разі, коли автором буде доведено факт порушення, невизнання чи оспорення прав, свобод чи інтересів.

Пред'являючи до суду позов, автор ставить за мету отримання рішення суду, яким буде захищено його права, свободи та інтереси способами,

визначеними законом. Тому, нам слід розкрити поняття «позов». Адже він є тією вимогою, що закріплена в позовній заяві і на підставі якої суд своєю ухвалою відкриває провадження у цивільній справі.

Поняття позову не сьогодні не закріплено на законодавчому рівні, у зв'язку з чим кожен вчений трактує його по своєму.

Наприклад, В. Н. Щеглов визначає позов як засіб судового захисту, тобто звернення заінтересованої особи до юрисдикційного органу, безпосередньо до суду з клопотанням про вирішення правового конфлікту з метою захисту суб'єктивного права чи охоронюваного законом інтересу суб'єкта звернення або іншої особи, якщо за законом їй надано право захищати інтереси інших осіб [7, с. 16].

М. Б. Зейдер розуміє під позовом вимогу до суду особи, заінтересованої в захисті права [3, с. 123].

А. О. Добровольський розкриває дефініцію «позов» через пред'явлення до суду або іншого юрисдикційного органу для розгляду та вирішення в певному процесуальному порядку матеріально-правової вимоги однієї особи до другої, що виникає із спірних матеріально-правових відносин, оснований на певних юридичних фактах [1, с. 29].

Вищезазначені вчені розглядають аналізоване поняття в сукупності двох значень: матеріально-правового та процесуального.

На протипагу наведеним позиціям, В. В. Ярков є прихильником двох самостійних визначень позову. Так, науковець розглядає позов як звернену до суду першої інстанції вимогу позивача до відповідача про захист свого права чи охоронюваного законом інтересу. При цьому, на його погляд, позов - це процесуальний засіб захисту інтересів позивача, позов «порушує» позовне провадження, в результаті чого спір передається на розгляд суду [8, с. 257]. На нашу думку, таке роз'єднання двох характерних ознак позову є недостатньо виправданим.

Вбачається, найбільш вдалими є визначення, надане О. О. Штефан, яка вважає, що позовом є звернення до суду заінтересованої особи про здійснення правосуддя у справі на захист прав і охоронюваних законом інтересів з авторських правовідносин, порушених, невизнаних чи оспорених іншою особою [6, с. 24].

Враховуючи викладене вище, а також предмет нашого дослідження, ми пропонуємо розуміти під позовом щодо захисту прав автора належним чином оформлену вимогу до особи, яка порушила, не визнала або оспорила права, свободи чи інтереси автора (його правонаступників), пред'явлену через суд з метою вирішення питання про захист порушених, невизнаних чи оспорюваних прав, свобод та інтересів автора в порядку цивільного судочинства.

Аналіз цього поняття дає нам можливість виділити основні ознаки позову щодо захисту прав автора, зокрема:

- 1) це пред'явлена через суд вимога;
- 2) відповідна вимога пред'являється до особи, яка порушила, не визнала або оспорила права, свободи чи інтереси автора (його правонаступників);

3) така вимога закріплюється в позовній заяві, форма і зміст якої визначаються в ст. 119 ЦПК України;

4) зазначена вимога спрямовується на захист порушених, невизнаних чи оспорюваних прав, свобод та інтересів автора.

Підводячи підсумок, хотілось би зазначити, що позов про захист прав автора є тією вимогою, на підставі якої суд має прийняти рішення про відкриття провадження у цивільній справі з метою захисту порушених, невизнаних чи оспорених прав, свобод та інтересів автора чи відмовити у відкритті такого провадження.

Список використаних джерел

1. Добровольський А. А. Исковая форма защиты права (Основные вопросы учения об иске) / А. А. Добровольський. - М. : МГУ, 1965. - 109 с.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 13. - Ст. 64.
3. Зейдер Н. Б. Элементы иска в советском гражданском процессе : [учеб. пособие] / Н. Б. Зейдер. - Саратов : Изд-во ин-та государства и права, 1989. - 152 с.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Цивільний процесуальний кодекс України : станом на 1 січ. 2012 р. - Х. : Одиссей, 2012. - 184 с. - (Закони України).
6. Штефан О. Позов у справах які виникають з авторських правовідносин / О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2014. - № 3. - С. 12-25.
7. Щеглов В. Н. Иск о судебной защите гражданского права : лекции для студентов / В. Н. Щеглов. - Томск : Красное знамя, 1987. - 221 с.
8. Ярков В. В. Гражданский процесс : [учеб.] / В. В. Ярков. - 5 изд., перераб. и доп. - М. : Волтерс Клувер, 2004. - 720 с.

Корчинський В.О., кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін
факультету №2 НАВС

Окремі проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі

Із проголошенням незалежності Україна стала на шлях демократичних реформ. Права і свободи людини і громадянина, на нашу думку, є надбанням винятково демократичного суспільства. Засуджені, незалежно від тяжкості скоєного злочину та виду кримінального покарання володіють всіма конституційними правами, як і законослужняні громадяни за виключенням тих правообмежень, які випливають з різновиду призначеного їм кримінального покарання. Не викликає жодного сумніву той факт, що найбільшою

трансформації, в частині правообмежень, зазнають саме засуджені до покарання у виді довічного позбавлення волі. Адже в процесі відбування цього виду покарання порушуються такі конституційні гарантії, як право вільного пересування, та спілкування, свобода і особиста недоторканність, соціально- економічні права, досягнення кінцевої мети - виправлення. Так як показала практика, запровадження довічного позбавлення волі викликало низку серйозних проблем. Рішення про його введення було прийняте без відповідної теоретичної підготовки, належного правового оформлення та створення необхідної для виконання цього покарання матеріальної бази.

Майже одразу після введення в 1998 році мораторію на смертну кару та її подальша заміна на довічне позбавлення волі, стало зрозумілим, для утримання таких засуджених не створені умови. Не була обрана чітка та зрозуміла стратегія стосовно того, як саме буде виконуватись довічне позбавлення волі. Тому законодавчо на той час були закріплені максимальні заходи безпеки та ізоляції, визначені суворі умови тримання тощо. Як відомо на засуджених до довічного позбавлення волі поширюються права і обов'язки засуджених до позбавлення волі відповідно до ст. 151 КВК України, але фактично вони мали право лише на два короткострокових побачення, та одержувати протягом року дві посилки (передачі) і дві бандеролі, їм були заборонені тривалі побачення з близькими родичами. В усіх випадках виходу з камер до них застосовувалися наручники, переміщення здійснювалося при обов'язковій присутності кінолога зі службовою собакою. Навіть жінки, засуджені до довічного позбавлення волі, утримувалися в приміщеннях камерного типу.

Однією із важливих проблем яка особливо стала турбувати наукових і практичних працівників є те, що на відміну від усіх інших видів покарання, довічне позбавлення волі має характерну тільки йому властивість-постійне збільшення кількості засуджених. Так, якщо на початок 2001 року загальна кількість засуджених становила 730 осіб, то станом на 1 грудня 2015 року - 1534 особи. Україна займає друге місце в Європі за кількістю засуджених, що відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі. Щороку українські суди виносять 80-90 вироків щодо застосування цього виду покарання. Окрім того, Україна є єдиною серед колишніх радянських республік, де довічне позбавлення волі застосовується до жінок. Таке становище вимагає пошуку нових форм виконання цього покарання запровадження прогресивної системи та розгляду можливості умовно дострокового звільнення засуджених до довічного позбавлення волі відповідно до Європейських стандартів.

В Україні з часу введення довічного позбавлення волі в науковому плані присвячена незначна кількість робіт, було захищено дві дисертації Л.О. Мостепанюк, 2005 рік, в якій розглядалися питання кримінально-правового аспекту, та Т.В. Дуонової, 2013 рік, розглядався процес виконання відбування цього покарання. Як зазначає Є.Ю. Бараш проблема довічного позбавлення волі, будучи однією з найбільш гострих проблем науки кримінального та кримінально-виконавчого права, виявляється однією з найменш розроблених у сучасній юриспруденції²

За останні десять років до кримінально-виконавчого кодексу України внесено ряд змін і доповнень які суттєво змінили порядок виконання відбування покарання у виді довічного позбавлення волі, а значить розширені права засуджених. Так: знято обмеження на кількість передач та посилок (бандеролей); збільшено кількість короткострокових побачень (один раз на місяць) та надано право на тривале побачення з близькими родичами (один раз на три місяці); впроваджена прогресивна система відбування покарання у виді довічного позбавлення волі, доповнено ст.

151¹ «Зміна умов тримання засуджених до довічного позбавлення волі»; надано дозвіл після фактичного відбуття (спочатку) 15 років а з 2014 року - 5 років строку покарання на переведення засуджених з приміщень камерного типу в яких тримаються дві особи до багатомісних камер, на участь у групових заходах освітнього, культурно-масового та фізкультурно-оздоровчого характеру; окремо визначені особливості відбування та виконання покарання жінками, засудженими до покарання у виді довічного позбавлення волі; забезпечено право засуджених на освіту (зокрема, для засуджених, які не мають загальної середньої освіти, у виправних колоніях утворюються консультативні пункти.

Враховуючи вищезазначене не зовсім зрозумілим залишається питання щодо строку, після відбуття якого засудженому на довічне позбавлення волі дозволяється звернутись до Президента України з клопотанням про помилування. Так, Указом президента України від 12 квітня 2000 року № 588/2000 засуджений на довічне позбавлення волі мав право подати клопотання про помилування після фактичного відбуття не менш як п'ятнадцять років призначеного покарання, а починаючи з 19 липня 2005 року Указом президента України № 1118/2005 цей строк складає не менш як двадцять років, що підтверджує ч.7 ст.151 чинного кримінально-виконавчого кодексу України. Погіршення в даному випадку правового положення засудженого на нашу думку не відповідає міжнародним стандартам. Вважаємо за доцільне внести зміни до ч.7 ст. 151 КВК України, положення про порядок застосування помилування в Україні в яких передбачити порядок подачі клопотання про помилування засудженими до довічного позбавлення волі після відбуття ними не менш 15 років призначеного покарання.

Таким чином можна зробити висновок, що кримінально-виконавче законодавство та практика його застосування упродовж останнього десятиліття в цілому змінювалися у бік гуманізації умов та порядку відбування покарань у виді довічного позбавлення волі. Тому можливість умовно-дострокового звільнення є перспективним продовженням розширення прогресивної системи відбування покарання для засуджених на довічне позбавлення волі.

Базуючись на нормативних приписах кримінального закону, відповідно до яких довічне позбавлення волі не застосовується до певної категорії осіб, вважаємо за доцільне, передбачити в КК та КВК України підстави звільнення від відбування довічного позбавлення волі або заміни його позбавлення волі на певний строк у зв'язку із досягненням особою 65-річного віку. Виникає питання, щодо відбування покарання засудженими жінками. Сьогодні в Україні довічне покарання відбуває лише 24 жінки і їх число не збільшується вже

протягом тривалого часу. При цьому держава витрачає значні кошти на їх тримання.

З метою створення додаткових гарантій захисту прав жінок при визначенні виду і розміру кримінальної відповідальності необхідно передбачити зміни до частини другої ст.64 КК України які покликані виключити можливість призначення найсуворішого виду покарання, як довічне позбавлення волі, жінкам, що вчинили кримінальні правопорушення.

В науковій літературі неодноразово зверталась увага на доцільність передбачення можливості до умовно-дострокового звільнення або заміни невідбутої частини строку покарання більш м'яким, засуджених які відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі. Натомість відсутність в статтях 81 та 82 КК України вказівки на застосування цього виду звільнення до засуджених на довічне позбавлення волі не відповідає меті покарання-виправлення, що порушує на нашу думку, його право на зміну умов відбування покарання, залежно від його поведінки.

Рішення про те, чи представляє засуджений на довічне позбавлення волі загрозу для суспільства, має бути максимально обґрунтованим. Тому головним при визначенні доцільності звільнення від довічного позбавлення волі є розробка виваженої, справедливої та гуманної процедури, що дозволить оцінити готовність того чи іншого довічно ув'язненого до виходу на свободу. Але в будь-якому випадку при цьому повинна враховуватись думка родичів які стали жертвами, вчиненого засудженим злочину. На нашу думку запровадження прогресивної системи та застосування умовно-дострокового звільнення до засуджених на довічне позбавлення волі підтверджується наступними висновками:

1. Очевидно, що довічне позбавлення волі сьогодні відбувається у тих же установах, що й позбавлення волі на певний строк.

2. Покарання у виді довічного позбавлення волі характеризується тими ж цілями, що й покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

3. Характеристика засуджених до довічного позбавлення волі дає змогу показати, що цій категорії засуджених характерні майже ті ж самі риси, що притаманні переважній більшості злочинців взагалі, а тому видаються передчасними науково необґрунтовані висновки про абсолютну відмінність цих злочинців і їх виключну суспільну небезпеку.

4. Соціологічні дослідження показують, що процент рецидиву серед таких осіб набагато нижчий від осіб, що були умовно-достроково звільнені від відбування покарання у виді строкового тюремного ув'язнення. Так, у спільному звіті Генерального інспекторату служби пробачії та Генерального інспекторату тюрем Великої Британії 2013 р., указується, що лише 6% «довічників» знову вчиняють злочини після дострокового звільнення порівняно з 46,9% звичайних засуджених.

Світова практика застосування кримінальних покарань однозначно довела, що посилення покарання не впливає на рівень злочинності та в цілому не виконує превентивної функції. Тому, з точки зору боротьби зі злочинністю, довічне позбавлення волі не є абсолютно ефективною мірою покарання. У

зв'язку з цим держава повинна шукати способи соціалізації своїх громадян, які вчиняють злочини, а не обмежуватись виключно їх ізоляцією.

Таким чином загальні підходи гуманізації довічного позбавлення волі, на нашу думку є позитивними, але такими що потребують корекції щодо удосконалення прогресивної системи засуджених до довічного позбавлення волі та їх соціалізації.

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України, чинне законодавство із змінами та доповненнями на 11 червня 2015 року: (офіц. текст-К.: Алерта. 2015.-82).
2. Бараш С.Ю. Загальні тенденції гуманізації та перспективи пенітенціарної пробації щодо довічного позбавлення волі // Вісник Асоціації кримінального права України. - 2015 - № 1 (4).
3. Дуюнова Т.В. Виконання покарання у виді довічного позбавлення волі / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. - Харків. - 2013. - 18 с.

Плугатир М.В., кандидат юридичних наук, доцент
кафедри адміністративного права і процесу НАВС

Удосконалення механізму юридичної відповідальності за правопорушення у сфері обігу підакцизних товарів

Останнім часом має місце значна кількість правопорушень, пов'язаних із незаконним виготовленням, зберіганням, реалізацією та переміщенням через митний кордон України підакцизних товарів: тютюнових виробів, алкогольних напоїв, паливно-мастильних матеріалів тощо. Зазначене також підтверджується й обсягами вилучених товарів цієї групи з незаконного обігу як в середині країни, так і при спробах їх незаконного ввезення (вивезення) до або з території країни. Вказане вимагає посилення адміністративної відповідальності та внесення відповідних змін і доповнень до чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП). Зокрема, пропонується:

1) Внести зміни до ст. 156 КУпАП, якою встановлюється адміністративна відповідальність за порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами. Пропонується у ч. 1 ст. 156 КУпАП виключити слова «включаючи імпорту або експорту» та «або без марок акцизного збору чи з підробленими марками цього збору». Виключення вказаних положень усуне конкуренцію між зазначеною статтею КУпАП та статтями Глави 68 Розділу XVIII «Порушення митних правил та відповідальність за них», оскільки легальний імпорту або експорту підакцизних товарів без відповідних марок або з підробленими марками акцизного податку неможливий, а тому,

залежно від обставин вчинення протиправних дій, буде містити склад одного чи декількох митних правопорушень, передбачених вказаною главою.

2) Пропонується у санкціях ч. 3 та ч. 4 ст. 156 КУпАП додатково передбачити такий вид конфіскації як конфіскація виручки, одержаної від продажу предметів торгівлі. Зазначені зміни приведуть положення вказаних частин у відповідність до змісту ч. 1 ст. 156 КУпАП, санкція якої передбачає таку конфіскацію. Зазначене необхідне, оскільки складається ситуація, коли за вчинення більш кваліфікованого складу правопорушення за законом передбачено покарання менш суворе ніж при вчиненні діянь, передбаченим основним складом, що суперечить принципу справедливості адміністративної відповідальності, а також відповідності провини і покарання.

3) Пропонується внести зміни до ст. 164⁵ КУпАП, якою слід встановити відповідальність за порушення вимог законодавства щодо порядку зберігання марок акцизного податку та порядку маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів марками акцизного податку. Встановлення у ч. 1 даної статті відповідальності за зберігання або транспортування, або обіг алкогольних напоїв чи тютюнових виробів, маркованих марками акцизного податку з порушенням встановленого законодавством порядку зробіть зазначену статтю банкетною та дозволить при кваліфікації протиправних діянь використовувати положення підзаконних нормативно-правових актів, що врегульовують відповідну сферу, наприклад, Положення про виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів, затверджене постановою КМУ від 27 грудня 2010 року № 1251.

4) Пропонується у санкції ч. 1 ст. 164⁵ КУпАП встановити фіксований розмір штрафу, для забезпечення однозначності тлумачення та застосування заходів адміністративної відповідальності при вчиненні відповідного правопорушення. Крім того у ч. 3 ст. 164⁵ КУпАП замість словосполучення «марок акцизного збору» пропонується включити словосполучення «марок акцизного податку», що приведе норми КУпАП у відповідність до положень чинного податкового законодавства.

Пропонується виключити ст. 177² КУпАП, якою встановлюється адміністративна відповідальність за виготовлення, придбання, зберігання або реалізація фальсифікованих алкогольних напоїв або тютюнових виробів, а також внести зміни до кримінального законодавства, які б врахували положення даної норми.

Список використаних джерел

1. Положення про виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів : затверджене постановою КМУ від 27 грудня 2010 року № 1251 [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1251-2010-%D0%BF>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Микитась І.М., кандидат юридичних наук, старший
викладач кафедри кримінально-
виконавчого права Інституту кримінально-
виконавчої служби

Юридичний аналіз законопроекту «Про внесення зміни до статті 93
Кримінально-виконавчого кодексу України» (щодо удосконалення гарантій
права засуджених на відбування покарання за місцем проживання до
засудження або місця проживання родичів)

Відповідно до частини II пункту 17.1 Європейських пенітенціарних правил засуджені повинні направлятися для відбування покарання в пенітенціарні заклади, розташовані поряд з домом або місць соціальної реабілітації за можливості.

Запропоновані проектом закону України зміни, встановлюють обов'язковість відбування всього строку покарання в одній виправній чи виховній колонії у межах адміністративно-територіальної одиниці відповідно до його місця проживання до засудження. Зазначена норма аналогічним чином передбачена частиною першою статті 93 Кримінально-виконавчого кодексу України.

На сьогодні кримінально-виконавча система України не має колоній всіх видів у кожній області. При цьому з метою підтримання родинних зв'язків особи, які до засудження постійно проживали за межами регіону, де вони вчинили злочин, або мають постійні соціальні зв'язки близькими родичами за межами цього регіону, направляються за нарядами Державної пенітенціарної служби України, як правило, ближче до місця проживання рідних, а в разі відсутності на території області установи даного виду - до так званих "міжобласних" колоній, тобто таких за якими закріплені декілька сусідніх областей.

Так, лише в шести областях, включаючи Донецьку та Луганську області, створені і функціонують виправні колонії усіх рівнів безпеки. Виконання покарання у виді позбавлення волі для засуджених неповнолітніх здійснюють лише шість виховних колоній, одна з яких призначена для тримання осіб жіночої статі. З урахуванням викладеного забезпечити виконання норми у запропонованій редакції неможливо.

Водночас, запропоновані проектом закону України зміни, встановлюють обов'язковість відбування всього строку покарання в одній виправній чи виховній колонії у межах адміністративно-територіальної одиниці відповідно до його місця проживання до засудження.

Прийняття запропонованих проектом закону України змін призведе до написання великої кількості звернень та скарг засуджених та їх родичів до

ДПтС України, органів прокуратури, звернень до Європейського суду з прав людини.

Крім цього, переведення засудженого за його заявою або за заявою його родичів у зв'язку зі зміною їх місця проживання або існуванням інших обставин, які впливають на підтримання соціально-корисних зв'язків засудженого, потребуватиме витрати додаткових коштів з державного бюджету.

У зв'язку з відсутністю в кожній адміністративно-територіальній одиниці установ усіх рівнів безпеки пропонуємо частину другу статті 93 викласти в такій редакції: «Направлення засуджених до позбавлення волі за межі відповідної адміністративно-територіальної одиниці здійснюється у разі відсутності в межах цієї адміністративно-територіальної одиниці установи визначеного засудженій особі рівня безпеки, а також у виняткових випадках, які перешкоджають направленню особи за місцем її проживання чи перебування рідних. При усуненні обставин, які стали підставою для такого направлення засудженого, за письмовим бажанням засудженого, він повертається до установи, розташованої в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці.».

Також, до чинників, які унеможливають залишення засудженого для відбування покарання в тій області, де його засуджено або постійно проживають родичі, є відомче закріплення категорій засуджених, які повинні відбувати покарання у спеціально визначених установах або не можуть утримуватися в одній установі. Це стосується заборони направлення в одну установу осіб, яких засуджено за одним вироком суду. Ще без уваги неможна залишити абзац 4 у частині третій, який висвітлює питання, які врегульовані в статтях 100, 101 Кримінально-виконавчого кодексу України.

Плугатир В.С., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін факультету №2 НАВС

Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації

З метою покращення механізмів виявлення корупційних злочинів та притягнення не добросовісних посадових осіб до кримінальної відповідальності, а також посилення протидії корупції та сприяння посиленню громадянського суспільства в Україні. На розгляд Верховно Ради України було подано проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення ролі громадянського суспільства в боротьбі з корупційними злочинами» [1]. Аналіз редакції тексту ст. 359 КК України у вказаному проекті викликає низку зауважень, зокрема:

- безпідставно об'єднані у ч. 2 кваліфікуючі (повторність та вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб) та особливо кваліфікуючі ознаки (вчинення злочину організованою групою або заподіяння істотної шкоди

охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб), що впливає на індивідуалізацію призначення покарання;

- пропозиція декриміналізувати такі дії к придбання та збут спеціальних технічних засобів отримання інформації може позначитись негативним чином на ефективності застосування даної норми;

- потребують уточнення такі поняття як «спеціальні технічні засоби отримання інформації» та «істотна шкода»;

- необхідно привести у відповідність до суспільної небезпеки зазначених діянь і покарання за їх вчинення.

На підставі викладеного є доцільним запропонувати наступну редакцію цієї статті:

«Стаття 359 «Незаконне придбання або зберігання з метою збуту, а також збут чи використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації»

Незаконне придбання або зберігання з метою збуту, а також збут чи використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації

- караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами до двох років, або арештом від трьох до шести місяців.

Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб

- караються обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації.

Дії передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, або заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб

- караються позбавленням волі на строк від чотирьох до шести років, з конфіскацією спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації.»

Крім того, вказану норму слід доповнити приміткою наступного змісту:

Спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації - це устаткування, апаратура, прилади, пристрої та інші вироби спеціально створені, розроблені, модернізовані, запрограмовані або пристосовані для негласного отримання та фіксації будь-якого виду інформації.

Значною шкодою, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.»

Список використаних джерел

1. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення ролі громадянського суспільства в боротьбі з корупційними злочинами»

[Електронний ресурс] - Режим доступу:

Бйр://^1.c1.ga^.§oy.ia/pь/2т'еБ2/^'еЬргос4_1?pi3511=52602

2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III [Електронний ресурс]

- Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>

laws/show/2341-14

Симоненко Н.О., здобувач кафедри кримінально-правових дисциплін факультету №2 НАВС
Науковий керівник: Горбачевський В.Я.,
доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін факультету №2 НАВС

Захист прав потерпілих від зґвалтування

Держава, яка проголошує себе правовою державою, не має права нехтувати гарантованими своєю Конституцією правами і, перш за все, правом людини на захист порушених прав з огляду на принцип рівності прав громадян у державі. Так, відповідно до ст. 7 Загальної декларації прав людини зазначає, що всі люди рівні перед законом і мають право, без будь-якої різниці, на рівний їх захист законом [1].

Незважаючи на юридичну природу гарантій рівності громадян, їх буквальне тлумачення не передбачає реальних кримінальних процесуальних гарантій реалізації цих положень. Так, у ч. 1 ст. 59 Конституції України закріплено право кожного на правову допомогу. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» правова допомога - надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захист цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення [2].

Але, відповідно чинного Кримінально-процесуального законодавства потерпілій особі, щодо якої було чинено зґвалтування держава не гарантує право на безоплатну допомогу, що ставить її у нерівні умови щодо захисту, своїх прав у порівнянні із підозрюваною особою, якій відповідно до п.3 ч.3 ст. 42 КПК України за рахунок держави надається правова допомога захисника. То ж, потерпіла особа по-перше повинна самостійно відшукати собі адвоката, який би захищав її права та інтереси, та по-друге подбати про кошти, які необхідно заплатити адвокату за правову допомогу, тоді як підозрювана особа користується правовою допомогою за рахунок держави.

З цього приводу, досить актуальною є думка О. П. Кучинської, яка вказує, що в існуючій судовій практиці в разі відмови прокурора від державного обвинувачення в судовому засіданні потерпілий залишається без будь-якої юридичної допомоги, або він повинен за свої кошти наймати адвоката (який буде представником в провадженні). Тобто потерпілий залишається один на один із захистом обвинуваченого і стає потерпілим не лише від злочину, а й від законодавства, яке не гарантує йому права мати представника (адвоката). Так,

підтримуємо думку даного вченого щодо необхідності внесення змін до законодавства, зазначивши, що в разі відмови прокурора від державного обвинувачення в суді потерпілому надається безоплатна юридична допомога, а в разі необхідності потерпілий забезпечується представником (адвокатом) за рахунок держави [4, с. 11].

У зв'язку із зазначеними недоліками, з метою удосконалення КПК України слід внести наступні зміни:

ч. 1 ст.56 доповнити п 1', який викласти в наступній редакції « на першу вимогу мати захисника за рахунок держави у випадках, передбачених цим кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, в тому числі у зв'язку з відсутністю коштів на її оплату».

Ще одне, не менш важливе право потерпілого від згвалтування є компенсація моральної шкоди. Як учасник кримінально-правових відносин, потерпілий від згвалтування з моменту скоєння статевої наруги має право на відшкодування завданих йому збитків і спричиненої шкоди. Виходячи з цього, суд уповноважений вирішувати питання щодо компенсації моральної шкоди потерпілій особі як за її клопотанням, так і за своєю власною ініціативою.

Але, як показало вивчення кримінальних проваджень, під час розслідування згвалтувань минулих років, суди приймають, у переважній більшості, рішення при визначенні розміру відшкодування моральної шкоди в рази менші, ніж вимагає та обґрунтовує потерпіла особа, що не завжди виходить з основ розумності та справедливості.

Розглядаючи стан відшкодування потерпілому шкоди, завданої згвалтуванням, можна з упевненістю стверджувати, що законні інтереси потерпілих часто залишаються незахищеними. Навіть коли злочинця знайдено та засуджено, відшкодування нерідко розтягуються на досить тривалий час.

Враховуючи зазначене, вважаємо, що суттєвою є думка Ю. Мірошниченка, з приводу того, що пріоритетна увага до проблем осіб, потерпілих від злочинів, на всіх стадіях процесу з метою досягнення паритету прав сторін має стати для України дороговказом на шляху розв'язання першочергових завдань реформування системи кримінального правосуддя і критерієм оцінки його ефективності міжнародною спільнотою [5, с. 47].

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини. Док. ООН/PE8/217 A, (редакція від 10.12.1948 р.) // Офіційний web-сайт Верховної Ради України / http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 3460-17 (редакція від 26.10.2014 р.). // Офіційний web-сайт Верховної Ради України / <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2012. - № 4651-17 (редакція від 11.12.2015 р.). //

4. Кучинська О. П. Проблеми захисту прав потерпілих в кримінальному процесі України / О. П. Кучинська // Адвокат. - К., 2009. - № 5. - С. 10-12.
5. Мірошніченко Ю. М. Посилення процесуального статусу потерпілого як перспективний напрям удосконалення кримінального судочинства / Ю. М. Мірошніченко // Вісник Верховного Суду України. - К., 2011. - № 3. - С. 41-47.

Турова С.О., студентка 304 групи юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник:* Катеринчук К.В., кандидат юридичних наук, доцент

Забезпечення реалізації права на справедливий суд

З норми ст. 1 Конституції України випливає необхідність гарантування реалізації права на справедливий суд, оскільки там закріплено конституційну формулу, визначальну для розвитку державності - Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна і права держава.

Необхідність встановлення змісту права на справедливий суд визначає звернення до правових позицій Конституційного Суду України, зокрема - мотивувальної частини Рішення від 02.11.2004 № 15-рп/2004 у справі про призначення судом більш м'якого покарання. Конституційний Суд України зазначив, що справедливість - одна з основних засад права, є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Зазвичай справедливість розглядають як властивість права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню. У сфері реалізації права справедливість проявляється, зокрема, у рівності всіх перед законом, відповідності злочину і покарання, цілях законодавця і засобах, що обираються для їх досягнення [1]. Окремим виявом справедливості є питання відповідності покарання вчиненому злочину; категорія справедливості передбачає, що покарання за злочин повинно бути домірним злочину. Справедливе застосування норм права - є передусім недискримінаційний підхід, неупередженість. Це означає не тільки те, що передбачений законом склад злочину та рамки покарання відповідатимуть один одному, а й те, що покарання має перебувати у справедливому співвідношенні із тяжкістю та обставинами скоєної особою винного[2]. Адекватність покарання ступеню тяжкості злочину впливає з принципу правової держави, із суті конституційних прав та свобод людини і громадянина, зокрема права на свободу, які не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України [3].

Спираючись на зазначену правову позицію Конституційного Суду України, можна вказати про те, що ознака «справедливий» стосовно суду означає, насамперед, прийняття судом законного і обґрунтованого рішення у строки, передбачені процесуальним законом. Законне і обґрунтоване судове рішення як справедливе полягає у тому, що суддя вирішив справу, спираючись на закон та обираючи засоби правового впливу на порушника загальнообов'язкових правил, пропорційні мірі і ступеню шкоди, завданої цим порушенням. Виходячи з цих положень, логічно було би вказати про те, що гарантування діяльності суду як справедливого складається, у першу чергу, із відповідності його діяльності як суб'єкта відправлення правосуддя. Саме тому справедливість суду має гарантуватись, у першу чергу, належним процесуальним законом в широкому смислі цього терміну. Вказане передбачає наділення учасників судового процесу процесуальними правами та обов'язками, реалізація яких дозволяє захищати свої права, свободи і законні інтереси. Крім того, мають бути урегульовані процедури судового провадження та встановлені темпоральні характеристики судового процесу[3].

Стосовно міжнародного досвіду у данному питанні, слід зазначити, що Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод у ст. 6 гарантує право на справедливий судовий розгляд. Згідно з її положеннями кожен при вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов'язків або при встановленні обґрунтованості будь-якого кримінального обвинувачення, висунутого проти нього, має право на справедливий і відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть не допускатися в зал засідань протягом усього судового розгляду або якоїсь його частини в інтересах збереження моралі, громадського порядку або національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін чи в разі крайньої необхідності, якщо, на думку суду, в особливих випадках публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.

Виходячи з викладеного вище, можна сформулювати висновок: прийняття Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» [4] фактично спрямовано на посилення законодавчих гарантій верховенства права та доступу до правосуддя.

Список використаних джерел

1. Конституційна реформа: збірник матеріалів Центру політико-правових реформ за 2007-2013 роки / За заг. ред. І. Б. Коліушка. - К.: Москаленко О. М., 2013. - 166 с.
2. Формула судової реформи [Електронний ресурс]: Центр політико-правових реформ: офіційний веб-сайт. - Режим доступу: [http://pravo.org.ua/images/ 4_1.jpg](http://pravo.org.ua/images/4_1.jpg)
3. У справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69

Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання):
Рішення Конституційного Суду України від 02.11.2004 № 15- рп/2004 // Офіційний вісник
України. - 2004. - № 45 (26.11.2004). - Ст. 2975.

4. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12 лютого 2015 р. №
192-УШ // Офіційний вісник України. - 2015. - № 17 (10.03.2015). - Ст. 447.

Чурилова Ю.А., студент факультету №2 НАВС
Науковий керівник: Петровський А.В.,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного
права і процесу НАВС

Проблемні питання реалізації та захисту майнових прав дітей, при вчиненні
нотаріальних правочинів

Наявність у дитини цивільної правоздатності з народження забезпечує їй можливість мати не тільки особисті немайнові права, а і майнові права, в т.ч. право власності на будь-яке майно. Звичайно, що в залежності від віку дитина не в повній мірі може реалізувати належне їй право. Для цього закон і наділяє батьків (інших законних представників) відповідними повноваженнями щодо реалізації дитиною своїх майнових прав.

Досить чітко законом врегульовано питання щодо управління майном дитини. «Батьки зобов'язані піклуватися про збереження та використання майна дитини в її інтересах». Якщо малолітня дитина може самостійно визначити свої потреби та інтереси, батьки здійснюють управління її майном, враховуючи такі потреби та інтереси. Наприклад: якщо бабуся подарувала квартиру новонародженій дитині, вона є власником такого житла незалежно від віку. Інша справа, що батьки юридично є законними представниками свого чада, і до досягнення ним певного віку здійснюють операції від його імені, але розбазарювати майно малолітньої дитини не дозволено [1, с. 17].

Дозволяючи батькам здійснювати управління майном дитини, законом все ж таки встановлено певні заборони, порушення яких, тягне за собою певні негативні наслідки (неналежне виконання батьками своїх обов'язків щодо управління майном дитини є підставою для покладення на них обов'язку відшкодувати завдану їй матеріальну шкоду, а недотримання передбачених законом вимог є наслідком недійсності правочину). Так, відповідно до ЦК, для вчинення неповнолітнім правочину необхідна згода батьків (усиновлювачів) або піклувальників. Якщо така умова не дотримана, такий правочи вважається недійсним [3, с. 13].

Значним досягненням сучасного законодавства є те, що батьки мають право дати згоду на вчинення неповнолітньою дитиною правочинів (зазначених вище), лише з дозволу органу опіки та піклування, щодо нерухомого майна дитини та надається в разі гарантування збереження її права на житло. Батьки або особи, які їх замінюють, не мають права без дозволу органів опіки та

підкування укладати договори, що підлягають нотаріальному посвідченню, відмовлятися від належних дитині майнових прав, здійснювати розподіл, обмін, відчуження житла, зобов'язуватися від імені дитини порукою, видавати письмові зобов'язання. Відповідно до цього закону неприпустимо зменшення або обмеження прав і охоронюваних законом інтересів дітей при вчиненні будь-яких правочинів щодо жилих приміщень [2, с.19].

Отже, передбачені законом вимоги щодо обов'язкової згоди батьків (інших законних представників) та органів опіки та піклування щодо вчинення правочинів з відчуження майна малолітньої чи неповнолітньої дитини або за їх участю: є важливим засобом охорони майнових прав дитини.

Органи опіки та піклування здійснюють контроль за дотриманням батьками та особами, що їх замінюють, житлових прав і охоронюваних законом інтересів дітей. Посадові особи органів опіки та піклування несуть персональну відповідальність за захист прав і охоронюваних законом інтересів дитини при наданні згоди на вчинення правочинів щодо належного дітям нерухомого майна [4, с. 26].

Практика показує, що при розгляді заяв батьків про надання дозволу на продаж нерухомого майна, власником якого є дитина, від батьків вимагається надати відповідні документи, з яких вбачається наявність нового житла, яке вони планують набувати. Якщо нове житло дозволяє забезпечити дитині право власності на житлову площу, не меншу, ніж йому належить, то приймається рішення про відчуження майна. При цьому в розпорядженні зазначається вимога: або одночасного оформлення цих правочинів, або відчуження дозволяється після оформлення на дитину права власності на нове житло (його частку). Наявність такої вимоги є одним із способів захисту прав дитини при відчуженні майна, що належить їй на праві власності. Другим способом такого захисту можна визнати — зобов'язання батьків внести гроші від продажу нерухомості дитини на рахунок в банківську установу. Проте як наголошують фахівці, такий варіант приймається дуже рідко, і має певні недоліки: при укладенні договору у нотаріуса батьки занижують суму продажу з тим щоб частка дитини була меншою; банки зберігають таємницю вкладів і органи опіки та піклування не мають можливості перевірити відкриття рахунку і суму, внесену на цей рахунок.

Слід підкреслити, що в існуючій на сьогоднішній день системі законодавства досить значної уваги приділено питанням правового регулювання відносин щодо вчинення правочинів за участю малолітніх та неповнолітніх дітей і містить ряд конкретних положень, спрямованих на захист саме майнових прав та інтересів дитини. Таку увагу до зазначеного кола відносин можна пояснити принаймні двома аспектами. Перший з них — збільшення за останні роки кількості дітей, які стали власниками (співвласниками) певного майна. Другий — чисельними порушеннями у сфері захисту законних прав та інтересів дітей, у т.ч. і дітей-сиріт [1, с. 115].

Таким чином, основна проблема при вирішенні питання реалізації та захисту майнових прав дітей, при вчиненні нотаріальних правочинів, полягає в забезпеченні засобів охорони майнових прав дитини та встановленні певних

заборон, порушення яких, тягне за собою негативні наслідки. Закон стоїть на сторожі майнових, в т. ч. житлових прав дітей, але присутні випадки, коли при здійсненні правочинів (купівлі-продажу, дарування, застави) щодо майна малолітніх та неповнолітніх дітей, законодавство якщо і не порушує, то певним чином обходить, і з цим не можна не погодитися. Вагома частка ризику, пов'язаного з порушенням законодавства з питань майнових прав дітей, є завжди. Органами опіки та піклування хоча й напрацьований певний механізм розгляду і вирішення питань щодо надання дозволів на відчуження майна, яке належить дитині на праві власності, все ж таки існують проблеми, які підлягають нагальному вирішенню.

Список використаних джерел

1. Світлана Белікова. Захист прокурором прав та інтересів дітей // Вісник прокуратури. — 2015. — № 2. — с. 118-127.
2. Маломуж О. Згода органів опіки та піклування при вчиненні батьками правочинів щодо майна їхніх дітей // Нотаріат для вас. — № 12. — 2006. — С. 19-21.
3. Мічурін Є. Обмеження щодо укладення правочинів з житлом за участі осіб, які не досягли повноліття: аспекти нотаріальної процедури // Нотаріат для вас. — № 7-8. — 2007. — С. 9-14.
4. Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей: Закон України від 2 червня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 26. — Ст. 354.

Шкарбан І.А., курсант 3 курсу юридичного факультету
Інституту кримінально-виконавчої служби
Науковий керівник: Нескороджена Л.Л., кандидат
юридичних наук, доцент, доцент кафедри
загальноюридичних дисциплін Інституту кримінально-
виконавчої служби

Вдосконалення української моделі корпоративного управління з метою
захисту прав акціонерів

Основною організаційно-правовою формою підприємств і монополій у всіх сферах економіки розвинених країн є акціонерні товариства. Підприємство у формі акціонерного товариства є найвигіднішим і найпоширенішим типом організації підприємства на Заході. По-перше, його корпоративна форма забезпечує мобілізацію великих грошових сум шляхом реалізації акцій серед населення. По-друге, вона забезпечує передачу окремих інтересів власності, оскільки акції можуть легко продаватися іншим особам. По-третє, вона накладає на акціонера відповідальність тільки у межах свого капіталу.

Після прийняття Закону «Про акціонерні товариства» [1] його окремі положення були предметом тривалих дискусій в силу їх неоднозначності та очевидних недоліків у формулюванні. Тому нині існують досить суттєві недоліки в правовому регулюванні діяльності акціонерних товариств.

Зокрема з огляду на управління акціонерним товариством в Законі України «Про акціонерні товариства» [1] містяться положення, що мають різні тлумачення. У ст. 19 цього Закону вказується про формування резервного капіталу. Проте чітко не визначена обов'язковість його створення: чи це право власників, щоб захистити, мінімізувати для себе ризик втрати всього капіталу з подальшою ліквідацією товариства (в такому разі це право учасників АТ), чи це обов'язкова норма, яка є формою захисту учасників та володільців акцій в АТ.

Також не визначена обов'язковість/не обов'язковість проведення спеціальної перевірки фінансово-господарської діяльності акціонерного товариства ревізійною комісією (ревізором), а в разі її відсутності — аудитором. В ст. 76 Закону не вказано, що створення спеціальної перевірки є обов'язковим, а проводиться лише за ініціативи власників, загальних зборів, наглядових зборів і т.д. Проте ст. 73-75 ЗУ вказують про обов'язковість таких перевірок та про права складу комісії, яким мають надаватися всі звіти АТ. Опиратись можна лише на ст. 162 ЦКУ, в якій вказано, що акціонерне товариство повинне для перевірки та підтвердження правильності річної фінансової звітності щорічно залучати аудитора, не пов'язаного майновими інтересами з товариством чи його учасниками [2].

Цікавими є положення Закону, що стосуються порядку створення наглядової ради АТ. У відповідності із положеннями ч. 1 ст. 51 наглядова рада створюється як орган, що здійснюватиме захист прав акціонерів товариства, і в межах компетенції, визначеної статутом та цим Законом, контролюватиме та регулюватиме діяльність виконавчого органу товариства. В ст. 53 Закону зазначається, що члени наглядової ради акціонерного товариства обираються з числа фізичних осіб, які мають повну дієздатність, шляхом кумулятивного голосування.

Варто зазначити, що у нормативних актах присвячених корпоративному управлінню європейських країн, - основною метою запровадження процедури кумулятивного голосування є захист інтересів міноритарних акціонерів, котрі в результаті цього отримують можливість мати свого представника у наглядовій раді. Проте закріплений новим Законом механізм кумулятивного голосування дещо відрізняється від загальноприйнятого стандарту і тому не здатен виконувати притаманні йому функції. Очевидно, що внаслідок такого голосування ті акціонери, котрі володіють значними пакетами акцій зможуть забезпечити собі переважаче представництво в наглядовій раді акціонерного товариства. Видається, що запроваджений Законом описаний спосіб формування наглядової ради товариства на практиці буде використовуватися не інакше як з метою усунення міноритарних акціонерів від участі в управлінні товариством.

Українська модель корпоративного управління знаходиться на стадії формування і є перехідною конструкцією, в якій формально представлені

елементи різних моделей. Йдеться про відносно розпорошену власність, що є ознакою аутсайдерської (англо-американської) моделі [3, с. 42].

В світовій практиці вдалим прикладом ефективного корпоративного управління з розпорошеною структурою акціонерного капіталу є приклад США, де акціонерами є 21% населення. Тут ефективними контролерами виступають надзвичайно розвинений фондовий ринок та ефективний механізм злиття і поглинань [4, с. 75].

Щоб вдосконалити українську модель корпоративного управління, Н. Васюткіна [5] вважає, що перетворення необхідно починати з внутрішньо корпоративної системи управління. Збалансована система управління в середині корпорації можлива тільки за рахунок досягнення внутрішнього співробітництва, що являє собою концентрацію внутрішньо інтеграційних зв'язків, що будуються на внутрішній інтеграції, культурі співробітництва.

Суржик В. [6, с. 139] вважає, що спочатку необхідно встановити умови для працездатності, незалежності і відповідальності наглядової ради та чітко розмежувати повноваження органів управління (розподіл функцій і обов'язків між органами корпоративного управління).

Підсумовуючи, можна сказати, що існує фундаментальне протиріччя в формуванні системи корпоративного управління. Суть її полягає в тому, що в ній співіснують два протилежні підходи: концентрація акціонерного капіталу, яка передбачає мінімум правових засобів захисту акціонерів, і англосаксонська традиція, для якої характерне розпорошення власності серед індивідуальних міноритарних акціонерів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 року // Відомості Верховної Ради України, 2008. - № 50-51. - ст. 384.
2. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України, 2003. - № 40-44. - ст.356.
3. Антошко Т.Р. Інсайдерська та аутсайдерська складові сучасного корпоративного управління: системний підхід / Т.Р. Антошко // Економіка та держава. - 2014. - № 1(73). - С. 41-44.
4. Супрун Н. А. Еволюція вітчизняної моделі управління: монографія / Н. А. Супрун. - К.: КНЕУ, 2014. - 270с.
5. Васюткіна Н. В. Особливості формування моделі корпоративного управління в Україні / Н. В. Васюткіна // Проблеми системного підходу в економіці [Електронне наукове видання]. - 2011. - № 4. - Режим доступу до журн.: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/P8PE/i^ex.Mt>.
6. Суржик В. Г. Роль корпоративного управління в умовах трансформації економіки / В. Г. Суржик // Науковий вісник ЧДДЕУ. - 2014. - № 2 (10). - С. 139-144.

Комітети та тимчасові слідчі комісії Верховної Ради України як потерпілі
від злочину, передбаченого ч. 2 ст. 351 КК України

В сучасних соціально-політичних умовах важливим залишається забезпечення підконтрольності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також забезпечення ефективних механізмів їх діяльності. Не останнє місце у цьому аспекті займають питання кримінально-правової охорони законної діяльності самих представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Насамперед, актуальною є кримінально-правова протидія перешкодженню діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради. Пояснюється це тим, що повне та ефективне виконання завдань і функцій представницьких органів влади та місцевого самоврядування можливе тільки тоді, коли інші учасники суспільних відносин не будуть перешкоджати їх діяльності та діяльності членів цих органів. Цим, власне, і обумовлюється доцільність та необхідність існування ст. 351 КК України, яка встановлює відповідальність за подібні діяння.

Утім, криміналізація перешкодження діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради породжує ряд питань, які, в першу чергу, стосуються визначення кола можливих потерпілих від цього злочину. Особливого значення це питання набуває у контексті складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 351 КК України, і пов'язується із можливістю визнання юридичних осіб потерпілими від злочину.

Так, у ч. 2 ст. 351 КК України передбачається відповідальність за невиконання службовою особою законних вимог комітетів Верховної Ради України чи тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України, створення штучних перешкод у їх роботі, надання недостовірної інформації. За таких умов, шкода у результаті вчинення злочину заподіюється (може заподіюватися) саме комітетам та тимчасовим слідчим комісіям. Проте, це положення потребує більш ґрунтовного дослідження та пояснення як з точки зору визначення загальних ознак потерпілого від злочину, так і з точки зору правового статусу органів, яким заподіюється чи створюється загроза заподіяння шкоди у випадку перешкодження.

У цьому зв'язку, першочергово, слід проаналізувати існуючі наукові позиції, які є протилежними щодо самого розуміння потерпілого як ознаки складу злочину. Зокрема, з одного боку, обґрунтовується точка зору за якою потерпілим від злочину, може виступати тільки фізична особа, якій злочином заподіюється чи створюється загроза заподіяння шкоди [1, с. 40; 2, с. 82]. Ця точка зору базувалася на законодавчих положеннях про потерпілого від злочину, якими виступали положення КПК України 1960 року (ст. 49), що визнавали потерпілими тільки фізичну особу.

Інша точка зору ґрунтується не на законодавчому визначенні потерпілого як учасника кримінального судочинства, а на розумінні сутності потерпілого як

ознаки складу злочину [3, с. 167; 4, с. 73-74]. Таким чином, доводиться, що злочиним заподіюється або створюється загроза заподіяння шкоди не тільки фізичним особам, але й іншим учасникам суспільних відносин, які у контексті юридичної конструкції складу злочину, повинні визнаватися саме потерпілими, не залежно від положень процесуального законодавства та їх ролі у кримінальному судочинстві. Більше того, прийняття нового КПК України 2012 року змінило і законодавче визначення потерпілого (ч. 1 ст. 55 чинного КПК України), згідно із яким потерпілим визнається не тільки фізична, але й юридична особа, якій злочиним заподіюється матеріальна шкода. Проте, кримінально-правове та кримінально-процесуальне розуміння потерпілого є різним і не завжди може ототожнюватися так як не можуть ототожнюватися ознака складу злочину та учасник кримінального провадження.

У відповідності з цим, найбільш повною та обґрунтованою є наукова позиція, згідно із якою потерпілим від злочину слід визнавати будь-якого учасника суспільних відносин (фізичну чи юридичну особу, їх об'єднання, суспільство, державу, територіальну громаду тощо), якому злочиним заподіюється чи створюється загроза заподіяння шкоди. Отже, цілком логічно, що комітети та тимчасові слідчі комісії Верховної Ради України є потерпілими, у контексті складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 351 КК України. Тому необхідним є більш детальне дослідження їх правового статусу, повноважень та особливостей формування.

Відповідно до ч. 1 ст. 89 Конституції України для здійснення законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України, виконання контрольних функцій, відповідно до Конституції України, Верховна Рада України створює з числа народних депутатів України комітети Верховної Ради України та обирає голів, перших заступників, заступників голів та секретарів цих комітетів. Діяльність комітетів Верховної Ради України регулюється Законом України № 1861-УІ від 10 лютого 2010 року «Про Регламент Верховної Ради України» та Законом України № 116/95-ВР від 4 квітня 1995 року «Про комітети Верховної Ради України». Відповідно до останнього, комітет це орган Верховної Ради України, який утворюється нею, відповідальний перед нею та підзвітний їй. Діяльність комітетів координує Голова Верховної Ради України. До складу комітету входять голова, перший заступний та заступники голови комітету, секретар та члени комітету, які обираються більшістю Верховної Ради України, із числа народних депутатів. Народний депутат може бути членом лише одного комітету. Голова Верховної Ради України, Перший заступник та заступник Голови Верховної Ради України не можуть обиратися до складу комітетів.

Функціями комітетів є: законопроектна, організаційна, контрольна. Формами роботи комітетів є: 1) засідання (відкриті або закриті), в тому числі спільні або виїзні; 2) слухання. Засідання комітетів є повноважними, якщо на них присутні більше половини складу. За результатами діяльності, на своїх засіданнях комітети приймають рішення, висновки та рекомендації. Рішення (висновки, рекомендації) комітетів приймаються шляхом відкритого або

таємного голосування. Рішення (висновки, рекомендації) вважаються прийнятими, якщо за них проголосувала більшість присутніх на засіданні.

Кількість комітетів, предмети їх відання та кількісний склад визначаються Постановою Верховної Ради України, яка приймається більшістю голосів. На сьогоднішній час, діють 27 комітетів, до складу яких може входити не менше 6 і не більше 35 народних депутатів України [5].

Водночас, ч. 3 ст. 89 Конституції України визначає, що Верховна Рада України для проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес, утворює тимчасові слідчі комісії, якщо за це проголосувала не менш як одна третина від конституційного складу Верховної Ради України. Спеціального закону, який регулював би діяльність тимчасових слідчих комісій не існує, а їх створення, основи функціонування, прийняття рішень та припинення повноважень визначені в статтях 87 та 88 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України». Так само як і комітет, тимчасова слідча комісія утворюється Верховною Радою України, яка визначає предмет відання комісії її персональний склад, завдання та строк повноважень. Свої рішення комісія приймає шляхом відкритого або таємного голосування більшістю голосів. Висновки і пропозиції тимчасових слідчих комісій не є вирішальними для слідства і суду. Висновки та пропозиції тимчасової слідчої комісії розглядаються Верховною Радою України. Проте, на відміну від комітету, який діє на постійній основі, слідча комісія є тимчасовою, що обумовлюється самою метою створення комісії - проведення розслідування, тобто з'ясування важливих суспільно-політичних фактів, обставин їх виникнення (вчинення) тощо. Відтак з'ясування таких обставин вирішує завдання, для яких створена слідча комісія і подальше її існування втрачає необхідність. Для прикладу, тимчасова слідча комісія була створена для розслідування обставин конфлікту в Закарпатській області, який відбувся влітку 2015 року [6].

Таким чином, приходимо до висновку, що комітети та тимчасові слідчі комісії Верховної Ради України є її своєрідними колегіальними органами, через які Верховна Рада України здійснює свої окремі функції. Перешкодження діяльності вказаних органів, невиконання їх законних вимог та надання недостовірної інформації заподіюють або можуть заподіяти їм шкоду. Очевидно, що така шкода, в першу чергу, виражається не в матеріальних збитках (хоча вони також можливі), а в порушенні ділової репутації, підірванні авторитету цих органів та Верховної Ради України загалом, порушенні їх нормальної роботи тощо. За таких умов, комітети та тимчасові слідчі комісії Верховної Ради України слід розглядати саме як потерпілих (в кримінально- правовому розумінні) від злочину, передбаченого ч. 2 ст. 351 КК України.

Список використаних джерел

1. Красиков А. Н. Сущность и значение согласия потерпевшего в советском уголовном праве / Красиков А. Н. - Саратов, 1976. - 120 с.
2. Музика А. А. Предмет злочину : теоретичні основи пізнання : монографія / А. А. Музика, Є. В. Лашук. - К. :ПАЛИВОДА А. В., 2011. - 192 с.

3. Сенаторов, М. В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві [Текст] : монографія / М. В. Сенаторов ; за ред. В. І. Борисова. - Х. : Право, 2006. - 208 с.
4. Грудзур О. М. Кримінально-правова характеристика провокації хабара: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Грудзур Олег Михайлович. - К., 2011. - 229 с.
5. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання : Постанова Верховної Ради України № 2-VIII від 4 грудня 2014 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/22-viii>.
6. Про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування обставин конфлікту в Закарпатській області : Постанова Верховної Ради України № 598-VIII від 14 липня 2015 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/598-19>.

Трепак В.М., професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
Національної академії Служби безпеки України,
кандидат юридичних наук

Щодо досвіду антикорупційної діяльності у розвинутих країнах світу

Однією зі складових системи протидії корупції є законодавче забезпечення антикорупційної діяльності. Прогресивні кроки з прийняття законодавчих актів в Україні полягають у нових превентивних антикорупційних приписах, що ґрунтуються на міжнародних стандартах. Однак, новому антикорупційному законодавству притаманно ряд недоліків. По-перше, йому бракує системності та взаємоузгодженості, в результаті чого на практиці може виникнути проблема в його застосуванні. По-друге, процес утворення спеціальних антикорупційних органів значною мірою нагадує «хаотичне нагромадження», у результаті якого матиме місце паралелізм у їх роботи та відсутність єдиного центру протидії корупції в державі.

Тому досвід запровадження заходів антикорупційної діяльності розвинутих держав світу становить не лише науковий інтерес, а здійснюється з метою втілення необхідних теоретичних рекомендацій і антикорупційних механізмів у практичну площину.

За результатами досліджень 2014 року Transparency International переважна більшість країн Великої Сімки за Індексом сприйняття корупції займають позиції в межах другого десятку шкали із 175 держав [1].

Зокрема Велика Британія, що у протидії корупції має власну багаторічну історію та існуючі традиції, спрямовує довгострокову антикорупційну діяльність шляхом делегуванням широких повноважень спеціалізованому органу -Управлінню по боротьбі з шахрайством, а також ефективній міжнародній співпраці з іншими спеціалізованими органами держав, адже проблема поширення корупції давно має міжнародні масштаби.

Відповідальність за корупційні дії полягає не лише в індивідуальній відповідальності особи, яка їх вчиняє. Також законом встановлено відповідальність підрозділу або компанії, яка виявилась нездатною запобігти проявам корупції. Отже, Великобританія визначає проблему корупції всезагальною, що підкріплюється довготривалим досвідом цієї держави у протидії цьому соціальному явищу.

У США відкритість діяльності органів влади є основоположним принципом взаємодії державних службовців та населення. Активна позиція та зацікавленість громадськості щодо контролю за виконанням владних приписів сформована на рівні громадянського обов'язку, широка поінформованість про випадки корупційних дій та звітування високопосадовців щодо результатів розслідування справ та вжитих заходів запобігання.

У ФРН антикорупційна діяльність відповідно до «Директиви федеративного уряду щодо запобігання корупції у федеральних органах управління» [2] акцентується на двох аспектах: відбір, навчання, підвищення кваліфікації, ротатії персоналу, що має відбуватися прозоро і об'єктивно; чітке, поетапне, деталізоване прописування правил, інструкцій, розпоряджень механізму реалізації процедури прийняття будь-яких управлінських рішень.

Як і Німеччина, Японія одним з найголовніших напрямів протидії корупції визначає кадрову політику. Японським державним службовцям гарантована висока оплата праці. Крім того, значну увагу японський законодавець приділяє етичній поведінці політиків і службовців.

Антикорупційні заходи Франції першочергово спрямовані на контроль діяльності державних службовців всіх рівнів влади спеціалізованими органами, що мають чіткий розподіл повноважень. Головною вимогою є прозорість процедур у державних і приватних організаціях, їх діяльності та фінансуванні. Підвищена увага приділена звітності політичних партій. Тобто у антикорупційній діяльності Франції центр контролю зміщений у бік діяльності високопосадовців і рішень, що приймаються ними.

У Канаді особливий акцент зроблено щодо відбору претендентів на державну службу. На підставі аналізу законодавства визначає принциповий підхід під час призначення на посади. Другим важливим питанням є дотримання принципу незалежності судової влади, що полягає у фінансовій незалежності, захисті займаної посади та забезпечення адміністративної незалежності судів.

Система політичних і правових механізмів протидії корупції Італійської Республіки, побудована на тісній взаємодії громадських організацій та державних установ.

Отже, за особливостями побудови системи протидії корупції, зокрема кількісним складом новостворених органів антикорупційної спрямованості, Україна визначила пріоритетним для себе впровадження досвіду протидії корупції у таких країнах як США, Франція та Канада, де має місце чіткий розподіл спеціальних суб'єктів протидії за ознакою функціональної спрямованості. У контексті формування організаційно-правового механізму протидії корупції, на наш погляд, Україна має першочергово прописати

правила кадрової політики як відкритого та прозорого процесу, реалізувати положення стратегії судоустрою та судочинства, практично втілити декларовану незалежність суддів (за прикладом США, Великобританії, Франції, Канади), визнати неприпустимим втручання до діяльності засобів масової інформації у висвітленні фактів антикорупційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Transparency International the global coalition against corruption. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.transparency.org/cpi2014/results>.
2. Директиви федеративного уряду щодо запобігання корупції у федеральних органах управління [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Themen/OED_Verwaltung/Korruption_Sponsoring/RL_russisch.pdf?__blob=publicationFile

Тарасенко О.С., доцент кафедри оперативного розшукової діяльності
НАВС, кандидат юридичних наук

Державні заходи протидії дитячій порнографії в мережі Інтернет як засіб дотримання прав дитини

Дитяча порнографія - це особливий вид злочинної діяльності, який направлений на порушення прав особи, яка в силу своєї вікової зрілості не усвідомлює дії, які здійснюються за її участю.

Українське законодавство містить термін «дитяча порнографія», під яким розуміється зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, задіяної у реальній або змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях[1]. А з розвитком інформаційних технологій, зокрема мережі Інтернет, даний вид протиправної діяльності потребує особливої уваги правоохоронних структур, державних, міждержавних та міжнародних установ і організацій.

Особливістю мережі Інтернет є те, що даний протиправний контент може бути створено та розміщено на web-сторінках в різних куточках світу, що в свою чергу унеможлиблює виявити та заблокувати першочергове джерело. В цьому аспекті важливим засобом є взаємна діяльність держав у застосуванні заходів протидії. Так, ряд Конвенцій направлено на запобігання цьому явищу, зокрема ст. 34 Конвенції про права дитини закріплює зобов'язання держави- учасниці захищати дитину від усіх форм сексуальної експлуатації та сексуальних розбещень, зокрема, вживати на національному, двосторонньому та багатосторонньому рівнях всіх необхідних заходів щодо запобігання використанню дітей з метою експлуатації у порнографії та порнографічних матеріалах[2]; ст. 3 Конвенція Міжнародної організації праці про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці визначає найгірші форми дитячої праці - використання, вербування або пропонування

дитини для заняття проституцією, виробництва порнографічної продукції чи для порнографічних вистав[3].

Дані норми відповідно знайшли своє відображення в українському законодавстві, зокрема, Конституція України закріплює загальні вимоги до забезпечення прав дитини, а саме будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом (ст. 52)[4]; іншим законодавством визначає, що держава здійснює захист дитини від залучення до ... використання її для створення та розповсюдження порнографічних матеріалів (ст. 10), заборони щодо розповсюдження порнографії (ст. 20), форми дитячої праці - використання, вербування або пропонування дитини для зайняття проституцією, виробництва порнографічної продукції чи порнографічних вистав (ст. 21)[5]. Також законодавством визначається кримінальна відповідальність за ввезення в Україну творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру з метою збуту чи розповсюдження або їх виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою, або їх збут чи розповсюдження, що містять дитячу порнографію, або примушування неповнолітніх до участі у створенні творів, зображень або кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм порнографічного характеру (ст. 301 КК України)[6].

Важливим також напрямками протидії дитячій порнографіє є діяльність правоохоронних органів та міжнародних інституцій, зокрема одним із пріоритетних напрямів діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України[7] є протидії дитячій порнографії. Що ж стосується міжнародних інституцій, то до них належить Міжнародний жіночий правозахисний Центр «Іа Страда-Україна», яким зокрема створено гарячу лінію щодо отримання повідомлень повідомити про випадки дитячої порнографії в Інтернеті[8].

Наведене дає можливість стверджувати, що в країні створено дієвий механізм з протидії дитячій порнографії в мережі Інтернет. На даному етапі лише стоять питання по усвідомленню суспільством суспільної небезпечності такої протиправної діяльності, а також у створенні дієвого механізму державних та громадських установ з міждержавними та міжнародними інституціями.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії розповсюдженню дитячої порнографії : Закон України від 20 січня 2010 року № 1819-УІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2010. - № 10. - Ст.105.

2. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року / ООН;
Конвенція, Міжнародний документ від 20.11.1989 / Зібрання чинних міжнародних договорів України. - 1990. - № 1. - С. 205.

3. Конвенція Міжнародної організації праці про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182 / Міжнародна організація праці; Конвенція, Міжнародний документ від 17.06.1999 № N 182 [Елект. ресурс] - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_166.

4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року // ВВРУ. - 1996. - № 30. - Ст.141.
5. Про охорону дитинства: Законом України від 26 квітня 2001 року № 2402-III / Відомості Верховної Ради України від 27.07.2001. - 2001. - № 30. - С. 142.
6. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради. - 2001. - № 25, 26. - Ст. 131.
7. Про утворення територіального органу Національної поліції : Постанова КМ України від 13.10.2015 № 831 // Урядовий кур'єр від 21.10.2015 № 195.
8. Електронна гаряча лінія з протидії дитячій порнографії в Інтернеті [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://intemetbezpeka.org.ua/>

Дояр Є.В., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
НАВС

Засоби забезпечення процесуальних прав особи у разі її затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення

Стаття 3 Конституції України проголошує, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження та забезпечення таких цінностей є головним її обов'язком [1, с. 4]. Важливого значення ці положення мають для кримінальної процесуальної діяльності, яка пов'язана з втручанням в особисте життя громадян та обмеженням у випадках, передбачених законом, їх прав і свобод. Особи, залучені до кримінального судочинства як підозрювані та обвинувачені, зазнають істотних правообмежень. У зв'язку з цим, особливої актуальності набувають питання забезпечення їх прав у разі її затримання. Незважаючи на те, що особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення доти, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду, під час досудового розслідування вона може бути тимчасово обмежена у правах, щодо неї можуть застосовуватися різноманітні заходи забезпечення кримінального провадження [5,с. 4].

На основі вищезазначеного розглянемо засоби забезпечення процесуальних прав особи у разі її затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Уповноважена службова особа, що здійснила затримання, перш за все, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється. Даний обов'язок закріплений у ч. 4 ст. 208 КПК України. Закон не визначає, протягом якого строку необхідно це зробити, а лише вказує на негайність такого повідомлення. Вважаємо, що повідомити особу про підстави затримання необхідно на місці затримання. Роз'яснити, у вчиненні якого злочину особа підозрюється, можливо під час повідомлення їй про підозру. Підстави затримання необхідно указати у протоколі затримання, а зміст підозри - у

повідомленні про підозру, або, як нами пропонується, у постанові про притягнення особи як підозрюваного. У цій постанові слідчий має зробити запис про те, що підозрюваному усно роз'яснено обставини злочину, у вчиненні якого він підозрюється. Копію постанови необхідно вручити підозрюваному під розпис [3].

Підстави затримання визначені у ст. 208 КПК України. Їх можна розподілити залежно від тяжкості покарання. Якщо особа підозрюється у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, то затримання може бути проведено, лише у випадках: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин (ч. 1 ст. 208 КПК України). Якщо особа підозрюється у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, то затримання може бути проведено виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує (ч. 2 ст. 208 КПК України) [3].

Слід зазначити, що у ч. 2 ст. 208 КПК України [4] йде мова про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину. При цьому, у даному положенні закріплено, що затримання можна проводити лише щодо підозрюваного, до якого раніше вже було застосовано запобіжний захід. Тому підтримуємо думку Фоміної Т.Г. і вважаємо що у ч. 2 ст. 208 КПК України слід внести зміни та викласти у такій редакції: «Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати підозрюваного у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виключно у випадку, якщо *він* не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує» [5, с. 97].

Як підкреслено у законі, повідомлення підстав затримання необхідно робити зрозумілою для затриманого мовою (ч. 4 ст. 208 КПК України). Аналогічне положення закріплено й щодо повідомлення про підозру. Так, у ч. 2 ст. 29 КПК України визначено, що особа повідомляється про підозру у вчиненні кримінального правопорушення державною мовою або будь-якою іншою мовою, якою вона достатньо володіє для розуміння суті підозри у вчиненні кримінального правопорушення. Даним положенням законодавець підкреслює важливість забезпечення прав кожної людини, незалежно від мови, якою вона володіє [3, с. 98].

Важливим засобом забезпечення прав затриманого є обов'язок уповноваженої службової особи, що здійснила затримання, роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування, вимагати перевірку

обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені ч. 4 ст. 208 КПК України [5, с. 98].

Слід зазначити, що з переліку прав затриманого, що наведені у вказаній нормі, деякі не належать до процесуальних (наприклад, право отримувати медичну допомогу). Крім того, під час затримання особі повинні бути роз'яснені права не лише ті, що визначені у КПК України, а й права, що закріплені Конституцією України, Законом України «Про попереднє ув'язнення», Положенням про порядок короткочасного затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину та ті, що містяться у міжнародно-правових актах з прав людини, ратифікованих Верховною Радою України.

Список використаних джерел

1. Конституція України: науково-практичний коментар / [ред. кол. В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Ю. М. Грошевой та ін.]. - Харків : Право ; Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. - 808 с.
2. Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві : Постанова Пленуму Верховного Суду України : від 24.10.2003 р., № 8 // Вісник Верховного Суду України. - 2003. - № 6 (40). - С. 20-24.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.01.2012 року ВР №4656 - 6.
4. Загальна декларація прав людини : від 10.12.1948 р. // Офіційний вісник України. - 2008. - № 93. - Ст. 3103.
5. Фоміна Т.Г. Забезпечення процесуальних прав підозрюваного і обвинуваченого органами внутрішніх справ України дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09 / Фоміна Тетяна Григорівна; ХНУВС. - Х., 2012. - 234с.

Кохановський Д.О., ад'юнкт ад'юнктури та докторантури НАВС

Поняття та сутність забезпечення прав, свобод особи у кримінальному провадженні

Поняття «забезпечення прав людини» досить часто використовується як на законодавчому, так і на науковому рівнях. У той же час, у науці відсутня єдність думок щодо визначення даного поняття та його сутності. Як слушно підкреслює В.С. Зелененький, категорія «забезпечення прав» у навчальній і спеціальній монографічній літературі, як правило, не розглядається, воно викладається як зрозуміле для всіх поняття. За такого положення в різних учасників одного і того ж процесу відсутнє однозначне уявлення про те, що саме слід розуміти під забезпеченням прав та законних інтересів особи у кримінальному провадженні; про яких осіб йде мова; які засоби забезпечення

прав та законних інтересів особи; і які наслідки порушення вказаних прав та законних інтересів [7, с. 87-88].

При розгляді будь-якого правового явища важливим є визначення його поняття та розкриття сутності. Проблема формування понятійного апарату «забезпечення прав людини» полягає у тому, що у наукових працях немає однозначного розуміння, трактування даного поняття [8, с. 17-20].

Під забезпеченням прав і свобод людини автори науково-практичного коментарю Конституції України розуміють створення умов для здійснення її прав і свобод. Воно включає такі три елементи (напрями) державної діяльності: сприяння реалізації прав і свобод людини (шляхом позитивного впливу на формування їх загальносоціальних гарантій); охорону прав і свобод людини (шляхом вжиття заходів, зокрема юридичних, для попередження, профілактики правопорушень); захист прав і свобод людини (відновлення порушеного правомірному стану, притягнення винних осіб до юридичної відповідальності) [1, с. 23].

У юридичній літературі характеристика забезпечення прав особи розкривається, здебільшого, на основі категорії «механізм». При цьому підкреслюється, що досліджувана проблема носить комплексний характер, і тому у механізмі забезпечення суб'єктивних прав особи слід виділяти не лише юридичний, а й соціальний та соціально-психологічні аспекти. Як зазначає О.Ф. Скакун, поняттям «соціально-правовий механізм забезпечення прав людини» підкреслюється, що правовий механізм - це частина соціального і діє з ним у єдності. А сам процес забезпечення прав людини можливий у сукупності зі сприятливими зовнішніми умовами - системою загальносоціальних і юридичних, внутрішньодержавних і міжнародних гарантій [5, с. 229]. У роботі розглядатиметься лише юридичний аспект механізму забезпечення прав, оскільки соціальний та соціально-психологічні аспекти виходять за рамки дослідження та потребують самостійного вивчення.

Особи, залучені до кримінального судочинства як підозрювані та обвинувачені, зазнають істотних правообмежень. У зв'язку з цим, особливої актуальності набувають питання забезпечення їх прав під час кримінального провадження. Незважаючи на те, що особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення доти, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду, під час досудового розслідування вона може бути тимчасово обмежена у правах, щодо неї можуть застосовуватися різноманітні заходи забезпечення кримінального провадження.

Серед вчених не склалось єдиної думки щодо визначення механізму, за допомогою якого права та свободи особи знаходять свій прояв. Так, у юридичній літературі можна зустріти такі назви, як «соціально-правовий механізм забезпечення (реалізації, охорони і захисту) прав людини» [3, с. 100], «механізм реалізації прав, свобод та обов'язків людини і громадянина» [8, с. 257], «юридичний механізм захисту прав людини», «юридичний механізм забезпечення реальності прав і свобод громадян» [6, с. 10], «механізм забезпечення прав та свобод особи» тощо.

Визначаючи поняття «механізм забезпечення прав людини», правознавці часто виходять із етимологічного тлумачення терміну «забезпечення». Під «забезпеченням» розуміється: створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки. Поняття «механізм» розкривається як: 1) внутрішня будова, система чого-небудь; система, устрій, що визначає порядок будь-якого виду діяльності; 2) сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та ін. явище.

Соціально-правовий механізм забезпечення прав людини у теорії права визначається як система заходів із створення умов для здійснення основних прав та свобод людини, похідних від її гідності. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних прав людини розкривається як єдина система взаємодіючих конституційно-правових засобів, за допомогою яких держава здійснює юридичний вплив на правовідносини між суб'єктами права з метою визнання, дотримання, реалізації основних прав людини [8, с. 1].

Власну думку щодо сутності поняття, що розглядається, висловлюють й інші науковці. Механізм забезпечення прав і свобод особи виступає єдиним, цілісним і якісно самостійним явищем правової системи, є комплексом взаємопов'язаних та взаємодіючих юридичних передумов, нормативних засобів та загальносоціальних умов, що створюють належні юридичні і фактичні можливості для повноцінного здійснення кожним своїх прав і свобод [8, с. 1].

Особи, залучені до кримінального судочинства як підозрювані та обвинувачені, зазнають істотних правообмежень. У зв'язку з цим, особливої актуальності набувають питання забезпечення їх прав під час кримінального провадження. Незважаючи на те, що особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення доти, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду, під час досудового розслідування вона може бути тимчасово обмежена у правах, щодо неї можуть застосовуватися різноманітні заходи забезпечення кримінального провадження [8, с. 1].

У зв'язку з вищезазначеним до Кримінального процесуального кодексу України та Національного кримінального процесуального законодавства з'явилася необхідність внести значну кількість новел щодо розробки чіткого державного механізму забезпечення захисту прав підозрюваного у кримінальному впровадженні, а це вимагає глибокого теоретичного осмислення. Тому існує нагальна потреба розглянути питання забезпечення прав підозрюваного і обвинуваченого України з позицій розробки нового законодавства.

Список використаних джерел

1. Конституція України : від 28.06.1996 р., № 254к/96-ВР // ВВР України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.01.2012 року ВР №4656 - 6.

3. Аграновская Е. В. Правовая культура и обеспечение прав личности / Е. В. Аграновская. - М. : Наука, 1988. - 144 с.
4. Погорілко В. Ф. Конституційне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко. - К. : Наукова думка, Прецедент, 2007. - 344 с.
5. Скаун О. Ф. Теорія держави та права (Енциклопедичний курс) : підручник / О. Ф. Скаун. - Харків : Еспада, 2006. - 776 с.
6. Тимченко И. А. Гарантии конституционных прав и обязанностей советских граждан / И. А. Тимченко // Конституционные права и обязанности советских граждан / А. П. Таранов, И. А. Тимченко, Г. И. Чангули, Н. Г. Шуклина; Отв. ред.: Таранов А.П. - Киев : Наукова думка, 1985. - С. 74179.
7. Зеленецкий В. С. Доследственное производство в уголовном процессе Украины / В. С. Зеленецкий. - Харьков : Кроссроуд, 2009. - 172 с
8. Фоміна Т. Г. «Забезпечення процесуальних прав людини у забезпечення кримінального впровадження»/ Фоміна Т. Г. Дисертація на здобуття наукового ступеня канд.юрид.наук, спеціальність 12.00.09 - Харків, 2012 .- 223 с.

Нечупей Л.Ю., аспірант кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

Правовий статус неповнолітнього підозрюваного під час досудового розслідування

Проблематика, пов'язана з правовим статусом особи, постійно перебуває в центрі уваги вчених і практиків.

Неповнолітній перебуває у статусі підозрюваного з часу повідомлення про підозру або затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення і до моменту передачі обвинувального акта до суду.

Підозрюваний користується правами, що визначені Конституцією України (ст. ст. 28, 29, 55, 56, 59, 62, 63), міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Основний перелік процесуальних прав та обов'язків підозрюваного закріплено в ст. 42 КПК України. Зокрема, згідно ч. 3 ст. 42 КПК України підозрюваний має право:

- 1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють;
- 2) бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, передбачені КПК України, а також отримати їх роз'яснення;
- 3) на першу вимогу мати захисника та користуватися його допомогою з дотриманням визначених КПК України умов;
- 4) не говорити нічого з приводу підозри проти нього або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання;

- 5) давати пояснення, показання з приводу підозри чи в будь-який момент відмовитися їх давати;
- 6) вимагати перевірки обґрунтованості затримання;
- 7) у разі затримання або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою - на негайне повідомлення членів сім'ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування;
- 8) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази;
- 9) брати участь у проведенні процесуальних дій;
- 10) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;
- 11) застосовувати з додержанням вимог КПК України технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь;
- 12) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла;
- 13) заявляти відводи;
- 14) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;
- 15) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому КПК України;
- 16) вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, в порядку, визначеному законом, а також відновлення репутації, якщо підозра не підтвердилася;
- 17) користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

Якщо затримана особа є неповнолітньою, то працівник правоохоронного органу, який здійснив затримання, незалежно від повідомлення, здійсненого неповнолітнім затриманим, зобов'язаний негайно сповістити про її затримання і місце перебування батьків (усиновителів), опікунів чи піклувальників, інших повнолітніх близьких родичів чи членів сім'ї, а також представників органів опіки та піклування, установи і організації, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітня особа.

КПК України містить ряд додаткових процесуальних гарантій які і відзначають особливості здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх. Ці гарантії поширюються на неповнолітніх, що мають статус підозрюваного, обвинуваченого (підсудного), засудженого (виправданого).

Зокрема, затримання та тримання під вартою можуть бути застосовані як запобіжні заходи лише до тих неповнолітніх, які підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні тяжких і особливо тяжких злочинів, і за умови, що слідчий, прокурор доведе, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу обставини є достатніми для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не може запобігти доведеним під час розгляду ризику чи ризикам (ч. 3 ст. 176 КПК). У випадку затримання особи за

підозрою у вчиненні кримінального правопорушення повинен складатись протокол відповідно до вимог КПК України.

Правовий статус підозрюваного крім процесуальних прав, визначених КПК України, складають також його процесуальні обов'язки, що закріплено ч. 7 ст. 42 КПК України.

Підсумовуючи, зазначимо, що процесуальний статус неповнолітнього підозрюваного базується на визначеному в законі загальному процесуальному статусі підозрюваного (повнолітнього). Водночас враховуються особливості процесуального характеру, пов'язані з участю неповнолітніх у кримінальному провадженні, які відображені у гл. 38 КПК України «Кримінальне провадження щодо неповнолітніх».

Фесенко О.М., ад'юнкт ад'юнктури та докторантури НАВС

Правова регламентація виникнення та виконання майнових зобов'язань, як спосіб протидії злочинам, що пов'язані з примушуванням до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань

Складні економічні процеси в державі, реформування правоохоронних органів та судової влади спричинили появу незаконних способів що пов'язані з примушуванням до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань. Тому кредитори, будучи обізнані про зазначені проблеми, намагаються максимально вберегти себе від недобросовісних боржників (або, принаймні, від невиконання ними зобов'язань) шляхом надання відповідних функцій власним службам безпеки або укладання угод з третіми особами, наприклад, з „колекторськими” компаніями (нормативно-правове регулювання участі яких у виконанні майнових зобов'язань ми розглянемо нижче).

З іншого боку, як зазначені чинники, так і ряд інших (економічна криза, криза неплатежів, розповсюджена практика надання товарних кредитів, відвантаження товару без передоплати, стовідсоткова передоплата без отримання товару тощо) призвели до появи певних категорій осіб:

- „ситуативних” боржників (осіб, які мали можливість виконати зобов'язання на момент укладання майнової угоди, а внаслідок зміни обстановки таку можливість втратили);
- „випадкових” боржників (осіб, які не задумуючись про можливості виконання зобов'язань, укладають майнові угоди з різними кредиторами);
- „професійних” боржників (осіб, для яких поняття „отримати в борг” та „заробити” є аналогічними - тобто, практично шахраїв, вину яких складно довести у зв'язку з особливістю формулювань диспозиції статей КК України „Шахрайство” та „Шахрайство з фінансовими ресурсами” [2].

Дії зазначених осіб мають випереджаючий характер у порівнянні з діями кредиторів, оскільки: по-перше боржник у своїх рішеннях втілює попередній задум, який невідомий кредитору, тобто, може вирішити, що „дешевше” звернутися до правоохоронних органів з обвинуваченням кредитора у

вимаганні або примушуванні до виконання цивільно-правових зобов'язань; подруге, навіть у випадку, коли кредитор є юридично грамотним і розраховував на можливість неповернення боргу, а також має достатньо ресурсів щоб витребувати борг законними методами та способами - усе рівно він буде „прухатися” на крок позаду недобросовісного боржника при відстоюванні своїх прав; по-третє спостерігається недосконалість (або повна відсутність) законних заходів превентивного характеру (наприклад, потенційний кредитор може мати рішення суду щодо правомірності вимог, але отримати гроші з боржника не зможе у зв'язку з відсутністю активів, при чому боржник мешкає у котеджі, зареєстрованому на матір, їздить в автомобілі, що коштує 50 тисяч доларів (за довіреністю) та має офіційну заробітну плату у 2 тисячі гривень, з яких погоджується виплатити борг по 25 % з цієї заробітної плати на протязі тисячі років); по-четверте можна констатувати факт, що в Україні відсутні правові підстави притягнення до кримінальної відповідальності недобросовісного боржника і держава (в особі суду, прокуратури та поліції) практично в кожному випадку загострення ситуації при витребуванні боргів приймає сторону боржника (натомість в більш розвинених країнах неповернення боргу - це кримінальний злочин, а в „ісламських” країнах боржника поміщають в „зіндан” (підземну в'язницю), де особа знаходиться до повернення боргу) [5].

З врахуванням зазначеного можна стверджувати, що одним з ефективних способів протидії злочинам, що пов'язані з примушуванням до виконання майнових зобов'язань - це ретельна правова регламентація виникнення та виконання майнових зобов'язань. Тому вважаємо за необхідне розглянути існуючий порядок вирішення майнових суперечок. Вважаємо за необхідне зазначити, що аналізуючи думки ряду авторів [8]; [4], які вивчали зазначену проблематику, одним з основних моментів при виникненні майнових зобов'язань є волевиявлення особи при виникненні зобов'язання (до виконання якого в подальшому відбувається примушування). Окремі українські вчені дотримуються точки зору, що особа може примушуватися до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань не лише за дійсними, але і за недійсними чи відносно дійсними угодами [3, с. 594]. Інші вчені, зокрема, Навроцький В., вважають, що із законодавчого формулювання примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань випливає те, що угода укладена у встановленому законом порядку, тобто є дійсною, такою, що укладена дієздатною особою, без примусу, обману, не суперечить інтересам держави і суспільства, із дотриманням встановленої форми угоди тощо [3, с. 18], але Пленум Верховного Суду України в постановках № 12 „Про судову практику у справах про корисливі злочини проти приватної власності” від 25.12.1992 [6]; № 2 із змінами від 3.12.199 роз'яснив, що „відповідальність за цією статтею може наставати лише тоді, коли особа примушується до виконання чи невиконання існуючого зобов'язання, що виникло з підстав, передбачених чинним законодавством”. Вимога виконати (або не виконати) зобов'язання, що виникло з підстав, не передбачених чинним законодавством, або не існуючого зобов'язання, або зобов'язання з невизначеним предметом, а

так само використання факту існуючого зобов'язання для заволодіння майном, правом на майно або для вчинення дій майнового характеру, які ним не передбачені, належить кваліфікувати як вимагання” [5, с. 141]

Ретельно розглядаючи момент виникнення майнових зобов'язань ми, тим самим, визначаємо його вплив на момент їх виконання, оскільки однією із основних причин вчинення злочинів (що пов'язані з примушуванням до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань) і саме їх невиконання (неповне або неналежне виконання) [5].

Належне виконання в цивільно-правовому розумінні виконує подвійну функцію: слугує способом задоволення інтересів кредитора і грає роль факту, що перериває правовий зв'язок сторін. У категорії виконання знаходять узагальнений вираз найрізноманітніші дії боржника по передачі майна, виплаті боргу, виконанню робіт, наданню послуг тощо[7]. Саме такі дії є юридичними фактами, з якими зв'язується зупинення конкретних зобов'язань. Указані дії повинні повністю задовольняти вимоги кредитора; здійснюватись у точній відповідності із договором.

Список використаних джерел

1. Конституція України: науково-практичний коментар / [ред. кол. В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Ю. М. Грошевой та ін.]. - Харків : Право ; Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. - 808 с.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001// ВВРУ, 2001. - №№ 25, 26.-Ст. 131.
3. Кримінальне право України. Загал. частина: [підруч. для студентів юрид. вузів і фак.] / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.В. Беньківський та ін.; За ред. П.С. Матишевського, П.П. Андрушка, С.Д. Шапченка.- К.: Юрінком Інтер, 1999. - 512 с.
4. Навроцький В.О. Злочини проти порядку управління: [лекції для студ. юрид. фак.] / В.О.Навроцький.- Львів: Вид-во Львівського ун-та, 1997. - 40 с.
5. Печерський О.В. Характеристика злочинів, пов'язаних із примушуванням до виконання майнових зобов'язань /О.В.Печерський // Науковий вісник КНУВС. - К., 2010. - № 2. - С.193-201
6. Постанова ПВС України № 12 „Про судову практику в справах про корисливі злочини проти приватної власності” від 25.12.1992 // Постанови ПВС України в кримінальних та цивільних справах. - К.: Юрінком, 1995. - С.111-123
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // ВВР України, 2003, №№ 40-44, ст.356
8. Якимчук В.Ю. Протидія злочинам, що пов'язані з примушуванням до виконання цивільно-правових зобов'язань: [магістерська робота] / В.Ю. Якимчук // КНУВС. - К., 2010. - 107 с.

Дотримання процесуальної форми в кримінальному провадженні як гарантія забезпечення прав учасників кримінального процесу

В сучасній юридичній науці кримінальна процесуальна форма розглядається як сукупність закріплених законом юридичних процедур, умов та гарантій, які забезпечують вирішення завдань кримінального судочинства. При цьому під процедурами розуміється передбачена законом послідовність здійснення як окремих процесуальних дій, так і їх сукупностей, що утворюють зміст окремих проваджень та стадій кримінального судочинства [2, с. 634].

На основі викладених поглядів учених можна сформулювати поняття кримінальної процесуальної форми, котру слід розуміти як алгоритм кримінального провадження в цілому, порядок здійснення процесуальних дій та порядок прийняття процесуальних рішень.

Отже, незважаючи на різні підходи до визначення поняття кримінальної процесуальної форми, їх практичний зміст один - необхідність суворого дотримання норм кримінального процесуального права як єдиного можливого шляху вирішення завдань кримінального провадження у кримінальному процесі [1, с. 19]. Саме у процесуальній формі, як зазначає Є. Г. Коваленко, знаходить своє вираження зміст кримінального процесу, оскільки кримінальна процесуальна форма утворює врегульований, обов'язковий правовий режим провадження у кримінальних справах [3, с. 19].

Значення кримінальної процесуальної форми для вирішення завдань кримінального судочинства важко переоцінити, адже неухильне дотримання процесуальної форми є необхідною умовою законності дій та рішень у кримінальному провадженні, забезпечення всебічності, повноти, об'єктивності дослідження обставин у кримінальному провадженні, що є запорукою ухвалення законного, обгрунтованого та справедливого судового рішення. Однак дотримання процесуальної форми не слід ототожнювати з формалізмом, надавати їй значення самоцілі, бо кримінальна процесуальна форма важлива не сама собою, а є ефективною гарантією дотримання прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, запорукою успішного вирішення завдань кримінального судочинства, а відтак - і здійснення правосуддя в цілому [6, с. 242, 248].

Важливим питанням, пов'язаним із процесуальною формою, є питання про її єдність та диференціацію. Сутність проблеми полягає в необхідності визначення напрямів удосконалення кримінальної процесуальної форми або шляхом забезпечення єдиного порядку провадження за всіма категоріями кримінальних проваджень, або диференціювання її за певними критеріями та обставинами кримінального провадження.

Тривалий час одне з важливих місць у характеристиці чинної в кримінальному судочинстві процесуальної форми належало її уніфікації. Єдність кримінального судочинства, за словами С. С. Циганенка, виступала як

правова та структурна основа процесуальної діяльності, виявляла безпосередній вплив на характер реалізації інститутів матеріального права, відтак - на її кінцеві результати [7, с. 2]. Якісні перетворення галузі матеріального кримінального права, реорганізація органів кримінальної юстиції, зміна змісту правових завдань суттєво вплинули і на структуру кримінального судочинства. Уніфікація, яка досі забезпечувала ефективність кримінальних процесуальних інститутів, виявилась нездатною в повній мірі виконати завдання, поставлені перед модернізованою структурою кримінального судочинства. Тому досягнення цілей кримінального судочинства у низці кримінальних проваджень потребує застосування особливих процесуальних механізмів.

Між кримінальною процесуальною формою та змістом кримінального процесу, який вона уособлює, існує тісний зв'язок, котрий у своєму розвитку піддається законам діалектики. Процесуальна форма є вираженням змісту кримінального судочинства та способом його здійснення, тому як тільки кримінальна процесуальна форма перестає бути формою змісту, вона втрачає будь-яку цінність, таке відбувається періодично внаслідок швидшого розвитку змісту кримінальної процесуальної форми в порівнянні з її формою, що призводить до виникнення та зростання суперечностей між ними [5, с. 98].

Відтак одним із основних напрямів удосконалення кримінальної процесуальної форми є її диференціація. З цього приводу в науковій літературі вказано, що прагнення до диференціації кримінального судочинства - давня тенденція, витoki якої беруть початок у далекому минулому, характерна майже для всіх сучасних держав. В її основі лежить бажання застосовувати такі форми судочинства, які були б адекватні тяжкості й складності провадження, що розглядається, та тим правовим наслідкам, котрі можуть настати в результаті такого розгляду [7, с. 28]. Втім, у теорії кримінального процесу так і не визначено природу й зміст диференціації та межі її застосування.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.01.2012 року ВР №4656 - 6.
2. Канюка І. М. Принцип процесуальної економії в кримінальному судочинстві України : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / І. М. Канюка ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад». - Одеса, 2015. - 20 с.
3. Коваленко Є. Г. Кримінальний процес України : навч. посіб. / Є. Г. Коваленко. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 576 с.
4. Новак Р. В. Інститут угод як прояв диференціації кримінально- процесуальної форми / Р. В. Новак // Вісник Вищої Ради Юстиції. - № 3 (15). - 2013. - С. 74-86.
5. Савицький Д. О. Підстави диференціації процесуальних форм і їх реалізація у провадженні зі спрощеною формою / Д. О. Савицький // Науковий

вісник Національної академії внутрішніх справ України : Науково- теоретичний журнал. - 2002. - № 2. - С. 214-223.

6. Трофименко В. М. Диференціація процесуальної форми як пріоритетний напрямок реформування кримінального судочинства України / В. М. Трофименко // Вісник Академії правових наук України : зб. наук. пр. / Акад. прав. наук України. - Х. : Право, 2012. - 2012 р. - № 3 (70). - С. 242- 250.

7. Цыганенко С. С. Дифференциация как модель уголовного процесса (уголовно-процессуальная стратегия) / С. С. Цыганенко // Материалы международной конференции, посвященной 160-летней годовщине со дня рождения проф. И. Я. Фойницкого 11 - 12 октября 2007 года. (Санкт- Петербург) [Электронный ресурс]. - Режим доступа :

http://www.iuaj.net/1_oldmasp/modules.php?name=Pages&go=page &pid=225

Секція 4
Права людини в умовах світових загроз XXI століття

Булгак Д.В., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» Іщенко В.В.

Захист прав людини під час збройних конфліктів

Принципово важливим є усвідомлення і розуміння необхідності забезпечення прав людини при будь-яких обставинах. Найважливішим напрямком міждержавного співробітництва є забезпечення прав людини в умовах збройних конфліктів міжнародного і не міжнародного характеру. Адже незважаючи на те, що сучасне міжнародне право засуджує збройні конфлікти, війни та будь-яку агресію і взагалі забороняє агресивні війни. На жаль, збройні конфлікти, війни - це об'єктивна реальність сучасного етапу розвитку людства.

Відповідно до визначення, запропонованого Міжнародним комітетом червоного хреста, збройний конфлікт - це збройне протистояння, що відбувається між державами, або тривале збройне протистояння між урядовою владою та організованими збройними угрупованнями або ж лише між організованими збройними угрупованнями. Своєю чергою, внутрішній (не міжнародний) збройний конфлікт - це збройний конфлікт, що відбувається на території однієї держави і в якому війська жодної іншої держави не беруть участі. Прикладом внутрішнього збройного конфлікту може бути застосування збройних сил держави проти дисидентських або повстанських угруповань або збройне протистояння двох або більше збройних угруповань, що відбувається на території однієї держави, але не обов'язково із залученням регулярних збройних сил [1].

Незалежно від свого соціального характеру (міжнародні війни, національно-визвольні війни, внутрішні конфлікти), законні чи незаконні (агресивні війни або оборонні війни; збройні дії сепаратистів всередині країни або дію урядових військ по захисту конституційного ладу), ці збройні конфлікти ставлять під загрозу реалізацію більшості прав і свобод людини, в тому числі найважливіше природне право - право на життя.

У зв'язку з цим у міжнародному праві вже вироблені норми, основне призначення яких полягає в обмеженні вибору методів і засобів ведення бойових дій і заборону найбільш жорстоких і нелюдських з них в тому випадку, якщо не вдається запобігти збройного конфлікту між державами або всередині країни і вичерпані всі можливі засоби його запобігання. Ці норми, які отримали назву «норми міжнародного гуманітарного права», об'єктивно сприяють гуманізації війни та обмеження масштабів і негативних наслідків збройних конфліктів. Основні засади і принципи, які втілені у нормах міжнародного гуманітарного права застосовуються і до не міжнародних збройних конфліктів: у будь-якому збройному конфлікті і за будь-яких обставин сторони мають дотримуватися елементарних міркувань гуманності, задля захисту жертв, зменшення людських страждань, зменшення

людських страждань, а також зменшення шкоди, завданої об'єктам, що мають надзвичайно важливе значення для виживання. Отже, сторони конфлікту не є обмеженими у виборі засобів

1 способів ведення війни, ані у виборі цілей нападу. Так само вони зобов'язані захищати жертв від впливів і наслідків війни. Сторони конфлікту, що дотримуються цих норм і принципів вважаються такими, що поважають міжнародний правопорядок, а ті хто їх порушують та вчиняють міжнародні злочини мають бути притягнуті до міжнародної кримінальної відповідальності.

Після Другої світової війни колосальний розвиток отримали ідеї прав людини. Дивовижною особливістю цієї війни з'явилися масові злочини, вчинені не тільки щодо поранених, хворих комбатантів, військовополонених, але і перш за все щодо цивільного населення. Організація Об'єднаних Націй виникла як відповідь народів на агресію і злочин проти людяності, скоєні фашизмом. Вже в Декларації Об'єднаних Націй, підписаної 1 січня 1942 р. від імені 26 країн антигітлерівської коаліції, її учасники заявили про свою переконаність у тому, що «повна перемога над ворогом» необхідна для захисту життя, волі, незалежності... та для зберігання людських прав та справедливості». Статут ООН покладає на держави зобов'язання дотримуватися основні права і свободи людини, не допускаючи при цьому будь-якої дискримінації щодо раси, статі, мови, релігії (п. 3 ст. 1 Статуту ООН). Більше того, у п. 7 ст.

2 Статуту встановлюється, що принцип невтручання не поширюється на застосування примусових заходів по відношенню до держав, які порушують права людини і громадянина на підставі глав VII Статуту ООН «Дії у відношенні загрози миру, порушень миру й актів агресії». Нині міжнародне право у галузі захисту прав людини цілком свідомо і обдуманно «втручається» у внутрішні справи держав. При всіх відмінностях між гуманітарним правом, застосовуваним під час збройних конфліктів, та правом людини і те, і інше право має загальну мету — забезпечити повагу до людської гідності при всіх обставинах. Тому з історичної точки зору цілком логічно, що всього лише через рік після проголошення 10 грудня 1948 р. Організацією Об'єднаних Націй Загальної Декларації прав людини були прийняті норми гуманітарного права, що відносяться до конфліктів, що відбуваються всередині держави.

Кожна зі сторін внутрішнього збройного конфлікту зобов'язана дотримуватися основоположних гуманітарних принципів, закріплених у ст. 3, спільній для всіх чотирьох Женевських конвенцій 1949 р. Зазначені положення розвинуті та доповнені Другим Женевським протоколом 1977 р. Стаття 3, спільна для Женевських конвенцій, і Другий Женевський протокол мають однакову юридичну силу для всіх сторін внутрішнього збройного конфлікту (як для урядових військ, так і для повстанців). Крім того, як урядові збройні сили, так і війська повстанців мають дотримуватися положень окремих міжнародних договорів, що поширюють свою дію на внутрішні збройні конфлікти, зокрема, Протоколу про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв 1996 р. та Конвенції про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення 1997 р. [1]. Застосовується також і звичаєве міжнародне право, насамперед це стосується основних принципів права збройних конфліктів (гуманізму, рівного ставлення, недискримінації, обмеження, захисту жертв війни, добропорядності і законності) [2]. Міжнародний Суд ООН зазначив, що положення спільної ст. 3 відображають елементарні міркування гуманності, що застосовуються, відповідно до звичаєвого міжнародного права, під час будь-яких збройних конфліктів [1].

На підставі цих рішень Комітет Червоного Хреста підготував проект двох протоколів, які були прийняті в 1977 р. під назвою Додаткові протоколи до Женевських конвенцій від 12

серпня 1949 р. Другий Протокол (Протокол II) присвячений захисту жертв збройних конфліктів, які не мають міжнародного характеру. 28 статей цього документа розвивають стислі положення загальної статті 3 і розширюють гуманітарний захист населення під час збройних конфліктів не міжнародного характеру. Протокол II забороняє виносити смертний вирок особам, які не досягли на момент вчинення правопорушення 18-річного віку, а також вирок не приводиться у виконання у відношенні вагітних жінок і матерів, які мають малолітніх дітей (п. 4 ст. 6). Розділ IV Протоколу II присвячений захисту цивільного населення. Головний принцип, яким повинні керуватися протиборчі сторони в умовах внутрішнього збройного конфлікту по відношенню до цивільного населення полягає в тому, що «цивільне населення як таке», а також окремі цивільні особи не повинні бути об'єктом нападу, зокрема:

1. Забороняються акти насильства або погрози насильством, що мають основною метою тероризувати цивільне населення». Крім того, забороняється використовувати голод серед цивільного населення в якості методу ведення військових дій. Тому забороняється в цих цілях піддавати нападу, знищувати, вивозити або приводити в непридатність об'єкти, необхідні для виживання цивільного населення (ст. 14).
2. Забороняється примусове переміщення цивільного населення з причин, пов'язаних із збройним конфліктом, за винятком випадків забезпечення безпеки цих осіб або настійними причинами військового характеру (ст. 17).
3. Забороняється напад на установки і споруди, що містять небезпечні сили, а саме: греблі, дамби і атомні електростанції, так як такий напад може викликати втрати серед цивільного населення (ст. 15).

На даний час питання забезпечення та захисту прав людини, в тому числі і в умовах збройних конфліктів різного характеру, міжнародним співтовариством вже не розглядаються. Найважливішим принципом права збройних конфліктів є те, що особи зі складу збройних сил обох сторін, які вийшли з ладу або безпосередньо в силу різних причин (хвороба, поранення, затримання тощо), які перестали брати участь у воєнних діях, а також цивільне населення, повинні за всіх обставин користуватися гуманним поведінням, включаючи повагу до їхнього життя, фізичну і психічну недоторканність. Застосування державою збройних сил для наведення конституційного порядку на своїй території є крайнім засобом забезпечення громадського порядку, але в певних випадках лише його використання дозволяє державі захищати основоположні, невід'ємні права і свободи людини, в тому числі найважливіше право - право на життя.

Список використаних джерел

1. Алямкін Р. Міжнародно-правовий режим захисту прав людини під час внутрішніх збройних конфліктів / Р. Алямкін // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2014. - № 6. - С. 47-51. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ibuv.gov.ua/j-pdf/Nzizvru_2014_6_12.pdf
2. Строителев А. Принципы права вооруженных конфликтов и их использование / А. Строителев // Обозреватель. - 2012. - № 7. - С. 15.

Васильєва І. О., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: Іщенко В.В., викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Проблема торгівлі людьми в сучасному світі

Відповідно до Конституції України (статті 28, 29) кожна людина має право на свободу та особисту недоторканість. Честь і гідність людини - наголошує Основний Закон - є найвищою соціальною цінністю в державі. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню [1]. Актуальність цієї проблематики підтверджується тим, що свобода людини є однією з головних цінностей сучасного цивілізованого суспільства, а забезпечення недоторканості свободи особи - однією з головних функцій держави.

Ще в ХХ ст. торгівлю людьми світова спільнота включила в число основних викликів і погроз національній і міжнародній безпеці. Сьогодні все велику тривогу викликає зростання об'ємів незаконних дій по використанню людини в цілях сексуальної та іншої експлуатації. Проблема торгівлі людьми спочатку повинна розглядатися як явище загрозливе національній безпеці, оскільки своїм фактом вона ставить під загрозу всі демократичні досягнення суспільства.

На даний момент найбільш повне визначення торгівлі людьми дає Протокол з попередження торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми від 15.11.2000 р., який доповнює Конвенцію ООН про боротьбу з транснаціональною організованою злочинністю. Протокол є основним міжнародним документом, спрямованим на боротьбу з цим злочином. Він визначає торгівлю людьми як здійснення з метою експлуатації вербування, перевезення, передачі, приховання чи отримання людей шляхом погрози силою або її застосування чи інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою чи вразливістю стану або шляхом підкупу у вигляді платежів чи вигод для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу [2].

В наш час торгівля людьми - це зростаюча злочинна індустрія у світі. Глобально, вона пов'язана з незаконною торгівлею зброєю, як з другою найбільшою злочинною діяльністю, після торгівлі наркотиками. Загальний річний дохід від торгівлі людьми становить від 5 до 9 мільярдів Ц[^]Б. Рада Європи констатує, що «Торгівля людьми досягла масштабів епідемії за останні десять років, з річним глобальним ринком близько 42,5 млрд. Ц[^]Б». За оцінками ООН, близько 2,5 млн. осіб з 127 різних країн є об'єктом торгівлі людьми в усьому світі.

Торгівля людьми тягне за собою експлуатацію людини. Жертвам торгівлі людьми не дозволяється куди-небудь відбути до прибуття на місце призначення. Вони утримуються проти їхньої волі із застосуванням актів насильства, їх примушують працювати або надавати послуги торговцям або іншим особам. Роботи або послуги можуть включати в себе будь-що - від кабальної або примусової праці до комерційної сексуальної експлуатації.

Основними країнами-постачальниками торгівлі людьми є Таїланд, Китай, Нігерія, Албанія, Болгарія, Білорусь, Молдова. У деяких регіонах, таких як Росія, Східна Європа, Гонконг, Японія і Колумбія, торгівля знаходиться під контролем великих злочинних організацій. Тим не менше, більша частина торгівлі здійснюється в мережах невеликих груп, кожна з яких спеціалізується в певній галузі, таких як вербування на роботу, перевезення, реклама, або торгівля в роздріб. Це дуже вигідно для них, оскільки потрібен маленький стартовий капітал, а кримінальне переслідування трапляється відносно рідко.

27 липня 2015 р. Державний департамент США оприлюднив традиційний щорічний звіт про торгівлю людьми у світі. Як і минулого та позаминулого року, Україна потрапила до країн другої категорії, за діяльністю яких потрібен нагляд. Звіт характеризує Україну як «країну походження, транзиту та призначення для чоловіків, жінок та дітей, яких піддають примусовій праці та сексуальній експлуатації». Українці стають жертвами торгівлі людьми не лише в Україні, але й у Росії, Польщі, інших країнах Європи, Туреччині, США, країнах Центральної Азії та Близького Сходу. Через російську агресію понад 1,3 мільйона осіб зі східної України стали вимушеними переселенцями. Ці люди є особливо вразливими до експлуатації. Жінок та дівчат у зоні конфлікту викрадають, щоб згодом змусити їх до праці або надання сексуальних послуг. Російсько-сепаратистські сили використовують неповнолітніх як солдатів, інформаторів або живий щит, йдеться у звіті [3].

Торгівля живим товаром, яка набирає щораз широкіших масштабів і дедалі жорстокіших форм охопила більшість країн світу. Торгівля людьми стала злочинним бізнесом, який посідає третє місце за рівнем прибутковості. На жаль, не оминуло це лихо й Україну, яка є сьогодні і країною-донором, і країною транзиту. До рук сучасних работоргівців потрапили тисячі українських громадян: вони зазнають нещадної експлуатації і принижень, їх калічать морально і фізично, навіть позбавляють життя.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_791
3. Звіт Державного департаменту США від 27.07.2015 р. // [Електронний ресурс].
- Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/27155511.html>

Дворніченко Ю.О., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» Іщенко В.В.

Торгівля людьми - порушення прав людини

Права людини на життя, свободу, вільне пересування та інші права - це головні цінності сучасного цивілізованого суспільства, а тому посягання на них можуть розцінюватися як посягання на національну безпеку держави, оскільки своїм фактом вона ставить під загрозу всі демократичні досягнення суспільства. Тому проблема торгівлі людьми надзвичайно актуальна у наш час.

Існує безліч понять та визначень терміну «торгівля людьми». Проте, згідно зі ст.4 Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, "торгівля людьми" - це найм, перевезення, передача, або одержання осіб шляхом погрози або застосування сили чи інших форм примусу, насильницького викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або наданням чи отриманням плати чи вигоди для досягнення згоди особи, яка має владу над іншою особою, для експлуатації.

Торгівля людьми являється однією із сучасних форм рабства, що включає в себе домашнє рабство, примусові шлюби, боргову кабалу, примусове зайняття проституцією чи участь у виготовленні порнографічної продукції, нестерпні форми праці тощо.

За неофіційними даними в світі близько 4 млн. осіб щороку переправляються через кордони держав для використання в підневільній праці. В сучасну работоргівлю втягуються навіть держави, які уникнули рабовласницького періоду у своїй історії.

За даними ООН, сьогодні близько 12 мільйонів людей у всьому світі живуть в рабстві. Проте деякі експерти рахують ці відомості лише верхівкою айсберга. За їх підрахунками, жертвами сучасних форм рабства стали більше 200 мільйонів людей, що живуть нині.

Статистика вражає і одразу ж виникає запитання: чому у сучасному світі відбувається так багато випадків торгівлі люди? Які причини цього?

Збільшення жертв торгівлі людьми сприяють чимало чинників, зокрема: бідність, привабливість уявного кращого життя за кордоном; організована злочинність та незахищеність від неї; насильство проти жінок та дітей, дискримінація жінок; політична нестабільність; збройні конфлікти та ін.

Торгівля людьми є злочином проти людяності. Вона включає акт вербування, перевезення, передачі, приховування або одержання людини за допомогою застосування сили, примусу або іншими засобами, з метою її експлуатації.

Проте на що ж саме посягає таке злочинне діяння, як торгівля людьми? Адже, якщо замислитися, то вона посягає не на один об'єкт, а на їх цілу сукупність, а саме:

- Право на життя, свободу та особисту недоторканість;
- Свобода від рабства;
- Право на свободу від катувань, жорстокого чи нелюдського поводження;
- Рівність перед законом;
- Свобода пересування та вільного вибору місця проживання;
- Право на працю, створення профспілок та приєднання до профспілок;
- Право на відпочинок;
- Свобода одруження [1, с.24].

На жаль, цей перелік не є вичерпним і, виходячи з усього вищенаведеного, можна класифікувати торгівлю людьми як комплексне порушення людських прав.

На сьогодні торгівля людьми стає все більш прибутковим явищем. В наш час це найшвидше зростаюча злочинна індустрія у світі. Глобально вона пов'язана з незаконною торгівлею зброєю, як з другою найбільшою злочинною діяльністю, після торгівлі наркотиками. Рада Європи констатує, що «Торгівля людьми досягла масштабів епідемії за останні десять років, з річним глобальним ринком близько 42,5 млрд. доларів США» [2].

Найпоширенішими проявами торгівлі людьми є торгівля задля примусової праці та секс-торгівлі людьми.

Примусова праця - це ситуація, в якій жертви змушені працювати проти їхньої власної волі, під погрозою насильства або інших форм покарання, їхня свобода обмежена і на ступінь володіння власністю здійснюється тиск. Це може бути праця в якості домашньої прислуги, сільськогосподарська праця, виснажлива чи нестерпна праця на заводах, в громадському харчуванні та в інших сферах послуг, і жебрацтво тощо.

Що ж до секс-торгівлі людьми, то жертвами, на превеликий жаль, може стати будь-хто. Зазвичай це безхатьки, підлітки, які втекли з дому, домогосподарки, біженці тощо. Торговці експлуатують вразливості людей на різні незгоди у житті і відсутність можливостей, пропонуючи щедрі обіцянки - щасливий і заможний шлюб, працевлаштування, освіти, та / або загалом краще життя. Проте, зрештою, торговці змушують жертв до заняття проституцією або роботи у секс-індустрії. Наприклад, у США за даними Міністерства юстиції, у 2015 р. було зафіксовано 1229 випадків торгівлі людьми. З них, 83% - це випадки секс-торгівлі людьми. Основними країнами-постачальниками для торгівлі людьми є Таїланд, Китай, Нігерія, Албанія, Болгарія, Білорусь, Молдова.

Що ж до України, то за оцінками, починаючи з 1991 року, до 0,5 млн. українських жінок були продані за кордон. 27 липня 2015 р. Державний департамент США оприлюднив традиційний щорічний звіт про торгівлю людьми у світі, в якому Україна потрапила до країн другої категорії, за діяльністю яких потрібен нагляд. Українці стають жертвами торгівлі людьми не лише в Україні, але й у Росії, Польщі, інших країнах Європи, США, країнах Центральної Азії та Близького Сходу. Через російську агресію понад 1,3 мільйона осіб з Донбасу стали вимушеними переселенцями. Ці люди є особливо вразливими до експлуатації. Жінок та дівчат у зоні конфлікту викрадають, щоб згодом змусити їх до праці або надання сексуальних послуг. Російсько-сепаратистські сили використовують неповнолітніх як солдатів, інформаторів або людський щит, йдеться у звіті. «Уряд України не повністю виконує

мінімальні стандарти боротьби з торгівлею людьми. Він, однак, докладає до цього значних зусиль» - йдеться у звіті [2].

Зважаючи на таке поширення торгівлі людьми, її суспільну небезпечність та вплив на сучасне суспільство, необхідно боротися з нею. І хоча боротьба зі злочинністю - це виключно внутрішня функція держави, яка здійснюється на підставі національних законів правоохоронними органами, однак умови боротьби зі злочинністю наразі суттєво ускладнюються поширенням таких злочинів, які становлять небезпеку не тільки для окремих держав, а й для усього людства, тож вимагають спільних зусиль та повсякденного співробітництва держав [3]. Зокрема, проблема торгівлі людьми обговорюється на міжнародному рівні упродовж більш як 100 років. Стаття 4 Загальної декларації прав людини, 1948 р. визначає: «Ніхто не повинен утримуватися в рабстві або підневільному стані; рабство й работоргівля забороняються у всіх їхніх видах». Були підписані такі основоположні документи, як Конвенція Ради Європи з протидії торгівлі людьми та Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї. Також існує Європейський день проти торгівлі людьми, який відзначається щороку 18 жовтня.

На сьогодні приблизно 180 країн мають законодавство, що дозволяє протидіяти проявам торгівлі людьми. Проте кримінальні кодекси різних країн трактують цей злочин по-різному:

- 1) в одних країнах торгівля людьми виділена в окремий склад злочину (Австрія, Данія, Російська Федерація, Франція, ФРН, Швейцарія);
- 2) в інших вона не виділена в окремий склад та переслідується в рамках інших наявних законів (Австралія, КНР, Норвегія, Таїланд, Туреччина);
- 3) або не переслідується зовсім (Республіка Польща, Швеція) [4].

В Україні торгівля людьми карається позбавленням волі на строк від трьох до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої (ст.149 КК України).

Список використаних джерел

1. Левченко К. Б. “Торгівля людьми” та “торгівля жінками”: проблеми формування термінології сучасних документів” / К. Б. Левченко // Вісник Національного університету внутрішніх справ. - Х., 2000. - Вип. 11. - С. 24-30.
2. Global report on trafficking in persons. July 2015 // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.state.gov/documents/organization/245365.pdf>
3. Скулиш Є. Д. Міжнародне співробітництво у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності / Є. Д. Скулиш // Вісник Київського міжнародного університету (Серія: “Міжнародні відносини”). - К. : КИМУ. - Вип. 5. - 2007. - 234 с. // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.kymu.edu.ua/vmv/v/05/skulish.h1m>
4. Негодченко Д. О. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми в Україні та інших країнах: порівняльно-правовий аналіз : автореф. дис. канд юрид. наук. : 12.00.08 / Негодченко Дар'я Олександрівна; Харківський нац. ун-т внутр. справ. - Х., 2011. - 22 с.

Катеринчук К.В., кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінально-правових
дисциплін юридично-психологічного
факультету НАВС

Використання зброї при вчиненні злочину, як одна
з проблем посягання на права людини

З історичних джерел відомо, що зброя з давніх-давен була знаряддям вчинення насильницьких злочинів. І якщо холодна зброя первісним своїм походженням мала мисливське знаряддя (ніж, спис, лук та стріли) або господарський інструмент (сокира, молот тощо), то вогнепальна зброя вже має безпосередню спрямованість на знищення людей і може бути використана незаконними організаціями та групами [1].

На запити українського інституту дослідження екстремізму (далі - Інститут) директор громадської організації «Українська стрілецька асоціація» Андрій Хаверчук у червні 2015 року заявив, що в Україні нелегальної зброї - 6 млн. одиниць [2]. Григорій Учайкін у вересні 2015 року повідомив, що на руках українців перебуває не менше 4,5 млн. одиниць зброї [3]. Тобто, від 11 до 14 одиниць зброї на 100 чоловік населення без урахування законної.

Привертає до себе увагу і регіональні особливості розповсюдження зброї. Відповіді від ГУ МВС України у столиці та регіонах України на запити Інституту дають можливість визначити чисельність зареєстрованої зброї у співвідношенні на 100 чоловік населення у окремих регіонах [4]. За основу брались показники Державної служби статистики України на 1 січня 2015 року [5, с. 48-49].

Регіон	Кількість зброї	Рівень розповсюдження (чисельність на 100 чоловік населення)
м. Київ	90098	3,1
Волинська область	24330	2,3
Дніпропетровськ а область	59107	1,8
Київська область	47541	2,7
Львівська область	41509	1,6
Харківська область	47640	1,7
Україна	793877	1,8

Причиною цього є відсутність централізованого контролю за виготовленням, придбанням, транспортуванням та збереженням зброї на території України, велика кількість якої надходить з численних “гарячих точок”. Недостатньо ефективною є робота, направлена на виявлення джерел надходження зброї та її нейтралізації, а також попередження злочинів, пов’язаних з незаконним обігом вогнепальної зброї [6, с. 11-15].

Така розповсюдженість нелегальної зброї серед населення України, на нашу точку зору, може призвести до підвищення рівня злочинності, особливо це стосується злочинів проти життя та здоров’я особи, власності, громадської безпеки та порядку й інші злочини.

Отже, аналізуючи дану ситуацію в Україні питання легалізації вогнепальної зброї залишаються доволі актуальними. Ми пропонуємо посилити кримінальну відповідальність за злочини, що вчиняються з використанням вогнепальної зброї та прийняти ряд змін до Кримінального кодексу України, щодо криміналізації діянь з використанням зброї. Такі зміни, особливо, були б доречні щодо злочинів, що посягають на життя і здоров’я особи, це забезпечить захист прав людини від незаконних посягань з використанням зброї.

Список використаних джерел

1. Терещук А.О. Вогнепальна зброя та бойові припаси до неї як предмет злочину / А.О. Терещук // Часопис Київського університету права. - 2013. - № 3. - С. 326-330. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-rab/Ськир_2013_3_79.pab
2. Жди беды: у украинцев на руках 6 миллионов единиц нелегального оружия. - Режим доступу: <http://rian.com.ua/analytics/20150601/368327125.html>
3. В Украине не менее 4,5 млн. стволов незаконного оружия - автор петиции. - Режим доступу: <http://www.profi-forex.org/novosti-mira/novosti-sng/ukraine/entry1008267472.html>
4. Вогнепальна зброя і злочинність. Відповіді на інформаційні запити Інституту. - Режим доступу: <http://uire.org.ua/publikatsiyi/vognepalna-zbroya-i-zlochinnist-vidpovidina-informatsiyi-zapiti-institutu/>
5. Цивільна зброя в Україні: міфи та реальність. Українська дійсність і міжнародний досвід легалізації та контролю. Г.Ф. Гергега, О.О. Зарубінський, Б.М. Петренко, Р.В. Старовойтенко. - К: Видавничий дім “АДЕФ-Україна”, 2015. - 152 с. - Режим доступу: <http://uire.org.ua/doslidzhennya/tsivilna-zbroya-v-ukrayini-mifi-ta-realnist-ukrayinska-diysnist-i-mizhnarodniy-dosvid-legalizatsiyi-ta-kontrolyu/#more-2166>
6. Костенко М.В. Вбивства на замовлення: криміналістична характеристика: Монографія // За ред. проф. Коновалової В.О. - Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. - 160 с.

Мишаста Т.Ю., студентка 2-го курсу факультету соціології та права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» Іщенко В.В.

Проблема тероризму - в контексті порушення прав і свобод людини

У XXI ст. все більшого розмаху набуває таке жорстоке і безжалне явище, яке забирає десятки і сотні людських життів як тероризм. Не застраховані від спалахів тероризму ні високорозвинені, ні відстаючі в економічному і соціальному розвитку країни з різними політичними режимами і державним устроєм, в тому ж числі і наша Україна. Для України за останні 2 роки питання тероризму аж занадто актуальне. І тому, обираючи тематику доповіді, ми ретельно обдумали ряд можливих і зрозуміли, що тема тероризму актуальна як ніколи.

Тероризм (від лат. *terror* - «жах») - це суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших зазіхань на життя чи здоров'я ні в чому не повинних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [3].

Тероризм як явище людського життя відоме вже давно. Ще в I ст. нашої ери в Іудеї діяла секта сикарійів, що знищувала представників єврейської знаті, які співробітничали з римлянами. У 1848 р. німецький радикал Карл Гейнцен доводив, що застосування вбивства не заборонено в політичній боротьбі і що фізична ліквідація сотень і тисяч людей може бути виправдана, виходячи з «вищих інтересів» людства. Гейнца можна вважати основоположником теорії сучасного тероризму. За словами журналіста М. Болтунова: «Тероризм - це ненависть. Людини до людини. Людини до людства». І ми цілком і повністю підтримуємо його думку щодо тероризму, як антисоціального, антигуманного явища людства XXI століття.

Сучасних терористів не хвилює, скільки невинних людей загине, будуть вони цивільними чи військовими, які матеріальні збитки завдані суспільству. Головний об'єкт їхнього впливу - ті, у чий руках влада [1]. Таке в узагальненому вигляді кредо тероризму. А природа тероризму у всі часи залишається незмінною: в її основі - симбіоз насильства й страху як насильницько-примусового методу досягнення бажаної мети.

А тепер би хотілося більш детально і глибше розглянути тероризм і його конкретні прояви в сучасному суспільстві. Лише за останній час людські і

матеріальні втрати у зв'язку з терористичними актами зафіксовані в США, Кенії, Росії, Японії, Аргентині, Індії, Пакистані, Танзанії, Ізраїлі, Франції та ряді інших держав світу.

Одним із найгучніших терористичних актів світу, це є теракт у США, який стався 11 вересня 2001 року. Жоден експерт не міг передбачити, що для терористичного нападу на США «Аль-Каїда» обере шлях руйнування будівель Всесвітнього торговельного центру в Нью-Йорку за допомоги захоплених нею цивільних літаків. Внаслідок цього теракту загинуло близько 2996 осіб. Відповідальність за теракти США поклали на «Аль-Каїду» та її лідера Усаму бен Ладена.

Що ж до інших випадків тероризму в сучасності хотілося б навести сформовану досить сумну статистику. Лише у період з 2002 по 2011 рік у Великобританії відбулося 236 терористичних атак, більшість з яких мали місце у Північній Ірландії. У США за той самий період сталося лише 127 терактів [6].

У 2013 році світ сколихнуло повідомлення про так званий «Смертельний марафон у Бостоні» Теракт в Бостоні - найскандальніший теракт 2013 року, що стався в США під час всесвітньо відомого Бостонського марафону. Не можемо залишити без уваги й «Кривавий шопінг» в Кенії. Криваву бійню влаштували 15 членів терористичної організації «Аль-Шабаб» 21 вересня 2013 року.

Серед останніх найбільш гучних терактів насамперед слід згадати події у Франції, які відбулися в п'ятницю 13 листопада 2015 року, цей день вже охрестили «чорною» п'ятницею, оскільки ці події в Парижі змусили стати центром уваги всього світу. В п'ятницю ввечері розпочалася серія терактів у центрі та в північному районі французької столиці. Жодних сумнівів у тому, що дії терористів були скоординованими - терористи діяли за двома схемами: вибухи терористів-смертників або ж напади людей з автоматами Калашникова. В Парижі було шість «епіцентрів» терористичної атаки, внаслідок яких загинуло значна кількість осіб [4].

І як би це не було важко усвідомлювати, але слід констатувати, що таке явище як тероризм в останні часи набуло масовості. На нашу думку, взагалі будь-який прояв агресії до людства не є прийнятним, незважаючи на матеріальне, політичне, соціальне чи релігійне переконання особи, воно повинне мати місце в суспільстві, але за умови, що воно ніколи і ніяк не принесе шкоди оточуючому суспільству. Ми вважаємо, що це явище потрібно повністю викоринити, але ж поки залишаються фінансові джерела тероризму, то з'являються й нові люди, які ладні будуть помирати і змушувати помирати інших. Що ж до міжнародної світової спільноти і їх так званих «радикальних» методів боротьби з цим явищем, то хотілося б зауважити, що воно витратило величезні кошти на численні антитерористичні операції, а потім - ще й кошти на ліквідацію наслідків антитерористичних дій. А терористи, тим часом, продовжать свою діяльність, а від їхніх рук і далі будуть обриватися людські життя.

Список використаних джерел

- 1) Мандрагеля В. А. Тенденції боротьби з глобальним тероризмом: досвід та перспективи США // Практична філософія. — 2004 р., —№2.
- 2) Олефіренко М. Новітні інформаційні технології як інструмент міжнародного тероризму. — К., 2004 р.
- 3) [Електронний ресурс] - БІр8://ик.^ікipe&a.o^/ікі/Тероризм
- 4) [Електронний ресурс] - <http://www.pravda.com.ua/>
- 5) [Електронний ресурс] - <http://tsn.ua/svit/terakti-u/>
- 6) [Електронний ресурс] - http://newsradio.com.ua/2013_05_23/Terorizm-u- rozvinenih-kra-nah-Dov-dka/

Мірошніченко І.Т., студентка магістратури юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник:*
Камінська Н.В., доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри гуманітарних та загальноправових
дисциплін НАВС

Розвиток міжнародного тероризму в постбіполярній системі міжнародних відносин

Тероризм - надзвичайно загрозливе суспільне явище. Він привертає прискіпливу увагу фахівців найрізноманітніших наукових спрямувань. Досить сказати, що поняття жаху (а терор з латини й перекладається як жах) у науковий обіг увів ще Аристотель для позначення почуття, яке оволоділо глядачами під час перегляду трагедії у театрі [1, с. 644]. Тоді це був жах перед небуттям, що його майстерно показували артисти, створивши атмосферу хаосу й розрухи [11].

У сучасних умовах проблема тероризму належить до числа найбільш суперечних міжнародно-правових та політичних питань. Підтвердженням цьому є те, що питання боротьби з тероризмом було винесено на порядок денний саміту ООН, який відбувся 14-17 вересня 2005 р.. Підставою для такого рішення були трагічні події, що сталися 11 вересня 2001 р. в США, у жовтні 2002 р. у Москві на мюзиклі "Норд-Ост", у березні 2004 р. в Іспанії, у вересні 2004 р. у Беслані, в липні 2005 р. в лондонському метро і постійні теракти в Ізраїлі.

Найпотужнішим інструментом боротьби з цим злочиним є, безумовно, міжнародне право, а все частіше акти міжнародного тероризму ставлять перед наукою міжнародного права і практикою міждержавних відносин питання про вироблення необхідних ефективних правових засобів для боротьби з цим злом [7, с. 6-8]. Для ефективності таких засобів, необхідним є, як мінімум, єдиний міжнародно-правовий понятійний апарат. Однак, на жаль, на сучасному етапі, «ані у доктрині, ані в договірних нормах міжнародного права немає єдності щодо визначення видів міжнародних злочинів, так само як і єдності у використанні термінології» [6, с. 610], а робота з розробки концептуальних аспектів, пов'язаних з боротьбою з міжнародним тероризмом, включаючи понятійні питання, стоїть практично на місці. Це можна побачити з резолюцій Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки, в яких містяться виключно декларативні положення про боротьбу з тероризмом. Ігнорується той факт, що «будь-яка модель, будь-яка конвенція про боротьбу з тероризмом за відсутності єдиного підходу держав до понятійного апарату і категорій, які живляються в цих моделях та конвенціях, перетворюється у фікцію» [4, с. 163].

Для вдосконалення правових заходів боротьби з тероризмом необхідно знати саме причини його виявлення. Зарубіжні та вітчизняні дослідники називають такі причини тероризму:

1) помітне зниження життєвого рівня населення в поєднанні з безпрецедентно збільшеною соціальною диференціацією, які викликають до життя такі соціально-психологічні чинники, як злість, заздрість, ненависть, ностальгія по минулому і т. ін.;

2) економічна й енергетична криза, зростання цін, інфляція;

3) кризовий стан ряду соціальних і професійних груп, особливо військових, що мають досвід війни, і осіб, що мають досвід роботи з вибуховими пристроями і вибуховими речовинами;

4) зростання безробіття, яке зумовлює проблеми міграції, бродяжництва, психологічної і професійної деградації і дезорієнтації особи в умовах ринкової економіки і т. ін.;

5) широке розповсюдження серед населення зброї, військової підготовки і специфічних військових умонастроїв, пов'язане як з участю значної частини військових у реальних бойових діях (афганська і чеченська війни), так і з вимушеним перепрофілюванням багатьох працівників спецслужб, що нерідко опиняються в кримінальних структурах, доступність зброї і велика кількість військових, що шукає собі застосування;

6) підлив або скидання свого уряду (наприклад діяльність західнонімецької “Фракції червоної армії” (РАФ) та італійських “Червоних бригад”);

7) національне самовизначення (наприклад діяльність Вірменської секретної армії за звільнення Вірменії (АСАЛА));

8) поширення засобами масової інформації ідей і поглядів, що ведуть до зростання насильства, нерівності і нетерпимості, навіювання населенню міфів про всесильність і вседозволеність терористів та ін. [5, с. 34-37].

На думку С.Хофмана, міжнародний тероризм виявився можливим завдяки широкому набору засобів комунікації. Базою для ісламського тероризму, наприклад, слугує не тільки рух на підтримку палестинської боротьби і проти силової американської присутності. Його підживлює також опір несправедливій економічній глобалізації і західній культурі, в якій вбачається загроза для місцевих релігій і культур [8].

Український вчений В. Антипенко довів, що тероризм базується на соціальному конфлікті. Глобальний характер соціального конфлікту, що посилюється подальшою деградацією глобальної економіки, детермінує масштабність тероризму та глобальний характер загроз, що від нього надходять. Важливою є оцінка тероризму в його соціально-політичному та правовому вимірах, як «міжнародного злочину», базою якого є не просто насильницьке протистояння, а посягання на світовий порядок. Крім того, тероризм базується на різниці в політичних, економічних, ба навіть культурних інтересах не лише держав, а й народів, соціальних груп чи організацій. Утім, ця різниця не конче має призвести до використання кривавих терористичних заходів як способу впливу на опонента для досягнення політичних цілей [9, с. 310].

Таким чином, практика показує, що боротьба з тероризмом вимагає участі всіх країн світової спільноти, тим більше в умовах глобалізації світових процесів, і приводить до необхідності розробки комплексних міжнародних підходів і єдиних методик протистояння різним терористичним проявам. На основі проведеного аналізу можна зробити такі висновки:

1. Тероризм є складним, багатоплановим явищем, яке має різні аспекти: правові, психологічні, історичні, технологічні і т. ін. Усе це ускладнює вироблення загальноприйнятого, всіма визнаного юридичного визначення тероризму [10, с. 514].

2. Глобальний тероризм є негативним проявом процесу глобалізації і став можливий завдяки розвитку сучасних засобів комунікації.

3. Існуюче різноманіття форм прояву тероризму доповнюється новими, більш високотехнологічними його формами.

4. Визначення поняття тероризму має бути сфокусовано на визначенні його складових.

5. Ефективна боротьба з тероризмом можлива тільки на основі превентивних методів.

6. Необхідно поглибити наукові дослідження з проблеми тероризму з урахуванням сучасних тенденцій розвитку світової спільноти.

7. Існує необхідність вироблення ретельно регламентованого порядку висвітлення в ЗМІ ситуацій, пов'язаних з актами тероризму.

8. З метою підвищення ефективності контр- і антитерористичних операцій слід поліпшити співпрацю силових відомств, які займаються боротьбою з тероризмом. На національному рівні - це створення Координаційного комітету із боротьби з тероризмом за участю всіх силових відомств, ЗМІ і, можливо, громадськості, на світовому рівні - створення організації, подібної до Інтерполу, яка б протидіяла тероризму [12, с. 418].

Отже, тероризм на сьогодні є одним з найсерйозніших викликів кожній державі окремо та всьому міжнародному співтовариству загалом. Останні повинні мати змогу адекватно та результативно відповідати на цей виклик.

Список використаних джерел

1. Литвинов В.Д. Латинсько-український словник. - К.: Укр. пропілеї, 2008. - С. 644.
2. Хорос В. "Крона", "корни" и "климат" терроризма // Миров. экономика и междунар. отношения. - 2012. - № 3. - С. 47-49.
3. Михеев И.Р. Терроризм: понятие, ответственность, предупреждение // <http://crime.vl.ru>
4. Телешун С. Сучасний тероризм: українські реалії // Політ. менеджмент. - 2013. - № 1 (10). - С. 163-169.
5. Богданов О. Високотехнологічний тероризм нової епохи // Проблеми безпеки особистості, суспільства, держави. - 2013. - № 4. - С. 34-37.
6. Ліпкан В.А. Тероризм: юридична дефініція та зміст // Тероризм і боротьба з ним. - К.: НДІ "Проблем людини", 2010. - Т. 19(1). - 610с.
7. Виступи учасників круглого столу "ЗМІ проти тероризму" // Проблеми безпеки особистості, суспільства, держави. - 2012. - № 4. - С. 6-8.
8. Хоффман С. Столкновение глобализаций: Как сделать мир более пригодным для жизни. Новая парадигма? // <http://www.imperativ.net/imp11/hoffman.html>
9. Антипенко В.Ф. Протидія сучасному тероризму з позицій оцінки його міжнародної сутності // Тероризм і боротьба з ним. - К. 2010. - 310 с.
10. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. - М., 2013. - С. 514.
11. Handbook on Criminal Justice Responses to Terrorism // Criminal Justice Handbook Series of UNODC. - New York : United Nations, 2009. - 127 p. 15. Lambert J. J.
12. Terrorism and Hostages in International Law / J. J. Lambert. - Cambridge : Grotius Publications Ltd., 1990. - 418 p.

Національна фінансова безпека. Проблематика відмивання брудних
грошей в умовах євроінтеграції України

Україна, як держава з ринковою економікою, повинна приділяти більше уваги фінансовій безпеці (далі ФБ) тому, що вона є однією з найважливіших складових економічної безпеки. Без забезпечення фінансової безпеки практично неможливо вирішити жодну із функцій, що стоїть перед державою.

Фінансова безпека - це стан фінансової сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і населення і в цілому ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток [2, С.309]. Також, під ФБ потрібно розуміти такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх

негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання в умовах євроінтеграційного процесу України.

Вивчення питань ФБ в Україні фактично розпочалося наприкінці 90-х років XX століття. Це пов'язано з тим, що українська економіка вперше відчула на собі негативні наслідки глобалізації під час фінансової кризи 1998 року, а так, виникла необхідність розробити механізми запобігання та попередження таких потрясінь, вивчення можливостей прогнозування таких явищ.

Вагомий внесок у вивчення питання ФБ роблять публікації І.Ф. Білька, М.М. Єрмоленка, Я.А. Жаліла, В.Т. Шлемка, а також дві книги, які побачили світ у 1999 році - ґрунтовні наукові монографії В.І. Мунтяна та

О.І. Барновського, в яких проведено системне наукове дослідження проблеми економічної безпеки.

Для того, щоб розглядати категорію ФБ щодо відмивання коштів, необхідно задати запитання: „Що ж таке „Брудні гроші“?”

„Брудні гроші” (англ. Dirty money) - термін, що виник у США в 30-ті роки XX ст. у зв'язку з прийняттям у країні закону, який забороняв вільний продаж алкогольних напоїв. Одним із негативних наслідків "сухого закону" стала контрабанда алкоголю, доходи від якої вкладалися в розвиток мережі пралень, отримуючи таким чином легальний статус. До легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать будь-які дії, пов'язані із вчиненням фінансової операції чи правочину з активами, одержаними внаслідок вчинення злочину, а також вчиненням дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких активів чи володіння ними, прав на такі активи, джерел їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуттям, володінням або використанням активів, одержаних внаслідок вчинення злочину [1, ст. 4.1].

Слід відзначити, що процес відмивання "брудних" грошей несе в собі загрозу для загальноекономічного розвитку території і країн, які відмовляються від жорсткого контролю за цим видом міжнародної злочинної діяльності.

Безпосереднім джерелом одержання «брудних» коштів є виключно тіньова економіка як сукупність неврахованих і протиправних видів економічної діяльності. Вона включає три сегменти: «неофіційну» («неформальну», «сіру»); «підпільну» («кримінальну», «чорну»); фіктивну економіку.

«Неофіційна» економіка - це не заборонені законом легальні види економічної діяльності, в рамках яких мають місце нефіксоване офіційною статистикою виробництво товарів і послуг, приховування цієї діяльності від податків та зборів. Така діяльність можлива практично у всіх галузях економіки. Основною причиною її виникнення вважається високий рівень оподаткування, доходи отримані від діяльності в такому правовому полі - це додаткові, тимчасові доходи.

Підпільна економіка - це, як правило, заборонені законом види економічної діяльності, а саме: незаконне виробництво та збут зброї,

наркотиків, контрабанда, злодійство, бандитизм, а також незаконна практика, наприклад практика лікарів без ліцензії, нелегальний гральний бізнес, проституція тощо. Така економіка головним чином має розвиток в рамках злочинних угруповань.

До «фіктивної» економіки відносять хабарництво та всякого роду шахрайство, пов'язане з отриманням і передачею грошей; сюди ж відносять і діяльність, направлену на одержання необґрунтованого зиску та різного роду пілг економічними агентами на основі організованих корумпованих зв'язків. Основною причиною виникнення такого сектору економіки є прагнення отримати економічними агентами певної вигоди від використання свого службового становища.

Також, для визначення поняття „Брудні гроші”, необхідно згадати канали, що їх формують, та способів їхнього відмивання. У світовій практиці виділяють такі основні генератори грошових потоків:

1. організовані злочинні угруповання, яким необхідно легалізувати кошти, отримані внаслідок торгівлі наркотичними речовинами, а також внаслідок здійснення іншої злочинної діяльності;
2. терористичні угруповання, які використовують систему відмивання "брудних" грошей для отримання коштів на закупівлю зброї, техніки для ведення військових дій;
3. так звані корумповані чиновники, що отримують "брудні" гроші у формі хабарів, коштів з державних соціальних фондів, а також привласнених позик міжнародних фінансових інституцій, отриманих у рамках фінансової допомоги.

Щодо основних способів відмивання брудних грошей, то можна виділити такі:

1. Вивіз готівкових коштів з країни за допомогою кур'єрів чи приховування їх в багажі, для їхньої наступної репатріації через іноземні банки.
2. Багатократне зарахування готівкових коштів на розрахунковий рахунок різними фізичними особами.
3. Заключення договорів з іноземними компаніями на виконання послуг інформаційного характеру.
4. Заклучення договорів з приводу купівлі-продажу товарів, яких фактично не існує [3, С.494].

На сьогодні провідною міжнародною організацією, яка бореться з відмиванням грошей та іншого майна, нажитого кримінальним шляхом, є, безумовно, - впливовий міжурядовий орган, створений у липні 1989 р. на паризькій зустрічі глав держав "великої сімки" (зараз називають це „Велика сімка” із-за введення війська одного із члена організації, на східну частину України та Автономну республіку Крим), який об'єднує на сьогодні 35 країни і 2 міжнародні організації.

ФАТФ - це міжурядовий орган, метою роботи якого є розвиток і впровадження на міжнародному рівні заходів і стандартів із боротьби з відмиванням грошей. ФАТФ відслідковує процеси імплементації таких заходів, вивчає способи і техніку відмивання грошей, розробляє превентивні та запобіжні заходи, сприяє загальносвітовій імплементації стандартів боротьби з

відмивання грошей. Виконуючи зазначені функції, ФАТФ плідно співпрацює з багатьма міжнародними організаціями, чия діяльність також спрямована на протидію відмиванню "брудних" грошей.

На першому етапі пріоритетом цього мозкового центру зі штаб-квартирою в Парижі була боротьба з відмиванням доходів, отриманих від торгівлі наркотиками. Сьогодні діяльність ФАТФ має три головних напрямки. Перший полягає у поширенні дії прийнятих рекомендацій на всі континенти і регіони земної кулі. Другий напрямок-перевірка того, як виконуються в державах-членах і як впроваджуються в інших державах заходи для боротьби з відмиванням грошей, засновані на сорока рекомендаціях ФАТФ, які є керівництвом до дії. Третій напрямок - відстеження загальносвітових методів і схем відмивання злочинно нажитих капіталів і розробка контрзаходів.

Ключовим документом ФАТФ є сорок рекомендацій, викладених у формі звіту організації й прийнятих нею у 1990 р. та доповнених і переглянутих у 1996, 2003 та 2012 рр.

Основну сутність сорока рекомендацій умовно можна згрупувати так:

- визнання державами відмивання грошей злочинном;
 - встановлення кримінальної відповідальності за такі протиправні дії, а також за неповідомлення про них;
 - конфіскація отриманих злочинних доходів, а також сприяння іншим країнам у конфіскації таких доходів;
 - створення спеціального органу фінансового контролю за сумнівними фінансовими операціями (так званої фінансової розвідки);
 - введення обов'язкових вимог до всіх фінансових організацій стосовно ідентифікації своїх клієнтів, виявлення, обліку та повідомлення спеціального органу про сумнівні фінансові операції;
 - звільнення від кримінальної відповідальності осіб за умов подання контролюючому органу інформації про сумнівні фінансові операції;
 - співпраця з відповідними міжнародними органами й організаціями в боротьбі з відмиванням грошей, у тому числі видача злочинців (екстрадиція)
- [3].

Отже, підводячи підсумок даного дослідження можна певністю сказати, що "відмивання" коштів є негативним явищем для економічної системи України, оскільки це явище здебільшого виводить з кругообігу грошову одиницю, яка в свою чергу впливає на добробут населення, а саме знижує його платоспроможність на ринку та відлякує іноземних інвесторів щодо інвестування грошових коштів в економіку держави.

Так, як Україна перебуває в умовах євроінтеграції у ЄС, то реформування економічної сфери потребує значних змін, а саме Україні пропонується спрямувати свою діяльність щодо виконання всіх сорока рекомендацій міжнародної організації ФАТФ, зокрема зосередити свою увагу на категорію відповідальність за відмивання коштів та створення спеціального слідчого органу фінансового контролю за сумнівними фінансовими операціями.

Список використаних джерел

1. «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 14.10.2014 № 1702-УП/ Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.
2. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - 2001. - С.309
3. Боринець С.Я. Міжнародні фінанси: Підручник. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2006. - 494с.
4. ФАТФ рекомендації [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf.

Буюклі В.В., слухач магістратури
психологічного факультету Інституту кримінально-
виконавчої служби *Науковий керівник*: докор
педагогічних наук, професор Сова М.О.

Попередження рецидивної злочинності

На сучасному етапі розвитку суспільства, що характеризується зростанням злочинності і, відповідно, передбачає необхідність довгострокової, послідовної, комплексної, контрольованої боротьби з нею. Для досягнення соціальної безпеки у суспільстві набуває поширення розуміння того, що для ефективної боротьби зі злочинністю в цілому і, рецидивом злочинів зокрема, потрібні не лише каральні, але й попереджувальні заходи. Ці заходи повинні бути спрямовані на вдосконалення суспільних відносин з метою створення всіх необхідних політичних, економічних, соціальних умов для задоволення духовних і матеріальних інтересів людини. У зв'язку з цим актуальності набуває дослідження проблеми протидії та попередження рецидивної злочинності.

Аналіз кримінологічних досліджень (Михайленко П.П., Кузнецов В.В., Михайленко В.П., Савченко А.В., Кузнецова Л.О., Вільхова Л.Є) показує, що значна група рецидивістів вчиняє нові злочини у перші дні або місяці перебування на волі. У роботах кримінологів зазначається, що певна частина звільнених після відбуття покарання у вигляді позбавлення волі виходить на волю з наміром продовжити злочинну діяльність.

Проте поставлена проблема недостатньої мірою вивчена у науковій літературі. Актуальність дослідження проблеми рецидивної злочинності підтверджується статистичними даними щодо кількості вчинення повторних злочинів в Україні.

Мета наукового пошуку - теоретично обґрунтувати й визначити напрями попередження рецидиву злочинів.

Для вирішення поставленої проблеми. перш за все, слід розглянути поняття «рецидивіст» і «рецидивна злочинність» - складного кримінального явища, яке має свої закономірності й не може бути викорінене у найближчі часи.

Рецидивісти становлять підвищену суспільну небезпеку, оскільки, в силу соціально-психологічної запущеності, вони легко знаходять підходящу ситуацію для здійснення нових злочинів, а за відсутності останньої - самі створюють її, здійснюють негативний вплив на нестійких членів суспільства, залучають їх в злочинну діяльність. Рецидивісти, як правило, є не тільки носіями а й розповсюджувачами злочинних моралі та звичаїв.

Як показують кримінологічні дослідження, значна група рецидивістів вчиняє нові злочини у перші дні або місяці перебування на волі. Можна сказати, що певна частина звільнених після відбуття покарання у вигляді позбавлення волі виходить на волю з наміром продовжити злочинну діяльність.

Рецидивна злочинність - вид злочинності в країні або в окремих її регіонах як відносно масове, історично мінливе, соціально-правове явище, що включає сукупність злочинів, учинених у певний проміжок часу на певній території особами, які раніше скоювали злочин.

Отже, попередження рецидиву злочинів спрямоване певною мірою на те, щоб спонукати тих, хто відбуває покарання, і тих, хто звільняється від нього, відмовитись від продовження злочинної діяльності.

Максимально можливим у боротьбі з нею є зменшення її до певного контрольованого рівня з боку держави та суспільства.

Попередження рецидиву злочинів здійснюється в таких напрямках:

1) Загальносоціальне попередження, яке реалізує антикриміногенний потенціал суспільства в цілому. Здійснення заходів такого характеру зменшує суспільні протиріччя, криміногенне протистояння різних верств населення, соціальну дезорганізацію і людську деструктивність.

2) Спеціально-кримінологічне попередження рецидивної злочинності:

безпосередня протидія причинам і умовам, що її породжують або сприяють її виникненню і розвитку, формують сталу антисуспільну настанову у злочинців, провокують повторні злочинні прояви; а також запобігання і припинення на будь-якій стадії початого злочину а також ресоціалізація та адаптація осіб, що відбули покарання. До даного виду попередження входять такі три напрями: кримінологічна профілактика, запобігання злочинам, припинення рецидиву злочинів.

3) Підрив і руйнування кримінальної («блатної») субкультури, традиції і звичаї якої суперечать загальнолюдським цінностям.

4) Вдосконалення правоохоронної діяльності .Сюди можна віднести своєчасне виявлення і розкриття злочинів, неухильне забезпечення принципів невідворотності і більш суворого покарання злочинців за новий злочин. Це регулюється законом України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 7 квітня 2011 року. ч.1, п.1), підпункт д) визначає: що особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, державної кримінально- виконавчої служби, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, особи начальницького складу органів та підрозділів цивільного захисту є суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення .

5) Вдосконалення пенітенціарної та постпенітенціарної роботи виправно- трудових установ і органів внутрішніх справ.

6) Адміністративний нагляд за певною категорією осіб, звільнених з місць позбавлення волі, який здійснюється відповідно до закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» .

На підставі викладеного слід сформулювати такі висновки.

Злочинці-рецидивісти становлять підвищену суспільну небезпеку. Вони є носіями та розповсюджувачами злочинних моралі та звичаїв.

Для ефективної боротьби зі злочинністю в цілому та із таким явищем як рецидив злочинів зокрема, необхідне застосування не лише каральних, а й попереджувальних заходів, які повинні бути спрямовані на вдосконалення суспільних відносин з метою створення всіх необхідних умов для задоволення духовних та матеріальних потреб та інтересів людини.

Попередження рецидиву злочинів спрямовується на те, щоб спонукати тих, хто відбуває покарання і тих, хто звільнений від нього, але має непогашену чи не зняту у встановленому законом порядку судимість, від продовження злочинної діяльності.

Список використаних джерел

1. Михайленко П.П., Кузнецов В.В., Михайленко В.П. Рецидивна злочинність в Україні. - К.: Аванпост-прим, 2009.-168 с
2. Батиргарєєва В. - Рецидив злочинів за кримінальним законодавством України і зарубіжних країн: порівняльний аналіз // Порівняльне правознавство. Вісник. - 2004.-№2. -158 с
3. Жаровська Г.П., Ющик О.І. Кримінальне право України (Загальна частина) підручник. Чернівці: Рута, 2013. -124 с
4. Зинченко И. А. Составные преступления.- Х.: СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2005. - 204 с.
5. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : [навч. посіб.] / Навроцький В. - К. : Юрінком Інтер, 2006. - 704 с.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України За редакцією доктора юридичних наук, професора М. І. Мельника, кандидата юридичних наук, доцента М. І. Хавронюка. - К.: Атіка, 2005.-1064 с
7. Пічників, Н.П., Чернишов В.Н.. Кримінальне право (Загальна частина): конспект лекцій, Тамбов: Тамов.гос.техн. ун-т, 2006. - 140 с
8. «Про засади запобігання і протидії корупції» Закон України від 7 квітня 2011 року (Відомості Верховної Ради України,2011, № 40, ст. 404)
9. «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7
10. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів вищих навчальних закладів - К.: Атіка, 2004. - 488 с

Захист прав людини у діяльності психолога

Соціально-економічні зміни в нашій державі загострюють актуальність проблеми захисту прав та свобод людини та висувають принципово нові вимоги до професійної компетентності спеціалістів при роботі з клієнтами. Сучасний розвиток психології, застосування нових ефективних методів навчання та виховання, формування та корекції особистості, управління соціально-психологічними процесами та індивідуально-психологічних особливостей вимагають спеціальної регламентації дій психолога як при дослідженнях психіки, так і при застосуванні їх результатів на практиці для захисту прав клієнта та систематизації моральних норм психолога [3].

Виділять перелік документів, наказів, листів, нормативно-правових актів, які мають знати, дотримуватись та використовувати в своїй роботі психологи у своїй діяльності: Європейська соціальна хартія, Декларація прав людини, Конвенція про права дитини, Закони України, Конституція України, Етичний кодекс практичного психолога, Постанови КМУ, накази Міністерства освіти і науки України, листи Міністерства освіти і науки України, збірники нормативно-правових документів та інші регламентуючі документи: посадова інструкція практичного психолога, паспорт психологічного кабінету, інструкція з охорони праці на робочому місці для вихователів і працівників навчального закладу [1].

Основним документом, у якому зазначені вимоги до результатів роботи психолога, визначені норми відношень між психологом та замовником, клієнтом та психологом, норми створення, зберігання та застосування матеріалів психолога і передачі матеріалів дослідження замовнику, сформульовані етичні принципи, стандарти, норми та правила поведінки, які склалися в психологічному співтоваристві, регулюють його діяльність і сприяють більш ефективному та успішному здійсненню психологами своєї професійної діяльності є Етичний кодекс психолога, що визначається як збірник моральних правил поведінки, який ґрунтується на нормах моралі, а не права, на базі яких будується діяльність і взаємини людей в тій чи іншій сфері діяльності та спілкування.

Джерелами норм етичного кодексу є: філософія, релігія, культура, звичаї, традиції, ідеологія, політика, як сфери або атрибути людської діяльності, що задають базові принципи моралі для створення і функціонування етичного кодексу.

Етичний кодекс складається з 7 розділів: відповідальність, компетентність, захист інтересів клієнта, конфіденційність, етичні правила психологічних досліджень, кваліфікована пропаганда психології, професійна кооперація [2].

Його порушник не притягується до юридичної відповідальності, але дотримання Етичного кодексу є ознакою професіоналізму та належності до

Товариства психологів України, адже цей документ був прийнятий 20 грудня 1990 року на першому Установчому з'їзді товариства. Недотримання - може викликати осуд колег та суспільства, позбавлення сертифікату та членства Товариства психологів України, дискваліфікацію, а також порушити певні права клієнта. Саме тому заснована Товариством психологів України Комісія з етики, яка проводить роботу, спрямовану на правильне тлумачення психологами Етичного кодексу, здійснює контроль за його додержанням, забезпечує формування у психологів сприйняття цього Кодексу як зобов'язання перед громадськістю, як одного з важливих актів чинного законодавства [4]. Таким чином, робота психолога підлягає повній регламентації та контролює захист прав і свобод як фахівця, так і клієнта.

Список використаних джерел

1. Баглицький І.О. Психологія праці. Посібник. - Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. - 504с.
2. Дудкевич Т.В., Савицька О.В. Практична психологія: Вступ до спеціальності. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 256 с. - (2-ге видання).
3. Немов Р. С. Основи психологічного консультування: Учеб. для студ. педвузів. - М.: Гуманит. вид. центр ВЛАДОС, 1999. - 394 с.
4. Основи етичних знань. / Під ред. професора М. М. Росенко. - М.: Лань, 2003. - 359с.

Галустьян О. А., справ, кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем психологічного забезпечення
навчально-наукового інституту
№ 4 НАВС

Аутогенне тренування як засіб подолання стресу людини

В житті кожної людини існують кризові ситуації, які потребують сторонньої допомоги, оскільки сама людина не завжди в змозі впоратися зі своїми переживаннями. Наприклад, смерть рідних або друзів, розрив подружніх або любовних відносин, виявлення важкої хвороби, великі боргові зобов'язання, конфлікти з оточуючими, втрата сенсу життя тощо.

Найчастіше у таких ситуаціях людина починає зловживати алкоголем, наркотиками або лікарськими препаратами, які надають їй тимчасове полегшення, проте руйнують особистість і лише поглиблюють існуючу проблему та навіть можуть призвести до суїциду.

Метою невідкладної психологічної допомоги людині, яка переживає кризову ситуацію є корекція негативних емоцій, зменшення афективного компоненту і посилення самоусвідомлення. Проте, не завжди є можливість звернутися за допомогою фахівця. Доречним буде вислів: «Cura te ipsum!», що

в перекладі з латині означає «Зціли себе сам!», тобто зверни увагу на самого себе та власні недоліки.

Пропонуємо три прості вправи, які не потребують особливих навичок, однак виконання яких у стресовій ситуації допоможе позбавитися небажаних емоцій, досягнути стану спокою, відпочинку, розслаблення, де нема місця жодній негативній емоції [1, с. 51-66; 2].

Вправа «Знайомство з собою». Вправа призначена для тренування вміння спостерігати за своїми відчуттями. Це найпростіша навичка самоспостереження за власними фізіологічними процесами. У якості об'єкта спостереження використовуємо власне тіло - кисть правої або лівої руки.

Положіть долоні симетрично на коліна. Спрямуйте свою увагу на внутрішнє відчуття. Все зовнішнє при цьому на деякий час перестає для вас існувати. Сконцентруйте увагу на правій (лівій) долоні. Прислухайтесь до своїх відчуттів. У першу чергу зверніть увагу на такі відчуття: 1) відчуття ваги. Чи відчуваєте ви в кисті важкість або легкість? 2) відчуття температури. Чи відчуваєте ви в кисті холод або тепло? 3) можливі додаткові відчуття: сухість або вологість; пульсація; поколювання; відчуття проходження електричного струму; відчуття «мурашок», «морозу по шкірі»; оніміння (зазвичай в кінчиках пальців); вібрацію; м'язове тремтіння.

Сконцентруйте увагу на своїх відчуттях та продовжуйте спостерігати за ними, занурюючись у цей процес, подумки відгороджуючись від всього зовнішнього. Спостерігайте за тим, як відчуття змінюються, посилюючись або послаблюючись. Виконуйте вправу не менше 8-10 хвилин.

Якщо вам важко спостерігати за відчуттями тривалий час, спробуйте подумки проговорювати свої відчуття. При цьому не намагайтеся аналізувати їх - дозвольте голові слухати своє тіло!

Вправа «Дихаємо животом». Це дуже проста вправа призначена для тренування черевного дихання. Багатьом достатньо виконати її один раз щоб запам'ятати. Черевне дихання - зручний та достатньо дієвий інструмент нейтралізації тривоги, збудження, спалахів негативних емоцій, якого виявляється достатньо для того, щоб людина змогла заспокоїтися в ситуації раптового короткострокового стресу. Окрім того, що глибоке, повільне черевне дихання підсвідомо асоціюється зі станом спокою та відпочинку, його протистресовим механізмом також є стимуляція блукаючого нерва, що сприяє загальному розслабленню. Зауважимо, що для людини в ситуації стресу характерно поверхнєве (неглибоке), швидке або переривчасте, грудне дихання. Навпаки, для людини в стані спокою, розслаблення, комфорту, - повільне, черевне дихання.

Ляжте на спину. Розслабтеся. Почніть дихати животом. Уважно слідкуйте за тим, щоб грудна клітина практично не брала участь у процесі дихання. Для контролю покладіть долоню лівої руки на груди, а правої - на живіт.

Дихайте животом, слідкуйте щоб ліва рука на грудях не рухалась. Якщо ви помітили, що заданий режим дихання протікає без особливих проблем, без особливого контролю з вашого боку, можете через 3-5 хвилин переходити до виконання наступної вправи.

Вправа «Від маківки до п'яток», спрямована на досягнення розслаблення м'язів, зняття фізичного напруження та емоційного стресу. Відомо, що різні психосоматичні захворювання та неврози супроводжуються збільшенням тону м'язів. У здорових людей зміни м'язового тону відображають їх емоційний стан. Зрозуміти ці закономірності дуже просто - м'язове напруження є індикатором стресу. Чим більш глибокий стан стресу, в якому знаходиться людина, тим вищий м'язів тонус. Наприклад, при депресії у людини спостерігається збільшення тону дихальної мускулатури, а при тривозі та страху - потиличних м'язів та групи м'язів, пов'язаних з мовленням. Звідси й висновок, що для нормалізації психофізичного стану людини, зняття проявів стресу обов'язково необхідно м'язове розслаблення.

Прийміть зручну для розслаблення позу (сидячи або лежачи). Заплющити очі для того, щоб зосередити всю увагу на внутрішніх відчуттях. Дихайте у повільному темпі. Виконуйте для кожної групи м'язів не менше 8-10 разів такі рухи: кисті рук - стискання кулака; руки від кисті до ліктя - згинання та розгинання в променезап'ясткових суглобах зі стиснутими кулаками; руки від ліктя до плеча - згинання та розгинання рук у лікті; плечі - піднімання плечей; м'язи чола - зморщування чола, зведення брів до перенісся, «розгладжування» чола, «розтягування» шкіри голови; м'язи навколо очей - замружування очей; м'язи навколо рота - витягування губ як при поцілунку; м'язи щік - надування щік; жувальні м'язи - стискання зубів; язик - притискання до зубів; потилиця, спина, шия (задня поверхня) - прогинання («мостик»); груди, живіт, шия (передня поверхня) - натуження з притисканням підборіддя до грудей; груди, живіт, шия (бокова поверхня) - бічні нахили; стопи - згинання стоп (тягнути носки «на себе»); ноги цілком - присідання, «ножиці». З початку виконуйте рухи в повному об'ємі, з максимальним зусиллям, напружуючи м'язи, з поступовим зменшенням ступеню м'язової напруги та амплітуди рухів, закінчуючи ледь помітними рухами. Запам'ятайте свої відчуття у відповідних групах м'язів. Потренуйтеся не менше 15-20 хвилин з окремими групами м'язів. Після чого, виконайте процедуру розслаблення повністю, згори до низу, від голови і рук до ніг. Після того, як всі перераховані м'язові групи в достатній мірі розслаблені, поспостерігайте за загальним відчуттям розслаблення. Намагайтеся відчути на собі силу земного тяжіння. Уявіть, що вага навалюється на все тіло, притискає його. Виникає відчуття, що ви не володієте власним тілом, не можете поворухнути ані рукою, ані ногою. Побудьте деякий час в цьому стані та не поспішайте виходити з нього, відпочивайте в ньому.

Систематично виконуйте цю вправу для напрацювання стійкої навички розслаблення. Поступово, оволодівши цією технікою, вам знадобиться лише 20-30 секунд для досягнення бажаного стану розслаблення.

Отже, аутогенне тренування має на меті розвинути вміння саморегуляції особистості, розширювати резерви її адаптації. Через це прискорюється вихід людини із кризового стану, корегуються афективні розлади, формуються навички мотиваційно-сислової та емоційної саморегуляції у стресових ситуаціях, створюється позитивний емоційний фон, відреаговуються агресивні почуття.

Список використаних джерел

Сандомирский М.Е. Защита от стресса. Физиологически-ориентированный подход к решению психологических проблем (Метод РЕТРИ). - М. : Изд-во Института Психотерапии, 2001. - 336 с.

1. Рибалка В.В. Психологічна профілактика суїцидальних тенденцій в учнівської молоді : Методичні рекомендації. - К. ; ІПППО АПН Україна, КФ ВМУРоЛ «Україна», ПП Щербатих О.В. 2007. - 68с.

Дідковська-Бідюк М.В., студентка магістратури
юридично-психологічного

факультету НАВС

Науковий керівник: Хохліна О.П., доктор
психологічних наук, професор, професор кафедри
психології та педагогіки юридично- психологічного
факультету НАВС

Особливості соціально-психологічної адаптації підлітків, схильних до девіантної поведінки

Останнім часом через низку причин, у тому числі через нестабільність ситуації в суспільстві та інтенсивність соціальних змін, посилилися негативні тенденції, що провокують девіантну поведінку людини. Наукові дані свідчать, що підлітковий вік характеризується посиленням проявів девіантної поведінки. Швидкими темпами поширюється алкоголізація і нікотинізація, збільшується вживання наркотиків і токсичних речовин; все більшого поширення набувають відхилення від загальнолюдських норм моралі. Незважаючи на право особистості на свій розвиток, перед наукою та практикою постає завдання профілактики відхилень від загальноприйнятих норм поведінки серед підростаючого покоління. Зазначене та недостатня розробленість проблеми у психології й зумовили необхідність проведення спеціального дослідження, метою якого стало вивчення особливостей соціально-психологічної адаптації підлітків, як можливої детермінанти виникнення схильності до девіантної поведінки.

Вивчення праць Г.С.Абрамової, М.О.Алемаскіна, Ю.М.Антоняна, М. Герберта, О. В. Змановської, О. Г. Ковальова, І. С. Кона, В. Т. Кондратенко, А.Є.Лічко, К.К.Платонова, Г.М.Потаніна, В.Скотта, Д.І.Фельдштейна та ін. показало, що під девіантною поведінкою розуміють систему вчинків, які відхиляються від прийнятих у суспільстві правових і моральних норм, які проявляються у вигляді незбалансованості психічних процесів, неадаптивності, порушенні процесу самоактуалізації, в ухилянні від морального контролю за власною поведінкою.

На емпіричному етапі дослідження ми використали стандартизовані психологічні методики, а саме: методику «Діагностики схильності до поведінки, що відхиляється» А. Н. Орела, методику «Діагностики соціально- психологічної адаптації» К. Роджерса і Р. Даймонда. Для аналізу емпіричних даних були застосовані методи кількісної й якісної їх обробки. Дослідною роботою охоплено 30 учнів дев'ятого класу навчально-виховного комплексу №240 «Соціум» м. Києва.

Виявлено, що більшість підлітків мають схильність до різних видів девіантної поведінки. Це, насамперед, труднощі у контролі своїх емоційних реакцій, схильність до порушення норм та правил поведінки, схильність до агресивної поведінки, схильність до адиктивної поведінки, схильність до саморуйнівної поведінки, наявність установки на соціальну бажаність, схильність до делінквентної поведінки. Ці прояви зумовлені тим, що у підлітків недостатньо розвинені механізми внутрішнього самоконтролю, тому вони не вмюють належно реагувати на різноманітні потрясіння, прагнуть до самовираження, обираючи для цього не завжди вірні шляхи, хочуть показати себе у кращому світлі, ніж вони є. Прояви агресивної та адиктивної поведінки є, перш за все, захисним механізмом, віддзеркаленням сімейних проблем або конфліктів у колективі, недостатньої усвідомленості цінності власного життя.

Аналізуючи дані про соціально-психологічну дезадаптацію школярів, бачимо, що у всіх опитаних відсутнє прагнення до домінування, що свідчить про небажання брати на себе відповідальність у життєво важливих ситуаціях. Крім того, у підлітків спостерігаються такі види соціально-психологічної дезадаптації, як емоційний дискомфорт, загальна дезадаптивність, схильність до неприйняття інших, зовнішній локус контролю, неприйняття себе. Ці прояви зумовлені несформованістю емоційної сфери школярів, труднощами під час пристосування до умов навчання та колективу, високим рівнем самооцінки та неприйняттям недоліків тих, хто оточує, а також несформованою або заниженою самооцінкою.

У ході проведеного дослідження нами виявлено взаємозв'язок між схильністю до різних видів девіантної поведінки та соціально-психологічною дезадаптацією підлітків. Високий рівень взаємозв'язку спостерігається між неприйняттям себе та саморуйнівною поведінкою і недостатнім контролем емоційних реакцій; між неприйняттям інших та установкою на соціальну бажаність та недостатнім контролем емоційних реакцій; між відсутністю прагнення до домінування та недостатнім контролем емоційних реакцій. Виразний рівень зв'язку виявлено між загальною дезадаптивністю та саморуйнівною поведінкою і недостатнім контролем емоційних реакцій; між неприйняттям себе та установкою на соціальну бажаність і агресивною поведінкою; між неприйняттям інших та агресивною поведінкою; між емоційним дискомфортом та недостатнім контролем емоційних реакцій, адиктивною поведінкою і агресивною поведінкою; між зовнішнім локусом контролю та недостатнім контролем емоційних реакцій, схильністю до порушень норм і правил поведінки і делінквентної поведінки; між відсутністю прагнення до домінування та схильністю до агресивної поведінки, до адиктивної поведінки до порушення норм та правил поведінки та саморуйнівної поведінки.

Отже, за результатами нашого дослідження у підлітковому віці спостерігається схильність до різних видів девіантної поведінки. Вона значною мірою зумовлена соціально-психологічною дезадаптацією учнів. Тому сприяння належній соціально-психологічній адаптації підлітків знизить їх схильність до відповідних видів девіантної поведінки.

Запобігання суїциду серед засуджених у
контексті реалізації права на життя

Невід'ємним правом кожної людини є право на життя. Зазначена норма закріплена як у вітчизняних, так і в міжнародних нормативно-правових актах (ст. 27 Конституції України, ст. 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 3 Загальної декларації прав людини). Згідно статті 10 Кримінально-виконавчого кодексу України, на адміністрацію установ виконання покарань покладено обов'язок збереження життя та здоров'я осіб, які тримаються в цих установах. Рівень суїцидів в установах виконання покарань завжди вище, ніж у суспільстві в цілому. Цей факт пояснюється тим, що в установах, органах виконання покарань спостерігається підвищена концентрація осіб, які мають додаткові фактори ризику суїциду (девіантна поведінка, психічні й соматичні захворювання, алкоголізм, наркоманія, факт примусової ізоляції). Це зумовлює необхідність пошуку ефективних шляхів запобігання суїциду серед засуджених у контексті реалізації передбаченого законодавством права засуджених на життя.

Забезпечення прав і законних інтересів має велике значення в житті кожної людини незалежно від місця її перебування. А в період знаходження особи в умовах вимушеної соціальної ізоляції - відбування покарання у виправній колонії, забезпечення прав людини стає найбільш актуальним та набуває глибокого соціального та правового змісту.

Насамперед необхідно зазначити, що суїцид (від англ. - suicide) пояснюється як наслідок хворобливої та болісної духовної й психологічної кризи, сильного внутрішнього конфлікту, що ведуть до звуження свідомості, страждань і втрати сенсу життя [1; с. 278].

Попередній аналіз літератури дозволяє стверджувати, що утримування людини в установах виконання покарань сприймається і оцінюється нею як максимальна за дією стресогенна ситуація, здатна зумовлювати суїцид. Тому, важливе значення на шляху запобігання суїциду серед засуджених має розкриття детермінант вчинення суїциду. До основних детермінантів суїциду серед засуджених в установах виконання покарань слід віднести:

- складнощі в адаптації до умов позбавлення волі (обмежене спілкування, почуття інформаційного «голоду»); монотонність, що проявляється як в особливих умовах утримання, так і в поведінці самого засудженого; постійне знаходження в обмеженому просторі);

- втрату соціально корисних зв'язків та соціально важливих орієнтирів;
- різке неприйняття провини або, навпаки, самозасудження;
- конфліктні стосунки з адміністрацією установи, із засудженими, відчуття упередженого ставлення, загроза чи факт приниження або згвалтування;
- збіг негативних життєвих обставин (втрата близької людини, напружені стосунки з рідними чи близькими, значні матеріально-фінансові втрати тощо);
- негативні явища субкультури засуджених (ставлення до засудженого, виходячи з різновиду його правопорушення, авторитетність-неавторитетність особистості, виходячи з місця розташування її якостей на «шкалі цінностей», прийнятих у середовищі засуджених);
- тяжкі соматичні або психічні захворювання (розлади).

Відповідно до міжнародних нормативно-правових актів, що встановлюють загальні принципи поведіння із засудженими, цілі виправного впливу на останніх полягають у тому, щоб зберегти їх здоров'я та гідність. Тому, весь обсяг роботи персоналу установ виконання покарань спрямованої на нейтралізацію суїцидального потенціалу спецконтингенту має носити комплексний характерта полягати у:

- виявленні суїцидонебезпечних осіб з подальшою постановкою на профілактичний облік;
- вивченні особистих якостей суїцидентів;
- дослідженні та аналізу поведінки суїцидентів у різних найбільш типових ситуаціях, які відносяться до різних видів злочинів;
- аналіз безпосередньо самих ситуацій, в яких реалізуються особисті якості засуджених суїцидентів;
- дослідження взаємин між засудженими схильними до суїциду та безпосереднім оточенням;
- запобіганні суїцидальним думкам у представників спецконтингенту,
- проведенні психотерапевтичних бесід;
- підвищенні рівня обізнаності відомчого персоналу в питаннях організації та проведення роботи спрямованої на запобігання серед засуджених суїцидальних випадків та їх спроб.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що головну роль у реалізації передбаченого законодавством права засуджених на життя відіграє адміністрація та персонал установ виконання покарань. Тому, від ступеня злагодженості, вмілості, колегіальності їх дій залежить успішність заходів запобігання суїцидальної поведінки серед засуджених.

Список використаних джерел

1. Дьяченко М.І., Кандибович Л.А. Короткий психологічний словник // М. І.Дьяченко, Л. А. Кандибович. - Мн. : «Хелтон», 1998. - 399 с.

Яковлева О.І., студентка юридично-психологічного факультету НАВС *Науковий керівник:* Хохліна О.П., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та педагогіки юридично-психологічного факультету НАВС

Особливості мотиваційної сфери студентів як чинник стилю їх спілкування

Якість соціального життя людини значною мірою залежить від характеру її спілкування і взаємодії з іншими людьми. Актуальність проблеми стильових особливостей спілкування людини та їх психологічних детермінант зумовлено зростанням значення цієї форми її активності: без урахування соціально- психологічних знань і вмінь неможливо продуктивно будувати соціальні та міжособистісні стосунки, налагоджувати міжнародні контакти, сприймати та оцінювати інших людей, регулювати власну поведінку, здійснювати обмін думками, інформацією, впливати одне на одного та ін.

Проблемі спілкування особистості в різних аспектах сучасні науковці приділяють значну увагу. Проте і на сьогодні проблема стильових особливостей спілкування у зв'язку зі структурою мотиваційної сфери особистості (як можливої детермінанти їх становлення) потребує подальшого дослідження. Ми виходили з того, що спосіб спілкування людини може визначатися різними мотивами, на які вона має право; але важливо, щоб цей спосіб не порушував права інших людей та був ефективним для досягнення мети спілкування.

На теоретичному етапі вивчення праць О. Леонтьєва, Б. Ломова, Г. Андреевої, М. Кагана, С. Максименка, В. Москаленко, Л. Орбан-Лембрик, О. Хохліної та ін., показало, що спілкування - це весь спектр зв'язків і взаємодій людей у процесі духовного і матеріального виробництва, спосіб формування, розвитку, реалізації та регуляції соціальних відносин і психологічних особливостей окремої людини, що здійснюється через безпосередні чи опосередковані контакти, в які вступають особистості й групи, та який включає в себе три різні процеси: комунікацію (обмін інформацією), інтеракцію (обмін діями) і соціальну перцепцію (сприйняття й розуміння партнера). Під спілкуванням розуміють не додавання, не накладання одна на іншу діяльностей, а саме взаємодію суб'єктів, що вступають як партнери.

Під стилем спілкування розуміють характерні, типові для особистості

особливості спілкування, які відрізняються індивідуальною специфічністю, відносною стабільністю; або систему принципів, норм, методів, прийомів взаємодії й поведінки індивіда. Стиль спілкування розуміється і як стійкий спосіб реалізації певних мотиваційних тенденцій у конкретних умовах спілкування. В цілому стиль спілкування зазвичай залишається постійним за певних ситуацій, проте якщо змінюються обставини, то можливі адаптація, вдавання до іншого стилю або комбінація стилів. Мотиваційну сферу можна визначити як систему усвідомлених спонук активності людини - діяльності, спілкування, поведінки.

На емпіричному етапі для вивчення стильових особливостей спілкування студентів та їх мотиваційної сфери використовувались методика «Визначення стилю міжособистісної взаємодії» С.В.Максимова, Ю.А.Лобейко; тест «Визначення власного стилю поведінки у конфліктній ситуації» К.Томаса; методика В.Е.Мільмана «Діагностика мотиваційної структури особистості», метод бесіди. Для аналізу емпіричних даних були застосовані методи кількісної й якісної їх обробки. Дослідною роботою було охоплено студентів-психологів першого курсу юридично-психологічного факультету Національної академії внутрішніх справ, у кількості 32 осіб.

Було виявлено, що найбільш виразно та рівномірно у студентів представлені такі стилі міжособистісної взаємодії, як: колегіальний стиль, невтручання та діловий, найменш виразно - директивний стиль, які й визначають стильові особливості досліджуваних.

При розв'язанні конфліктних ситуацій студенти використовують також всі стилі виходу з конфліктної ситуації (суперництво, пристосування, компроміс, уникнення, співробітництво). При цьому домінуючими у студентів виявилися схильність до компромісу та пристосування.

У студентів виявлено стійкі мотиваційні тенденції, що проявляються за шкалами: життєзабезпечення, комфорт, соціальний статус, спілкування, загальна активність, творча активність, соціальна корисність. Разом з тим, за кожною конкретною шкалою спостерігаються певні відмінності. Зокрема, більшість досліджуваних характеризується високим рівнем прагнення до творчої активності та соціальної корисності. Значна частина студентів характеризується високим рівнем прагнення до спілкування. Прагнення до життєзабезпечення у досліджуваних проявляється на низькому рівні.

Співставлення даних щодо стильових особливостей спілкування студентів та структурою мотиваційної сфери у студентів-психологів показує наявність зв'язку між ними. Так, студенти з певним стилем міжособистісної взаємодії характеризуються визначеною мотиваційною тенденцією: особи з директивним стилем - мотиваційною тенденцією «соціальний статус»; з колегіальним стилем - мотиваційною тенденцією «соціальна корисність»; з діловим стилем та стилем невтручання - мотиваційною тенденцією «творча активність». При виході з конфліктної ситуації особи зі стилем суперництва та компромісу характеризуються мотиваційною тенденцією «творча активність»; зі стилем уникнення - мотиваційною тенденцією «соціальна корисність». Виразного зв'язку між стилями спілкування та такими мотиваційними

тенденціями особистості як «життєзабезпечення»,
активність» виявлено не було.

«комфорт», «загальна

Отримані дані свідчать про те, що стильові особливості спілкування студентів певною мірою визначаються структурою їхньої мотиваційної сфери, і навпаки: розвиток в особистості окремих мотиваційних тенденцій сприятиме становленню в них бажаних стильових особливостей спілкування.

ЗМІСТ

Вітальне слово

Черней Володимир Васильович

3

Секція 1. Права людини: історико-теоретичний аспект

	4
Olga Yarantseva Juvenile offenders' rights in the USA, Great Britain, Canada, and Ukraine	
Вінтоник Т.М. Захист права на повагу до гідності в Європейському суді з прав людини (на прикладі справи «Савіцький проти України»)	6
Гожа Б.Б. Виборчі права жінок: становлення та історичний розвиток	9
Дудіна О.О. Забезпечення та захист прав людини в Європейському Союзі	11
Кушнір К.О. Незаконна експлуатація дітей у світі - порушення прав дитини у сфері праці	14
Антоненко А.О. Стан правоосвітньої діяльності в установах виконання покарань	16
Бреус С.М. Виключне право українського народу на визначення та зміну конституційного ладу : окремі аспекти реалізації	18
Самчинська О.А. Евтаназія: за та проти	21
Клименко С.І. Правове регулювання мовного питання в Україні	23
Пацьора А.М. Евтаназія: право на гідну смерть чи вбивство?	25
Хацюр Г.В. Права державного службовця	28
Скляр Н.В. Становлення та розвиток концепції прав людини в правовій думці європейському та міжнародному праві	30
	33
Ціпцюра Т.М. Боротьба за рівність та права жінок: історичний розвиток і сучасність	
Радченко Ю.В. Право на евтаназію за законодавством країн Європи	36
Скиба Я.В. Право на одностатеві шлюби в сучасному світі	39
Паламарчук М.А. Аборт: вбивство чи право на розпорядження власним тілом?	42
	44
Костенко І.В. Загальна декларація прав людини міжнародний звичай світової спільноти	
Авакян Т.А. Захист та охорона прав людини як напрям державної політики у сфері внутрішніх справ	46

Бежевець А.М. Реалізація державою права на справедливий суд як основа генезису реформування судової системи України	53
Головко Т.С. Право на паліативну допомогу в контексті права на повагу до гідності	55
Ісаков П.М. Зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України (щодо гуманізації порядку і умов виконання покарань)» №2252а від 03.07.2015 року	57
Топчій В.В. Правовий нігілізм як чинник порушення прав та свобод	59
Іщенко В.В. Деякі питання змісту та обсягу процесуальних прав деяких учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення	63
Григор' та МР. Забезпечення прав на рівність та доступність особам з вадами зору	65
Єсіпенко Ю.О. Правовий статус біженців в міжнародному праві та законодавстві України	68
Куляша М.В. Міжнародна система захисту прав людини: кризь призму України	71
Літвінова К.В. Вибірчі права жінок: гендерні паритети	75
Мацюк О.О. Права біженців за міжнародним правом та законодавством України	77
Безверха Ю.В. Правові гарантії забезпечення права на інформацію	79
Бойко В. Дотримання прав та свобод людини під час реалізації суспільно-політичних реформ в Україні	82
Бугайов С.І. Актуальні питання захисту прав та законних інтересів інвалідів в Україні	84
Єзерський Д.О. Обмеження прав людини внаслідок введення надзвичайного стану у зв'язку із проведенням антитерористичної операції: досвід Французької Республіки	86
Жерж Н.А., Жерж Л.А. Сучасні проблеми реалізації права на охорону здоров'я в Україні та можливі шляхи їх запобігання	87
Камінська Н.В., Васильченко Г.М. Захист прав біженців: теоретичні проблеми	91
Кізюн Я.К. Проблемні питання реалізації засудженими права на охорону здоров'я	93
Кінаш-Рібун Н.Б. Правові реалії подвійного громадянства для кримчан в Україні	96
Гура І.В. Правова допомога для кримчан в Україні	97

Косяк Н.В. Здійснення державного управління у сфері захисту прав і свобод громадян України	100
Литвин В.М. Звернення громадян як невід’ємна складова правового суспільства	102
Малик М.Б. Проблеми встановлення підстав міжнародно-правової відповідальності	103
Нескороджена Л.Л. Дотримання прав громадян при прийнятті нормативно-правових актів	106
Опря О.А. Конституційно-правове забезпечення права на зайняття підприємницькою діяльністю	108
Пазиніч В.І. Особливості процедури внесення змін до Конституції України	111
Рознатовський А.О. Міжнародні інструменти забезпечення прав людини	113
Солоненко О.М. Гарантії правового статусу особи	116
Стовба О.В. Права жінок ушлюбі за сімейним законодавством мусульманських країн	118
Калиновський Б.В. Реформа місцевої публічної влади як фактор утвердження прав людини в Україні	121
Хальота А.І. Проблемні питання абсентеїзму в Україні	123
Чечіль А.Г. Міжнародний досвід забезпечення дотримання прав пацієнта на лікарську таємницю	125

Секція 3. Захист прав людини в кримінальному, цивільному, господарському та адміністративному судочинстві

Горбачевський В.Я. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження	128
Підюков П.П., Ткачук І.Д. Надання правової допомоги як конституційний обов’язок захисника в кримінальному провадженні	130
Семенов В.В. Недопущення тактичних помилок слідчого як гарантія дотримання прав учасників кримінального провадження	132
Беспаль О.Л. Сп’яніння, як одна з причин сімейного насильства щодо дітей	134
Білецька К.К. Дотримання прав людини при застосуванні запобіжного заходу у вигляді особистої поруки	136
Глушко А.П. Актуальні проблеми застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту	138
Каліберда В.С. Справа Надії Савченко - свідоме ігнорування та безпрецедентне порушення прав людини і норм міжнародного права	141
Лук’янчиков Є.Д. Захист прав особи в процесі освідування	143
Манойленко Д.А. Адвокат як захисник прав людини у кримінальному судочинстві	145
Василенко Д.Л. Аналіз положень міжнародно-правових актів, що	148

забезпечують права і обов'язки учасників кримінального судочинства України	
Бичкова С. С. Щодо однієї з підстав перегляду Верховним судом України судових рішень у цивільних справах	150
Брюховецька М.С. Цивільно-правове регулювання посмертного дитячого донорства в Україні	153
Демиденко В.О. Боротьба з корупцією як засіб підвищення рівня забезпечення прав і свобод людини	156
Домбровська Н.С. Аналіз проекту закону «Про внесення змін до кримінально-виконавчого кодексу України щодо поліпшення умов тримання засуджених»	158
Кирдан Б.В. Поняття позову щодо захисту прав автора, що пред'являється в порядку цивільного судочинства	160
Корчинський В.О. Окремі проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі	162
Плугатир М.В. Удосконалення механізму юридичної відповідальності за правопорушення у сфері обігу підкацизних товарів	166
Микитась І.М. Юридичний аналіз законопроекту «Про внесення зміни до статті 93 Кримінально-виконавчого кодексу України» (щодо удосконалення гарантій права засуджених на відбування покарання за місцем проживання до засудження або місця проживання родичів)	168
Плугатир В.С. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації	169
Симоненко Н.О. Захист прав потерпілих від зґвалтування	171
Турова Є.О. Забезпечення реалізації права на справедливий суд	173
Чурилова Ю.А. Проблемні питання реалізації та захисту майнових прав дітей, при вчиненні нотаріальних правочинів	175
Шкарбан І.А. Вдосконалення української моделі корпоративного управління з метою захисту прав акціонерів	177
Ладнюк В.Р. Комітети та тимчасові слідчі комісії Верховної Ради України як потерпілі від злочину, передбаченого ч. 2 ст. 351 КК України	180
Трепак В.М. Щодо досвіду антикорупційної діяльності у розвинутих країнах світу	183
Тарасенко О.С. Державні заходи протидії дитячій порнографії в мережі Інтернет як засіб дотримання прав дитини	185
Дояр С.В. Засоби забезпечення процесуальних прав особи у разі її затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення	187
Кохановський Д.О. Поняття та сутність забезпечення прав, свобод особи у кримінальному провадженні	189
Нечупей Л.Ю. Правовий статус неповнолітнього підозрюваного під час досудового розслідування	192

Фесенко О.М. Правова регламентація виникнення та виконання майнових зобов'язань, як спосіб протидії злочинам, що пов'язані з примушуванням до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань	194
Холодило П.В. Дотримання процесуальної форми в кримінальному провадженні як гарантія забезпечення прав учасників кримінального процесу	197

Секція 4. Права людини в умовах світових загроз XXI століття

Булгак Д.В. Захист прав людини під час збройних конфліктів	200
Васильєва І.О. Проблема торгівлі людьми в сучасному світі	203
Дворніченко Ю.О. Торгівля людьми - порушення прав людини	205
Катеринчук К.В. Використання зброї при вчиненні злочину, як одна з проблем посягання на права людини	208
Мишаста Т.Ю. Проблема тероризму - в контексті порушення прав і свобод людини	210
Мірошніченко І.Т. Розвиток міжнародного тероризму в постбіполярній системі міжнародних відносин	212
Чернецький В.В. Національна фінансова безпека. Проблематика відмивання брудних грошей в умовах євроінтеграції України	215

Секція 5. Юридико-психологічні аспекти дотримання прав людини

Буюклі В.В. Попередження рецидивної злочинності	220
Гордієнко К.О. Захист прав людини у діяльності психолога	223
	224
Галустьян О.А. Аутогенне тренування як засіб подолання стресу людини	
Дідковська-Бідюк М.В. Особливості соціально-психологічної адаптації підлітків, схильних до девіантної поведінки	227
Тернавська А.А. Запобігання суїциду серед засуджених у контексті реалізації права на життя	229
Яковлева О.І. Особливості мотиваційної сфери студентів як чинник стилю їх спілкування	231